

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
2018-YL-063

**GENÇLİK POLİTİK Mİ, APOLİTİK Mİ? SİYASETİN
DEĞİŞEN DOĞASI: ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN SİYASET
ALGISI VE SİYASAL KATILIMI**

HAZIRLAYAN
Aynur ÇAM

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Kayhan DELİBAŞ

AYDIN – 2018

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans programı Aynur ÇAM tarafından hazırlanan “Gençlik Politik Mi, Apolitik mi? Siyasetin Değişen Doğası: Üniversite Gençliğinin Siyaset Algısı ve Siyasal Katılımı” başlıklı tez, .../.../2018 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Kayhan DELİBAŞ Adnan Menderes Üniversitesi

Üye:

Üye:

Jüri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans Tezi enstitü yönetim kurulununtarih sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Ahmet Can BAKKALCI

Enstitü Müdürü V.

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

... / ... / 2018

Aynur ÇAM

ÖZET

GENÇLİK POLİTİK Mİ, APOLİTİK Mİ? SİYASETİN DEĞİŞEN DOĞASI: ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN SİYASET ALGISI VE SİYASAL KATILIMI

Aynur ÇAM

Yüksek Lisans Tezi, Sosyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Kayhan DELİBAŞ

2018, XVII + 217 sayfa

Toplumundan ayrı düşünülmeyen gençlik, bir alt kültür olarak, kendine özgü yaşama tarzı, düşünme, davranma biçimi, kendine özgü kültürel kodları, ilişki biçimleri ve dili olan bir nüfus kategorisini oluşturur. Yaygın olarak 18-24 yaş aralığındaki bireyleri kapsayan genç nüfus, Türkiye gibi genç nüfusa sahip ülkeler için de ayrıca önemli bir yere sahiptir. Gençlik kavramı geçmişten günümüze doğru, toplumsal gelişmelerle birlikte, yeni anlamlar kazanarak tanımlana gelmiştir. Toplam nüfusun % 17'lik bir kısmını oluşturan gençlik, kendi içerisinde de 'işsiz gençlik', 'okumayan gençlik', 'çalışan gençlik', 'öğrenci gençlik' ve 'üniversiteli gençlik' gibi farklı kategorilere ayrılabilir. Birçok bakımdan üniversite gençliğinin bir toplumun sosyokültürel, siyasal ve entelektüel yapısının en dinamik kesimini oluşturmaktadır. Aynı zamanda, üniversite gençliği, siyasetin, bilimin, teknolojinin, ekonomik kalkınma ve yenilikçiliğin öncü gücünü oluşturuyor olmasından dolayı önemli bir nüfus kategorisi olarak değerlendirilmektedir.

Gençlik olgusu tarihsel süreçte sürekli tartışılan bir konu olagelmıştır. Bu tartışmalardan biri de gençlik ve siyaset arasındaki ilişkidir. Bununla birlikte uzunca bir süredir bu alanda farklı, genellikle olumsuz ya da kaygıya dayalı bir söylemin baskın olduğunu görülmüyor. Kaygının temel sebebi gençlerin siyasal katılımı konusundaki ilgisizliği, isteksizliği ve hatta bilgisizliği olarak göze çarpmaktadır. Bilindiği gibi 1968 gençlik hareketleri, 20. yüzyılın son çeyreğine damgasını vurmuş, başta Batı Avrupa ülkeleri olmak üzere tüm dünyada yayılmış ve devrim etkisi göstermiştir. Bu yıllarda gençlik, siyasette önemli değişimlere yol açmış, siyasetin kendisi de bu devrimci gençlik kültürü nedeniyle değişmiştir. Başka bir deyişle, siyaset gençlerle özdeşleştirildi ve aynı zamanda gençler dünya genelinde politik değişimlerin lokomotifleri olarak görülmüyordu. İzleyen on yıllarda, özellikle 90'lı yıllarla birlikte 68 kuşağının siyasetteki etkin konumu

giderek kaybolmuş gençlik adeta apolitik, depolitize ve konformist kavramlar ile birlikte anılır olmuştur.

Soğuk Savaşın bitimini izleyen on yıllar gözden geçirildiğinde sosyolojik bir nüfus kategorisi olan gençliğin giderek daha az sayıda sosyolojik çalışmalara konu olduğu görülmektedir. Bu durum bir bütün olarak gençlerin, özelde ise üniversite gençliğinin siyasal katılımına ilişkin çalışmalarda bariz bir şekilde göze çarpmaktadır. Ancak akademik çalışmalardaki azalmaya rağmen çok yaygın bir tez gençliğin apolitiktik olduğunu iddia etmekteydi. İlginç olan söz konusu bu iddianın on yıllar boyunca hem akademik çevrelerde, entelektüeller arasında hem de ana akım medyada çok yaygın bir kabul görmüş olması, adeta bir olgusal durum olarak kabul görmesiydi. Bu çalışma temelde gençliğin, özellikle üniversite gençliğinin siyasetle olan ilişkisini, siyaseti ve siyasal alanı algılama biçimlerini onların siyasal sosyalleşme ve siyasal katılım düzeylerini ve mecralarını anlamaya çalışmaktadır. Kısacası bu çalışmayla saha çalışmasından toplanan ampirik veriler ışığında yıllardır devam eden üniversite gençliğinin politik mi yoksa politik mi olduğu tartışmasına katkıda bulunmak istiyoruz.

Gençlik Politik Mi, Apolitik Mi? Siyasetin Değişen Doğası: Üniversite Gençliğinin Siyaset Algısı ve Siyasal Katılımı adlı çalışma, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi evreninde yapılmıştır. Araştırma için sosyal olguların, sayısal ve istatistiksel olarak elde edilen verilerle çözümlenmesi ve yorumlanmasına izin veren niceliksel yöntem uygun görülmüştür. Ayrıca neden sonuç ilişkilerin ortaya konularak genellenebilir sonuçlar elde etmemize fırsat vereceği düşünülerek bu yöntem tercih edilmiştir. Bu anlamda nicel yaklaşım bağlamında “anket tekniği” seçilmiştir. Anket formu, araştırma evrenindeki İzmir Ekonomi Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi’ne bağlı öğrencilere basit tesadüfi örneklem metodu uygulanarak toplam 1133 anket verisi toplanmıştır.

ANAHTAR KELİMELER: Üniversite gençliği, gençlik politik katılımı, politiklik/apolitiklik, politik katılım, siyasal algı, siyasal tercihler, sosyal medya.

ABSTRACT

IS YOUTH POLITICAL OR APOLITICAL? THE CHANGING NATURE OF POLITICS: POLITICAL PERCEPTION AND POLITICAL PARTICIPATION OF UNIVERSITY YOUTH

Aynur ÇAM

Yüksek Lisans Tezi, Sosyoloji Anabilim Dalı

Supervisor: Prof. Dr. Kayhan DELİBAŞ

2018, XVII + 217 pages

As a subculture, the youth that is not considered apart from the society constitutes a category of population with its own way of life, thinking, acting, unique cultural codes, relationship forms and languages. As one of the population category the youth comprises of age range from 18 to 24 and it also has an important place for countries like Turkey which has a young population. The concept of youth has come to be defined by acquiring new meanings together with social developments. The youth, which makes up 17% of the total population, can be divided into different categories such as 'unemployed youth', 'unemployed youth', 'working youth', 'student youth' and 'university youth'. In many respects, university youth is the most dynamic part of a society's sociocultural, political and intellectual structure. At the same time, university youth is regarded as an important population category because they considered to be the pioneer power of politics, science, technology, innovation and the economic development.

Throughout the historical process the phenomenon of youth has always been a subject matter of constant debate. One of these debates has been the relationship between youth and politics. Nevertheless, it seems for a long time period, often negative, or anxiety-based discourse seems to dominating the field. The main reason for this pervasive anxiety is the lack of interest, unwillingness and even ignorance of the young people of political participation. As is known, the 1968 youth movements which as spread throughout the world, especially in Western European countries, marked the last quarter of the 20th century, and had a global revolutionary effect. In these years, youth has led to significant changes in politics, as well as politics itself changed because of this revolutionary youth culture. In other words, politics used to be identified with youth and at the same time youth were seen as a locomotive of political changes across the globe. In the decades that followed, especially in the 90s, the politically active position of the 68th generation has

gradually disappeared, and the youth has been associated with apolitical, depolitic and conformist concepts.

When the decades following the end of the Cold War were examined, it was seen that young people with a sociological population category were subject to increasingly fewer sociological studies. This is clearly visible in studies on the political participation of young people as a whole and in particular university youth. Despite the decline in academic work, however, a very common thesis claimed that youth was apolitical. Interestingly, the fact that this assertion was widely accepted both in the academic circles, among the intellectuals, and in the mainstream media for decades. In other words it was considered a factual situation. The main aim of this study is try to grasp the relation between young people in particular university youth and politics, their perceptions politics, political arena, the process of their political socialization as well as political participation levels and types of political participation.

Our study, 'Is Youth Political or Apolitical? The Changing Nature of Politics: Political Perception and Political Participation of University Youth' took place in three different universities: İzmir Economy University, Adnan Menderes University and Süleyman Demirel University. The quantitative method has been chosen as appropriate research methods for this study because it allows us to examine and analyse the social phenomenon (e.g. the political participation of university youth) with the quantitative variables to be examined and analysed with the help of statistical techniques. Moreover, this method is preferred because it is thought that it will give the opportunity to obtain generalizable results by revealing the cause relations. In this context, "survey technique" was chosen in the context of quantitative approach. A total of 1133 questionnaires were collected from students of Izmir University of Economics, Adnan Menderes University and Süleyman Demirel University by simple random sampling method.

KEYWORDS: University youth, youth political participation, being political-apolitical, political participation, political perception, political preferences, social media,

ÖNSÖZ

Bazen yorucu, bazen heyecanlı, bazen uykusuz, bazen de neşeli, hoş, bilgi dolu sohbetlerinin yapıldığı günlerin sonunda bir emeğin ortaya çıkışının hem onuru hem de gururunu yaşamaktayım. Bu gururu bana yaşattıran en büyük destekçim, bilgi kaynağım, tecrübelerine, güvendiğim, kendisini her zaman her yolda yanımda hissettiğim “danışman” kelimesinden de öte saygı değer hocam Prof. Kayhan Delibaş’a çok teşekkür ederim. Diğer taraftan ne zaman kapısını çalsam geri çevirmeyen, bilgisini paylaşmaktan çekinmeyen ve her zaman desteğini hissettiren değerli hocam Dr. Öğr. Serdar Ünal’a çok teşekkür ederim. Katkılarından, paylaşımlarından dolayı saygı değer hocam Dr. Öğr. Devrim Ertürk’e teşekkürlerimi sunarım.

Mesafe olarak benden 800 km uzaklıkta olan ama asla uzaklığını hissettirmeyen, varlığa şükrettiğim, hayattaki en değerli hediyem olan Çam ailesinden Nuran Çam’a (anneme), Erdoğan Çam’a (babama), ve Aysun Çam’a (kız kardeşime) teşekkür ederim. Benim en büyük gururum sizlersiniz.

Her ne kadar kendisi Veteriner Hekim olsa da, çalışmamda bana verdiği psikolojik desteklerden dolayı değerli dostum Aylin Doğan’a teşekkür ederim. Çalışmamın her sürecinde benimle olan, birçok şeyi paylaştığım arkadaşım Şeyda Kankurdan’a çok teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmama yardımcı olan Adnan Menderes Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve İzmir Ekonomi Üniversitesi öğrencilerine katkılarından ve verdikleri samimi cevaplardan dolayı çok teşekkür ederim.

Bu süreçte beni yalnız bırakmayan çalışma arkadaşlarıma (Emine Abla, Gözde Abla, Yelda Abla, Ramazan Abi, Mertcan Abi, Akif Abi) hepsine teşekkür ederim...

Çalışmamıza verdiği desteklerinden dolayı BAP birimine ve çalışanlarına teşekkür ederim.

Aynur ÇAM

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvii
TABLolar DİZİNİ.....	xix
GRAFİKLER DİZİNİ	xxiii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	1
1. ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR.....	1
1.1. Araştırmanın Konusu ve Problemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Sorunsalları.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Aşamaları.....	4
1.5. Araştırmanın Yönetimi ve Tekniği.....	5
1.6. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme.....	7
1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	9
1.8. Araştırmanın Hipotezleri	9
2. BÖLÜM	11
2. KAVRAMSAL VE KURALMSAL ÇERÇEVE	11
2.1. Siyaset Kavramı ve Siyaset Kavramının Tarihsel Gelişimi.....	11
2.2. Siyasal Sistem ve Siyasal Sistemin İşleyişi	18
2.3. Siyasal Kültür	20
2.4. Siyasal Sosyalleşme Kavramı	22
2.5. Siyasal Davranış	27

2.6. Siyasal Katılım	28
2.6.1. Siyasal Katılımı Etkileyen Faktörler	34
2.6.1.1. Sosyo ekonomik faktörler	34
2.6.1.2. Psikolojik ve bireysel faktörler	37
2.7. Siyasal Katılım Biçimleri	39
2.7.1. Eylemin Yoğunluk ve Zorluk Derecesine Göre Siyasal Katılım Biçimleri	39
2.7.1.1. Geleneksel (konvansiyonel) siyasal katılım.....	40
2.7.1.2. Geleneksel (konvansiyonel) olmayan siyasal katılım.....	41
2.7.2. Olağan ve Olağandışı Siyasal Katılım Biçimleri	42
3. BÖLÜM.....	45
3. SİYASETİN DEĞİŞEN DOĞASI: POSTMODERN VE GEÇ MODERN BAĞLAMINDA SİYASETİN YENİ BİÇİMLERİ.....	45
3.1. Yeni Dönem Yeni Siyaset Anlayışı: Yaşam Tarzı Siyaseti	51
4. BÖLÜM.....	63
4. GENÇLİK KAVRAMI VE ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ	63
4.1. Türkiye’de Gençlik.....	64
4.2. Kuşak Kavramı	67
4.2.1. Bebek Patlaması Kuşağı.....	68
4.2.2. X Kuşağı.....	68
4.2.3. Y Kuşağı.....	69
4.2.4. Z Kuşağı	69
4.3. Gençlik Kavramına Sosyolojik Yaklaşımlar	70
4.3.1. Yapısal İşlevselcilere Göre Gençlik Kuramları.....	70
4.3.2. Yapısal Çatışmacılara Göre Gençlik Kuramları.....	71
4.3.3. Sembolik Etkileşimcilere Göre Gençlik Kuramları	72
4.4. Post-Modern Katılım Araçları: Sosyal Medya	73
4.5. Gençlik ve Siyasal Amaçlı Sosyal Medya Kullanımı	78
4.6. Üniversite Gençliğinin Siyasal Angajmanı ve Siyasal Katılımı.....	83

4.7. Üniversite Gençliği Politik Mi Yoksa Apolitik Mi?	86
4.8. Üniversite Gençlerinde Siyasi İdeolojiler: Sağ-Sol Ayrımı	94
4.9. Üniversite Gençliğinde Korku Siyaseti veya Siyaset Korkusu	103
5. BÖLÜM	105
5. ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME	105
5.1. Katılımcılara İlişkin Genel Bilgiler	105
5.1.1. Temel Demografik Özellikler	105
5.1.2. Üniversite Gençlerinin Siyaset Tanımlamaları ve Siyasal Katılımlarını Etkileyen Faktörler	113
5.1.3. Üniversite Gençlerinin Geleneksel ve Geleneksel Olmayan/Post- Modern Siyasal Davranışları.....	134
5.1.4. Üniversite Gençlerinin Siyasal Kimlik ve İdeoloji Tanımlamaları.....	162
6. BÖLÜM	175
6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	175
7. BÖLÜM	191
7. KAYNAKLAR	191
8. BÖLÜM	207
8. EKLER	207
ÖZGEÇMİŞ	217

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Araştırmaların Aşamaları	5
Şekil 2.1. Siyasal Sistem Modeli	19
Şekil 2.2. Siyasal Sosyalleşme Süreci	21
Şekil 2.3. Siyasal Unsurların Etkileşimi.....	24
Şekil 2.4. Ülkelere Göre Kadın Milletvekili Oranları, 2014	38
Şekil 2.5. Geleneksel (Konvansiyonel) Siyasal Katılım.....	40
Şekil 2.6. Siyasal Katılım Kanalları	41
Şekil 4.1. Arap Baharı Sürecinin Sosyal Medya ile Yaygınlaşması	76
Şekil 4.2. Sağ-Sol Spektrum.....	100
Şekil 4.3. At Nalı Yelpezesi	101
Şekil 4.4. Klasik ve Yeni İdeolojiler	102

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1. Örneklem Büyüklükleri.....	8
Tablo 2.1. Siyasal Katılımın Yoğunluk Derecesi	39
Tablo 3.1. Siyasal Olanın Kategorileri	61
Tablo 4.1. X ve Y Kuşağının Özellikleri ve Değerleri	70
Tablo 5.1. Örneklemin Yaş Dağılımı	107
Tablo 5.2. Örnekleme Katılanların Doğdukları Bölgeler	108
Tablo 5.3. Üniversitelere Göre Katılım Dağılımı.....	108
Tablo 5.4. Okul Saatleri Dışında Ücretli İşte Çalışma Durumları	109
Tablo 5.5. Annelerinin Eğitim Durumu.....	109
Tablo 5.6. Babalarının Eğitim Durumu	110
Tablo 5.7. Annelerinin Meslek Dağılımı.....	110
Tablo 5.8. Babalarının Meslek Dağılımı	111
Tablo 5.9. Ailelerinin Aylık Gelir Kazanç Durumu.....	112
Tablo 5.10. Sosyo-Ekonomik Gelir Algısı	112
Tablo 5.11. Örnekleme Katılanların İkamet Yerleri.....	113
Tablo 5.12. Siyasetin Birinci Öncelik Anlamı	114
Tablo 5.13. Siyasete İlgisini Nasıl Tanımladığının ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Dağılımı.....	115
Tablo 5.14. Babalarının Siyasete İlgisini Nasıl Tanımladığı.....	116
Tablo 5.15. Annelerinin Siyasete İlgisini Nasıl Tanımladığı	116
Tablo 5.16. En Yakın Arkadaşlarının Siyasete İlgisini Nasıl Tanımladığı	117
Tablo 5.17. Siyasal Tercihlerin Oluşmasında Ailenin Etki Algısı	122
Tablo 5.18. Siyasal Tercihlerin Oluşmasında Arkadaşlarının Etki Algısı	123
Tablo 5.19. Siyasal Tercihlerin Oluşmasında STK/Derneklerin Etki Algısı	124
Tablo 5.20. Siyasal Tercihlerin Oluşmasında Medyanın Etki Algısı	124
Tablo 5.21. Siyasal Tercihlerin Oluşmasında Siyasetçilerin Etki Algısı	125
Tablo 5.22. Siyasal Tercihlerin Oluşmasında Okulun Etki Algısı	125

Tablo 5.23. Siyasal Tercihlerin Oluşmasında Sosyal Medyanın Etki Algısı.....	126
Tablo 5.24. Siyasal Tercihlerin Oluşmasında Sosyal Medyanın Etki Algısı ve Siyasete İlgili Tanımlama Durumları	127
Tablo 5.25. Sosyal Medyadan Hoşuna Gitmeyen Siyasi Paylaşımında Bulunanları Silme/Engelleme/Şikayet Etme/Takibi Bırakma Sıklıkları.....	129
Tablo 5.26. OHAL Sürecinin Siyasal Katılıma Etki Yönü.....	129
Tablo 5.27. Siyasal Katılıma Etki Eden Faktörler	131
Tablo 5.28. Sıcak Siyasi Gelişme/Olay Hakkında Bilgi Almada Kullanılan Araç.....	132
Tablo 5.29. Geçtiğimiz On İki Ay Boyunca Oy Kullanma Davranışları.....	134
Tablo 5.30. Son Genel/Yerel Seçimlerde Oy Kullanma Durumları	134
Tablo 5.31. Genel/Yerel Seçimlerde Oy Kullanmama Sebepleri	135
Tablo 5.32. Gelecek Seçimlerde Oy Kullanma Durumları	135
Tablo 5.33. Gelecek Seçimlerde Hangi Partiye Oy Vereceklerini Bilme Durumları	136
Tablo 5.34. İnternet Üzerinde Gerçekleşen Protesto Eylemlerine Katılım Sıklığı	141
Tablo 5.35. Siyasal Konularda Bilgilenmede Sosyal Medya Aracını Kullanma Sıklığı	145
Tablo 5.36. Siyasal Düşünceleri Özgürce Dile Getirme Durumları	147
Tablo 5.37. Sosyal Medyada Siyasal/Toplumsal Meselelerle İlgili Paylaşım Yapma ve Siyasal Düşüncelerini Özgürce İfade Etme Durumu	149
Tablo 5.38. Siyasal Konularda Bilgilenmede İnternet Aracını Kullanma Sıklığı.....	150
Tablo 5.39. Siyasal Konularda Bilgilenmede Televizyon Aracını Kullanma Sıklığı	150
Tablo 5.40. Güncel Siyasal Süreci/Gelişmeleri Takip Etme Sıklığının ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Dağılımı.....	152
Tablo 5.41. Yanlış Karar ve Uygulamaları Protesto Etme Yönündeki Görüşleri.....	154
Tablo 5.42. Siyasiler Benim Gibi Gençleri Düşünür ve Önem Verirler	155
Tablo 5.43. Gelecekte Aktif Olarak Siyaset Yapmak İsterim.....	156
Tablo 5.44. Gelecekte Siyasete Katılmada “Korku” Yaşayanların İfadeleri	158
Tablo 5.45. Mevcut Siyaset Dışında “Yeni” Siyaset Arayışında Olanların İfadeleri	159
Tablo 5.46. Siyaseti Eğitimli/Bilgili İnsanların Yapabileceğini Düşünenlerin İfadeleri	159

Tablo 5.47. Siyasetin Gereksiz Olduğunu Düşünenler ve Siyasete İhtiyaç Duymayanların İfadeleri.....	160
Tablo 5.48. Gelecekte Siyasete Katılmada Kararsız Olan Üniversite Gençlerinin Diğer Görüşleri.....	160
Tablo 5.49. Türkiye'nin En Önemli Sorunu.....	161
Tablo 5.50. Yakın Oldukları Sağ-Sol Aidiyetliğinin ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Dağılımı ..	163
Tablo 5.51. ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre İdeolojik Tanımlamalar.....	167
Tablo 5.52. Sağ-Sol Aidiyeti ve Siyasete İlgi Durumları.....	173

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 5.1. Örneklemin Cinsiyet Dağılımı	106
Grafik 5.2. Örneklemin Yaş Dağılımı	107
Grafik 5.3. Babalarının Siyasete İlgisini Nasıl Tanımladığı	116
Grafik 5.4. Annelerinin Siyasete İlgisini Nasıl Tanımladığı	117
Grafik 5.5. Babalarıyla Siyasal Konuları Konuşma Sıklığı	118
Grafik 5.6. Anneleriyle Siyasal Konuları Konuşma Sıklığı	119
Grafik 5.7. İş/Sınıf Arkadaşlarıyla Siyasal Konuları Konuşma Sıklığı.....	120
Grafik 5.8. Arkadaşlarıyla Siyasal Konuları Konuşma Sıklığı	121
Grafik 5.9. Arkadaşlarıyla En Çok Konuştuğu Konuların Dağılımı	122
Grafik 5.10. Siyasal Konularda Bilgilenmede Sosyal Medya Aracını Kullanma Sıklığı ı	133
Grafik 5.11. Geçen On İki Ay Boyunca Siyasal Konularla İlgili Toplantıya Katılım Dağılımı	136
Grafik 5.12. Geçen On İki Ay Boyunca Siyasi İçerikli Konuşma Dağılımı	137
Grafik 5.13. Geçen On İki Ay Boyunca Bildiri Dağıtım Dağılımı	138
Grafik 5.14. Geçen On İki Ay Boyunca Siyasi İçerikli İmza Kampanyasına Katılım Dağılımı	138
Grafik 5.15. Geçen On İki Ay Boyunca Protesto/Gösteriye Katılım Dağılımı.....	139
Grafik 5.16. Geçen On İki Ay Boyunca İnternette Siyasi İçerikli Tartışmalara Katılım Dağılımı	140
Grafik 5.17. Siyasal Konularda Bilgilenmede İnternet Aracını Kullanma Sıklığı.....	141
Grafik 5.18. İnternet Üzerinde Gerçekleşen Protesto Eylemlerine Katılım Sıklığı	142
Grafik 5.19. Geçen On İki Ay Boyunca Sosyal Medyadan Siyasal Olaylarla İlgili Paylaşım Dağılımları	144
Grafik 5.20. Sosyal Medyadan Siyasi İçerik Paylaşımlara Yorum Yapma Sıklıkları.....	146
Grafik.5.21. Siyasal Düşünceleri Özgürce Dile Getirme Durumları.....	148
Grafik 5.22. Geçen On İki Ay Boyunca Siyasal Olaylarla İlgili İnternet/E-Mail Paylaşım Dağılımları.....	149
Grafik 5.23. Güncel Siyasal Süreci/Gelişmeleri Takip Etme Sıklığı	152

Grafik 5.24. Güncel Siyasal Süreci/Gelişmeleri Takip Etme Sıklığı ile Siyasete İlgili Durumları	153
Grafik 5.25. Yanlış Karar ve Uygulamaları Protesto Etme Yönündeki Görüşleri.....	154
Grafik 5.26. ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Türkiye'nin En Önemli Sorunu	162
Grafik 5.27. Yakın Oldukları Sağ-Sol Aidiyetlikleri	164
Grafik 5.28. Yakın Oldukları Sağ-Sol Aidiyetliğinin ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Dağılımı.	164
Grafik 5.29. İdeolojik Tanımlamalar	166
Grafik 5.30. ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre İdeolojik Tanımlamalar	167
Grafik 5.31. Cumhuriyetçi Olanların ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Sağ/Sol Tanımlamaları ...	168
Grafik 5.32. Muhafazakâr Olanların ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Sağ/Sol Tanımlamaları	169
Grafik 5.33. Kemalist Olanların ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Sağ/Sol Tanımlamaları.....	170
Grafik 5.34. Milliyetçi Olanların ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Sağ/Sol Tanımlamaları	171

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1. ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

1.1. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Gençlik terimi, farklı disiplinler için farklı anlamlar ifade etmektedir. Sosyolojik olarak gençlik olgusu, toplumsal yapı içerisinde ayrı bir sosyal katmandır. Toplumsal bir kurgu olan gençlik olgusu Türkiye'nin ve dünyanın tarihsel sürecinde sürekli tartışılan bir konu olagelmıştır. Bu tartışmalardan biri de gençlik ve siyaset arasındaki bağlamdır. 1980 öncesi dönemde üniversiteli öğrencilerin ülke siyasetini yönlendirecek derecede siyasette aktif ve siyasal bilinçlilikleri yüksekken, 1980 sonrasındaki süreçte yaygın şekilde dünyada ve Türkiye'de gençlerin pasifize ve apolitikleş(tiril)mesi düşünülmesi gereken bir konudur. Diğer bir nokta ise; 1950-1960'ların politikleşme kavramı ile 1980 sonrası hatta 1990 sonrası (Y kuşağının tamamı, Z kuşağının bir kısmı ile) politik olmanın tanımlanmasının mümkün olup olmadığıdır. Bu noktadan hareketle, yaşanan toplumsal olaylar ve gelişmelerin, gençlerin siyasete olan yönelimini, ilişkisini ve siyaset yapma biçimlerini şekillendirdiğini aynı zamanda yeni siyasal kimlik oluşumlarını da etkilediği düşünülmektedir.

1960 ve 1980 dönemleri dünyada ve Türkiye'de gençlerin siyasal yaşamda ve katılımında aktif olduğu bir dönem olarak tasvir edilmektedir. Sonrasında Türkiye'de 12 Eylül askeri müdahale ile gençlerin siyasal yaşamları yeniden sorgulanmaya başlanmıştır. Yaşanılan bu sürecin devamında gençliğin siyasal yaşama küstüğü, artık apolitik bir kuşağın yetiştiği, umursamayan ve değerlere önem vermeyen, konformist vb. şekillerde kalıplaşmış bir biçimde tanımlandığı görülmüştür. Gençlik ve siyaset arasında yapılan tartışmalardan bir diğeri, sağ/sol ideoloji ekseninde dile getirilen aidiyetliktir. 1980'li yıllarda özellikle üniversite gençliği arasında sağ/sol aidiyetlik yüksek düzeydeyken, daha sonraki süreçte bu oranın gittikçe azaldığı ve hatta sağ/sol gibi kavramların kaybolduğundan bahsedilmektedir (Delibaş,2008). Bu noktada ayırt edilmesi gereken bir durum var ki yaşanan toplumsal süreç ve gelişmelerle birlikte geleneksel olarak tanımlanan siyaset yapma ve katılma biçimleri bu süreçlerden etkilenerek değişmektedir. Günümüzde bu toplumsal değişim sürecine çeşitli faktörler etkiye bulunmaktadır, bunlarda biri de internet ve sosyal ağlardır. Değişim

beraberinde tipik siyasetin ve siyasi kurumların sorgulanışı ve “yeni siyaset yapma” şekillerinin ortaya çıkabileceği görüşünü getirmiştir. İnternetin ve sonrasında sosyal ağların hayatımıza girmesiyle özellikle gençler için alternatif bir siyasal katılım biçimi oluşturulduğu düşünülmektedir. Günümüzde siyaset ve siyasal katılım çeşitli şekillerde adlandırılrsa da bu konuda özellikle Beck’in (2013), Giddens’in (2009), Bauman’ın (2014) farklı perspektifleri bu belirsizliklerin anlamlandırılmasında oldukça etkilidir. Bu noktada düşünürlerin, ulus devletlerden küreselleşmeye, moderniteden postmoderniteye kadar uzanan süreçte ortaya çıkan toplumsal gelişmeleri ve beraberinde yaşanan siyasal dönüşümleri sosyolojik yorumlaması ve günümüzü açıklaması bakımından önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Sorunsalları

Bu çalışmanın amacı gençliğin siyaset ve siyasal katılım hususundaki algıları, tutumları, katılım türleri, katılım düzeyleri ve siyasal katılım mecralarının empirik veriler ışığında araştırılmasıdır. Bu bağlamda çalışmamız 1980’li ve 1990’lı yıllardan sonra yaygın bir şekilde dile getirilen 1980 sonrası gençliğin apolitik olduğu yönündeki tartışmaları temele koyarak bu durumun herhangi bir toplumsal gerçekliğe tekabül edip etmediğini test etmeyi amaçlamaktadır. Bir kategori olarak gençlik günümüzde çeşitli kategori ve kıstaslara göre tanımlanmaktadır. Bu çalışmada ele alınan gençlik türü “üniversite gençliği” dir. Bu bağlamda üniversite gençliğinin geleneksel ve geleneksel olmayan siyasal katılımlarını ve bu katılım çeşitleri dışında üçüncü bir katılım türü olan post modern katılım türleri sorgulanmaktadır. Katılım süreçleri bağlamında günümüz toplumunda en çok kullanılan iletişim araçlarından sosyal medya, geleneksel ve geleneksel olmayan katılım türlerinden oy kullanma, protesto etme, broşür dağıtma, siyasal içerik konuşma yapma gibi kavramlar incelenecektir.

Araştırmanın amacı kısaca özetlenecek olursa; üniversite gençliğinin politik mi apolitik mi olup olmadığını güncel saha verileri ile incelenmesi oluşturmaktadır. Aynı zamanda çalışmanın alt bağlamında günümüz Türkiye gençliğinin yeni iletişim kanallarından internetin ve özellikle sosyal ağların alternatif bir siyasal katılım alanı olarak kullanılması ve bu alanda yapılan siyasal katılım davranışları, bu çalışmanın sorunsalını oluşturmaktadır. Bu genel amaçlar doğrultusunda çalışmamız, araştırma süresince aşağıda yer alan sorunsallar çerçevesinde ele alınmaya çalışılacaktır:

- Üniversiteli gençlerin siyaset algılarının nasıl olduğu?
- Üniversiteli gençlerin siyasal bilgilenmede, siyasal eylemlerinde ve siyasallaşma süreçlerinde sosyal medyanın ve internetin etkisinin ne yönde olduğu?
- Üniversiteli gençlere göre siyaset ve siyasal katılım ne anlam ifade etmektedir?
- Üniversiteli gençlerin sosyal medyada siyasal ve toplumsal içerikli paylaşım sıklığı ne kadardır?
- Üniversiteli gençler kendilerini hangi ideoloji/ideolojilerle tanımlamaktadırlar?
- Sağ-sol skalasında üniversiteli gençler kendilerini hangi tarafa ait hissetmektedirler?
- Üniversiteli gençlerin toplumsal ve siyasal olaylara, yaşama ve güncel gelişmelere dair ilgileri ne düzeydedir?
- Üniversiteli gençlerin geleceğe dair (iş/egitim, yaşam kalitesi, sosyal güvence ve gelir bakımından) beklentileri nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Gençlik toplumsal nüfus yapısı içerisinde, “aktif” ve dinamik olan bir gruptur. Dinamik oluşları toplumsal değişmeyi hareketlendirmektedir. Bu bağlamda toplumsal açıdan gençlik özlü bir biçimde “geleceğin teminatı” olarak tanımlanmaktadır.

Yaşanan toplumsal gelişmeler ve düzenlemeler siyasal, ekonomik, kültürel yapıya birçok şekilde etkilerde bulunmaktadır. Bu etkilerden üniversiteli gençler de paylarını almaktadırlar. Bu gelişmeler ve düzenlemeler üniversiteli gençlerin birçok alanını etkilediği gibi siyasal yaşamlarına yansımıştır ve toplumda söylemsel olarak “apolitik gençlik, umursamaz gençlik” gibi negatif biçimde nitelendirilmektedir. Fakat bu noktada gençliğin öncelikle siyasal olanla arasındaki bağın nasıl olduğu ve toplumsal gelişmelere bağlı olarak siyaset kavramının, iyi tanımlanması gerekmektedir. Her şeyin değişip dönüştüğü, çözüldüğü ya da yeni anlamlar kazandığı dünyada, siyaset ve gençlik ilişkisi de farklı anlamlar kazanmaktadır.

Türkiye’de ve dünyada 1968’ler gençlik hareketlerinin olaylı ve etkili olduğu bir dönem olarak bilinmektedir. Fakat 1980’lerden bu yana dünya tarihi, ekonomik, kültürel değişmelerin yanı sıra siyasal hayatı da değiştirmiştir. Bu değişimler klasik şekilde işlenen siyaset olgusunun yeniden tanımlanmasını gerekli kılmıştır. Bu bakımdan, yapılan bu

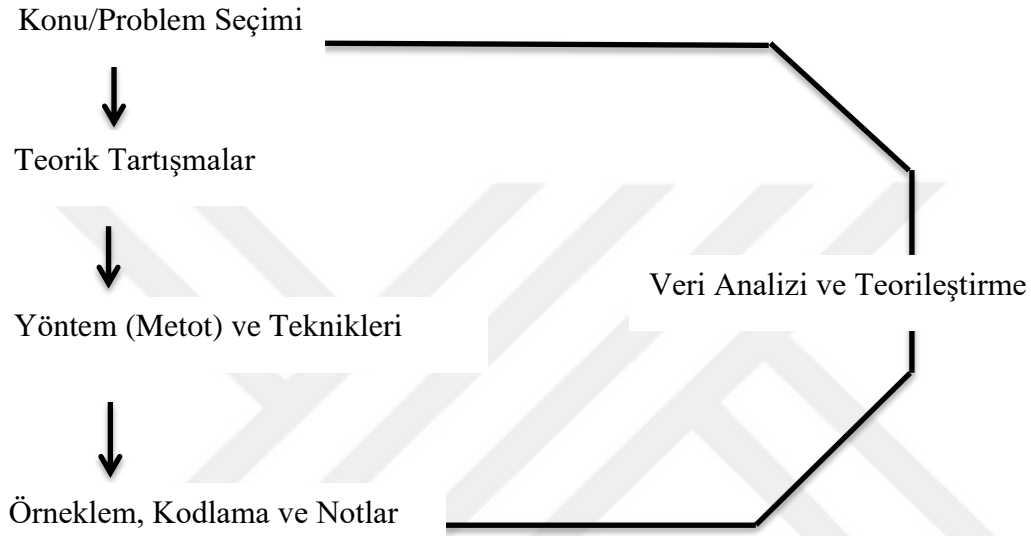
araştırmada siyasetin yeni form biçimiyle tanımlanması ve gençliğin siyasetle olan “yeni/değişen” ilişkisinin güncel verilerle ortaya konulması bakımından önemlidir. 1980’lerden sonraki süreç gençlerin tipik olarak geleneksel siyasal katılımlarını değiştirerek, post-modern dönem olarak adlandırılan günümüz toplumunda yeni yansımaları bulmaktadır. Peki, bu yansıma nasıl gerçekleşmektedir, yeni (post-modern, geç modern vs.) olarak tanımlanabilecek siyasal katılım çeşitleri nelerdir ve bunlara etki eden faktörler nelerdir? Bu noktada siyasete dönemsel süreçlerde farklı anlamlar yüklense de siyaset, insan doğasının, yaşamının ve toplumun hep ilişkili olduğu kavramdır. Bu bakımdan, gençlerinde bu süreçte siyasi yaşamın bir parçası olarak görülmemesi kaçınılmazdır. Özellikle üniversiteli gençler yani eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin, geleceğin ülke yönetenleri ve geliştirenleri olarak düşünöldüğünde gençliğin anlaşılır şekilde tanımlanması ve anlamlandırılması bu açıdan önem taşımaktadır.

Türkiye’de sosyal bilimler literatüründe yakın döneme kadar yapılan siyaset ve gençlik çalışmaları, gençliğin siyasete olan ilgisinin ve katılımının düştüğüne vurgu yapılmaktadır. Bu çerçevede yapılan bu çalışma siyasetin “yeni” biçimlerinin ortaya koymayı ve aynı zamanda üniversiteli gençliğin politik ve apolitik davranışlarını güncel veriler ışığında araştırılmasını amaçlanmıştır. Bu bakımdan tezin somut verilere ve teorilere dayalı olarak sosyolojik bir biçimde analiz edilmesi ve sorgulanması önem taşımaktadır. Böylelikle yapılan bu araştırma son yıllarda yaşanan toplumsal olaylar ve değişmelerin anlamlandırılmasına yönelik bilimsel nitelikli bir saha çalışması oluşturulmaktadır.

1.4. Araştırmanın Aşamaları

Araştırma dört aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama yapılan çalışma öncesi toplumda yaşanan olay ve gelişmeleri gözleme sonucu problemin belirlemesiyle başlamaktadır. İkinci aşama ise, mevcut çalışma öncesi literatür, kaynak ve verilerin derlenmesiyle kavramsal ve kuramsal çerçeve çizilmiştir. Böylelikle bir çerçeve çizilerek, araştırmanın yapılacağı alanlarda gözlemler yapılmıştır. Bu süreçte araştırma yöntem ve tekniğinin belirlenmesi kolaylaşmıştır. Diğer taraftan da çalışmanın kavramsal ve kuramsal çerçevenin tekrar değerlendirilmesine olanak sağlanmıştır. Üçüncü aşamada ise yöntem ve teknikler belirlenmiştir. Elde edilen bilgiler, gözlemler ve birikimlerle anket soruları oluşturulmuştur. Böylece ankette sorgulanması gereken noktalar, kavramlar, ölçekler belirlenmiştir. Nicel yöntem bağlamında anket tekniği kullanılarak, anket sorularının oluşturulmasıyla sistematik olarak veriler toplanmıştır. Bunun öncesinde pilot çalışma

yapılarak anket soruları test edilmiştir. Böylece anketten elde edilen veriler, teori ve kavramlar tekrardan göz geçirilerek düzenlemeler yapılmıştır. Son aşamada ise hazırlanan anket, üç üniversitede belirlenen örneklem sayısı kadar uygulanmıştır. Uygulanan anketlerin verileri SPSS 25.0 (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi) programına girilerek istatistik verilerle analizler yapılmıştır. SPSS programında basit betimsel, genel ortalamalar ve istatistikler kullanılmıştır. Kısaca bu aşamalar Layder'in (2013) aşağıda belirttiği şekilde özetlemek mümkündür (Layder,2013:63)

Şekil 1.1. Araştırmaların Aşamaları

1.5. Araştırmanın Yönetimi ve Tekniği

Genel olarak sosyal bilimlerde araştırmanın amacı, toplumsal olaylara ilişkin geçerli ve güvenilir bilgilere ulaşmaktır. Sosyal bilim içerisinde yer alan sosyoloji, toplumsal olgu ve olayların biçimini, iç dinamiklerini ve etkileşimlerini, bilimsel olarak en uygun yöntemleri kullanarak ele almayı amaçlamaktadır. Araştırma yöntemi, bir çalışmanın, araştırmanın amacına ulaşması için izlediği yoldur. Araştırma teknikleri ise bu yolda bilimsel yöntemin amacına ulaşması için kullanılacağı araçlara verilen addır (Gökçe, 1999:41). Bir araştırma yapılırken, yararlanabilecek veri toplama yöntem ve tekniklerine karar verilmesi gerekmektedir. Veri toplama yöntem ve teknikleri, nicel veri veya nitel, ya da her ikisinin de birlikte kullanılmasını kapsamaktadır (Layder, 2013:81). Bu bağlamda yürütülecek olan çalışmada yöneme karar verilmesi; teorik bakış açısına, araştırmanın problemine ve amacına, araştırmada kullanılacak kaynaklara bağlıdır. Seçilen yöntem, verilerin hangi yollarla toplanacağını ve nasıl yorumlanacağını belirlemesi bakımından

önemlidir. Bu araştırma için sosyal olguların, sayısal ve istatistiksel olarak elde edilen verilerle çözümlenmesi ve yorumlanmasıyla ayrıca neden sonuç ilişkilerin ortaya konularak genellenebilir olması bakımından niceliksel yöntem uygun görülmüştür. Bu anlamda nicel yaklaşım bağlamında “anket tekniği” seçilmiştir. Fakat bu noktadaki sorun şudur; nicel veri için kullanılan, saha taramaları ve kapalı uçlu soru kâğıtları, araştırmanın kavramsal sınırlarını daha önceden oldukça ayrıntılı belirlemek zorundadır. Bu anlamda soru tiplerinin, toplanacak veri türlerinin ve kullanılacak örneklemin niteliğinin önceden belirlenmesi gerekmektedir (Layder, 2013:83). Tüm bunlar göz önüne alınarak çalışmanın anket soruları, evreni/örneklemini bu çerçevede hazırlanmıştır. Anket analizlerinde (yaş, cinsiyet gibi) verilerde düz tablolar ve grafikler kullanılmıştır. Böylece nicel veriler çeşitli seçeneklerle sıralanmıştır.

Uygulanış biçimlerine göre çeşitli anket türleri bulunmaktadır, bu çalışma için seçilen anket yöntemi ise yüz yüze görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Anket verilerinin gözlem, görüşme gibi veri toplama teknikleriyle desteklenmemiş olması, açıklayıcı boyuttaki verilerden hareketle genelleme yapmayı güçleştirmektedir.

Çalışma belirlenen sürede, Aralık 2017- Nisan 2018 tarihleri arasında Adnan Menderes Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve İzmir Ekonomi Üniversitesi'nin farklı kampüslerdeki fakülte ve meslek yüksekokullarında eğitim gören üniversite öğrencilerine yüz yüze anket uygulanmıştır. Toplam elde edilen anketler ön incelemeler sonucunda 1133 anketin analiz edilebileceği görülmüştür. Bu bakımdan araştırma, hem betimsel hem de açıklayıcı niteliklere sahiptir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerin yeni siyasal katılım biçimini, politik/apolitik olma durumlarını ve sıklıkları ortaya koymak için 44 sorudan oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Anket formu üniversite gençlerinin anlaşılabilirliği şeklinde hazırlanmıştır. Anketin birinci bölümünü demografik sorular oluşturmaktadır, ikinci bölümde üniversiteli gençlerin, siyaset algıları, siyaset tanımlamaları ve siyasal davranışların oluşumundaki (aile, arkadaş, iş çevresi gibi) etkenleri tanımlayan sorulara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde geleneksel katılım, geleneksel olmayan ve post modern siyasal katılım biçimleri ve sıklıkları ile ilgili sorular yer almaktadır, dördüncü bölümde ise üniversiteli gençlerin ideolojik olarak tanımlarına ve sağ/sol aidiyetliklerine dair sorular yer almaktadır. Anket soruları literatür taraması sonucunda elde edilen ve araştırmanın amacına yönelik sorulardan oluşmaktadır. Araştırma ölçeği olarak sorularda beşli likert ölçeği

kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan tekniklerden biri de “katılımsız gözlem ve literatür inceleme teknikleri”dir.

Araştırma grubunun cinsiyeti, yaşı, üniversiteleri, okudukları bölümleri, öğrencilerin kaldığı yer, ailelerinin gelir durumu, annelerinin eğitim düzeyi, babalarının eğitim düzeyi, bir önceki yerel seçime katılma durumları, bir önceki genel seçimlere katılma durumları bu araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturur

1.6. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Görüşme yapmak amacıyla bir gruptan örneklem almak için olaylardan örneklem seçmek araştırmanın önemli bir yönüdür (Layder,2013:86). Araştırmanın problemi oluşturulduktan sonra en uygun araştırma şeklinin ne olduğuna ve sonrasında, bilgileri kimden toplanılacağına karar verilmesi gerekmektedir. Çeşitli örneklem seçim teknikleri bulunmaktadır. Bu yüzden çalışmanın amacına, doğru bilgilere ulaşabilmek ve genelleştirmelerde bulunabilmek için uygun örneklem türü seçilmelidir. Yürütülen çalışmada üniversite gençlerinin politik/apolitik davranışlarının sorgulanması bağlamında bazı illerdeki üniversiteler odak noktası olarak seçilmiştir. “Gençlik politik mi, apolitik mi? Siyasetin Değişen Doğası ve Üniversite Gençliğinin Siyaset Algısı ve Siyasal Katılımı” adlı çalışmanın araştırma evrenini üniversite gençliği teşkil etmektedir. Araştırmanın çalışma evreni ise, Ege bölgesindeki Aydın ilinde bulunan Adnan Menderes üniversitesi, İzmir ilinde bulunan İzmir Ekonomi Üniversitesi ve Akdeniz bölgesindeki Isparta ilinde bulunan Süleyman Demirel Üniversitesi ile sınırlandırılmıştır. Bu illerdeki üniversitelerin seçilme nedenlerinden birisi de maliyet ve zamandır.

Örneklemin özelliklerini ortaya koyabilmek için, üniversite gençlerinin görüşlerinin ve siyasal katılımlarının demografik özelliklere göre değişip değişmediğini incelemek amacıyla çalışmada iki devlet üniversitesi (ADÜ ve SDÜ) bir özel üniversite (İEÜ) örnekleme dâhil edilmiştir. Bu üniversitelerde eğitim alan 18-29 yaş aralığındaki, üniversite öğrencileri çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Belirlenen bu evrende “basit tesadüfi örneklem” yöntemi kullanılmıştır. Böylece bu yöntem ile örnekleme dâhil edilecek üniversite öğrencilerinin her birine eşit seçilme şansı tanınması esas alınmaktadır (Arıkan, 2004: 141).

Örnekleme büyüklüğünü belirlemek için bazı formüller kullanılmakta fakat güvenilirliği artırmak için örneklem hatası için oluşturulmuş şemalardan yararlanılmıştır.

Araştırmaya dâhil edilecek kişi sayısını belirlemek için aşağıdaki tablo temel alınmıştır. Buna göre $\alpha= 0.05$ anlamlılık düzeyinde ve $d= + - 0.05$ örneklem hatası ana sütununda $p=0.3$ ve $q=0.7$ sütunu baz alınarak, Adnan Menderes Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi için ayrı ayrı örneklem büyüklükleri belirlenmiştir. İzmir Ekonomi Üniversitesi için de $d= + - 0.05$ örneklem hatası ana sütununda $p=0.8$ ve $q=0.2$ sütunu baz alınmıştır. Bu bağlamda 2017 yılındaki öğrenci sayıları baz alındığında; Adnan Menderes Üniversitesinin 55,955 öğrencisi sayısı için örneklem hacmi 382, Süleyman Demirel Üniversitesinin 82,518 öğrenci sayısı için örneklem hacmi 382, İzmir Ekonomi Üniversitesi 7,605 öğrenci sayısı için örneklem hacmi 238 kişi toplamda 1002 kişilik bir örneklem hacmi oluşturulmuştur. Bu örneklem grubunda toplam 1148 anket yapılmış ve 1133'ü geçerli sayılarak değerlendirilmiştir. Toplamda Adnan Menderes Üniversitesi'nden 477, İzmir Ekonomi Üniversitesi'nden 238 ve Süleyman Demirel Üniversitesinden 418 örneklem alınmıştır.

Tablo 1.1. Örneklem Büyüklükleri

Evren Büyüklüğü	± 0.03 örneklem hatası (d)			± 0.05 örneklem hatası (d)			± 0.10 örneklem hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004:50)

Yapılan bu araştırma kamuoyu araştırması niteliğindedir. Kamuoyu araştırmaları, toplumun genelini temsil edecek şekilde belirlenen örneklemi oluşturan bireylerle görüşerek teorik açıdan hedeflenen belirli konuda onların tutumları, düşüncelerini, davranışlarını, eğilimlerini tarafsız ve bilimsel bir şekilde analiz etme, saptama ve bu örneklemden hareketle toplumun geneline ve de geleceğine ilişkin çıkarım yapma amacını taşımaktadır (Gökçe, 1999). Bu bağlamda yapılan bu çalışmada toplumun geneline dair olmasa da genele dair bir fikir sunmaktadır.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Saha araştırması esas alınarak, çalışma; Adnan Menderes Üniversitesi (ADÜ), Süleyman Demirel Üniversitesi (SDÜ), İzmir Ekonomi Üniversitesi (İEÜ), olmak üzere üç üniversitede yapılmıştır. Araştırmaya dâhil edilen üç üniversite (ADÜ-SDÜ-İEÜ) bölge olarak Ege ve Akdeniz bölgesinde yer almaktadır bu bakımdan Türkiye'deki diğer bölgelerde araştırmanın yapılmaması çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Bu çalışma Adnan Menderes Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve İzmir Ekonomi Üniversitesi öğrencilerin katılımıyla oluşturulmuştur ve dolayısıyla Türkiye'deki bütün üniversite öğrencilerini kapsayacak genellemeler amacı taşımamasına rağmen üniversiteli gençlerin politik/apolitik olmalarının tanımlanmasının ve siyasal katılım biçimlerinin ortaya konulması bakımından yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada ağırlıklı olarak nicel verilerin kullanılmasıyla birlikte ankette yer alan açık uçlu sorular yardımıyla bazı hususların daha detaylı sorulması mümkün hale gelmiştir. Bu iki veri türü bir bütünlük içerisinde analiz edilmeye çalışılmıştır.

1.8. Araştırmanın Hipotezleri

- Hipotez 1:Üniversite gençliği, geleneksel siyaset anlayışından daha ziyade yeni siyaset arayışındadırlar
- Hipotez 2:Üniversite gençliğinin siyasal katılımı geleneksel yollardan ziyade sosyal medya ve sosyal ağlar aracılığıyla olmaktadır.
- Hipotez 3:Üniversite gençliğinin siyasal bilgi edinimlerinde, siyasal sosyalleşmelerinde ve siyasal tercihlerinde sosyal ağlar etkilidir.
- Hipotez 4:Üniversite gençliğinin siyasal katılım düzeyleri, geleneksel katılım türlerinde düşük, post-modern katılım türlerinde ise yüksektir.
- Hipotez 5:Üniversite gençliğinin, siyasete karşı ilgisi bulunmaktadır.
- Hipotez 6:Üniversite gençliğinin, sağ ve sol aidiyetliklerini tanımlamaları, merkez ve merkez solda yoğunlaşmaktadır.

- Hipotez 7:Üniversite gençliği, siyasilerin gençlere önem vermediklerini düşünmektedirler.
- Hipotez 8:Y ve Z kuşakların siyaset anlayışı, kendinden önceki X kuşağının anlayışına göre farklıdır.
- Hipotez 9:Üniversite gençliği siyasal düşüncelerini özgürce dile getirememektedir.

2. BÖLÜM

2. KAVRAMSAL VE KURALMSAL ÇERÇEVE

2.1. Siyaset Kavramı ve Siyaset Kavramının Tarihsel Gelişimi

Toplum var olmaya başladığından itibaren beraberinde düzen problemini de getirmektedir. Toplumsal düzenin sağlanması ise belli kurallar etrafında şekillenerek yapılanmaktadır. Toplumsal yaşam kaçınılmaz bir şekilde, alışkanlıklardan ya da örgütlü bir devletin yasalarından kaynaklansa da, kurallar tarafından örgütlenmiştir. İnsanlar dünyanın her yerinde, toplumsal hayatı düzenleyen kurallara hem uyarlar, hem de bu kuralları ihlal ederler. Bu kuralların oluşmasının sağlanmasında siyaset kavramı önemli bir faktördür. Siyasetin bu tarihsel süreci, kabile toplumundan, günümüz ulus devletler toplumuna kadar gelmektedir. Toplum, sürekli değişimi ve gelişmeleri içinde bulunduran bir yapıya sahiptir, bundan dolayı toplum dinamik bir yapıdadır. Dinamik olan toplumda, grup ve kurumların tümü biçimlenirken, toplumsal değişimle birlikte insanların gereksinim ve beklentileri de değişmektedir. Değişen gereksinim ve beklentileri karşılayabilecek yönetim yapısının da oluşturulması ise böylece zorunluluk haline gelmektedir. Toplumlar günümüze gelinceye kadar belli toplumsal aşamalardan geçmektedir. Bu aşamalar da basitten karmaşığa doğru bir ilerleme söz konusudur, bununla birlikte tüm toplumlar için ilerleme düzeyinin aynı olmadığı gibi gelişmişlik düzeyleri de toplumlarda aynı dönemlerde farklılık gösterebilmektedir. Beslenme, üreme ve korunma insan yaşamındaki temel ihtiyaçtır. İlkel topluluklar çok fazla farklılaşmaya uğramadıkları için eşitlikçi bir toplumsal yapıya sahiptir. Birey bu toplumda var olabilmek için diğer bireylere ihtiyaç duymaktadır ve onlarla bir ilişki içerisinde. Bu ilişkiler sonucunda biçimlenen toplum içerisinde insanlar en temel ihtiyaçlarını gerçekleştirmektedir (Delibaş ve Yiğit, 2005:145).

Eski Yunan düşünürlerinden başlayarak birçok düşünür toplumların kaçınılmaz, doğal bir süreç olduğunu ve kurallarla var olabildiklerini ifade etmiştir. Örneğin Platon'a göre iki ilke toplumların oluşmasını sağlamıştır. İlk olarak bireyler, tek başına kendilerine yeterli değildir, bundan dolayı başka bireylere birlikte yaşama ihtiyaç duymaktadır. İkinci olarak, her bireyin yeteneğinin farklı olmasıdır. Her kişinin farklı alanda farklı beceri ve yetenekleri vardır (Delibaş ve Yiğit, 2005:139). Bu iki ilke toplumsal sürecin başlamasında etkili olan önemli faktörlerdir. Diğer taraftan Aristo'ya göre "insan siyasal bir hayvandır" (Sarica, 1983:23). Bireylerin tek başlarına hayatta kalamayacaklarını, daha iyi bir yaşam

için ancak diğer bireylerle belirli kurallar etrafında bir araya gelebileceğini belirtmektedir. Böylece Aristo, insanın neden toplumlar ve toplumsal kurallar yarattığı sorusuna da cevap vermiştir (Delibaş ve Yiğit, 2005:139). Aristo insanın ancak politik bir toplum içerisinde “iyi hayat” yaşayabileceğini vurgulamaktadır (Heywood, 2006:8). Bu açıdan siyaset, toplum içinde yaşayan insanların düzenlenen belli kurallar çerçevesinde idaresi demektir (Aydın, 2006: 19).

Aristoteles, Politika adlı eserinde siyasal düzeni bir gemiye, toplumu da gemideki yolcu ve mürettebata benzetmektedir. Toplum ve siyasal düzeni oluşturan her bir yurttaşın farklı görevleri ve işlevleri bulunmasına ve bireysel açıdan farklı amaçlar taşımaya rağmen gemide bulunmak, tüm bu farklılıkların bir amacı ortaya çıkarmaktadır (Çetin, 2003:27). Varlıklarının devamı için bu önemlidir. Siyaset de bu düzen gibidir. Siyasal düzen içerisinde, ortak bilinç, ortak düzen için önemlidir. Siyaset olgusunun toplumdaki ihtiyaçtan ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Çünkü her canlı yaşam süresi boyunca varlığını korumaya ve devam ettirmeye çalışmaktadır.

Siyaset sözcüğünün kökeni incelendiği zaman, kavramın eski Doğu uygarlıklarında devlet yönetimiyle ilgili olarak kullanıldığı görülmektedir. “Siyaset” Arapça kökenli bir sözcüktür. At eğitimi anlamına gelmektedir. Batı’dan alınan “politika” sözcüğünün Yunan kökenli olduğu bilinmektedir. Siyaset teriminin Batı dillerindeki karşılığı olan politika terimi Yunancada polis, politeia, politica, gibi sözcüklerden kaynaklanmaktadır. Polis, kent, site; kenti oluşturan yurttaşların toplantısı demektir. Siyaset kelimesi İngiliz dilindeki “Policy” ve “Politics” kelimelerin tercüme edilmesinden kaynaklanan iki anlamını içermektedir. “Policy” anlamındaki siyaset bir anlayış, bir eylem programı veya bir kişinin grubun veya hükümetin eylemi için kullanılmaktadır. Örneğin buğday politikası gibi.”Politics” anlamındaki siyaset ise politikaların bütünüdür. Bu iki anlam farklı olarak görünse de özünde birbiriyle bağlantılıdır (Çam, 2005:22; Kışlalı, 2016:17).

Siyasal düşüncenin tarihi Aristoteles (İÖ 334-322) ile başladığı söylenebilir. Aristoteles ve birçok siyasal düşünürde “nasıl”ın değil “nasıl olması” gerektiğinin üzerinde durulmuştur. Aristoteles’ten sonra siyaset biliminin diğer bir öncüsü sayılan İbni Haldun, devlet ve iktidar kavramlarını, bilimsel bir şekilde incelemiştir. Siyaset biliminin doğuşunda üçüncü bir kişi ise İtalyan düşünür Machiavelli’dir. Düşünür iyi gözlemci olarak, siyasal iktidarın ele geçirilmesini, korunmasını, büyümesini ve yitirilmesini incelemiştir. Gözlemlediği bu olaylara hangi koşulların, ne yönde etki yaptıklarını araştırarak var olanı

sapmaya çalışmıştır. Machiavelli bunu yaparken dinsel veya ahlaksal açıdan bakmamıştır. Bu gelişmeler bakımından Machiavelli'nin Prens'i, Aristoteles'in Politika'sı siyaset biliminin temel kaynakları arasındadır (Kışlalı, 2016:23-24).

On dokuzuncu yüzyıla beraber, artık toplumsal olarak siyaset düşüncesinin "bilim"leşmeye başladığı görülmektedir. Teknolojik gelişmeler, atılımlar ve sanayileşme süreci, Batılı toplumların yapısında hızlı değişimler yaratılmasında oldukça etkili olmuştur. Kentlerin de hızla kalabalıklaşmasıyla, sanayi emekçilerinden oluşan yeni bir sınıf, siyaset sahnesine girmeye başlamıştır (Kışlalı, 2016:25). Siyasetin sorunu ise yaşanan bu gelişmeler karşısın da yeni çözümler aramasıdır.

Siyaset ve siyasal olgu üzerine kapsamlı, herkesin anlayabileceği bir tanımın yapılmasında karşılaşılan güçlükler göz önünde tutularak birçok düşünür ve siyasal bilimcinin tanımlamalarındaki ortak öğeleri ve alt kavramları saptayarak kavramlarda belirginlik sağlanabilmesi amaçlanarak bazı siyaset tanımlarına ve görüşlerine aşağıda yer verilmiştir (Akbulut, 2011:25; Çam, 2005: 22-23).

- Siyaset, K. Marx ve F. Engels'e göre temeldeki üretici güçlerin niteliğinin belirlediği bir üst yapıdır. Sosyal sınıflar arasındaki iktidar çekişmesi siyasetin itici gücüdür. Max Weber'in siyasal topluluk ve siyaset anlayışı belirli bir toprak parçası üzerinde, gerektiğinde fizik zora başvurma olanağı olan yönetsel bir örgüt tarafından verdiği emirleri uygulamaya koyduran egemen gruba dayanmaktadır.
- M. Duverger' göre siyasetin çıkış noktasındaki sosyal gerçek, insanların istek ve gereksinimlerini karşılayabilmek için çeşitli gruplar halinde bir araya gelmeleridir. Bu nedenle bir toplumda siyaset örgütlü güç, yetki ve denetim kurumlarıdır.
- Easton'a göre siyaset güç ve kaynakların dağıtılmasıdır. Kaynaklar kıt ve değerli olduğu için siyasal dağıtım, bir kişinin iradesine değil, emirlere bağlı olmak zorundadır (Gökçe, 2016:39-40).

Siyaset bilimi literatüründe siyasetin genel olarak dört farklı şekilde tanımlandığı görülmektedir. Heywood (2006) bunları: Hükümet etme sanatı olarak siyaset, kamusal işler olarak siyaset, uzlaşma ve mutabakat olarak siyaset, iktidar olarak siyaset şeklinde tanımlamaktadır.

i. Hükümet Etme Sanatı Olarak Siyaset

Bismark, Alman Parlamentosu'nda "Siyaset bir bilim değildir, bir sanattır" diyerek siyasetin klasik bir tanımı yapmıştır (Heywood, 2006: 3). Bu yaklaşıma göre siyaset "devletle ilgili olan" anlamındadır ve devlet kurumunu öne çıkarmaktadır. Easton bu konuda siyaseti "değerlerin otorite aracılığıyla paylaşılması" olarak tanımlamaktadır. Yani siyaset, toplum tarafından baskılara devletin çıkar, ceza ve ödül dağıtarak cevap vermediği bir süreçtir (Heywood, 2006:4).

ii. Kamusal İşler (Kamu Meseleleri) Olarak Siyaset

Bu anlayışa göre siyaset "siyasi olan" ile "siyasi olmayan" ya da "kamusal yaşam ile özel yaşam" arasındaki farka dayanmaktadır. Bu ayrım temelinde siyaset, devletin kendi faaliyetleri ve sadece kamu organları tarafından gerçekleştirilen sorumluluklarla sınırlıdır (Gökçe, 2016: 27). Hükümet etme sanatını olarak siyaset anlayışının ötesine geçerek "kamu hayatı" veya "kamusal işler" olarak düşünülmektedir (Heywood, 2006:8).

iii. Uzlaşma ve Mutabakat Olarak Siyaset

Mutabakat, anlaşma ve uzlaşma anlamında kullanılmaktadır ve uzlaşmanın geniş bir bireyler ve guruplar tarafından kabul edilmektedir. Siyaset, politikaların yürütüldüğü alandan ziyade kararların alınma şekliyle ilgilidir. Daha da detaylandırıldığı zaman siyaset, çatışmayı çözümlenmenin bir yolu olarak görülmektedir (Heywood,2006:11). Bu yaklaşıma göre siyaset daha çok kararların alınmasıyla ilişkilidir ve çatışmayı çözümlenmenin bir yolu olarak görülmektedir. Bu çözüm yolu zor ve güç kullanmadan, uzlaşma, uyuşma ve müzakere yoluyla çözümlenmektedir.

iv. İktidar Olarak Siyaset

Siyasetin dördüncü anlamı iktidar olarak siyaset, en geniş ve en radikal olanıdır. Bu görüş siyaseti hükümet, devlet ya da kamu gibi alanlarla sınırlamaktadır. Siyaset, bir anlamda iktidar demektir (Heywood, 2006:12-13).

Siyasete ilişkin verilmiş bu tanımlarda iktidar, güç, devlet, otorite gibi alt kavramlara başvurulduğunu görülmektedir. Ortak kavramaların kullanımına rağmen tanım yapanlar arasında farklar göze çarpmaktadır. Şöyle ki, siyaseti sosyal örgütlenmenin araçsal yanı olarak gören T. Parsons'ın tanımı, siyaseti değerlerin otoriter dağılımı olarak algılayan D.

Easton'dan oldukça farklıdır. Marxist tanım Parsons'ın tanımına ek olarak, on dokuzuncu yüzyıl ortak görüşü doğrultusunda siyasetin zorlama gücünü kullanma boyutunu vurgulamaktadır (Çam, 2005:23). Diğer taraftan Mouffe sınıfa dayalı antagonistik siyaseti eleştirirken, siyasal alandan hareket ederek siyasal olanı tanımlamaktadır; fakat sınıf siyasetinin kapitalist ortamlarda, siyasal alan ekseninde yapılandırılması kaçınılmazdır. Mouffe bu durumu göz ardı ederek, sınıf siyasetini siyasal alandaki sınırlılıklarıyla beraber, kültürel antagonizmalarla eşdeğer olarak görmektedir (Akbulut, 2011:25). Beck'e göre, siyasal olan hem kutuplaştırıcı hem de biçimlendirici ütöpik niteliğini yitirmektedir. Beck bu durumun bir kategori hatasından kaynakladığını ve bu yüzden de siyaset ve devlet ile siyasetin ve siyasal sistemin eşit sayıldığını; siyasetin bunun için öngörülen arenalarda, yetkili aktörler (parlamento, sendikalar, siyasal partiler vb.) tarafından yapılacağına dair bir beklenti kapsamında olduğunu belirtmektedir. Bu durum siyasal alanın, devletle özdeş olmadığını ortaya koymakla birlikte, eski siyaset anlayışıyla ilgili mutabakatın bittiği ve özel alana doğru yöneldiğini göstermektedir (Beck, 2013:153). 20. yüzyılın ilk dönemlerinde özel alan kamu alanları tarafından belirlenirken bu durum tersine dönmüş artık kamusal alan özel alanlar tarafından belirlenmektedir. Bauman'ın (2014) ifadesiyle zamanımızın en belirgin özelliği, süregiden bir kopuş, iktidarın siyasetten kopuşudur.

İlerleyen zamanla birlikte siyasetin anlamı ve kapsamı değişmektedir. Bundan dolayı Aristo'dan günümüze kadar siyaset kavramının çeşitli tanımları yapılmaktadır. Modern dünyada siyasetin karşılığı, devleti ilgilendiren şeyler olarak kullanılmaktadır (Heywood, 2006). Beck ise siyaset kavramının tanımın yapılmasının güç olduğunu ve yaşanan toplumsal gelişmeler ve risk toplumu ile siyasetin yeniden tanımlanması gerektiğini belirtmektedir. Beck' göre siyaset hem devlet ile bağlantılı olarak iktidar olgusunun çerçevesinde hem de toplum ile ilişkili, toplumsal ilişkiler çerçevesinde şekillenen bir olgudur (Beck, 2013). Lipson, siyasetin temel olarak değerler arasında bir seçim olmasından dolayı devleti gerektirdiğini çünkü bu yapıların tercih ettiğimiz değerlerle işlerlik kazandığını savunmaktadır (Lipson akt. Akbulut, 2011:17). Bundan hareketle Lipson beş temel unsurun siyasetin özünü oluşturduğunu belirtmektedir:

1. Eşitliksizlik temelinde, yurttaşlığın dışlayıcı mı yoksa kapsayıcı mı olduğu?
2. Çoğulcu-monist devlet ikilemi temelinde, devletin eylem alanının sınırının ne olduğu?

3. Özgürlük-diktatörlük karşıtlığında, otoritenin hükümet veya halktan mı kaynaklandığı?

4. Otoritenin yapısından hareketle, gücün yoğunlaştırılması ya da dağıtılmasının gerektiği?

5. Devletler yığını ve evrensel devlet ikileminde, bir devletin optimum büyüklüğünün ne olması gerektiğidir? Bu bağlamda Lipson, otorite ve özgürlük sorunsallarına vurgu yapsa da aslında tüm siyasal etkinliği devlet ekseninde ele alıp, yorumlamaktadır (Lipson akt. Akbulut, 2011:17).

Siyaset kavramının birçok ve ayrı tanımlarının olmasının iki sebebi olduğu düşünülmektedir. Bunlardan birincisi toplumsal bir uğraş olan siyasetin içeriği ve biçimi, toplumun biçim değiştirmesiyle birlikte dönüşmesidir. Yaşanılan toplumdaki değişim süreci siyasetin yeni yeni tanım biçimlerinin oluşmasını gerekli kılmıştır. İkincisi ise siyaset gibi tüm toplumu kapsayan bir etkinliğin türlü çıkarlarla iç içe geçmesidir. Bu iki sebebin aşılmasından sonra gerçekten bilimsel olarak siyaset kavramının tanımına ulaşmanın yolu, hem çeşitli tarih dönemlerinin farklılıklarını hesaba katan, hem de her dönemde ortaya çıkabilecek farklı çıkarların o dönem siyasetine yansıtacağını göz önünde bulunduran bir yaklaşımın ortaya çıkması ile mümkün olacaktır (Akbulut, 2011). Aşağıda verilmiş olan siyaset tanımı bu iki temel gereği göstererek oluşturulmuştur. Siyaset, üretim dışında kalan, ancak üretimin sürdürülebilmesi ve geliştirilebilmesi için toplumsal çapta yürütülmesi zorunlu olan işlerin toplamıdır. Bu siyaset tanımı tarihin her döneminde siyasal etkinliklerin hepsinin kapsanmasına olanak vermektedir (Eroğul, 2017:19)

Siyaset bilimi, siyaset kavramını üç şekilde geliştirmiştir. İlk olarak, toplumun kendini örgütlemesi olarak, siyasal kamunun kurumsal düzeni şeklinde ifade edilmektedir. Bu kavram, siyasetin biçimsel ögesini oluşturmakta ve merkezinde devlet bulunmaktadır. İkinci olarak, siyaset, toplumsal ilişkilerin şekillendirilmesine ilişkin siyasal programların içeriklerinin belirlenmesi anlamındadır. Bu anlamda siyaset ilkinden çok da farklı olmayan bir şekilde, siyasetin bir başka biçimsel yönü olan, karar alma süreçlerine ilişkindir. Siyaset biliminin siyaset kavramını geliştirdiği üçüncü ve son yön ise, iktidardan pay almaya ve iktidar konumlarına yönelik, siyasal tartışma süreci olarak siyasettir. Bu üç tanımlamadan hareketle siyasetin devlet ile özdeş olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Beck, 2013:159).

Her ne kadar siyaset kavramı devlet ile özdeşleştirilse de toplumsal dönemlere ve gelişmelere bağlı olarak bu algı da değişmektedir.

Daha öncede bahsedildiği gibi siyaset kavramıyla birlikte ele alınan güç, otorite, iktidar terimleri kullanılmamıştır. İktidar, güç, otorite gibi siyaset kavramları çoğu zaman aynı anlamları ifade ettikleri düşünülerek birbirini yerine kullanılmaktadır. Bu durumda bu kavramların ayrı ayrı tanımlarının yapılması gerekmektedir.

a. Güç kavramı

Siyaset terimi “güç” olarak da tanımlanmaktadır. Dahl gücü neo Weberian tanımla şöyle ifade etmektedir; bir güce sahip olan X bireyinin, elinde gücü bulmayan Y bireyine ve diğer kişilere zorla ya da istekli şekilde bir şeyleri yaptırmasıdır. Lasswell ise siyasetin kimin, ne, ne zaman ve nasıl algılandığıyla ilgilenmektedir (Goodin, 1996:7-8).

b. İktidar Kavramı

Batı dillerindeki güç kavramının karşılığı olarak iktidar kavramı kullanılmaktadır. Günlük hayat dilinde, güç kavramı iktidar ve otoriteyi kapsayacak şekilde kullanılmaktadır, bilim dilinde ise bu kavramlar farklı anlamlar ifade etmektedir. Güç iktidara göre daha somut ve basit bir kavramdır, iktidar kavramı ise güç kavramına göre daha geniş, daha genel anlamdadır (Gökçe, 2016:42). İktidar kavramını tanımlarken bu seferde iktidarın niteliği sorusu ortaya çıkmaktadır. Yani her türden iktidar ilişkisinin siyasi olup olmadığı sorusudur. Örneğin anne-baba ile çocuklar, eşler arasındaki ilişkiler, doktor-hasta arasındaki ilişkilerinde bir siyasal nitelik taşıyan iktidar türü olup olmamasıdır. İktidar kavramını sadece siyasetle açıklamaya çalışılmasında bu durum onu sınırlandırmaktadır. Çünkü iktidar terimini günlük hayatın içerisinde de karşılaşmak mümkündür. Örneğin okulda öğretmenin, ailede anne-babanın çocuk karşısında sahip olduğu otorite kişilerin iktidar gücünden kaynaklanmaktadır.

c. Otorite Kavramı

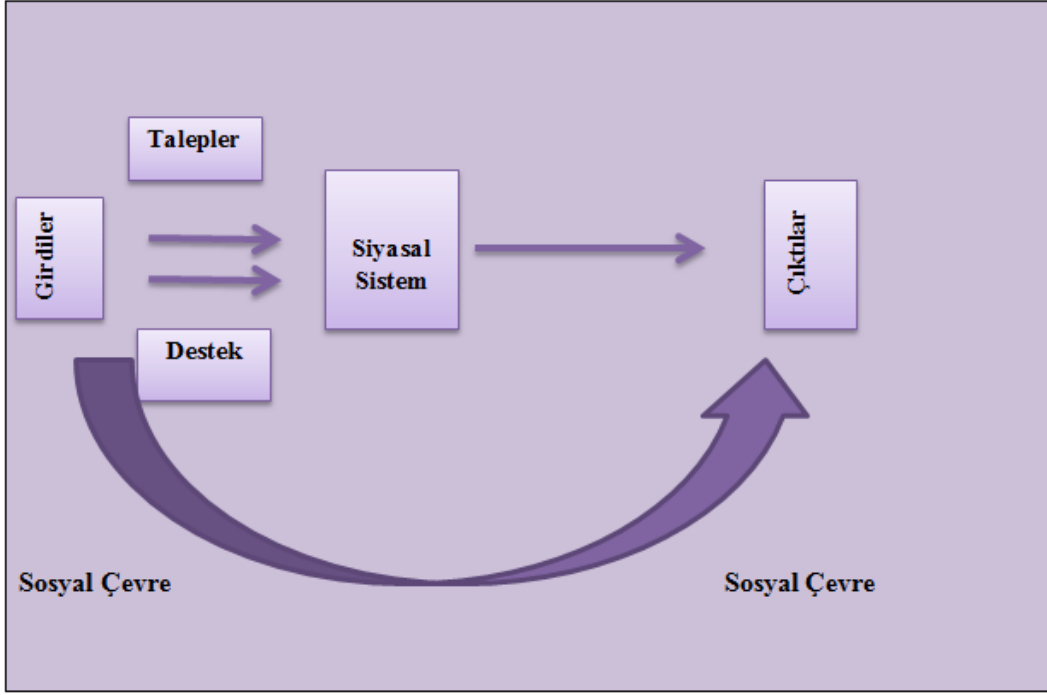
İktidar kavramının karşılığı olarak otorite kavramının kullanıldığı gözlemlenmektedir ve bu kavramlar arasında bir ilişki mevcuttur. Otorite, genellikle zorlama ve cezalandırma yoluna gitmeden başkalarını değiştirebilmek ve onlara söz geçirebilmektir. Otorite, meşru iktidardır, iktidarın kurumsal çerçevesidir. Bu bağlamda otoritenin hiçbir baskıcı tarafı bulunmamaktır, daha çok insanları gönüllü itaate veya kulluk

sistemine yönelik bir kavramdır. Otoriteyi toplumsal bir olay olarak ele alan, Weber otoriteyi elinde tutanlarla ve otorite altında bulunanlardan oluşan birbirine karşıt iki taraf bulunduğunu belirterek, otorite altında bulunan kişilerin, otoriteyi elinde bulunduran kişiler tarafından emirlerine uyarken gösterdikleri “itaat etme” üzerinde durmaktadır. Otoritenin temelini “meşruluk”¹ inancı oluşturmaktadır (Gökçe, 2016: 46-47; Öztekin, 2007:12).

2.2. Siyasal Sistem ve Siyasal Sistemin İşleyişi

Geçmişten günümüze doğru tarihsel süreçte yaşanan siyasal işleyişi ve siyasal davranışları da kapsayan bir siyasal sistemden söz etmek mümkündür. Sistem; genel anlamda birbirleri arasında, birbirlerine karşılıklı bağımlılıkları bulunan ve karşılıklı ilişki içinde olan nesnelere bütünü olarak tanımlanabilmektedir (Öztekin, 2007:207). Dahl’a göre siyasal sistem; güç, rol ya da otorite ile ilgili insan ilişkilerini incelemektedir. Siyasal sistem, toplum bütünü içerisinde otoriter yöntemle değer ve varlık dağıtan daha önce belirlenmiş roller ve roller arası ilişkilerden oluşan bir öğeler dizisi ve özünde iktidar fenomeni bulunan, kapsam ve emredicilik içeren örgütlenme biçimi” olarak tanımlanmaktadır. Sistem yaklaşımının öncülüğünü yapan Davir Easton, siyasal sistemin fizyolojik, biyolojik, toplumsal ortamlarla çevrili olduğunu belirterek, bu sisteme toplumsal çevreden istem ya da destek niteliğinde “girdi”ler olduğunu söylemektedir. Bu durumun sonucunda siyasal sistemde oluşan kararlar ve uygulamalar ise “çıkıtı”lar olarak adlandırılmaktadır (Şekil 2.1). Çıkıtlar, zamanla yeni istem ve desteklerin oluşmasına etki yapmaktadır. İktidarın verdiği karar ve uygulamalar yurttaşlar üzerinde bir etki yaratmaktadır. Yurttaşlar ise bu kararlara tepki, destek veya bir istemde bulunmaktadırlar (Topbaş, 2010: 82-83; Kışlalı,2016:34).

¹ Weber, meşruluk kavramını sosyal gerçeklikte var olan ve otorite için ona itaat etmek zorunda bulunanlar tarafından beslenen gerçek bir inancın karşılığına denk düşmektedir (Gökçe, 2016: 47).

Kaynak: Delibaş ve Yiğit:2005:156

Şekil 2.1. Siyasal Sistem Modeli

Easton'a göre, siyasal sistemin üç ögesi bulunmaktadır; bunlar siyasal rejim, siyasal topluluk ve siyasal otorite. Siyasal topluluk, ülkenin yurttaşlarından yani seçmenlerden oluşmaktadır. Siyasal rejim, siyasal topluluğun benimsediği siyasal davranış kurallarıdır. Siyasal otorite, siyasal karar alma yetkisinin kendilerine, sistemin üyeleri tarafından tanınmış olan yöneticilerdir (Kışlalı, 2016:34). Easton'un bahsetmiş olduğu siyasal sistemin tüm bu sürecini de siyasal yaşamımızın birçok noktasında da görmek mümkündür. Fakat bunun öncesinde siyasal bir yaşam alanının olması gerekmektedir. Siyasal yaşamın oluşması için bir ortamın bulunması gerekmektedir ve bu ortam, siyasal yaşamın gelişimine yön veren nedenleri içinde barındırmaktadır. Eğer, siyaset, belirli ortam ve koşullar bütününden soyutlaştırıldığı zaman siyasal yaşamın düşünülmesi pek de mümkün olmayacaktır. Doğa, insanlar ve ikisinin etkileşimi sonucu oluşan teknolojik, ekonomik yapı bir büyüme olarak alındığında bu durum toplumun "altyapısı" olarak değerlendirilmektedir. Kurumsal ve kültürel etkenler ise "üstyapı" kavramı olarak değerlendirilmektedir (Kışlalı, 2016:37). Altyapı kavramı Marksist çözümlemenin içerdiğinden farklı ve daha geniş anlamda kullanılmaktadır. Burada kastedilen coğrafi, demografik ve teknolojik etkenlerdir (Kışlalı, 2016:39).

2.3. Siyasal Kültür

Kültür, bireyin siyasal yönelimi içinde yetiştiği toplumun, çevrenin, ailenin yapısıyla ilişkilidir. Bu ilişki siyasal kültürü içinde barındırmaktadır. Aynı zamanda yaşam şekli olan kültür; birlikte uzun süredir yaşayan insanların doğa ve birbirleriyle girdikleri etkileşimler sonucu oluşan maddi ve manevi öge, anlam, değer ve kurallar bütünüdür. Bu bağlamda yöneten ve yönetilenler arasındaki ilişkiler, iktidar, güç, otorite, egemenlik gibi olgular siyasal sistem ve yönetim biçimleri gibi süreçler kültürün oluşum sürecine hem etki etmekte hem de etkilenmektedirler. Berger'e göre daha kapsamlı şekilde siyasal kültür, herhangi bir toplumun siyasal düzenini biçimlendirmede rol oynayan inançlar, değerler ve tutumların oluşturduğu bütündür. Siyasal kültür, bir siyasal sistemin devamlılığını sağlayan ilkeler ve kurumlarla ilgili toplumu oluşturan bireylerin ve kurumlar üzerinde sahip olduğu bilgi, duygu ve tercihlerdir (Esgin, 1999:21; Gökçe, 2016:161; Öztekin, 2007:215). Siyasal sisteme yön veren tutum ve davranış olarak siyasal kültürün tarihsel süreç içerisinde değişim ve gelişim gösterdiği de gözlenmektedir.

Bir toplumun siyasal olaylar karşısındaki tutumu, tavırları, tepkileri, davranışları o toplumdaki siyasal kültür oluşumu ile yakından ilgilidir. Bu değerlerin, olguların toplum tarafından benimsenip içselleştirilmesi ve savunulması o toplumun siyasallaştığının ve çağdaşlaştığının bir göstergesi olarak görülebilir. Siyasal kültürün gelişmesi ve toplumca benimsenip kabul edilmesiyle oluşan siyasallaşma olgusu toplumun kendi kendisini yönetmesi çoğulcu ve katılımcı demokrasinin toplum tarafından benimsenmesi ve sahip çıkılması ile gerçekleşmektedir (Öztekin, 2007:215-216). Berger'e göre siyasi kültür herhangi bir toplumun siyasi sistemini oluşturan inançlar, değerler ve tutumların bütünüdür. Her toplumun, ülkenin kendine özgü bir siyasi kültürü ve siyasallaşma yapıları mevcuttur. Bir ülkede ki siyasal kültürden söz ederken genel olarak o ülkede siyasetin yapılış şekli (siyasi liderlerin üslubu, propaganda biçimleri vb.), siyasi kurumların işleyiş, yönetim şekli, bireylerin ve toplumun siyasal kurumlarla olan ilişkisi işaret edilmektedir (Acar ve Uslu, 2016: 300).

Karşılaştırmalı ülke analizlerinin haricinde bireylerin siyasi kurum ve kurallar karşısındaki eğilimlerini açıklayabilmek için siyasi davranış çalışmalarında siyasal kültür kavramı kullanılmıştır. Bu yaklaşıma göre, siyasi kültür değer, inanış ve geleneklerimizi belirlemekle kalmayıp, siyasi katılım şekillerimizi biçimlendirmektedir. Bireylerin inancaları ve siyasi davranış biçimleri de, bireylerin içinde yaşadıkları siyasi kültürün

devamlılığını ve istikrarını etkilemektedir. Böylelikle siyasi kültür terimi ile devlet, devletin kurumları, toplum ve bireyler arasında bir bağlantı oluşmaktadır (Acar ve Uslu, 2016).

Siyasi Kültür → **Siyasi Davranış** → **Siyasi Sistem**

(Siyasi sosyalizasyon süreçleri ile bireylere iletilir)

Kaynak: Acar ve Uslu, 2016

Şekil 2.2. Siyasal Sosyalizasyon Süreci

1970'lerden bu yana siyasi kültür literatüründe egemen olan tanım, Almond ve Verba'nın (1963) yaptığı siyasi kültür tanımı olmuştur. Bu tanıma göre siyasi kültür "bireylerin siyasi nesnelere karşı geliştirdikleri eğilimler bütünü"dür. Bu eğilimler *bilişsel* (cognitive), *duygusal* (affective) ve *yargısal* (evaluative) niteliktedir. Yani bireyin sisteme karşı eğilimlerini oluşturan, bireyin o sisteme dair olan bilgisi, duyguları ve o sistemi etik olarak nasıl değerlendirdiğidir. Almond ve Veba tarafından, eğilimlerin yöneldiği sistem yani "politik nesnelere" ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Bu açıklamaya göre nesnelere parlamento ve bürokrasi gibi yapılar ve roller, bu yapılarda görevli olan siyasi aktörler, sistemin çıktısını oluşturan yasalar ve kurallar ve bir politik özne olarak bireyin kendisidir. Bir toplumda yaşayan bireyler, bu nesnelere karşı tutum geliştirmektedir (Acar ve Uslu, 2016: 305).

Bir toplumun sistemini oluşturan ve devamını sağlayan devlet, siyasal iktidar, anayasa, seçim sistemi, kamu yönetimi, sendika, dernek gibi unsurlar hakkında sahip olduğu bilgisi, tutumu, alışkanlığı ve davranışlarının tümü siyasal kültürün kapsamındadır (Öztekin, 2007).

Siyasi kültürün kaçınılmaz olarak içinde bulundurduğu kavramlardan biri de sembollerdir. Siyasi semboller bireyin kendi benliğinin, kültürünün simgeleridir. Siyasal toplumsallaşmayla, toplumun üyeleri tarafından siyasal kültür benimsenmektedir. Semboller, bireyleri ve toplumu diğerlerinden farklı kılmaktadır. Örneğin her ulusun kendine ait bir bayrağı, marşı, milli törenleri bulunmaktadır. Bunlar toplum için birer değer yargılarıdır bu yüzden toplum üyelerinin bu değerleri benimseyip, içselleştirmeleri devlete olan bağlılığı da artırmaktadır. Siyasi sistem ve halk değerleri arasındaki uyumun kopması bir siyasal iktidarın çöküşünü hazırlamaktadır (Türkkahraman, 2000:324; Akın, 2013:57). Bu

bağlamda semboller devletler için önemli bir unsurdur. Değerler ile toplum arasındaki bağların kuvvetli oluşu devlete olan bağlılığı güçlendirmektedir.

Siyasal kültürün oluşmasında, siyasi aktörler, seçkinler de etkilidir. Bu konuyla ilgili örneğin Küba hükümeti kendi halkının birçoğuna ücretsiz televizyon dağıtmıştır. Yapılan bu çalışmadaki Küba hükümetinin amacı ise toplumdaki siyasal kültürü homojenleştirmektir. Televizyonun yaygın olarak kullanılması kır ve kent bölgelerinde farklılıkları azaltmış ve homojen bir siyasal kültür eğiliminin oluşması sağlanmıştır (Ethridge ve Handelman, 2008:66). Küba örneğinin farklı versiyonlarını birçok ülkede görmek mümkündür. Bu her zaman televizyon dağıtma şeklinde olmasa da, siyasal, kültürel ve sanatsal olarak sinemalarda da karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Hollywood filmleri bu alanda azami rolü oynamıştır.

Günümüzde postmodernist bir döneminin yaşandığını savunan düşünürlere göre siyasal kültür, modern siyasetten, onun öngörü kabiliyetinden, onun tekdüzeliğinden, toplumsal ve geleneksel bağlılıktan, bürokrasiden, disiplinden, otoriteden ve mekanik çalışmadan hoşnutsuzluğu yansıtmaktadır. Farklılığı, düzenin bozulmasını ve yeniden düzenlemeyi, öngörülmezliği, özgürlüğü, meşruiyetsizliği ve güvensizliği, gücü ve doğallığı yansıtan bir siyasetin ortaya çıkmakta olduğunu” vurgulamaktadır (Barry’den akt. Çağlar, 2008: 379). Siyasal kültür kavramından sonra siyasal yaşamın bir parçası ve siyasal katılımlara yön veren kavramlardan biri de siyasal sosyalleşmedir, diğer bir deyişle siyasal toplumsallaşma da denilmektedir.

2.4. Siyasal Sosyalleşme Kavramı

Siyasi tutum ve davranışlar doğuştan sahip olunan olgular değildir, bir süreç olarak, üretilen ve aktarılan kavramlardır. Siyasal sosyalleşme ve siyasal aktivizmi anlamada iki soru ön plana çıkarmaktadır: birincisi siyasal toplumlaşma nasıl gerçekleşmekte, bir diğeri ise küçük yaşta edinilen siyasal bilgi ve davranışlar nasıl dönüşümlere uğramaktadır (Emiroğlu, 2013:224). Buradan hareketle bireyin siyasal sosyalizasyonun aile içinden başlayarak yaşam boyu devam eden bir süreç olduğu söylenebilir. Siyasal sosyalleşme kavramını ele alırken öncelikle bu kavramın genellikle çocuklar ve gençlerle birlikte ele alındığının belirtilmesi gerekmektedir. Çünkü sosyalleşmenin daha çok genç ve daha alt yaş gruplarında gerçekleştiği düşünülmektedir. Fakat sosyalleşme hayatın her alanında ve her yaşta devam eden bir süreçtir. Sosyalleşme kavramını sosyoloji alanında ilk kullanan

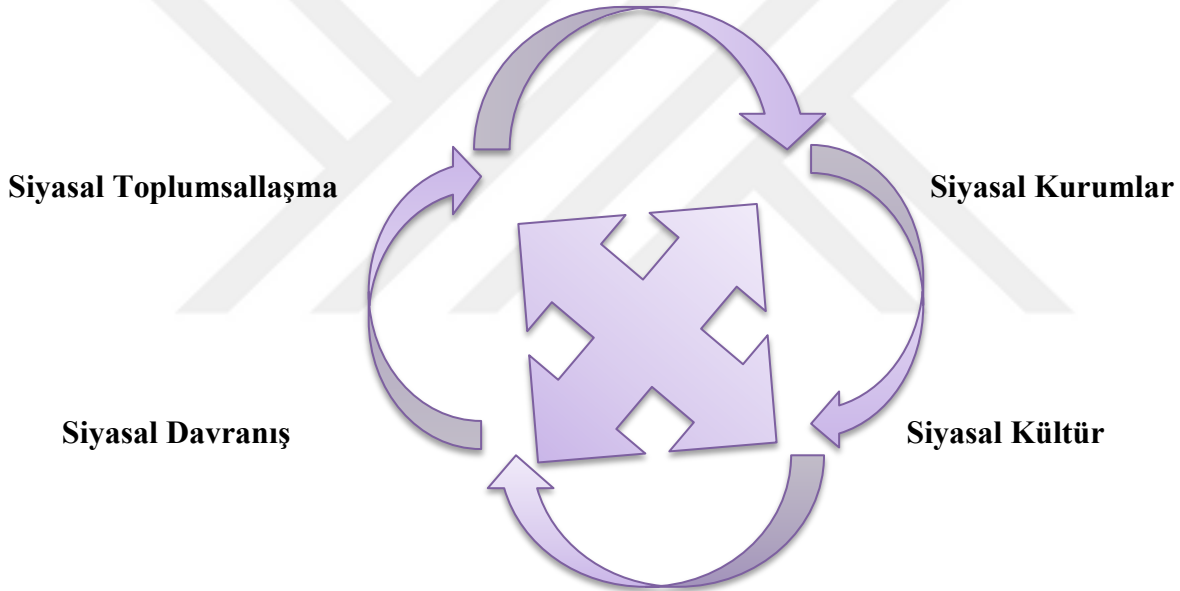
düşünür Durkheim'dır ve sosyalleşme ile eğitim kavramları arasında sıkı bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Bireylerin sosyalleşmesinde, sosyal bir hayat tarzı yaşamasında önemli araçlardan biri eğitimidir. Kurumlarda alınan eğitimlerle birlikte, kişilere aynı zamanda siyasal toplumsallaşmadaki temel (oy kullanma gibi) davranışlar öğretilmektedir (Yılmaz, 2013:320).

Siyasal toplumsallaşma; bir toplumda siyasal kültürün gelişmesi sonucu, toplumu oluşturan bireylerin içinde buldukları toplumsal ve siyasal çevre ile yaşadıkları sürece doğrudan veya dolaylı olarak etkileşimi sonucu, edindikleri siyasal kültürleri oranında ulusal ve öteki siyasal sistemlerle ilgili görüş, düşünce, tutum ve davranışların tümüdür. Siyasal toplumsallaşma süreci, bireylerin siyasal kültür konusundaki bilgilenmesiyle başlayarak devam etmektedir (Öztekin, 2007:219-220). Easton ve Dennis sosyalleşme sürecini dört farklı aşamaya ayırmışlardır. İlk aşama *siyasallaşma*; çocuğun siyasal alana duyarlı hale geldiği, aile ve okul dışında üstün bir otoritenin farkına vardığı süreçtir. İkinci aşama *otoritenin kişileştirmesi*; çocuğun siyasal otorite ile kişiyi/kişileri özdeşleştirdiği süreçtir ve siyasal kurumların farkına varılması bu aşamada başlanmaktadır. Yani çocuk siyasal sistemle olan ilk temasını, otorite sahibi birkaç kişi aracılığıyla bu ikinci süreçte kuracaktır (Altıparmak, 2014:265; Akman, 2012; Dilber, 2012:4). Bu süreçte çocukta siyasal bilinç ve kişilik oluşurken daha okula gitmeden evinde birtakım siyasi liderlerin fotoğrafları, maketleri ve sembolleriyle tanışarak, bunlara karşı bir duygusal tutum kazanmaktadırlar (Dursun, 2014:98). Üçüncü aşama *idealleştirme*; çocuk bu aşamada kişiselleştirilmiş otoritede, iyiliksever ya da kötülükten yana nitelik kazacağından çocuğun da sisteme karşı sevgi ya da nefret duymasına neden olduğu aşamadır. Son aşama ise *kurumsallaşma*; ergenlik döneminde oluşan bir süreçtir ve siyasal nesnelere kurumsallaşmış bir varlık olarak algılanmaktadır. Bu süreçten sonra birey siyasal sistemi meydan getiren otoriteyi bütün olarak kavrayarak, etkisi daha sonraki yıllarda da devam etmektedir (Altıparmak, 2014: 265; Akman, 2012; Akın, 2011:74; Dilber, 2012:4).

Marshall'a göre toplumsallaşma bir toplumdaki insanların gerek toplumun norm ve değerlerini içselleştirerek toplumun bir üyesi haline gelme sürecidir (Marshall, 1999: 760). Bu bağlamda siyasal toplumsallaşma, "bireyler nasıl siyasal varlıklar haline gelirler, siyasallaşırlar ya da siyasallaştırılırlar?" sorularıyla ilgilenmektedir (Akın, 2009: 49). Bu sorulara yanıt ararken aynı zamanda bireylerin kendilerini neden sosyalist, solcu, sağcı,

milliyetçi, muhafazakar, demokrat, liberal olarak tanımlamaları da siyasal toplumsallaşma ile ilgilidir.

Beck'e (2013) göre siyasal toplumsallaşma, siyasal düzenin belirlediği, siyasal davranışları etkileyecek, yönlendirecek, normları ve davranışları çeşitli yollardan insana öğretme ve özümleme süreci olarak tanımlanmaktadır. Genel anlamda siyasal toplumsallaşma, bireyin siyasal sistemdeki konumuna yönelik tutum davranışları kavrayabildiği ve siyasi kültürünün olduğu bir süreçtir (Grigsby, 2009:175). Siyasal kültür, kurumları etkileyerek, kurumlarda tekrardan siyasal toplumsallaşmayı etkilemekte, böylece siyasal kültürün üzerinde değişimler yaratmaktadır. Bütün bu etki ve tepki ilişkileri ise siyasal davranışı meydana getirmektedir (Yücekök, 1987:13). Bütün bu siyaset unsurları birbirlerini etkilemektedir. (Bkz. Şekil 2.3).

Şekil 2.3. Siyasal Unsurların Etkileşimi

Son zamanlarda dünyada teknolojiyle birlikte, medya türü araçların etkisinin giderek arttığı bir süreç söz konusudur. Giddens medyanın siyasal sosyalleşme aracı olarak bireyin dünya ile ilişkisinin biçimlenmesinde önemli bir role sahip olduğunu vurgulamaktadır (Giddens, 2009:208). Bireylerin medyadan izledikleri, duydukları bireyin siyasal sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Günümüze yaklaştıkça da, medya ile birlikte sosyal ağlarda siyasal sosyalleşmeye etki etmeye başlamıştır.

Bazı çağdaş Marksist düşünürler (Lukacs, Gramsci gibi), siyasal sosyalleşme sürecinde devletin rol üstlenmesini savunanların aksine bu durumu eleştirerek, devletin

görelî bir özerkliğe sahip olması gerektiğini ve hiçbir toplumsal sınıfın olmayacağını ifade etmektedirler. Bu konuda Gramsci'ye göre burjuva toplumunda sınıfsal egemenlik sadece devletin meşru güç kullanma tekeline sahip olmasıyla sürdürülmesi mümkün değildir ve çoğunluğun rızasını elde etmeye yönelik olarak eğitim, basın, kültür, hukuk ve diğer tüm üst yapı kurumları ile oluşturulan "kültürel hegemonya" da sınıfsal egemenliği destekleyen bir diğer faktörlerdendir (Çağla, 2010:24). Siyasal toplumsallaşma gençlik dönemi içinde önemli rol oynamaktadır. Çünkü gençlik dönemindeki bireyler okullarda bulunarak siyasal sistem hakkında daha çok bilgi edinebilmektedirler. Sonuç olarak eğitim seviyesi yükseldikçe bireyin sisteme karşı inancı artmaktadır ve sistemi etkileyebileceği inancına sahip olmaktadır (Dursun, 2014:223).

Siyasal toplumsallaşmanın çeşitli araçları bulunmaktadır fakat aile, arkadaş grubu, okul, kitle iletişim araçları temel faktörlerdendir (Rob, 2007:3). Bunun dışında siyasal toplumsallaşmada etkili araçlardan diğer türleri ise kültürel inanç sistemi (Arnet, 1995:617), ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Günümüzde ise son derece etkili olan sosyal medya ise bireyin doğrudan ya da dolaylı olarak siyasal toplumsallaşmasına yardımcı olmaktadır. Siyasal sosyalleşme etki eden faktörler bir diğeri de ailedir. Çocuğun siyasetle ilk kez tanıştığı yer ailesidir. Aile, çocuğun cezaları, emirleri, hoşgörüyü, sevgiyi, toplumsal kuralları öğrendiği yerdir. Birey, ailede öğrendiği siyasal ilişkileri daha sonraki dönemlerde siyasal alanlara aktararak siyasal davranışın oluşması sağlanmaktadır (Çetin, 2003:73; Aydın ve Özbek, 2004). Ayrıca aile ve ailedeki aktörler çocuğun ileriki yaşlarda siyasal tercihlerinin oluşmasında rol oynamaktadır (Dursun, 2014).

Eğer ailede otoriter, sert ve disipline aşırı önem veren bireylerin yanında yetiştiği zaman kişi siyasal otoriteye karşı boyun eğici, itaatkâr ve muhalefetten çekinen bir tutum sergilerken, kendisinin otoriter konumda olması durumunda da alttaki kişilere karşı sert, otoriter, disiplinli bir tavır sergileyecektir (Dursun, 2014:98-99). Bu bağlamda ailenin siyasal sosyalleşmede ve siyasal yaşamın birçok noktasında etkili olduğu söylenebilir.

Gross, Amerika'da gençlerin siyasal katılımı üzerine yaptığı bir araştırmada ailesel faktörlerin, gençlerin oy verme davranışları üzerinde etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Gross, politikada aktif ve siyasetle ilgili olan ailenin çocuklarının siyasal katılım düzeyinin yüksek olduğunu; politikaya ilgisiz ailelerin çocuklarının ise siyasal katılım düzeyinin daha düşük olduğunu belirtmiştir (akt. Doğan, 2016:41).

Siyasal toplumsallaşma sürecine etki eden faktörlerden bir diğeri arkadaşlık gruplarıdır. Wiersma vd. (2010:185) toplumsallaşma sürecinde bireyin akranı ile benzeşmek için davranışlarını değiştirdiğini belirtmektedirler. Yani birey kendi akran grupları içinde diğere bireylerin davranışlarından etkilenecek kendi davranışlarını değiştirmektedir ya da tersi durumda birey akran gruplarının davranışlarının değiştirmesine etkide bulunmaktadır.

Yaş ilerledikçe, kişiler siyasal konuları daha çok arkadaş grupları içinde tartışmaya başlamaktadır, özellikle otoriter aile yapısına sahip bir ailede yetişen bireyde, arkadaş grubunun etkisi daha kolay görülebilmektedir (Kışlalı, 2016:119). Bu arkadaşlık gruplarının oluşturulduğu ilk yerler okullardır. Okul ise, siyasal toplumsallaşma üzerindeki etkisini üç faktör üzerinden yürütmektedir. Bu faktörler, öğretmen, okul çevresi ve müfredat programıdır. Aileden sonra bireyin karşılaştığı otorite, öğretmendir ve öğrenciye siyasal bilgileri aktaran önemli bir kaynaktır. Okul süreci boyunca bir otorite olarak öğretmen öğrenciye emir vererek ondan itaat etmesi istemektedir, itaatsizlik durumunda öğrenci cezalandırılmaktadır. Öğrenci siyasal hayata dair bazı davranışları burada öğrenmiş olmaktadır, otoritenin emirlerine itaat ettiğinde ve etmediğinde nelerle karşılaşabileceğini böylelikle öğrenmiş olmaktadır. Bu ilişki modeli daha sonra siyasal hayatta temsil edilmektedir (Dursun, 2014:100). Eğitim sistemi devlet için kendini yeniden üretme ve devamlılığının sağlanması için önemlidir. Siyasal sistem yönettiği toplum üyelerine belirli tutumlar, değerler, inançlar, davranış kalıpları ve eğilimleri aktarmaya gayret göstermektedir (Dursun, 2014:227).

Siyasal sosyalleşmede etkili olan faktörlerden biri de sivil toplum kuruluşlarıdır. Sivil toplum kuruluşları içerisinde sendikalar, meslek örgütleri, spor kulüpleri, dernekler gibi kurumlar yer almaktadır. Birey yaşam süresi boyunca da çeşitli sivil toplum kuruluşları içerisinde yer almaktadır. Siyasal toplumsallaşmayı sağlayan sivil toplum kuruluşları bireyin kendi isteğini ile kendini ait hissettiği, yapmaktan mutlu olduğu, zoraki yaptırımları olmayan bireyin çıkarlarını korumayı amaçlayan, toplum yararına menfaatler bulunduran kurumlardır.

Birey bu kuruluşlara siyasi amaçlı olarak üye olmayabilir. Fakat hemen hemen her topluluğun doğrudan ya da dolaylı olarak siyasetle ilgili boyutları bulunmaktadır (Turan, 1997:59). Türkiye'de farklı genç grupların katıldığı kamusal ve kamusal olmayan örgütlenmeler mevcuttur. Günümüzde Türkiye'de yaklaşık olarak iki yüz kadar kamu ve sivil toplum gençlik merkezleri bulunmaktadır ve İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi

Başkanlığı verilerine göre yedi yüz altmış dokuz dernek tamamen gençlere ayrıca ek olarak üç yüz otuz üç dernek de üniversite öncesi veya üniversite öğrencilerine odaklanmış bulunmaktadır (Warth, 2013:250). Sivil toplum kuruluşları bireylere değer ve aidiyet duygusu kazandırarak kurumların devamlılığını sağlamaktadır. Birey burada kazandıkları ile siyasal hayatta etkin rol oynayabilmektedir (Dursun, 2014:230).

2.5. Siyasal Davranış

Davranış, canlı organizmalarla çevresi arasında etki-tepki şeklinde değişen ilişkilerdir. Sosyolojik açıdan davranış, insanların ve insanların oluşturdukları toplumların, toplumsal olaylar karşısında gösterdikleri tepkiler ve bu tür olaylarla ilgili olarak aldıkları eylemsel tavırlardır. Canlı organizma olarak da tanımlanan insan, dış dünyadan ve kendi iç dünyasından etkilenmektedir. İnsan dış dünyadan gelen etkilere karşı *uyma* ya da *uymama* şeklinde davranışlarda bulunmaktadırlar. Uyma davranışı bireyin, *itaat*, *özdeşleşme* ve *benimsemesi* şeklinde, uymama davranışı ise uyma davranışının tam tersi şeklinde gerçekleşmektedir (Dursun,2014:92; Öztekin, 2007:222). Siyasal davranış ise, bireyin siyasal sisteme karşı duygu, düşünce, davranış, tepki ya da tepkisizliğidir. İnsanlar içinde yaşadığı toplumdan etkilenmekte ya da toplumu etkilemektedir. Böylece siyasal davranışlarının, eylemlerin oluşmasını da sağlanmaktadır. Fakat bu durum toplumların gelenekselci ve modern toplum olmalarına göre değişiklik yaratmaktadır. Her davranış bireyin siyasal yaşamını oluşturabilmektedir. Çam (2005:167) bu konuyu şöyle ifade etmektedir; bireyin içinde yaşadığı toplumda, sergilediği sosyal davranışları arasında siyasal amaç taşıyan eylemleri ve tavırları veya siyasal olaylara karşı gösterdiği tepkileri onun siyasal davranışlarını oluşturmaktadır. Birey içinde bulunduğu toplumla etkileşim içerisinde olması durumunda siyasallaşmaktadır. Yetiştirdiği kültür ve siyasal mekanizmalar, siyasal davranışları etkilemektedir. Örneğin yedi yaşındaki bir çocuğun evde ailesiyle, okulda öğretmeni ve arkadaşlarıyla kurduğu ilişki sonucunda siyasal davranışları şekillenmektedir. Siyasal sistemin devam etmesi için de siyasal davranışlar önemlidir. Bireylere davranış kalıpları aktarılarak siyasal sistemin varlığının sürdürülmesi gerektiği düşünülmektedir.

Bireyin siyasallaşmasında belirli deneyimler, bireyin içinde yaşadığı tarihsel döneme ilişkin özellikler önemlidir. Çünkü özellikle toplumsal hareketler üzerine çalışıldığında fark edilecek olan bir noktada siyasal kertenin en az yapısal koşullar kadar önemli olduğudur. Özellikle siyasal süreçler içerisinde birbiriyle girdikleri etkileşimler eyleme biçimlerini de ister istemez şekillendirmektedir (Emiroğlu, 2013:226).

Sosyolojik anlamda, toplumun geleneksel tarım toplumu olması ile sanayileşmiş modern toplum olması, siyasal davranışlarında büyük değişim ve değişikliklere sebep olmaktadır. Örneğin siyasal davranışların en somut göstergesi olan her düzeydeki siyasal katılma yoğunlukları sanayileşmiş toplumlarda geleneksel toplumdaki daha fazladır (Öztekin, 2007:222-223). Siyasal davranışlara bağlı olarak siyasal katılım türleri de şekillenmektedir.

2.6. Siyasal Katılım

Siyaset kavramı literatürde, toplumsal bir eylem olarak belirtilmektedir. Aynı zamanda toplumsal olan her şeyin siyasal olabileceği yönünde tartışmalar mevcuttur. Bu durum yapılan davranışların siyasal olup olmadığının sorgulanmasını da beraberinde getirmiştir. Yapılan sorgulamalar ise “toplumsal olanın siyasal olduğu” sonucunu ortaya koymaktadır. Aslından insanın türsel ve toplumsal bir varlık olması onun ne’liği ile ilgili olduğundan, siyasal varlık niteliği kim’liği ile ilgilidir (Akbulut, 2011:2). Fakat siyasal katılım kavramının değişmeyen ve belirlenmiş bir tanımının yapılması zordur. Bu yüzden yapılacak olan tanımlar eksik veya yetersiz kalmaktadır. Yaşanılan bu durum neyin siyasal katılım olarak görülüp, görülmemesi gerektiğinin belirlenmesini güçlendirmektedir.

Katılım; toplumsal düzenin oluşumuna, denetimine ve yönetimine ilişkin politikaların belirlenmesi, kararların alınması ve alınan kararların uygulanmasına ilişkin çaba, eylem ve faaliyet içinde bulunulmasıdır (Sezen, 2000:52). Huntington siyasal katılımın bu denli karışık tanımına karşın daha basit bir tanım yapmaktadır. Huntington’a göre katılma politikacılar dışındaki yurttaşların siyasal kararları etkilemeye çalışmasıdır. Aslında bu tanımın da eksik yönleri bulunmaktadır. Fakat siyasal kurumları etkilemeyi amaçlayan davranışları ve ayrıca yasal ve yasal olmayan eylemleri kapsamı bakımından yeterli sayılabilecek bir tanımdır (Çukurçayır ve Gökçe, 2002:129). Siyasal katılım, siyasal sosyalleşmenin devamı niteliğindedir. Biraz daha açacak olursak, siyasal sosyalleşme süreci ile siyasal birey haline gelen insan siyasal toplumdaki rolleri, yapması gerekenleri, inançları, değerleri, yargıları öğrenmektedir. Bu sürecin ardından birey artık siyasal süreçte yer almaya hazır hale gelmektedir. Siyasal sürece hazır hale gelen bireyler siyasal davranış ve eylemlerde bulunmaları “siyasal katılma (katılım)” kavramını ortaya çıkarmaktadır. Siyaset bilimciler tarafından yapılan siyasal katılım kavramı tanımlarında farklılar bulunmaktadır. Bu durum siyasal katılım kavramının tanımının yapılmasını zorlaştırmaktadır.

Siyasal katılımın, Eski Yunanlıların Agora'da toplanıp Site'yi ilgilendiren önemli konularda fikirlerini belirttikleri, böylece Site'nin yönetimine katıldıkları dönemden beri mevcut olduğunu söylenmektedir. Agora'da vatandaşlar el kaldırarak oy kullanma davranışında bulunmaktaydılar. Böylece 3000 yıldan beri oy kullanmak siyasal katılımın bir parçası olarak görülmektedir (Erdoğan, 2013:29). İkinci dünya savaşından sonra da seçme seçilme hakkının tüm vatandaşlara tanınması ile katılımcı demokrasi işlerlik kazanarak geniş halk kitleleri siyasette diğer bir deyişle politikanın² içinde yer almaya başlamıştır. Böylece geniş halk kitleleri siyasetle doğrudan ya da örgütler aracılığı ile dolaylı olarak çeşitli şekillerde, ölçülerde ve yoğunlukta siyasete katılmaktadırlar (Öztekin, 2007:229). Türkiye'de siyasal katılımın başlangıcı 1950'lerde demokrasiye geçişle birlikte ele alınmaktadır, bununla birlikte 1961 Anayasası'nın sağlamış olduğu özgürlükçü siyasal düzen yaratmış olduğu baskılar karşısında siyasal istikrarsızlıklara ve sonra da sokaklarda çatışmaların yaşanmasına neden olmuştur. 1970'lerde ise özellikle oy verme dışında, örgütlenmeler, siyasal tartışmalar ve siyasal katılım biçimleri de giderek yoğunlaşmaya başlamıştır. 1990'lara doğru gelindiğinde ülkede yaşanan siyasi istikrarsızlık, yüksek enflasyon, ekonomik kriz, terör gibi ülke sorunları vatandaşların geleneksel siyaseti çözüm olarak görmemelerine neden olmuştur (Erdoğan, 2009:3-4). Yaşanılan toplumsal olaylar ve gelişmeler beraberinde yeni siyasal katılım yol ve yöntem arayışlarını da getirmiştir. Yeni olarak sayılabilecek siyasal katılım türleri arasında, dijital katılım yer almaktadır. Daha çok internet ve sosyal ağlar üzerinden gerçekleştirilen siyasal katılımlardır.

Siyasal katılım ile yönetilenler yönetime katılarak söz hakkına sahip olmaktadır. Anayasada bir hak olarak verilen siyasal katılım, demokrasinin getirilerinden biridir. Demokrasi ile halk iradesine verilen seçimler, eylemler siyasetin geleceğine de yön vermektedir. Siyasal katılım denilince akla ilk gelen siyasal davranışlardan biri oy vermedir. Oy verme davranışının, nüfusun farklı grupları için farklı anlamlar taşımaktadır. Lipset ise bir gruptaki oy kullanma eğilimi ile ilgili şu genellemelere varmaktadır (Lipset'ten akt. Gökçe, 2016:207).

1. Eğer grubun çıkarları hükümet politikasından yoğun olarak etkileniyorsa katılma eğilimi yüksek olacaktır. Bu etkilenme durumu çeşitli şekillerde olabilir. Kişi hükümetin yönetimi altında bir memur olabilir, hükümetin koyabileceği ekonomik sınırlamalarda işi gereği zarara uğrayabilir veya moral ve dini değerler açısından etkilenebilir.

² Burada politika, ülke, devlet, toplum yönetimi ile ilgili eylemler olarak düşünülmektedir (Öztekin, 2007:229)

2. Grup siyasal kararların kendi çıkarları ile olan ilişkisi hakkında haber alma olanaklarına sahip ise katılma oranı yüksek olacaktır.

3. Kişiler, kendisinden oy kullanmasını talep eden sosyal baskılar altındaysa oy kullanma ihtimali yüksek olacaktır. Bu baskılar üyesi olunan örgütlerden arkadaş ve meslektaş çevresinden veya diğer sosyal ilişkilerden gelebilir. Farklı siyasal partilere oy verme baskısı altındaysa kişilerin oy kullanma eğilimi yüksek olacaktır. Ancak çapraz baskılara yani farklı yönlerde siyasal dürtülere sahip olanlar ve çok sayıda grupta özdeşleşmiş olanlar genellikle çekimserdirler.

Lipset'in yapmış olduğu bu genellemeler aslında toplum içerisindeki kesimlere, gruplara göre değişebileceği de göz önünde bulundurulması gereken bir noktadadır. Çünkü toplumdaki "eğitilmiş" olan ve olmayan kesimler için, refah toplumları için oy kullanma eğiliminin farklılık göstereceği düşünülmektedir.

Siyasal katılım genellikle bir davranış, bir eylem bir hareket olarak algılanmaktadır. Fakat birey ya da toplum kendi çıkarları, menfaatleri için herhangi bir eylem, davranış veya harekette bulunmayabilir. Bireyler, topluma siyasi davranışları farklı şekillerde yansıtmaktadırlar. Mesela bazıları sivil toplum kuruluşlarına, partilere üye olarak, bazıları siyasal simgeler kullanarak, bazıları siyasi eylemlere katılarak, bazıları siyasi içerikli belgelere imza atarak, bazıları çevresindeki insanları ikna ederek, bazıları sosyal medyadan paylaşımlar yaparak, bazıları da tepkisiz ya da sessizliğini koruyarak ve birçok şekilde toplum veya birey siyasi davranış ve tutumlarını yansıtmaktadır. Bu durumda akla şu soru gelmektedir, "siyasal katılım tam olarak ne ve nasıl açıklanabilir?" Çalışma içerisinde bu soruya farklı görüşlerle cevap bulunmaya çalışılacaktır.

Bireyin siyasal hayatta etkili bir aktör olarak rol oynayabilmesi için öncelikle siyaset olgusunu nasıl algıladığı ve nasıl anlamlandırıldığı konusu önemlidir. Birey siyaseti kendi hayatından bağımsız, ilgisiz, etkisiz bir olgu olarak algılanması durumunda bireyin siyasete yöneliminin olması düşünülememektedir. Örneğin bireyin siyaseti kutsal ve tanrısal olarak algılaması durumunda siyasette aktif rol alması beklenmemektedir (Dursun, 2014:93). Eğer birey, toplumsal hayatta siyaseti kendi ilgilendiren kararların alınması, uygulanması olarak tanımladığında siyasal katılım düzeyinin daha farklı olması beklenmektedir.

Siyasal katılım, doğrudan veya dolaylı olarak siyasi sistemi ve karar mecralarını etkileme biçimidir. Amaçlarından biri siyasal karar alma mekanizmasını etkilemek ve

herkesin siyasal katılma eyleminde bulunmasını sağlamaktır (Kalaycıoğlu, 1984:10). Demokratik sistemlerde siyasal katılım toplumun çeşitli kesimlerine temsil olanağı sağlayarak toplumda bir denge ve uzlaşmanın oluşumunu kolaylaştırmaktadır. Böylece iktidara sahip olacak siyasi fikrin ve yöneticilerin belirlenmesi, halkın sorunlarını ve beklentilerini dile getirme imkânının oluşması sağlanmaktadır. Siyasal katılım bir anlamda siyasal sistemi güçlendirmektedir (Kışlalı, 2016:220-221). Başka bir görüşe göre siyasal katılım; bireyin siyasal sistem karşısındaki durumunu, tutumunu ve davranışlarını gösteren bir kavramdır. Siyasal sistem karşısındaki vatandaşların davranışları çok farklılık göstermektedir. Kimisi siyasal sistemi olduğu gibi kabul ederken, kimisi de değiştirmek ya da düzeltmek için çaba sarf etmektedir (Daver, 1993:223). Bu durum aynı zamanda toplumun refah seviyesi ile de alakalıdır. Eğer refah seviyesi çok yüksekse, toplumda konuşulacak, tartışılacak sorun veya meseleler yoksa o toplumun siyasal davranışlarının oluşması pek mümkün görünmemektedir. Bu durumda siyasal davranış bu gibi toplumlar için sadece bir oy verme davranışına dönüşebilir.

Bu görüşlerden hareketle Çam (2005:169-170)'a göre siyasal katılım üç düzeyde gerçekleşmektedir: siyasete katılmama, ilgi duymama (örneğin oy vermemek); sadece seçimlere katılma; seçimler dışında da siyasete ilgi duyma (örneğin, siyasal konuşmaları dinleme, bu konuşmalara katılma) gibi çeşitli düzeyleri bulunmaktadır. Siyasal katılımı bir düzey olarak görmek onu sınırlandırmaktadır. Fakat siyasal katılım içinde bu üç düzeyle birlikte birçok boyutu da bulundurmaktadır. Siyasal katılım, sadece seçimlerden, partilerden, siyasi aktörlerden ibaret değildir. Toplumsal olanı da kapsar.

Tüm bunlardan hareketle bireylerin siyasal sistem karşısında davranışları ve eylemleri farklılık göstermektedir. Bireylerin siyasal katılımlarının farklılık gösterme sebebi ise, eylemlerin farklı düzeylere ve aşamalara sahip olmasıyla ilgilidir. R. Dahl'a göre siyasal katılımın dört düzeyi bulunmaktadır. Birinci düzey *ilgi*, ikinci düzey *önemseme*, üçüncü düzey *bilgi* ve dördüncü düzey ise *eylemdir*. Bir davranışın meydana gelmesi için öncelikle bireyin siyasi bir konuya *ilgi* duyması yani siyasal sisteme ilişkin olay ve gelişmeleri izlemesi gerekmektedir. Sonra siyasal sisteme ilişkin olayları *önemseyerek*, ardından olaylar ve sorunlar hakkında belli bir *bilgi* sahibi olması gerekmektedir. Siyasal sisteme ilişkin edinilen bilgiler, dördüncü düzeyde *eyleme* dönüştürülmektedir. Bu bağlamda R. Dahl vatandaşların siyasal katılımdaki durumlarından hareketle dörtlü bir tabakalaşma modeli

oluşturmuştur. Bunlar siyasi olmayan tabaka, siyasi tabaka, iktidar peşinde koşanların oluşturduğu tabaka ve iktidar sahiplerinin oluşturduğu tabakadır (Dursun, 2014:103-104).

R. Dahl siyasal katılımın farklı düzeylerine dikkat çekmektedir. Günümüz toplumundaki siyasal katılımı açıklama bu düzeylerinde yetersiz kaldığını söylemek mümkün olabilir. Çünkü Dalh'ın belirttiği ikinci aşamadaki önemse, toplumdaki bireyler için aynı şeyi ifade etmediği gibi, toplumdaki bireylerin siyaseti önemseydiği için siyasal davranışlar gösteriyor diye belirtilmesi makro düzeyde bir genellemedir.

Siyasal katılma, bütün bireyler için aynı önem ve derecede değildir, bazıları siyasete yoğun ilgi gösterirken bazıları ilgisiz ve pasiftir. Siyasal katılım toplumdan topluma, bireyden birey farklı derecelerde gerçekleşmektedir. Her bireyin, toplumun amacı farklı olduğu için, hükümeti etkilemeye yönelik çabaları da farklılaşmaktadır (Dursun, 2014:103). Örneğin geleneksel toplumlarda, sanayi toplumlarına göre her düzeyde vatandaşların siyasete katılımlarının çok daha az olduğu 1950'li yıllarından sonra yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur. 1989 yılının ikinci yarısından sonra sosyalist ülkelerdeki toplumsal değişmeler, bu ülkelerde vatandaşların seçimler dışında pek fazla siyasete katılmadıklarını göstermiştir (Öztekin, 2007:229).

Yukarıda yapılan tartışmalardan sonra sorulması gereken sorulardan biri de insanların neden siyasete katıldıklarıdır. Siyasete katıldıklarında ya da katılmadıkları zaman durum ne olacak? Bu sorulardan hareketle siyasal katılım iyi bir şey mi değil mi? sorusu gelmektedir. Öztekin (2007:236) insanların neden bireysel ve örgütsel olarak siyasete katıldıklarını şu maddelerle açıklamaktadır:

- İnsanlar bireysel ve örgütsel çıkarlarını korumak kendisine ve yakın çevresine bazı çıkarlar sağlamak çevresini toplumunu ülkesini ve dünyayı daha iyi tanıyıp anlayıp siyasal ve toplumsal olaylar arasında sebep sonuç ilişkisi kurabilmek için siyasete az ya da çok ilgi duyarlar ve katılırlar,
- Mesleki ve örgütsel olarak yeni yeni arkadaşlar edinmek onlarla meslek örgüt toplum ülke ve dünya sorunları ile ilgili olarak karşılıklı tartışıp yorumlar yapabilmek için,
- Bilgisi ve kültürünü geliştirerek eksikliklerini gidermek Özellikle de çevresine karşı kültür düzeyinin yüksekliğini kanıtlamak, kişisel ve psikolojik doyumsuzlukları gidermek için,

- Değişik düzeylerde siyaset ile ilgilenecek toplumsal ve siyasal olayların karşısında siyasal kültürün geliştiğini kayıp zamanlar toplum içinde bir yer edinerek belirli pozisyonlara gelebilmek için,
- Kendisine ailesine ve çevresine karşı ülkedeki ve dünyadaki siyasal ve toplumsal olaylara yabancılaşmamak gibi nedenlerle insanlar değişik düzeylerde ve yoğunluklarda siyasete katılırlar.

Siyasal katılım üzerine yapılmış çalışmalardan biri de Sidney Verba, Lehman Schlozman ve Henry Bray tarafından gerçekleştirilmiştir. Verba ve arkadaşları, siyasal katılımı ile ilgili özel ve özlü bir teori geliştirmektedirler; “kentsel gönüllülük modeli”. İnsanların siyasete katılabilmelerinin üç merkezi faktöre dayandığını tartışmaktadırlar: “kaynaklar”, örneğin kendileri için müsait zaman; “bağlılık”, siyasete duydukları psikolojik ilgi; “işe yerleştirilme” veya siyasal partilerle ve diğer örgütlerle temas kurma. Bu bileşenlerin her biri katılım olasılığını artırmak için birbirinden bağımsız biçimde hareket etmektedir. Fakat kaynaklar, yazarlar için önemli noktadır. Bu teori kapsamında insanların siyasete katılımındaki çıkarları ve kapasiteleri arasındaki farklılıkları açıklamak için dolu ve tatmin edici bir yolu inşa etmektedir. Özellikle sosyal sınıflar açısından farklılıkları anlamak için oldukça kullanışlıdır. Üst sosyal sınıfların üyeleri diğer insanların sahip olmadığı avantajlara sahiptir: daha çok zamana, daha çok paraya sahiptirler (Verba’dan akt. Orum ve Dale, 2016:346) ve aynı zamanda daha iyi eğitim almak için daha çok imkânâ sahiptirler. Steven Rosenstone ve Mark Hansen (1993) tarafından gerçekleştirilen çalışmalar, siyasal katılımın kaynaklarını ve nedenlerini alelade bir biçimde anlamının sadece yarım bir doğru olduğunu tartışmaktadır. Mancur Olson diğer teorisyenler ise katılımın sadece aleni olmadığına ısrar etmektedirler. Çünkü demokrasinin devamlılığı için siyasal katılım türleri önemlidir. Orum ve Dale’ye göre katılımın insanlar arasındaki kökleşmesi için insanların katılımı gerçek yaşamlarının doğal ve önemli parçası olarak hissetmeleri gerekmektedir. İnsanlar siyasete sadece kendi gündelik sosyal yaşamlarının ayrılmaz parçası olduğuna inandıkları zaman katılırlar (Orum ve Dale, 2016:352). Bu doğrultuda insanların siyasal katılımını etkileyen çeşitli faktörler ve mevcut durumlar söz konusudur.

2.6.1. Siyasal Katılımı Etkileyen Faktörler

Toplumdaki bireylerin ya da grupların siyasal katılımını etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Genel olarak siyasal katılımı veya katılmamada üç unsur etkilidir. Bunlar; Sosyo-ekonomik faktörler, psikolojik ve bireysel faktörler, siyasal ve hukuksal faktörlerdir.

2.6.1.1. Sosyo ekonomik faktörler

Dünyadaki toplumlara bakıldığında siyasal katılım konusunda geleneksel toplumlarda katılımın sınırlı; gelişmiş toplumlarda ise katılma imkânlarının ve yöntemlerinin arttığı, vatandaşların bireysel olarak ve topluluklar halinde siyasal hayata ve süreçlere katılabildikleri ve alınan siyasal kararları etkileyebildikleri gözlenmektedir. Sosyo-ekonomik bakımdan gelişmiş toplumların, gelişmemiş toplumlara göre siyasal katılım oranları daha fazladır. Gelişmiş, sosyo-ekonomik durumları yüksek olan toplumlarda hem katılma kanalları çeşitlenmekte hem de vatandaşların katılma yönündeki arzuları eylemleri artmaktadır Huntington ve Dominguez bu durumu şöyle ifade etmektedirler; “öyle görünüyor ki, sosyo- ekonomik modernleşme ile siyasal katılımının genişlemesi, tarih boyunca birbirine paralel yürümüştür. Bir toplumda sosyo-ekonomik gelişme düzeyi ne kadar yüksekse, siyasal katılımı düzeyi ve muhtemelen özerk katılımın mobilize katılmaya oranı da o kadar yüksektir” (Huntington ve Dominguez’dan akt. Dursun, 2014: 107). Fakat siyasal davranış araştırmaları çok gelişmiş ferah toplumlarında (İsviçre, Federal Almanya gibi) siyasal katılımın yoğunluğunu ve etkisinin geçmiş dönemlere kıyasla azaldığını ortaya koymuştur. Bu durumun sebebi ise bu gibi toplumlar refaha ulaştığı için, toplumun yarattığı maddi ve manevi değerler topluma dengeli olarak dağıtılması durumunda, toplumda çok büyük gelir ve yaşam dengesizliği neredeyse ortadan kalktığından, halkın bireysel ve örgütsel olarak siyasal, ekonomik, hukuksal ve toplumsal haklarına neredeyse tamamen sahip olduklarında toplumun her düzeyde siyasete katılımını azaltmıştır (Dursun, 2014).

Huntington ve Dominguez sosyo- ekonomik gelişme ile siyasal arasındaki ilişkiyi beş noktada özetlemektedirler. Buna göre (Huntington ve Dominguez’dan akt. Dursun, 2014:107-108):

- Bir toplumda sosyo – ekonomik statünün yüksek olması, o toplumdaki siyasal katılım oranına etki ederek, artışını sağlamaktadır. Yüksek gelir sahipleri, yüksek eğitim görmüş olanlar, yüksek statülü mesleklerde çalışanlar, şehirliler, modernleşen

toplum kesimleri gelir düzeyi düşük, az eğitim almış, düşük statülü mesleklerde çalışan, kırsal alanlarda yaşayan ve modernleşmemiş kesimlere göre daha çok siyasal hayata katılmaktadırlar.

- Sosyo-ekonomik gelişme toplumlarda örgütlenmelerin çoğalmasına ve daha çok kişinin bu örgütlere katılmalarına yol açarak, siyasal katılımı artırma yönünde katkıda bulunmaktadır.
- Sosyo-ekonomik modernleşme toplumsal gruplar arasında gerginlikleri ve çatışmaları artırırken, yeni grupların ortaya çıkmasını, mevcut grupların tehditlerle karşı karşıya gelmesine neden olmaktadır. Mevcut gruplar durumlarını korumak ya da iyileştirmek için yeni imkanlar bulmaktadırlar.
- Ekonomik gelişme, devletin işlevlerinin artmasını sağlamaktadır. Devletin faaliyet alanları genişledikçe toplum üzerindeki etkisi ve baskısı da giderek artmaktadır. Bu bağlamda bireyler ve gruplar siyasal hayata katılma ve devletin özgürlükleri sınırlandırıcı işlevlerini daraltmaya çalışmaktadırlar.
- Sosyo-ekonomik gelişme milli bir bütünleşme içinde faaliyet göstermektedir. Modern milli devlette bütün vatandaşlar eşit haklara sahiptirler ve siyasete katılabilme konusunda eşit hakları vardır.

Sosyo-ekonomik etkenlerin siyasal davranışı birinci derecede belirlediği düşünülmektedir bu durum belli bir ölçüde de doğrulanmıştır. Fakat buradan diğer siyasal katılım belirleyicilik durumlarının sınırlı olduğu sonucu çıkarılmamalıdır (Çam, 2005:171).

Sosyo-ekonomik faktörlerin de bazı çeşitleri bulunmaktadır. Bunlar; gelir, eğitim, kimlik, etnisite gibi faktörlerdir.

a. Gelir: Siyasal katılımı etkileyen önemli sosyo-ekonomik faktörlerden biri gelirdir ve siyasal katılımı arasında anlamlı bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Bireylerin gelir düzeylerinin artmasının siyasal katılma yönünde olumlu etkide bulunacağı, varlıklı olanların, daha az varlıklı olanlara göre daha çok siyasal hayata katılabilecekleri ileri sürülmüştür (Dursun, 2014). Siyasal katılıma davranışına toplumu oluşturan sınıflar açısından bakıldığı zaman, alt gelir grubunun üst gelir grubuna oranla daha az katılım gösterdikleri gözlenmiştir. Bu durumun sebebini ise alt gelir gruplarının daha kadereci bir kültüre sahipken, üst gelir grubunun daha kültürlü, daha eğitilmiş olmaları olarak açıklanmaktadır. Böylece üst gelir grubunda örgütlenmeler ve siyasal katılımlar her düzeyde

daha yüksek olması beklenmektedir (Dursun, 2014:108). Fakat alt ve üst gelir gruplarının siyasal katılımları konusundaki farkı bu kadar kesin şekilde ayırmak bu durumun eleştirilmesine sebep olmaktadır. Alt ve üst gelir grubunun günümüzdeki siyasal katılım yoğunluğu ve çeşitliliği değişmektedir. Çünkü günümüzdeki, toplumsal sorunlar ve gelişmeler artık tüm kesimi ilgilendiren durumdadır. Örneğin, Hidroelektrik Santrallerinin, küresel ısınmaların doğuracağı sonuçlar herkes için ortaktır bu nedenle de yeni sosyal hareketlerde dikey hareketlilik değil, yatay hareketlilik görülmektedir. Bu bağlamda yeni sosyal hareketlerde her kesimden, her gelir grubundan, her meslek gruplarından ve her yaştan kesimleri görmek mümkündür.

b. Eğitim: Siyasal katılım ve eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Eğitim etkeninin siyasal katılımıda önemli yer aldığı sonucu araştırmalarda saptanmıştır. Eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerin siyasal katılımları da artmaktadır. Eğitim bir yandan bireyin sosyalleşmesine katkı sağlarken diğer taraftan da bireyin siyasete karşı belli ilginin oluşmasını ve siyasete dair bilgilerin kazanılmasında etkili olmaktadır. Aynı zamanda siyasal olayları inceleyip, değerlendirme olanağını da arttırmakta ve siyasal bilinçlenmeyi güçlendirmektedir (Dursun, 2014:108; Çam, 2005:171).

Eğitim, siyasal iktidarın kendi meşruiyet ilkelerini ve korku kültürünü topluma dayatmak için kullandığı yaygın araçlardan biridir. Siyasal iktidar, eğitimi toplumsal düzenlemeyi belirlediği ideolojik amaçlar ve ilkeler çerçevesinde yeniden kurmak için kullanmaktadır (Çetin, 2012:68-69). Eğitim aracılığıyla devlet toplumdaki tüm düşünenleri bir araya getirerek onları kaynaştırma çabası içerisindedir. Bu aynı zamanda toplumu tekipleştirme çabasıdır ve eğitim bunun için önemli bir araçtır. Eğitimin amacı bireyleri özne olarak değil, devlet için nesne olarak kazandırmaktır (Hegel, 1991). Rousseau'nun ifade ettiği gibi eğitim kurumları en iyi toplumsal kurumlardır, insanı tabiattan ayırmasını, ona izafi bir varlık vermek için mutlak varlığını kaldırmasını ve "ben"ini müşterek vahdet içerisine girmesini öğreten kurumlardır Böylece her parça, artık kendisinin bir olduğuna değil, fakat birliğin bir kısmı olduğuna ve ancak bütünde bir organ olabileceğine inanmaktadır(Çetin, 2012:70). Böylece siyasal iktidar da toplumsal birliğini ve devamlığını bu sayede sağlamış olmaktadır.

c. Aile: Siyasal katılıma, aile, yapısıyla etki etmektedir. Şöyle ki geniş, ataerkil ailenin bireyleri çekirdek ailenin bireyelerine göre her düzeyde siyasete daha az katılmaktadırlar ve daha az ilgi duymaktadırlar. Çünkü bireylerin ataerkil, geniş ailelerinde

gördükleri siyasal kültürleri onların siyasete katılma eğilimlerini zayıflatmaktadır (Öztekin, 2007:231). Ailenin eğitim düzeyi de siyasal katılmada diğer bir etkidir. Eğitim seviyesine bağlı olarak çocuklarının siyasal bilincin ve siyasal davranışların oluşmasına etki yönleri bulunmaktadır.

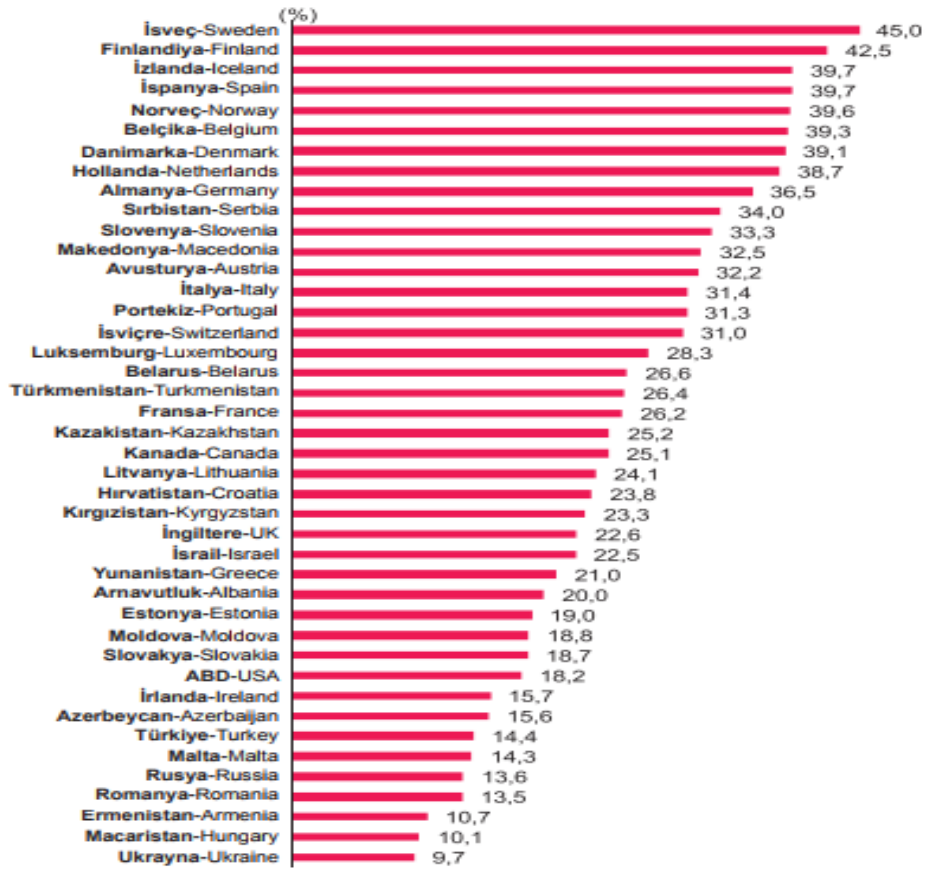
d. Irk, Etnisite: insanların siyasete katılım olasılığını etkilemede sınıf ve toplumsal cinsiyet kadar güçlüdür. Irklara göre siyasal etkinlikler, Birleşmiş Devletlerde, Afrikalılar-Amerikalılar ve Latinler- beyazlar olarak farklılık göstermektedir. Siyahlar ve beyazlar arasında ilk araştırmalar siyahların, beyazlardan daha ağırlıklı olarak katıldıklarını ortaya koymuştur. Yapılan çalışma sonucu olarak açıklama şudur: siyahların etnik topluluğunun gücü onların harekete geçmesini ve siyasete katılım oranlarını artırmaya yardımcı olmaktadır (Orum ve Dale, 2016)

2.6.1.2. Psikolojik ve bireysel faktörler

Siyasal davranışların oluşmasında sosyo-ekonomik faktörler dışında bireysel faktörler de etkilidir. Bireyler etkinlik duygusuyla, kendi eylem ve davranışlarıyla çevresini değiştirebileceğini, olup bitenlere etkide bulunabilecekleri düşünmektedir. Bu duygu bireyin siyasal hayata daha kolay girmesini sağlamaktadır. Böylelikle birey siyasal hayatta siyasal otoritenin kararlarını etkileyebileceğini, değiştirebileceğini düşünmektedirler. Eğer birey kendine ve çevresine yabancılaşması durumunda ise siyasal hayattan da uzaklaştığı gözlenmektedir. Bu bakımdan birey, kendi eylemleriyle siyasal sistemi etkileyebileceklerini düşünmemekte ve ona karşı duyarsızlaşmakta, ilgisizleşmektedir (Dursun, 2014:110). Psikolojik ve bireysel faktörlerde kendi içinde çeşitli değişkenler bulunmaktadır. Bunlar; yaş, cinsiyettir.

a. Yaş: Siyasal katılımı belli yaş gruplarının (biyolojik yaştan ziyade yer aldığı yaş grubu) siyasal olayları algılama ve yaşanan çevrede olup biten siyasal gelişmelere karşı belli tepkiler göstermeleriyle ilgili olduğu düşünülmektedir. Siyasal katılım yaşla orantılı olarak artmaktadır. Yapılan araştırmalar, belli yaş gruplarının belli siyasal katılma eylemlerinde bulunma eğilimlerinin daha çok olduğunu kanıtlamıştır. Örneğin gençlerin zaman ve enerji olarak belli siyasal eylemlere elverişli olmaları, aile ve geçim yükümlülüğü taşımamaları, boykot ve grev, seçim kampanyalarında görev alma, protesto eylemlerinde bulunma gibi siyasal davranışları göstermelerine imkân vermektedir (Dursun, 2014:110; Çam, 2005:170).

b. Cinsiyet: Siyasal katılma davranışları üzerinde etkili olan bir başka değişken cinsiyettir. Bütün toplumlarda cinsiyetten kaynaklanan rol farklılaşması bulunmaktadır. Bu rol farklılaşmasında erkeklerin siyasal katılım alanında daha çok yer alırken kadınların katılım oranı daha azdır. Kadınların siyasal katılımdaki oranlarının az olmasının sebeplerinden biri kadınlara yüklenen toplumsal aile içi rollerdir. Kadına yüklenen ev ve aile içi rollerden dolayı kadınların siyasal yaşama aktif olarak katılması beklenmemektedir. Örneğin ülkelerin parlamentolarına bakıldığında kadın üyelerle erkek üyeler arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Sadece gelişmemiş ülkelerde değil gelişmiş ülkelerde de bu farklılık görülmektedir (Örnek Şekil 2.4). (Dursun, 2014:110).

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>

Şekil 2.4. Ülkelere Göre Kadın Milletvekili Oranları, 2014

Günümüze kadar yapılan tüm siyasal araştırmalarda hemen hemen tüm toplumlarda, kadınların erkeklere oranla siyasete daha az katıldıkları gözlemlenmiştir (Öztekin, 2007:233). Yukarıda Şekil 2.4'te 2014 de yapılan bir araştırmada seçilmiş 45 ülkeye göre parlamentoda kadın milletvekili oranları verilmiştir. Oranlara göre en çok kadın milletvekilinin olduğu ülke %45 İsviçre'dir, Türkiye'de ise bu oran %14,4'tür.

2.7. Siyasal Katılım Biçimleri

Siyasal katılım biçimleri (modelleri) iki şekilde incelenmektedir. Birincisi eylemin yoğunluk ve zorluk derecesine göre siyasal katılıma biçimleri ikincisi ise olağan ve olağandışı dışı siyasal katılıma biçimleri.

2.7.1. Eylemin Yoğunluk ve Zorluk Derecesine Göre Siyasal Katılım Biçimleri

Bilim insanları siyasal katılıma biçimlerini incelerken farklı kriterler ve değişik biçimler üzerinde durmuşlardır. Milbrath kriter olarak, eylemin yoğunluk ve zorluk derecesini kabul etmiş ve siyasal katılmayı üç kategoriye ayırmıştır. Milbrath'a göre en kolay eylemleri *izleyici faaliyetleri*, daha zor olanları *geçiş faaliyetleri* ve en zor eylemleri de *gladyatör faaliyetler* şeklinde sınıflandırmıştır. Örneğin; oy vermek, bir partinin rozetini taşımak, birini ya da birilerini belli yönde oy kullanmak için ikna etmek, bir konuda siyasi içerikli konuşma yapmak gibi eylemler *izleyici faaliyetleri*; bir siyasi toplantıya veya gösteriye katılmak, siyasal bir liderle ilişki kurmak, bürokratlarla temas kurmak, bir partiye ya da siyasal partiye para yardımı yapmak gibi eylemler *geçiş faaliyetleri*, daha yoğun daha zor nitelikteki seçim kampanyasında çalışmak, siyasal partiye ait bir makamı işgal etmek, siyasal makam için aday olmak, faal siyasal parti üyeliği yapmak, siyasal strateji toplantısına katılmak gibi eylemler de *gladyatör faaliyetler* oluşturmaktadır (Dursun, 2014;104). Milbrath, siyasal katılım eylemin yoğunluk derecesini temel alarak aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere bir hiyerarşik bir sıralama yapmıştır (Milbrath'dan akt. Çam, 2005:174).

Tablo 2.1. Siyasal Katılımın Yoğunluk Derecesi

Gözlemci eylemler	-Siyasal uyarılara açık olmak -Oy kullanmak -Tartışmalara girmek -Başkalarını belli bir yönde oy kullanmaya ikna etmek -Rozet takmak
Aracı eylemler	-Siyasal bir liderle ilişki kurmak -Bir partiye aday veya adaya parasal yardım yapmak -Siyasal mitinge katılmak
Siyasal mücadeleye yönelik eylemler	-Seçim kampanyalarına katılmak -Aktif olarak parti üyeliği yapmak -Strateji tayin toplantılarına katılmak -Siyasal fonlar toplamaya çalışmak -Siyasal bir mevki için aday olmak -Siyasal bir mevki sahibi olmak

Kaynak: Çam, 2005:175

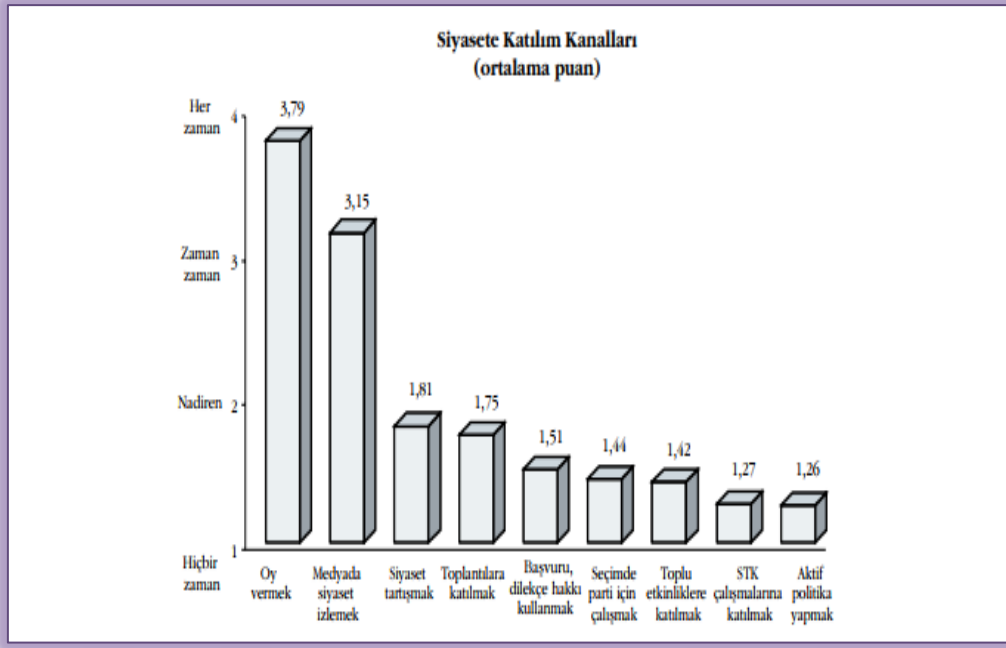
Gözlemci eylemler en basit katılma türleri içerirken, siyasal mücadeleye yönelik eylemler siyasal katılmaların en üst düzeyini oluşturmaktadır. Gözlemci, aracı ve siyasal mücadele siyasal katılımın aşamalarıdır ve gözlemci eylemlerden, siyasal mücadeleye yönelik eylemlere doğru siyasal katılma, birey açısından yoğunlaşarak doruk noktasına varabilmektedir (Çam, 2005:174).

2.7.1.1. Geleneksel (konvansiyonel) siyasal katılım; oy verme davranışıyla (gözlemci eylemlerle) başlayıp daha sonrasında siyasi partilerde aktif görev almaya (siyasal mücadeleye yönelik eylemlere) kadar uzanan geniş bir alandır (Şekil 2.5). Diğer bir deyişle konvansiyonel katılım, temsili demokrasiyle ve temsili demokrasinin aktörleri olan siyasi partilerle doğrudan kurulan ilişki ve katılım biçimleri olarak tanımlanmaktadır. En yaygın olarak kullanılan katılım, oy verme davranışıdır. Sebebi ise kolayca yerine getirilebiliyor olmasıdır.

Şekil 2.5. Geleneksel (Konvansiyonel) Siyasal Katılım

TÜSİAD (2001) Seçim Sistemi ve Siyasal Partiler üzerine yaptığı bir araştırmasında siyasal katılım kanallarını ortaya çıkarmıştır. Çıkan sonuçlara göre en çok tercih edilen katılım biçimi oy verme davranışıdır. İkinci sırada medyada siyaset izlemek, üçüncü sırada ise siyaset tartışmaları yer almaktadır. (Şekil 2.6).

Kaynak: TÜSİAD, 2001:17

Şekil 2.6. Siyasal Katılım Kanalları

2.7.1.2. Geleneksel (konvansiyonel) olmayan siyasal katılım ise; siyasal sistem karşısında taleplerin gerçekleşmemesi ya da yeterli olmaması durumunda vatandaşların kendilerini ifade ettikleri diğer bir katılım türüdür. Örneğin, bildiri dağıtmak, öğrenci eylemleri, sivil itaatsizlik³, isyan, yasadışı grevler, boykotlar ve devrim girişimleri gibi eylemler geleneksel olmayan katılım olarak nitelendirilmektedir (Özyurt, 2010:291; Yılmaz ve Oy, 2014:27). Konvansiyonel olmayan katılım hem yasal hem de yasal olmayan yolları içermektedir. Üçüncü bir katılım türü ise, post- modern katılımıdır. Vatandaşların internet üzerindeki siyasal etkinliklerini kapsayan bu katılım türü aynı zamanda “dijital katılım” olarak da adlandırılmaktadır. İnternet üzerinden yapılan protestolar ya da sivil toplum kuruluşu üyelikleri post-modern katılıma bir örnektir (Griffin’den akt. Özyurt, 2010:291; Yılmaz ve Oy, 2014:27). Post-modern katılımı üç boyut bulunmaktadır. Birinci boyutu internet üzerinden yapılan toplu protestolar, yardımlaşmalar oluşturmaktadır. İkinci boyutta

³Sivil itaatsizlik terimini literatüre kazandıran Henry David Thoreau’dur. Thoreau Sivil İtaatsizlik kitabına “En iyi yönetim en az yönetendir” diyerek aslında en iyi yönetimin hiç yönetmeyen olduğunu düşünmektedir. O’nu böyle düşünmeye iten neden, yönetimin insanların taleplerine cevap verememesi ve gücünü kötüye kullanmasıdır. Thoreau, yönetimin zorbalığı ve yetersizliği yüzünden yaşam çekilmez bir duruma geldiğinde insanların direnme hakkının bulunduğundan söz etmektedir. Gandhi’ye göre sivil itaatsizlik, şiddete başvurmadan direnme, gerçeğe ve adalete derin bağlılıktır. Sivil itaatsizliğin temel öğeleri ise; şiddet içermeyen, kamuya açık, yasaya aykırı ve çığneden pozitif hukuk normundan doğacak yaptırıma katlanmadır (Anbarlı, 2001: 321-324)

STK'lere üyelikler üçüncü boyutta ise yeni sosyal hareketler yer almaktadır (Erdoğan, 1999:10).

2.7.2. Olağan ve Olağandışı Siyasal Katılım Biçimleri

Siyasal katılma eylemini kendi içinde de olan ve olağandışı diye ayırmak mümkündür. Siyasal rejim tarafından konulmuş kurallara ve normlara uygun olanlar olağan siyasal katılma eylemlerini oluştururken, mevcut kurallara ve normlara uygun olmayan ve karşı davranışlar ve eylemlerde bulunanlar ise olağandışı siyasal katılma davranışlarını oluşturmaktadır. Örneğin oy vermek, siyasal konularda tartışmalarda bulunmak, siyasal miting ve toplantılara katılmak gibi eylemler birer olağan siyasal katılım, boykot, grev, işgal, bir şeyleri engelleyici (trafiği kapatmak), vergi vermeyi reddetmek, kamu mallarına zarar vermek, silahlı saldırılarda bulunmak gibi eylemlerde olağandışı siyasal katılım biçimidir (Dursun, 2014:105).

Beck (2013), ise *Siyasallığın İcadı* adlı kitabında, kuralları uygulayan değil, kuralları değiştiren bir siyasetten söz etmektedir, ona göre yalnızca siyasetçi siyaseti değil, toplumun siyaseti ve yalnızca iktidar siyaseti değil, biçimlendirici siyaset, siyaset sanatıdır. Siyasallığın icadı ile kastedilen, devlet ve refah siyasetinin genelleştirilmesi değil, kurumların, kavramların, siyasallık kavramlarının ne kapsayabildiği ne de yanıtlayabildiği sorularla karşı karşıya olmasıdır. Siyasallık özel alanda kendisini bulmaya çalışmaktadır. Siyaset, siyasal kurumlar hiçbir zaman doğa yasalarından türetilmiş değildir. Beck'e göre siyasallığın tarihi, Yunan demokrasi ve devlet yönetimi sanatından başlayıp, Hobbes ve Weber'in devlet kuramlarına, oradan da "özel olan siyasaldır" provokasyonu ile kadın hareketlerine, "sanayi toplumunun ekolojik olarak yeniden inşası" biçimindeki ezberci bir siyasal formüle denk gelmektedir (Beck, 2013:17-18). Günümüz toplumunda siyasallık kavramı 21. yüzyıla uygun yeniden okunmalıdır. Siyaset toplumun gereklerine göre şekillenmiş olsa da günümüz toplumunda bu görevini tam olarak yerine getirememektedir. Çünkü mevcut siyaset, çözümleyemediği ve cevaplandıramadığı sorunlarla karşı karşıyadır. Bu bakımdan Beck (2013), siyasette yeni yapılanmaları ve oluşumların olması gerektiğini düşünmektedir.

Beck (2013) öne sürdüğü yeni yapılanma ve oluşumlar, devrim yoluyla değil Batı Modernliğinin bilinçliliği ile gerçekleşeceğini düşünmektedir. Hatta Beck (2013), modernleşmede yaşanan sorunları çözümü içinde eskinin formüllerini kullanarak değil, yeni

formüller üreterek, çok sesli ve radikal bir siyasetin oluşumunu önermektedir. Ancak, eski tamamen yıkıldığında, yeni modernlikle ilerlenebilir. Beck (2013) bunu da modernleşmenin modernleşmesi olarak adlandırmaktadır.

Beck'e (2013:12) göre, kurallar tarafından yönlendirilen siyaset ile kuralları değiştiren siyaset arasında farklılıklar bulunmaktadır. "Kurallar tarafından yönlendirilen siyaset, ulusal devletçi sanayi ile refah toplumunun, yani basit modernliğin dâhilindedir. Kuralları değiştiren siyaset ise, siyasetin siyasetine yöneliktir." Günümüz siyasetinin özü kendi kendini örgütleyebilme yetisidir. Kendi kendini örgütlemek, özgür güçlerin toplumun en derin katmanlarında yani iktisadi, yerel ve siyasal eylemselliğin içinde yeniden birleşmesidir. Statüko siyasetinin ortaya çıkardığı ve belirli siyasetin dışına çıkmak, bunu genişletmek ve değişik biçimde yeniden yapılandırma zorunluluğu vardır. Siyasal olanın icadı bunu hedeflemektedir. Beck (2013), ayrıca Yunanlıların Antik Çağında demokrasinin yerel biçimlerini, 18 ve 19. yüzyılda ulusal demokrasinin biçimlerini icat etmek zorunlu olduğu gibi günümüzde de küresel bir demokrasinin biçimlerinin yeniden icat edilmesi gerektiğini belirtir.

3. BÖLÜM

3. SİYASETİN DEĞİŞEN DOĞASI: POSTMODERN VE GEÇ MODERN BAĞLAMINDA SİYASETİN YENİ BİÇİMLERİ

Postmodernizmin birçok alanda olduğu gibi siyasal alanda da farklı bakış açısı önermektedir. Postmodernizmi, moderniteye yapılabilecek radikal bir eleştiri olarak görülebilir (Çağlar, 2008:369). Heler ve Feher postmodernizmin temel düşüncesini şöyle ifade etmektedirler: “Ne olsa gider. Postmodernizmin her türlü başkaldırıya olanak tanır. Siz başkaldırmak istediğiniz her şeye başkaldırabilirsiniz, ama bırakın ben de başkaldırmak istediğim özgül şeylere başkaldırayım.” Bu bakımdan postmodernizm ne muhafazakâr, ne devrimci ne de ilericidir. Postmodernizm bir umut dalgası ya da bir umutsuzluk değildir; bu tür ayrımlardan ziyade kültürel bir harekettir. Buradan hareketle postmodernizm ne apolitik ne de anti politiktir daha çok, özgül bir politika türüdür (Heler ve Feher’den akt. Çağlar, 2008:383).

Modernizmin son temsilcilerinden Marx, Weber, Simmel ve Durkheim gibi klasik sosyoloji kuramcılarının birçoğu öldüklerinde dünyanın modernliğin devamı mı olduğu, yoksa postmodernizm gibi yeni bir kavramla açıklanabilir ve kökten değişikliklerin yaşandığı bir dünya mı olduğu tartışılmaya başlanmıştır. Bu konuda iki farklı grup oluşmuştur, bir tarafta hala modern bir toplumda yaşanıldığını düşünen Bauman, Habermas, Castells, Giddens, gibi kuramcılar, diğer tarafta ise, toplumun çarpıcı bir şekilde değiştiğini ve artık postmodern dünyada yaşanıldığını düşünen postmodernizmin öncüleri Baudrillard, Lyotard, Deleuze/Guattari, Ferdinand de Saussure, Roland Barthes, Jameson ve Henri Lefebvre gibi düşünürler vardır (Saygın, 2016:228). Tartışmalar ise halen devam etmektedir.

Postmodernizm, modern dönemden sonra gelen yeni bir dönem olarak nitelendirilen ve bu döneme uygun düşünce biçimlerini belirten bir kavram olarak kullanılmaktadır. Postmodern kelimesinin kullanımı 1870’lere kadar uzanmaktadır. Bazen olumlu bazen olumsuz çağrışımları olsa da 1950’lerden sonra moderniteye karşı kesin anlamını kazanmıştır. Postmodernlik modernliğin tersine belirsizliğin, yüksek bir otoritenin yokluğun, muğlaklığın, farklılığın, çeşitliliğin olumlandığı bir dünya görüşü olarak ortaya çıkmıştır. Yani “Postmodernizm, bütüncül teoriler karşısında perspektif çokluğunu, evrensellik karşısında yerellik ve tikelliği, hakikat karşısında yorumu ve göreliliği, politika

ve etik karşısında estetiği, ideoloji eleştirisi karşısında yapı bozumunu, gerçeklik karşısında imgeleri, temsil karşısında simülasyonu, çelişki karşısında farklılıkları, sınıf karşısında kimlikleri, gereklilik karşısında olumsuzluğu ve kaosu öne çıkaran, bilgiye, akılcılığa, kurtuluş söylemlerine kuşkuyla bakanların paylaştığı estetize edilmiş bir ruh halidir” (Saygın, 2016:236).

Postmodernizm yerine dünyanın modernliğin devamı olduğunu savunan Giddens, modernliğin anlamlandırılmasını, ‘yapılaşma’ kuramına dayanarak açıklar. O toplumsal hayatı sadece orada duran toplum ya da bireyin eseri olarak görmek yerine, insanların çeşitli uygulamaları ve devam eden faaliyetler olarak düşünmektedir. Bu bağlamda Giddens, öznellik ve yapı üzerine temel terimleri geliştirerek, birey veya toplumla başlamanın yerine yinelenen toplumsal uygulamalar fikrini sosyolojinin merkezine koymaktadır. Yapılaşma kuramı en başta, toplumsal değişmeyi açıklarken, toplum merkezli teorilerin bireyi, birey merkezli teorilerin ise yapıyı dışarıda bırakarak açıklamalarından doğan belirsizliği ortadan kaldırmak için geliştirilmiş bir kuramdır. Bu kurama göre, toplumsal tek başına ele alınamaz, çünkü durağanlığı ve sürekliliği, değişimi ile bir arada açıklanmak zorundadır (Saygın, 2016:228-229). Buradan hareketle toplumsal değişim hayatın her alanında, her noktada vardır fakat esas olan toplumsallığın yeniden üretimdir ve bundan dolayı olarak değişim ve süreklilik, birbirleriyle ilişkili ve bağlantılıdır. Beck ise, toplumsal değişmeyi iki aşamalı olarak incelemektedir. Modern öncesi, basit modernleşme ve refleksif modernleşme (*Reflexive modernization*). Refleksif modernleşmenin de iki aşaması bulunmaktadır. İlk aşaması sanayi toplumundan risk toplumuna geçiş sırasında, farklı şekillerde ortaya çıkan risklerin fark edilmediği dönemdir. Diğer bir deyişle risklerin yan etkilerinin var olduğu ama henüz farkına varılmadığı dönemdir. Riskler, sanayi modernliğinde dışsallaştırılmıştır. Yapılan dışsallaştırma eylemi ise bir inanç haline gelmiştir. İkinci aşamada ise risklerin giderek büyümesiyle birlikte çeşitli alanlara yayılarak, sanayi toplumu kendini bir risk toplumu olarak görmeye başlamaktadır. Yani, toplum yapılarının, modernliğin içinde sorgulanmaya başlandığı bir süreçtir. Sanayi toplumlarında riskler modernliğin kendi kendini siyasallaştırmasının motoru haline gelmesiyle, risk toplumunda “siyaset” kavramı, yeri ve araçları değişmektedir (Beck, 2014:274).

Giddens (2012), postmodernizmle ilişkilendirilen ilkelerin birçoğunu reddetmektedir. O postmodern görüşü benimseyenlerin aksine modernlik döneminin tamamlanmadığı görüşünü savunmaktadır. Tamamlanmayan bir süreç olarak ifade

etmesinin sebebi ise modernliği bir süreksizlik olarak görmesinden kaynaklanmaktadır. Beck ise modernleşmeyi bağımsızlaşmış yani kendi başına buyruk haline gelmiş, bir yenilenme süreci olarak kabul edenlerin artık modernliğin eskidiğini hesaba katmaları gerektiğini düşünmektedir (Beck, 2013: 33). Aslında postmodernlik, modernlikten ayrı bir dönem değildir, modernliğin devamıdır. Giddens (2012), postmodernliği modernliğe bağlı kalarak ele almıştır. Bu durumun sebebi ise modernliğin ortaya koyduğu kurumsal yapılanmalar ve yasal düzenlemelerin henüz yok olmayışı sadece zayıflamış veya esnemiş olmasıdır.

Postmodernizmin siyasetle olan ilişkisine geçmeden önce siyaset kavramının geçirdiği süreci kısaca özetlemek gerekirse; siyaset çeşitli dönüşümler geçirmekle beraber önceleri antik dönemde, şehir devleti ile ilgili işleri yürüten kişilerin işleriydi. Fakat bu kişiler sadece erkeklerden oluşmaktaydı, kadınlar ve köleler bu siyasetin dışındaydı. Orta Çağ'da siyaset özerk varlığını yitirerek dine ve kiliseye bağlı bir faaliyete dönüşmüştür. Modern dönemde ise siyaset toplumsallaşmaya başlayarak, kitleleri de ilgilendiren bir faaliyet alanı haline gelmiştir. Bu süreçte dikkati çeken noktalardan biri siyasal sürece, siyasetten dışlanan kesimlerin giderek sürece dâhil olmasıdır. Dolayısıyla siyaset olgusunun tarihsel açıdan değişmekle birlikte, kamusal alana yönelik bir faaliyet olarak devam etmektedir. Modern toplumların yapısı ve doğası yaklaşık 1950'lerden bu yana derinlemesine bir değişim geçirmiştir. Düşünürler bu durumu çeşitli şekillerde belirtmişlerdir. Örneğin Beck 'birinci' moderniteden 'ikincisi'ne geçildiğini ilan edilmiştir, Giddens ise, moderniteden 'refleks' modernliğine geçişi analiz etmiştir, buna karşılık Bauman 'katı'dan 'akışkan' moderniteye geçişi tartışmıştır. Oysa bu değişimin merkezinde bulunan şey, sanayi toplumlarından, sanayi sonrası toplumlara geçiştir. Sanayi toplumları, görece net sınıf ayrımlarına (kabaca, sermaye ve emek arasındakilere) dayandıklarından, dayanışmacı olma eğilimindeydiler, bu durum karşılıklı olarak siyasi süreci, parti sistemi, çıkar grubu rekabeti ve ideolojik tartışmada olmak üzere yapılandırmayı sağlıyordu. Sanayi sonrası toplum birkaç bakımdan farklıdır. İlki insanların giderek artan bir bölümünde maddi ihtiyaçların daha rahat karşılanmasını sağlayan ve bolluk içerisinde olan toplumlardır. Yani refah şartlarında olan bireyler, yaşam kalitesine ve post-materyal sorunlara daha fazla ilgi gösterme eğilimindedirler. Bu sorunlar ahlak, siyasi adalet ve kişinin kendini gerçekleştirilmesiyle ilgilidir. Bunların içerisinde dünya barışı, kültürel tanınma, çevrenin korunması ve hayvan hakları gibi sorunlar yer almaktadır. İkinci olarak, toplumun yapısı ve toplumsal bağlanmışlık durumunun doğası değişmiştir. Sanayi toplumları eğilim olarak

(özellikle milliyet ve sınıf temelinde) ‘kalın’ toplumsal ilişkiler oluşturmaktayken, sanayi sonrası toplumların eğilimi bireyselleşmenin yükselişiyle, daha ‘ince’ ve daha akışkan toplumsal bağlar oluşmaktadır. Bu durum kadın hareketleri, ekolojist, yeşil hareketler ve barış hareketi gibi, siyasi kimliklerin yeniden biçimlenmesinde ve yeni ideolojik gündemlerin ortaya konmasında önemli rol oynayan yeni toplumsal hareketler olgusunun büyümesinde yansımaları bulmuştur (Beck, 2013:13,90; Delibaş,2008; Evre, 2011:66-67; Heywood, 2016:40; Saygın, 2016: 237).

Bilindiği üzere bugün içinde yaşadığımız dönem “geç modern” ya da “postmodern” gibi isimlerle adlandırılmaktadır. Bu dönem insanlara krizler ve dönüşümler yaşatmaktadır. Yirminci yüzyılda yaşanan bu krizler ve dönüşümler toplumun iyimserliği yerine “kötümser” bir tablo ortaya çıkarmıştır. Post-modern dönem, ideolojinin sonu, sınıf politikasının sonu, ulus-devletin sonu, tarihin sonu ve modernitenin sonu gibi son’lar silsilesine işaret ettiği de düşünülmektedir. Geç modern kuramcılar tarafından, yaşanan şu anki dönemi modernitenin radikalleşmesi olarak değerlendirirken, geç modernliği önceki modern toplumdaki ayırmak için, “risk toplumu”, “ikinci modernite,” “post geleneksel toplum”, “üst modernite,” veya “refleksif modernite,” gibi kavramlar kullanılmaktadır (Delibaş, 2017). Giddens’a göre modernliğin ortaya çıkardığı dönüşümler yoğunluk ve yaygınlık açısından farklıdır. Ona göre modern çağın özellikleri, modern kurumların kendine özgü doğası, değişimin alanı ve değişimin hızıdır. Değişim hızı başta teknoloji olmak üzere birçok alanda görülmekte ve önceki dönemlerden çok daha hızlı şekilde kendini dünyanın bütün yerinde hissettirmektedir. Sonuç olarak Giddens, modernliği dört temel kurum açısından tanımlanmaktadır. Bu dört kurum; kapitalizm, endüstricilik, gözetim kapasiteleri ve askeri güçtür. Aynı zamanda Giddens, modern dünyayı ezici makine olarak tasvir etmektedir. Burada sağlanacak denetim ise Giddens’a göre, ezici makine üzerinde, diğer bir deyişle modern dünya üzerinde asla kurulamayacaktır. Bu durumun sebebini ise amaçlanmamış sonuçlar ve toplumsal bilginin düşünümSELLİĞİNE (reflexivity) bağlamaktadır. Bu süreçte Beck ise moderniteyi, basit ve refleksif olarak iki şekilde ele almaktadır. Beck’in “basit modernite” kavramı sanayi toplumuna, refleksif modernite de risk⁴ toplumuna karşılık gelmektedir.

⁴ Risk kavramını Beck, modernleşmenin ortaya çıkardığı tehlikeler ve güvensizliklerle sistematik bir biçimde baş etme yöntemi olarak tanımlamaktadır (Beck, 2013).

Beck refleksif modernite⁵ kuramını ise iki farklı bakış açısıyla açıklamaktadır. Birincisi modernliğin ayrışma sorununa diğeri ise modernliğin yerine neyin geçeceği sorusuna yöneliktir. Refleksif modernleşme için siyasal alanın yeniden belirlenmesi önemlidir. Refleksif modernleşme ile kastedilen, toplumu değiştiren bir menzili olan “katmerli” bir modernleşmedir (Beck, 2013:13,68,90; Beck, 2014:21).

Bugün yaşanan dönemi geç (üst) modern çağ olarak nitelendiren Giddens başta gelişmiş ülkeler olmak üzere giderek bütün dünyayı etkileyen üç tür gelişmeden söz etmektedir. Birincisi, küreselleşmenin artan etkisidir. Küreselleşme, tanımlanması ve kavranması güç bir kavram olup, karmaşık bir süreçtir. Küreselleşme, tek bir süreç değildir, çatışmalar, parçalanmalar ve yeni katmanlaşma biçimlerini üreten, genellikle çelişkili biçimlerde hareket eden karmaşık bir süreçler karışımıdır. Örneğin, yerel milliyetçiliklerin canlanması ve yerel kimliklerin uygulanması, karşı durmaları küreselleşme etkileriyle doğrudan ilişkilidir. İkinci bir gelişme, gelenek sonrası bir toplumsal düzene geçiş yani gelenek sonrası toplumsal düzenin yaygınlaşmasıdır. Bu durumda geleneklerin etkisinin yitirilmiş olmasından veya yok olmasından değil konumunun değiştiğinden söz edilmektedir. Giddens’in bahsettiği dünyayı etkileyen üçüncü gelişme ise, düşünerek davranmanın yaygınlaşmasıdır yani geleneklerin çözülmeye başladığı bir ortamda her şeyin süzgeçten geçirilerek kabullenme eğiliminin yaygınlaşmasıdır. Şu an yaşanan dönem de bireyler yaşamlarını sürdürebilmek için artık daha büyük bir dünyayla ilişki içine girmek zorundadırlar ve uzmanların bu süreçte ürettiği bilgiler, insanların gündelik yaşamlarında yorumlanıp uygulanmaktadır (Giddens, 2009:12-14). Böylelikle insanlar gündelik yaşamlarına daha eleştirel bakabilmektedirler.

Küreselleşen dünyada siyasetin niteliğini saptamak zor bir hal almaya başlamıştır. Bu durumun nedenlerinde biri siyasetin nesnel koşullar kapsamındaki konumu ile siyaseti inşa etmeye yönelik önerilerin öznel niteliğinin birbirine karıştırılmış olmasıdır. Bu konuda literatürde siyasal kurumların hükümetle sınırlı olmadığı, toplumda güç uygulamasının sadece devlet tarafından yapılmadığı, “geleneksel siyaset” tanımlarında, kadınlar, etnik

⁵ Beck’e göre, modernliğin bir devri bitmekte ve henüz ismi olmayan ikinci bir devri ortaya çıkmakta bu ise siyasal seçimler hükümetin devrilmesi ya da devrim yoluyla değil normal ve bildik olanın yani Batılı sanayi toplumunun şablon ve tarifesine göre başına buyruk bir şekilde yürüten modernleşmelerin gizil yan etkisi olarak gerçekleşmektedir. Refleksif modernleşme bütün bir devrin yani sanayi devri için yaratıcı bir yok edişin yolunu açmaktadır. Bu yaratıcı kendini yok edişin öznesi batılı modernleşmenin krizi değil tersine onu zaferidir. Beck, refleksif modernleşme kuramı ile toplumsal yaşama bir biçimde müdahale etmek gerektiğini söylemektedir. Topluma müdahale etmek “toplumsal tarihin sonu” tezine bir karşı çıkıştır. Topluma müdahale etmek devrimsel bir tarzda olmayacaktır. Değişim ve yenilenme geçirmiş yeni bir toplum olduğunu vurgulamaktır. Beck buna “ katmerleşmiş modernleşme” adını vermektedir (Beck, 2013:55,57,68).

azınlıklar gibi belli grupların dışlanarak, onların iyi tanımlanmış bir özel alanla sınırlandırıldığı, dolayısıyla da “geleneksel siyasal” incelemenin, yurttaş ile devlet arasındaki ilişkinin sorunları üzerine yoğunlaştığına vurgu yapılmaktadır (McAuley'den akt. Akbulut, 2011:22).

Bauman'a göre küreselleşme “dünya meselelerinin belirsiz, ele avuca sığmaz ve kendi başına buyruk doğası karşısında bir merkezin, bir kontrol masasının bir yönetim kurulunun, bir idari büronun yokluğu”dur (2016:69). Küreselleşme politik alanlarda yarattığı etkilerin yanı sıra toplumda da kaotik süreçlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Küreselleşme ile karşı karşıya kalan insanlar, küreselleşmeyi ansızın gelen yağmura benzetmektedir. İnsanların yağmur karşısında ne sığınacak liman ne de şemsiyeleri vardır, liman çökmüş şemsiyeler yırtılmıştır. Bauman'a göre bu durumun sebebi dünyada yaşanan gelişmelerin belirsizliğidir ve bu durumu *güvensizlik*, *belirsizlik* ve *emniyetsizlik* kavramları ile açıklamaktadır. Bauman günümüzdeki güvensizliği bir uçaktaki yolcuların pilot kabininin boş olduğunu, kaptanın dostane sesinin ise aslında önceden kaydedilmiş bir mesajın teypten çalınmasından ibaret olduğunu keşfettiklerinde yaşayabilecekleri hisse benzetmektedir. Bauman'a göre güvensiz hayat güvensiz insanların eşliğinde yaşanmaktadır. Kişiler, etrafında da aynı veya benzer güvensizliği yaşadıklarını gördüklerinde bu durum güvensizliği ve belirsizliği daha da artmaktadır ve bu belirsizliklerin günümüzde ve gelecekte giderilmesi konusunda bir kesinlik mevcut değildir. Milletler bir zamanlar sürekli yaşam garantisi sayılan devletin siyasi egemenliklerin sunduğu sığınakta değildir artık. Bu egemenlikte de artık eskisi gibi değildir, kendi kendine yeterliliğin ekonomik, askeri ve kültürel dayanakları ve bir zamanlar onun temel direği olan otarşi tek tek parçalanmıştır. Siyasetçiler rekabet gücü, verimlilik ve esnekliğin katı katı istekleri karşısında kolektif emniyet ağları oluşturmak “gibi bir lükslerinin olmadığı”nı açıkça söylemektedirler. Siyasetçiler tebaalarının sürdüğü hayatların dünyevi çerçevesini modernleştirmeyi vaat ederler fakat bu vaatler daha fazla belirsizlik, daha derin bir güvensizlik ve yaşamın getirilerine karşı az garanti demektir. Belirsizliğin ve güvensizliğin ortaya çıkmasındaki mekanizmalar küresel ölçüdedir. Bu yüzden de mevcut siyasi kurumların ulaşamayacağı, seçilmiş devlet otoritelerinin ulaşamayacağı yerlerde konumlanmışlardır (Bauman, 2014:29-34,59). Bu bağlamda günümüzdeki sistemde düzensizliğe bağlı olarak belirsiz bir durum mevcuttur. Bu durumda toplumda küreselleşme ve neoliberalin devamlılığında post-modern dönemde toplumda “biz” anlayışından “ben” anlayışına yönelişin olduğunu da söylemek mümkündür. Mevcut durum aynı zamanda

sürecin devamında siyaset arayışındadır. Toplumların var olduğu andan itibaren günümüze kadar gelen süreçteki siyaset arayışlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Toplumsal örgütlenme gerçekleşikten Sanayi Devrimine kadar geçen süreçte salt özerk stratejiler,
- Sanayi Devrimi ile başlayarak küreselleşme çağına kadar geçen süreçte yarı özerk stratejiler,
- Küreselleşme çağı ile başlayan özerk stratejiler,
- Yaşanan ekonomik (2008-2012 Ekonomik Krizi) ve siyasi krizler (Arap Baharı, Brexit sürecinde İngiltere, Ukrayna İç Savaşı, vd.) sonucunda yeniden yarı özerk stratejiler (Açıkgöz, 2017:192).

3.1. Yeni Dönem Yeni Siyaset Anlayışı: Yaşam Tarzı Siyaseti

Postmodernizm çağı, dönüşümsel modernite kuramcıları tarafından, siyaset biçimlerinin değiştiği bir dönem olarak ifade edilmekte ve bu dönem siyaseti “yaşam siyaseti” ya da “alt siyaset” olarak adlandırmaktadırlar. Özgürleşmeci siyaset ile yaşam siyaseti arasında bir ayrım yapan Giddens, günümüzde yaşam siyasetinin ön plana çıktığını savunmaktadır. Özgürleşmeci siyaset bir tür “yaşam fırsatları siyaseti” ile ilgiliyken, yaşam siyaseti daha çok bir “yaşam tarzı siyaseti”, diğer bir deyişle kendini gerçekleştirme siyasetidir. Yaşam politikası yaşam şanslarının değil, yaşam tarzının politikasıdır. Giddens’in ifadesiyle, yaşam siyaseti önceden doğa ya da gelenek tarafından belirlenen şeylerin artık insanlar tarafından ve onların kararlarına tabi olduğu bir dünyada nasıl yaşamamız gerektiği hakkındaki tartışmalar ve çabalarla ilgilidir. Giddens’in yaşam siyasetindeki siyaset, geniş anlamda çıkarlar ve değerler bağlamında kararlar alma, dar anlamda ise devlet mekanizmasıyla ilgili karar alma sürecidir. Yani, yaşam siyaseti ulus devlet sınırları içerisinde etkili olurken, hem de ulus devlet sınırlarını aşmaktadır. Bu durumun sebebi ise ulus-devletin yaşam siyasetiyle ilgili alacağı kararların, sınırlı ölçüde etkili olup küresel ölçekte yetersiz kalmasıdır (Giddens, 2009:21).

Basit modernliğin siyaset kavramı bir noktası sağ-sol kutuplarına diğer noktası kamusal-özel kutupları doğrultusunda uzanan bir eksene dayanmaktadır. Beck’in anlayışa göre insanlar özel olana değil kamusalığa doğru ilerlemeleri gerekmektedir. Ya da partilerin ve hükümetin yürüttüğü politika, özel alanın bütün alanlarına girmelidir. Yukarda

bahsedildiği gibi Giddens bu modeli “özgürleşimci siyaset” olarak adlandırarak yaşam siyasetinden ayırmaktadır. Yaşam siyaseti ise geleneksel sonrası bağlamlarda kendini gerçekleştirme süreçlerinin doğurduğu siyasal meselelere ilişkindir. Yaşam siyasetinin siyasallığını oluşturan üç unsuru bulunmaktadır. Birincisi “kaçınılmazlık,” ikincisi “özel alanın egemenlik ilkesiyle çelişmesi,” üçüncüsü ise siyasallığın meşruluğunun artık “doğal zorunluluktan” çıkarılmayan bir kaçınılmazlığıdır (Beck, 2013:227-229).

Beck, risk toplumu olarak tanımladığı geç modern toplumda, “alt-siyaset” olarak adlandırdığı yeni bir siyaset anlayışının ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Siyaset ile alt-siyaset arasındaki fark ise, siyaset, demokratik ve dolaylı iktidar kaynaklarına sahipken, alt-siyaset uygulamaya geçmeksizin doğrudan nüfuza sahip olmasıdır. Güçler ayrımının olmadığı bir otorite modelidir. Resmi siyasetle, alt-siyaset arasındaki, toplumun sistemsel bölünmesine dayalı ayrımın karşısına kurallara göre işleyen basit siyasetle, kuralları değiştiren dönüşümsel siyaset ayrımının ortaya konulması gerekmektedir. Bu ayrımın ölçütü ise siyasallığın derecesi ve niteliğidir. Alt siyasetin, siyasetten ayrıldığı noktalar:

a) Siyasal veya korporatist sistemin dışında yer alan aktörlerin de toplumu biçimlendirme sahnesine çıkmaları (yani işkolu ve meslek grupları, araştırma kurumlarındaki ve yönetim birimlerindeki teknik ve ekonomik, uzman işçiler vb.)

b) Sadece toplumsal ve kolektif aktörlerin değil, bireylerin de onlarla ve kendi aralarında siyasal olanın oluşumunda güç sahibi olmak için rekabet etmeleridir (Evre, 2011:68). Siyaset ile alt-siyaset arasındaki farklar, farklı faaliyet alanlarında görülmektedir. Siyaset, kuramsal olarak siyasal bilinç ile nüfuz bir arada giderken, alt-siyaset alanında ters bir şekilde bilinç ile gerçek etki, toplumsal değişim ile nüfuz sistematik olarak birbirinden uzaklaşmaktadır. Mesela, insanın genetiği ile ilgili bir konuda çalışma yapan araştırmacılar, bilinçsiz ve plansız koşullarda yaşayan toplumlarda değişikliklerin oluşmasına neden olabilmektedirler (Beck,2013).

Polity, policy ve politics biçimindeki üçlü ayrımı alt-siyasete yani modernliğin yapı değiştirici pratiğinin sorgulanmasına yöneltildiğinde şu sorular ortaya çıkmaktadır (Beck, 2013:160):

1. Alt-siyasetin yönetim biçimi kurumsal olarak nasıl bir düzene bağlanmış ve örgütlenmiştir? İktidar kaynakları, direniş imkânları, stratejik eylem potansiyelleri nelerdir?

Refleksif modernleşme süreci içinde biçimlendirme alanları ve biçimlendirici iktidarı nasıl oluşmaktadır?

2. Alt-siyasetin uygulama politikaları hangi hedeflerden, içeriklerden, programlardan yola çıkılarak ve hangi eylem alanlarında (meslekler, işkolları, sendikalar, işletmeler, partiler) yürütülebilir?

3. Alt-siyasetin siyasallığı hangi örgütlenme biçimleri ve örgütlenme forumları gözlemlenebiliyor, hangileri oluşmaya başlamıştır? Hangi iktidar konumları buralarda nasıl açılmakta, sağlanmaktadır, kaydırılmaktadır?

Birçok kimse, toplumun geç dönem modernliğinin çıkmazlarından ve parti oligarşisinden kurtulabileceğini umut etmektedir. Alt-siyaset toplumun *aşağıdan* biçimlendirilmesi anlamında da kullanılmaktadır. Claus Leggewie bu konudaki düşüncesini şöyle ifade etmektedir: “Kendinden menkul elitlerin müdahalelerinden, aşırı iş yükü altında ezilen, devletin başarısızlıklarından, pazarın görünmez eli yanılmasından ve hiçbir değeri olmayan otorite ve halkçı kalıplara geri düşmekten bizi ancak bizzat kendimiz tarafından biçimlendirilen bir sivil toplum koruyabilir.” Alt-siyasallaşmış toplum, bütün alan ve eylemsellik düzeylerinde kendi davalarını kendi takip eden sivil toplumdur (ya da böyle bir sivil toplum haline gelebilir) (Leggewie’den akt. Beck, 2013:161).

Modernlik her şeyi kararlara dönüştürür: doğayı, hakikati, tanrıyı, bilimsel nesnelliği gibi. Modernlik sabitlerin kaydırıldığı, değişikliğe uğradığı ve ikame edildiği bir siyasal modernliğe doğru kaymaktadır. Aile ve cinsiyet düzeninin yeniden inşasından, sanayi toplumunun ekolojik yeniden inşası ve Avrupa’nın yeniden inşasına dek her şey hareket halindedir. Bu durumda “başka bir modernlik” imgesi akla gelmektedir fakat bu imge soru, korku, merak olarak partilerin, sendikaların vb. yönetimlerinde bir belirsiz şekilde dolaşmaktadır (Beck, 2013:192). Ayrıca parlamento gibi kurumların işleyişi de bu belirsizlikler içindedir. Beck’e göre artık geleceğin toplumsal düzeni parlamento gibi kurumlardan değil, mikro elektronik, genetik ve bilişim teknolojileri gibi uygulamalardan beklenmektedir (Beck, 2013:68). Bu durum toplumsal düzenin artık çeşitli bilişim teknolojileri ile oluşturulacağını bir göstergesidir. Böylece tipik siyaset yapısının işleyişi sorgulanmaktadır.

Bauman, moderniteyi, kurulu bir siyasal düzeni (çift kutuplu dünya sistemini) övmekte fakat 1990’larla birlikte kurulu düzenin yıkılmasıyla modernitenin de sonu

geldiğini, bu gelişmeler karşısında adına postmodernite denilen ama belirsiz, belirsiz olduğu kadar emniyetsiz, emniyetsiz olduğu kadar da güvensiz olan yeni bir döneme geçildiğini de kabul etmektedir. Bu açıdan, postmoderniteyi; Boudriallard'ın belirttiği modernitenin yarattığı; tüketim toplumunu, ya da Beck'in belirttiği risk toplumunu, ya da Ellul'un belirttiği teknoloji toplumunu, ya da Debord'un belirttiği gösteri toplumunu, ya da Foucault'un belirttiği, disiplinci toplumu ortadan kaldırarak, belli bir toplumsal düzeni amaçlamayan felsefi bir retorikten ibaret olduğu konusunda eleştiride bulunmaktadır ve Bauman postmodernite dönemini, modern çağın dayandığı inandırıcılık boyutunu kaybetmesiyle ilişkilendirip, yeni bir çağdan bahsetmenin mümkün olmadığını postmodern teorinin de bu şekil bir iddiasının olamayacağını düşünmektedir (Duman, 2008:5-6).

Postmodern kuramcılarının çoğu “yeni” toplumsal hareketlere gönderme yaparak, modern siyasetin tıkanıp ve yetersizliğini belirterek, yeni bir siyaset anlayışını meşrulaştırmaya çalışmaktadırlar. Bu bağlamda 1960'ların sonundan itibaren gelişen kadın hareketi, barış hareketi, çevre hareketi, azınlık hareketi, anti-nükleer hareket gibi toplumsal hareketler, modern siyaset anlayışının değişmesi yönünde önemli bir adım olmuştur. Bu hareketler aynı zamanda liberalizme ve sosyalizme meydan okumaktadır. Bu noktada liberalizmin hareket noktası bireysel haklarken bu sefer kolektif hakları göz ardı etmekte, diğer taraftan sosyalizm sınıf siyasetine ayrıcalık vererek, ortaya çıkan yeni kimlik taleplerine karşı sessiz kalmaktadır (Evre, 2011:70).

1970'lerin sonundan itibaren ortaya çıkan postmodern toplum teorilerinin önde gelen isimlerinden Baudrillard'ın ve Lyotard'ın da belirttiği gibi, bir dönemin kapanıp yenisinin açılmasıyla, modernitenin büyük umutlarının artık sona erdiğine, geçmişin toplumsallaştırıcı teorilerinin ve devrimci siyasetinin devamının olanaksızlığına işaret etmektedirler (Çağlar, 2008:374). Zaten günümüzün en belirgin özelliği Bauman'a göre (2014) iktidarın siyasetten kopuşudur. Bu kopma sürecini, küreselleşme ile ilişkilendirilmekte; iktidar ve siyaset farklı mekânlarda ikamet etmeye başlayarak, siyaset bir coğrafi bölgede kalırken, sermaye, coğrafi bölgenin yansızlaştırıldığı (tarafsızlaştırıldığı) siber mekânda ikamet etmeye başlamıştır. Diğer bir deyişle siyasetin evi fiziksel, coğrafi mekan olarak kalırken, sermaye ve enformasyon, fiziksel mekanın iptal ya da nötralize edildiği siber mekanda ikamet etmektedir. Bu konuda, Castells (1990) ise, gelmekte olan “enformatik toplumu”nu konu alan yakın tarihli incelemesinde, sermayenin serbestçe dolaşırken, siyasetin ümitsizce yerel kaldığını ileri sürmektedir. Hareketin hızı gerçek iktidarı mekândışı kılmaktadır. Mevcut

siyasi kurumlar artık sermaye hareketlerinin hızını yavaşlatmadıkları için, iktidarın siyasetten gittikçe uzaklaştığını söylemek artık mümkündür. Bu durum aynı zamanda insanların da siyasetten uzaklaşması olarak da ifade edilmektedir. Bauman'a göre insanların siyasetten uzaklaşmasının sebebi küreselleşmedir ve küreselleşmenin, iktidarın siyasetten giderek ayrılması anlamına geldiğinin vurgusunu yapmaktadır. Bauman, bu olguyu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Artan siyasi duyarsızlığı, seçmenlerin en tepedeki tiplerin sahne ışıkları altında icra ettikleri iç gıcıklayıcı skandallar dışında ‘siyasi’ olan her şeye karşı ilgilerini giderek yitirmelerini ve şu anda ya da gelecekte oralarda kimler oturuyor olursa olsun hükümet binalarından bir kurtuluş gelebileceği umutların sönmesini aynı anda açıklayan bir durumdur. Hükümet binalarından yapılan ve yapılabilecek olan şeyler, bireylerin günlük hayatlarında mücadele ettikleri meseleler için taşıdıkları önemi gittikçe yitirmektedir.” (Bauman, 2014:28),

Bu durum aynı zamanda siyasi kurumların giderek hedeflerinin dışına çıktığını da göstermektedir. Siyaset eskiden olduğu gibi özünde yerel bir mesele olarak kalmaktadır çünkü toplumun ortak dert ve kaygılarına çözüm üretmek için konuşabildikleri tek dil siyasetin dili olduğu için siyasi sınıf içinde açıklama ve çareleri günlük deneyimin tanıdık zeminine yakın bir alanda arama yönünde doğal bir yatkınlık oluşturmaktadır. Toplumun çözüm ürettiği alanlar olarak görülen partilerin konumlandırılışı da değişmektedir. Bauman yaşanan bu süreci *iktidarın akması* olarak ifade etmektedir ve iktidar, üzerindeki kısıtlamaların azalması nedeniyle mekân-dışsallaşmıştır (Bauman, 2014:60,129). Aynı süreci Beck ise *Siyasallığın İcadı* adlı kitabında, birleştirici düşman imgesinin yok olmasına bağlayarak, siyasal mutabakat kalıplarının dağılması ve sağ-sol ayrımında kesinliklerin bulanıklaşmasını belirsizliğin *geri dönüşü* anlamına geldiğinden; büyük partileri, sınıfı, ulusu, sona eren bir sanayi çağının dinazorları görüntüsünde, *iktidardaki müzeler* olarak tanımlamaktadır (Beck, 2013:217). Bauman'a göre günümüz dünyası siyasal anlamda bir kriz içerisindedir. Siyasal sürecin yaşamış olduğu krizi Bauman herhangi bir değerler kümesinin ya da tutarlı ve bütünlüklü herhangi bir seçenekler gündemi meşrulaştıracak ve ona hizmet edecek kadar yetkili failin olmayışına bağlamaktadır. Bu noktada Bauman modernliğin en büyük yeniliğinin, düzenin yaratılması, korunması ve devamlılığının sağlanmasını bir görev, hedefin bilincinde birlikte ve kararlı şekilde hareket eden insan eylemi olmaksızın gerçekleşmeyecek bir amaç olarak sunması olduğu belirtmektedir. Düzen

kurmak artık bir görev olmaktan çıkmıştır. Bu bağlamda büyük görevlerin olmayışı büyük fikirlere de gerek olmadığını göstermektedir. Fail sorunundan hareketle Bauman siyasal alandaki değişmeyi açıklamaya çalışmaktadır fakat bu durum daha çok siyaset önerisi şeklinde olmuştur (Bauman, 2014: 84,109,110). Nitekim Bauman (2014:201), “siyaset, siyasi olarak denetlenemeyen mekânda serbestçe dolaşabilmek için kendini ondan koparmış güçlere yetişmelidir” diyerek, siyasal alanın, ekonomik alanla tamamlayıcılık ilişkisinin yeni bir biçimde kurulmasını istemiştir.

Siyaset bilimcilerin belirlediği gibi insanların artık devrimlerde bir taraf tutma, başka bir devrimde karşı devrimi destekleme gibi davranışları tek bir şemaya uymamaktadır. Bu durum siyasi çatışmaların ve çıkarların bireyselleşmesi ya da “nabza göre şerbet veren bir demokrasi”nin, bir siyaset bıkkınlığının varlığına işaret etmez; fakat siyasal alanın klasik kutuplarını karıştırıp bağdaştıran birçok angajman oluşturmaktadır. Bu durumda kadın erkek herkes aynı anda sağcı ve solcu olarak, radikal ve muhafazakâr, demokrat olan ve demokrat olmayan bir biçimde düşünülmektedir. Bunun anlamı ise yerleşik siyaset eylemleri yani sağ ve sol, muhafazakâr ve sosyalist, geri çekilme ve katılım doğruluklarını yitirmişlerdir (Beck, 2013: 158).

Tarihsel karmaşa “sağ” ve “sol” kavramlarının da bir kargaşa olduğunu göstermektedir. Komünist sistemin kapitalist bir sisteme dönüştürülmesi “sol” olarak nitelendirilecek bir girişim mi yoksa “sağ” bir girişim midir? Beck’e göre eski dünya sisteminde, sol ve sağ siyaset kendine özgü yapıları bulunmaktaydı. Beck bunu bir piyanoya benzeterek, piyanodaki tellerin birer birer kopmasıyla notalar aynı kalsa bile müzik olmaktan çıkmaktadır. Sağ ve sol yön tayinini kaybetmesiyle belirsizlik siyaseti sessiz filme daha doğrusu sesli sessiz filme dönüşmüştür (Beck, 2013:223). Giddens’a göre de, sağ ve sol anlamını yitirmiştir. Anlamını yitirmesinin sebebini ise modern toplumun değişmesiyle birlikte ilişkilerin değişmiş olmasına bağlamaktadır (Giddens, 2009:82).

Bu süreçte siyasi partilerin mevcut durumları ise Beck’e göre, artık seçimler onaylayıcı bir çoğunlukla yani bir partinin daha iyi aday ve programlar sunmasından ziyade, bir partinin kendine oy vermeyecek seçmen potansiyelini düşük tutması sayesinde yani başarısızlıklarının diğer partilerden daha az olmasıyla kazanılmaktadır. Yerleşik rakip partilerin sıfır toplamı oyunu artık yürümekte: bu durum iktidardaki partinin oy kaybetmesine, muhalefetin oylarının artması şeklinde yansımaktadır. (Beck, 2013:213-214). Diğer taraftan partilerin karşılıklı olarak çektikleri sınırlar ve oluşturdukları profiller

inandırıcı olmaktan çıkıp garip bir hale gelmekle kalmayarak, buna koşut olarak dönemin bireyselleşme süreçleri de inşaların toplum ve siyasetteki kanaat topluluklarına aidiyetlerinin belirlenmesini giderek güçlendirmektedir. Kiminin hangi konuda nasıl oy kullanacağı ve hangi adayı niçin seçeceği, artık hesaplanabilir, başvurulabilir bir şemaya göre olup biten bir şey olmaktan çıkmaktadır. Buradan hareketle Beck iki farklı dünyadan bahsetmektedir; simge yüklü siyasal kurumların dünyası ile günlük siyasal partinin dünyasıdır (çatışmalar, iktidar oyunları, araçlar ve arenalar). Bir yanda siyasal kurumların eylemsel boşluğu oluşmaktadır, diğer yanda ise, siyasal olanın kurumsuz rönesansı: bireyler geri topluma dönmektedir Bireyselleşme⁶ süreci, büyük partileri kendi içinde istikrarsızlaştırmaktadır, çünkü insanların belli partiye bağlılıklarını geleneksizleştirip, bir karara/tercihe tabi kılmakta veya partinin gözüyle bakıldığında, bu bağlılığın üretilmesi gereğini yaratmaktadır. (Beck, 2013:152,216,217) Bauman'a göre sorun artık eski tarz kamusal alanlardan günümüzde pek de kalmaması ve bunların yerini alabilecek yeni alanların olmamasıdır.

Siyaset bilimcilerinden bazıları siyaseti tanımlarken olgu ve değer ayrılığı temelinde ele alınması gerektiğini belirtmektedirler. Bauman ise sanat olarak tanımladığı siyasetin, özelden kamusala dönüştüğünden ve bu yüzden siyaseti yeniden tanımlanması gerektiğinden söz etmektedir. Çünkü özel dertlerin, sorunların toplumsal meselelere dönüştürme sanatı kullanılmaz olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Özel dertler bir araya toplanıp yoğunlaştıktan sonra siyasi bir güç haline gelebilmektedir. Bauman'a (2014) göre siyaset sanatı, yurttaşların kendilerini bireysel ve kolektif sınırlarını koymaya teşvik edebilmenin özgür kılınmasıyla ilgilidir. Bu durumda bireysel özgürlük kolektif çalışmanın ürünüdür. Günümüzde bireysel özgürlüğü emniyet altına alacak araçların özelleştirilme

⁶ Beck bireyselleşme kuramında ilk olarak, sanayi toplumunun yaşam biçimlerinin, kişilerin kendi yaşam öykülerini bizzat ürettikleri, sahneye koydukları, başka yaşam biçimleri tarafından *tasfiye* edilmesini, ikincisi olarak bu başka yaşam biçimleri tarafından *ikame* edilmesini kastetmektedir. Bu, tasfiye ve ikame, Giddens'in deyişiyle "gövdeden ayırma" ve "yeniden gövdeye bağlama" süreçleri, rastlantısal bireysel gönüllü olarak veya değişik tarihsel koşullardan ötürü değil gelişmiş sinai emek toplumlarındaki 60'lı yıllardan beri Batı'nın birçok sanayi ülkesinde olmuş olan *sosyal devlet* koşulları altında bununla bir arada gerçekleşmektedir. Jean Paul Sartre'nin sözcüleriyle ifade edilecek olursa: "İnsanlar, bireyselleşmeyle lanetlenmiştir. Bireyselleşme bir zorlamadır, ama sadece özyaşamöyküsünün değil, aynı zamanda yaşamöyküsünün içinde yer aldığı bağların ve ağların üretimine, kendini biçimlendirmesine, kendini sahnelemesine ilişkin paradoks zorlama; üstelik, bir yandan kararlara ve yaşam evrelerine ilişkin tercihlerin getirdiği değişimlerinin, örneğin, mesleki eğitim sisteminin, emek piyasasının, çalışma hukukunun ve sosyal sigortada ortaya çıktığı bir zorlamadır. Geleneksel evlilik ve aile dahi karar verme sürecine bağlı kılınır, bütün çelişkilerle kişisel bir risk olarak yaşamak zorundadır." Bireyselleşmiş bireyler, kendini artık işlevselciğin varsaydığı gibi, basit sanayi toplumlarının "rol üstlenicileri" değildir, daha çok bu durumun tersi geçerlidir (Beck, 2013:148,150,152).

yapılmaktadır. Bugün mevcut özgürlük, bireysel seçimlerin zorla sınırlanmasının dayattığı kısıtlamalar yani daha çok negatif özgürlüktür.⁷

Bauman, modern toplumlarda siyasetin bir tür panoptikona⁸ dönüştüğünden bahsetmektedir. Yani, Bauman'ın panoptikonla özdeşleştirdiği modern toplumda insanlar, doğrudan müdahaleyle değil, “müdahaleden korku”ları nedeniyle özgürlüklerinden vazgeçip tutsaklığı seçmektedirler. Bu seçim, öngörülemez bir müdahale korkusu yaşayan insanların, bu durum yerine iktidarın öngörülebilir müdahalesini tercih etmeleri sonucunu doğurmaktadır (Bauman, 2016a:21). Cornelius Castoriadis ise, 1996'da Daniel Mermet'e, çağdaş siyasetin en bariz özelliğinin önemsizliği olduğunu söyler: “Siyasetçiler iktidarsızdır... Artık bir programları yok. Tek amaçları koltuklarında kalmak” diyerek siyasi kayıtsızlığı belirtmektedir (Bauman, 2014:11,12,15). Artık siyasetçilerin bir projeden yoksun durumdadır fakat bu durum sağ ve sol içinde geçerlidir. Yani politika vizyonsuz bir alana dönüşmüştür. Bu durum artık 1989 yılındaki sol siyasetinin dünyada sahnesinden silindiğinin bir göstergesi durumundadır. Artık sol, temsil ettiği devrimcilikten, muhafazakârlığa doğru şekillenmektedir. Sağ siyaset içinde durum çok farklı değil, 2000'li yıllarda artık üretecek bir siyasi projeye sahip değildir. Risk toplumunda bu üç durum, yani siyasetin önemsizleşmesi, siyasetin ve siyasetçilerin bir projeden yoksun olmaları, hem sağın hem solun tüm siyasal projelerini güvenlik üzerine kurması gibi durumlar siyaset anlayışını tanımlayan temel özelliklerdir (Delibaş, 2012:166-167).

Günümüzde, post-modern ve post-Marxist yaklaşımlar, siyaset kavramını eleştirmekte ve tartışmaktadır. Bu tartışmalar yeni bir siyasal olan önermektedir. Fakat bu eleştirilerden önce Marxism'de, siyasetin kapitalizm içinde konumlandırılışı belirlenerek, reddiye ortaya konulmuş hem de sosyalizmin sınırları kapsamında olmak üzere, eleştirel bir alternatif bir siyasi yapılanma üretilmiştir. Post-modernizm, yeni bir siyasetin temelini oluşturarak siyasetin temel öznelerinin (örgütlerinin) yeniden tanımlanmasında öngörüler sunmaktadır. Kısacası, post-modernizm, yeni bir siyaset kavramının temelini oluşturmakta, siyasetin temel örgütlerinin ve öznelerinin yeniden tanımlanması gerektiğini ileri sürmektedirler. Fakat eksik olan nokta, bu siyasalın, olan ile ilişkisinin nasıl kurulduğu, bununla birlikte siyaset kavramında farklılaşmanın hangi düzey ve içerikte olduğudur. Bu

⁷ Negatif özgürlük, birey üzerinde seçme özgürlüğüne imkan verecek biçimde dışsal sınırlamaların veya kısıtlamaların olmamasıdır (Heywood, 2016:52). Berlin'e göre negatif özgürlük “bir bireyin isteklerini gerçekleştirmede fiziki baskılardan, engellenmelerden, zorlamalardan ve diğer insanların seçimlerine müdahalelerinden uzak olduğu alandır” (Berlin'den akt. Tuncel, 2017:29).

⁸ Panoptikon, Bauman'ın modern toplumdaki bireyin iradesi üzerindeki belirleyici olan gücü açıklamak için kullandığı bir kavramdır

durumda siyaset biliminin niteliğinin ortaya konulması gerekmektedir. Küresel dönemde siyasetin niteliğinin belirlenmesi zor bir durumdur. Çünkü bu siyasetin nesnel koşullar kapsamındaki konumu ile bu siyaseti inşa etmeye dönük önerilerin özel niteliğinin birbirine karıştırılmış olmasıdır.

Literatürde de, siyasal kurumların⁹ hükümetle sınırlı olmadığı, toplumda güç uygulamasının sadece devlet tarafından yapılmadığı, “geleneksel siyaset” tanımlarında, kadınlar, etnik azınlıklar gibi belli grupların dışlanarak, onların özel bir alanla sınırlandırıldığı, dolayısıyla da “geleneksel siyasal” incelemenin, toplum ile devlet arasındaki ilişkinin sorunları üzerine yoğunlaştığı vurgulanmaktadır. Burada, günümüzde oluşmaya başlayan siyasetin ön kabullerinden yola çıkarak, mevcut siyasetin yetersizliği vurgulanmaktadır. Bu açıklamalar sonucunda siyasetin dönüşmesi veya yeniden yapılandırılması, siyasala verilen yeni anlamlar kapsamında ortaya konulmalıdır. Post-modern dönemde siyaset nesne konumundadır. Siyasal alan, devlet biçiminde somutlaşabileceği gibi başka bir eylemlilik de kazanabilmektedir. Dolayısıyla, yeni siyaset diğer bir deyişle post-modern siyaset, siyasal alanın devletle özdeş tanımlaması yerine başka bir alternatif önermesi bakımından, siyasetin incelenen nesne niteliğini değiştirmemiştir (Akbulut, 2011:16-25; Çitçi, 2008:4).

Yapılan siyaset tanımlarında ve günümüzde oluşmaya başlayan siyasetin ön-kabulleri, mevcut siyasetin yetersizlikleri öne çıkmaktadır. Örneğin, kadın veya etnik azınlıkların siyasetten dışlanmasının neden şimdilerde gündeme geldiği, gündeme gelmesinin koşullarının ne olduğuna ilişkin bir soru sorulmamaktadır (Akbulut, 2011:22). Bu bağlamda siyasetin dönüşmesi ve yeniden ortaya konması konusu da, siyasala verilen anlam ve siyasalın olan ile ilişkisi kapsamında ele alınarak ifade edilmesi gerekmektedir.

Klaus von Beyme “siyasal olanla olmayan arasındaki sınırı kim kaldırır, kendi savının temelini baltalar. Her şey şu ya da bu biçimde siyasal nitelikteyse, aynı anda şu ya da bu biçimde artık hiçbir şey siyasal nitelik arz etmez olur... Ayrıca her şeyin siyaset olduğu düşüncesi” diye yazar (Klaus von Beyme akt. Beck, 2013:199). Beck ise siyasetin halen eski biçimlerle yapıldığını söyler fakat bu durumu şu örnekle açıklar;

⁹ Siyaset, siyasal kurumlar hiçbir zaman bir yerden okunmuş, öğrenilmiş, değişmez doğa yasalarından türetilmiş olmayıp, her zaman icat edilmiştir (Beck, 2013:18).

“Aslan hayvanat bahçesinde esneyip duruyordu. Bakıcıları kafesinin bakımını yapıyor, güvenliği sağlıyorlar ve hayvanat bahçesi ziyaretçilerinin hoşlanarak izlemesi için önüne birkaç kanlı et parçası atıyorlardı. Birçok akıllı bu telejenik beslenmeye, bu siyasal hayvanat bahçesi sirkine simgesel siyaset adını vermişti. Terbiye edimi genel bir uygulamaydı ve her an her yerde hazır ve nazırdı. Siyaset siyasetçikti. Sahneye koyma sanatıydı her şey” (Beck, 2013:201).

Bu örnekten hareketle Beck’e göre siyaset halen eski kafeslerin içinde yapılmaktadır. Fakat aslan kaçıp gitmiştir. Ortada aslan olmadığı halde bir hayvanat bahçesi varmış gibi yapılmaktadır. Bu da kurallar tarafından yönlendirilen bir siyasetle bu kuralları değiştiren bir siyaset arasında ayrımdır. Kurallar tarafından yönlendirilen siyaset, yaratıcı olduğu gibi konformist siyaset olmak zorunda değildir. Bu siyaset ulusal devletçi sanayi ile refah toplumunun, yani basit modernliğin kapsamındadır. Kuralları değiştiren siyaset ise “siyasetin siyaseti”ne yöneliktir (Beck, 2013:199-201).

Günümüzde siyasetin özü kendi kendini örgütleyebilme yetisidir. Kendi kendini örgütlemek: toplumun (refleksif olarak) alt siyasallaştırılması demektir. Yani özgür güçlerin toplumun en derin katmanlarında; iktisadi, yerel ve siyasal eylemsellik içinde yeniden birleşmesidir. Statüko siyasetinin koyduğu çerçevenin dışına çıkmak, bunu genişletme, değişik biçimde yeniden yapılandırma zorunluluğu vardır. Bu durum bir yandan sistemin değişime yol açarken, diğer taraftan hangi sistemin eskisinin yerine neyin geçeceğini sorgulamaktadır (Akbulut, 2011:24). Bunun yerine Beck (2013) siyasallığın yeniden icadından söz etmektedir. Siyasallığın icadı ile kastedilen, yalnızca kuralları uygulayan değil, kuralları değiştiren bir siyaset, sadece siyasetçi siyaseti değil, toplum siyaseti ve iktidar siyaseti değil, biçimlendirici siyaset sanatıdır. Siyasal olanın icadı olarak ifade ettiği bu düşünce biçimi; toplumdaki eski çatışmaları yeniden üretmeyi yenilemeyen, onları bir iktidar kaynağı haline getirmeyen, bunların yerine yeni içerikleri, biçimleri ve koalisyonları tasarlayıp oluşturmaya çalışan yaratıcı, kendi kendine bir siyaset demektir. Kısacası kastedilen siyasallığın yeniden doğuşudur. Yani, siyasallığın icadı, devlet ve refah siyasetinin genelleştirilmesini kastetmemektedir. Sebebi ise, her eylem sözcüğünün eski anlamıyla siyasal bir eylem olmayışıdır. Burada kastedilen şudur, mevcut durumun geçerli kurumların, kavramların, siyasallık kavramlarının ne kapsayabildiği ne de yanıtlayabildiği sorularla karşı karşıya kalmış olmasıdır. Siyasetin içinde bulunduğu (Beck’e göre siyaset karanlık ve bataklık) durumdan kendi kendini çıkaran bir siyasallığın yeniden ortaya

çıkmasıdır. Bunun yanında siyasallığın icadı mekânlarını, biçimlerini ve forumlarını oluşturmaya çalışmaktadır. Beck'in bu anlatılarından, siyasal olanın kategorileri ise kısaca aşağıda verilen şekilde özetlemek mümkündür (Beck, 2013:17,18,204).

Tablo 3.1. Siyasal Olanın Kategorileri

Siyasal Olanın Kategorileri Siyasallığın Nitelik ya da Dönemleri		
	Basit Kuralcı	Refleksif (kural değiştirici)
Siyasal Sistemin Siyaseti	Simgesel siyaset, iktisadi büyüme, tam istihdam teknik ve toplumsal ilerleme	Devletin yeniden etkinleştirilmesi ya da başkalaşımı, siyasetin çekirdeğinin çıkartılması
Alt (sistemsel) siyaset	Basit uzman rasyonelliği, teknokratik-bürokratik eylemselliğin başlatıldığı özel	Reasyonellik reformu, siyasal girişimcilik, siyasal eylem mesleği
Siyasallaşmanın koşulları	Grev, parlamento çoğunluğu, devlet inisiyatifi, kolektif – bireyci çözümler	Siyasetin içinde ve dışındaki modernleşmeye ilişkin reformlar konusundaki bir mutabakata ulaşmak

Kaynak: Beck, 2013:204

Siyaset yeniden icat edilirken bu süreçte devlet bir yandan sönmekte, bir yandan yeniden icat edilmesi gerekmektedir. Bu bir formül haline getirilse: Sönme+ İcat= Devletin Başkalaşımıdır. Diğer taraftan siyasetçilerde bu süreçten etkilenmektedir. Hans Magnus Enzensberger, siyasetçilerin hissettiklerini şu şekilde yazar: “Siyasetçiler, insanların onlara giderek daha az ilgi duymaları nedeniyle kendilerini hakarete uğramış hissediyorlar.” (Enzensberger'den akt. Beck, 2013:208). Bu durumun sebeplerinden biri ise aslında siyasetin yanlış tanımlarından hareket etmeleridir. Günümüz siyasetinin temelinde, kendi kendini örgütleyebilme¹⁰ yetisi vardır. Örneğin bu durum günlük hayatta okul sorunlarında, kiracıların sorunlarında, trafik düzenlemelerinde de görülür. Günümüzde devlet, her türden grupla, her türden azınlıkla karşı karşıya bulunmaktadır. Bunlar sadece sendikalar, medya gibi eski örgütler değildir. Mesela sporcular, eşcinseller yüksek düzeyde örgütlülüğe sahiptir. Partilerden duyulan bıkkınlıktan şikâyet edenlerin değişik biçimlerde dile getirdikleri gibi, devletin sönmesi, devletin başarısız olmasıyla aynı anlama gelmek zorunda değildir. Devletin sönmesi çoğu kez kendini örgütlemenin, alt-siyasallaşmanın diğer yüzüdür. Beck'e (2013:209) göre bu durum siyasetin bir geçiş aşamasıdır. Bu aşama, basit

¹⁰ Kendi kendini örgütlemek denildiğinde, Hermann Schwengel buna dikkati çeker özgür toplumsal güçlere ilişkin o liberal konum kastedilmektedir; çünkü bu toplumsal güçler tam da devletin siyasallık iddiasına karşıydı. Kendi kendini örgütlemek, daha keskin deyişle: özgür güçlerin, toplumun en derin katmanlarında, yani iktisadi, yerel ve siyasal eylemsellik içinde yeniden birleşmesi anlamına gelir. Kendi kendini örgütlemek: toplumun (refleksif olarak) alt-siyasallaştırılması demektir (Beck, 2013:210).

modernlikteki klasik devlet görevleri, bir yandan etkin toplumun karmaşasında kısmen olarak yerine getirilmiştir.

Bu açıklamalardan hareketle devlet görevlerinin söndüğü ve yeniden tanımlanması gerekiyorsa bunun nasıl olacağı ve hangi görevlerin söz konusu olduğu sorunu sormak gerekmektedir. Bu konuda Carl Böhret bir öneride bulunarak, toplumsal çıkarların, “pazarlığa elverişliliği”ni ileri sürmüştür. Bu ölçütün çıkarları kendi kendine örgütlenebilir olduğunu, yani örgütlü aktörler tarafından toplumsal ve siyasal alanlarda dile getirilip gerçeklik kazandırılabilirdiği yerlerde işleyeceği görüşündedir (Beck, 2013:211).

Tüm bunlardan hareketle, siyaset ve siyasal alan artık kendini yeniden tanımlayabilecek bir içerik ve aynı zamanda bir alan arayışındadır. Bu sürece etki eden toplumsal gelişmelerin, politikaların yanı sıra teknolojik gelişmeler, medya ve son zamanlarda internet ve internetin bir ayağı olan sosyal ağlarda siyasal gelişmelere etkide bulunmaktadır.

4. BÖLÜM

4. GENÇLİK KAVRAMI VE ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ

Üniversite kelimesi, etimolojik olarak *universitas* teriminden türeyen; kamuya açık olmayan bilgi ve spekülasyonların öğretilmesi veya öğrenilmesi amacıyla bir araya gelen öğretim elemanları ve öğrencilerin teşkil ettiği yapılara verilen isimdir (Altındış, 2011:69-70). Üniversite ile ilişkilendirilen kavram ise üniversite gençliğidir.

Gençlik kavramına ilişkin genel bir tanımlamanın yapılması oldukça güç bir durumdur. Gençlik olgusu birçok bilim dalının uğraşı içerisindedir ve farklı farklı tanımları bulunmaktadır. Farklı disiplinler çeşitli anlamlar yüklemektedir. Sosyolojik anlamda gençlik olgusu, toplumun bir üyesi, varlığı ve bir kategorisidir.

Çocukluk ile yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi olarak tanımlanan gençlik, modernliğin bir ürünü olduğundan gençlik sosyolojisi literatüründe daha çok Batı merkezli literatür olarak şekillenmiştir. Fakat son yirmi yıldır Batı'nın gençlerine değil farklı coğrafyalarda gençlik çalışmalarına odaklanılmıştır. UNDP ve uluslararası kuruluşlar, gençlik olgusunun evrensel olduğunu varsayarak 15-24 yaş grubunu “genç”¹¹ olarak nitelendirmektedirler. Fakat gençlik olgusu tolumdaki kavramlaştırılması birbirinden farklı anlamlar taşımaktadır. Sosyal bilimciler, postmodern, sömürge-sonrası küresel toplumda gençliğin kavramsallaştırılma, örgütlenme ve kendilerini ifade etme biçimlerinin değiştiğini öne sürerek güncel gençlik ve çocukluk araştırmalarının önemine işaret etmektedirler. Sosyolog Pierre Bourdieu'ye göre “gençlik laftır” (1997:130). Bourdieu, yaş grupları arasında oluşturulan bölünmelerin keyfi bir kurgu olduğunu belirtmektedir. Yani, toplumsal kurgular, toplumsal gruplar arasında çatışma uzlaşma sonucu keyfi olarak belirlenmektedir (Bourdieu, 1997). Gençlik tanımı aslında tarihsel ve belirli bir tarihsellik içinde toplumsal ilişkiler içinde şekillenmektedir. Gençlik tanımının kapsamı da sınırları da gençlerin hakları ve temsiliyeti anlamında tarihsel bir olgu olarak toplumsal düzlemde kurgulanmıştır. Gençlik olgusunun kapsamı zamana, topluma, toplumsal aidiyetleri cinsiyetlere göre

¹¹ Bazı çalışmalar genç grubunu, 12-24 yaş, bazıları çalışmalar 12-26 yaş, bazı çalışmalar ise 15-30 yaş olarak ele almaktadırlar. Kimi çalışmalar, 12-24 yaş grubunu, kimi çalışmalar ise 12-26 yaş grubunu, kimileri ise 15-24 ya da 15-30 yaş grubunu genç olarak ele almaktadırlar. “Birleşmiş Milletler (BM), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) ve Dünya Bankası (WB) göre 15-24 yaş aralığındaki kişileri “genç” olarak tanımlanmaktadır. İngiliz Milletler Topluluğu Gençlik Programı gibi örgütler, genç kişileri 15-29 yaş aralığında kiler olarak tanımlamakta; Avrupa Birliği'nin bazı raporlarında da gençler 15-29 yaş aralığındakiler olarak tanımlanmaktadır” (Canatan, 2014:60).

farklılaşmaktadır. Bu konuda Simone de Beauvoir'in ifade ettiği üzere “kadın doğulmaz olunur” saptamasından hareketle gençlik gibi kadınlık erkeklik Hatta çocuklu toplumsal kurgu oldu gençliğin bu anlamda bir özgüllüğünün bulunmadı iddia edilmektedir. Fakat “gençlik laftır” sözü sadece gençlerin bir toplumsal olgu olmasına işaret etmez aynı zamanda sosyo-politik hareketlerin etkisinin bozulması çabası kapsamında 19. yüzyıldan bugüne kadar uzanan süreçte gençliğin idealize edilmesine karşı çıkış olarak da önem taşımaktadır. Daha önceki dönemlere kıyaslandığında 21. yüzyılda “gençlik uzamıştır” . Burada kastedilen yüksek öğrenim, kentleşme, iş yaşamına giriş yaşının ve evlenme yaşının ilerlemesi gibi gelişmelerinin etkisiyle gençlik yaş dilimi uzamasıdır (Lüküslü ve Yücel, 2013:2,9,10; UNDP,2008; Neyzi, 2011:26). “Gençlik”ten kastın ne olduğu belirsizlik taşımaktadır.

Modernlikle birlikte gençliğin bir toplumsal kategori olarak ortaya çıkması paralellik göstermektedir. Modernliğin geleceği inşa etme ve eğitim sistemi üzerinde yeni kuşaklar yetiştirmeyi hedefleyen bakış açısı geleceğe hakim olmanın yolu olarak görülmüştür. Modern ulus devletler milli eğitim sistemleri aracılığıyla kafaları, ruhları ve bedenleri üzerinden geleceğin yurttaşlarını şekillendirmeyi amaçlamışlardır. “Ülkenin geleceği gençlik” söylemi bu modernlik algısından kaynaklanmaktadır. Fakat bu algının asıl amacı eğitilmiş, orta sınıf, topluma tehdit yaratmayan gençliktir. Diğer taraftan ülkenin aydınlık geleceği gençlik algısı tehlikeli sınıf gençliğidir.

4.1. Türkiye’de Gençlik

Gençlik kategorisine bakıldığı zaman üç tür tipte somutlaştırıldığı görülmektedir: korunmaya muhtaç gençlik, karşıt görüşlü gençlik ve sözde gençlik. Korunmaya muhtaç gençlik kategorisi, hiyerarşinin en üstünde 1980 sonrası ekonomik, kültürel ve sosyal değişimlerle şekillenen neoliberal zihniyeti benimsemiş, siyasi taleplerden çok yaşam biçimlerine odaklanmış, üniversiteyi iş hayatının simülasyonu olarak algılayan, başarı odaklı gençleri kapsamaktadır. Bu gençler, Merton’a göre toplumun onlara dayattığı amaçlar ve bu amaçlara ulaşmak için kullandıkları araçların meşruiyetine inanmış konformist bir şekil çizmektedir (Merton’dan akt. Nüfusçu,2013:161). Neyzi (2011) ise bu gençleri kısa yoldan, çok emek harcamadan ekonomik ve profesyonel başarı edinmeyi amaçlayan gençler olarak tanımlamaktadır. Gençler geleneksel siyaseti kirli, değişimlere ve değişikliklere kapalı bir alan, siyasi grupları ise kendilerini rahat ifade edemedikleri bir otoriter gruplar olarak görmektedir. Bundan dolayı gençler kendi bireysel çıkarlarını, grup

ve toplumsal çıkarlara feda etmeyi reddetmektedir. Diğer taraftan gençlerin, terör örgütleri tarafından kandırılmaya açık olma durumlarından bahsedilmektedir. Dolayısıyla gençler devletin güvenlik güçleri tarafından gözlenmeye ve korunmaya muhtaç ifadeleriyle tanımlanmaktadır (Nüfusçu, 2013:161).

Gençliğin, ikinci tipini karşıt görüşlü öğrenciler oluşturmaktadır. Karşıt görüş, görüşlerin savunucusu ya da buna karşıt olmakla ilgilidir. Karşıt görüşlü öğrenciler egemen siyasi söylemle çelişmeyen ve devlet siyasetiyle paralel giden bu örgütlü siyasetin bir parçası olan gençlerden oluşmaktadır. Karşıt görüşlü öğrenciler olarak adlandırılan öğrenciler bir yandan 1970'lerde siyasi desteğin etkisiyle sol örgütlerin faaliyet gösterdiği ve örgütlenmeye gittiği her alanda örgütlenerek bir karşı cephe oluşturan gruplar olarak düşünülebilirken diğer taraftan bu gençlerin dahil olabileceği sağ eğilimli ülkücü hareketin özel bir hareket olmaktan çok anti-komünist bir reaksiyon oluşturduğunu belirtmek gerekir (Nüfusçu, 2013:163). Gençlik hiyerarşisinin üçüncü derecesi ise sistematik faaliyetlerle diğer öğrencileri kendi saflarına çekmeye çalışan “terör örgütü” olarak tarif edilen “sözde gençler”¹² grubu oluşturmaktadır. Terör örgütleri, gruplarına eleman kazabilmek için, belli rol ve modelleri kullanarak, kendilerine hizmet edecek gençleri toplamaya çalışmaktadırlar. (Nüfusçu, 2013:164-165). Yine bu gençlik tiplmesi iktidar için korumaya muhtaç gençler kategorisidir.

Gençlik kavramını dönemsel olarak çeşitli tipolojilere ayırmak mümkündür. Bu tipolojiler, 68-78 Gençliği, 80 Gençliği, 90 Gençliği ve Milenyum Gençliğidir. Aynı zamanda yuppie (Young Urban Professionals -Genç şehirli profesyoneller), tiki, cool ya da apaçi gençlik gibi gençlik tipolojileri de onar yıllık dönemler halinde incelemek mümkündür (Şahinbaş, 2016:43).

68-78 Gençliği: Dünya genelinde 68 Kuşağı şeklinde adlandırılan fakat Türkiye’de ise benzer özellikler gösterdikleri için 68-78 Kuşağı olarak isimlendirilen kuşağın neredeyse genelindeki üyelerin tümü üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Türkiye’de 68-78 Kuşağı deyince akla gelen gençlik ve başkaldırı kavramlarıdır. Çünkü bu dönemde İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra dünyada değişen dengeler, ekonomik kalkınma ve bu kalkınmaya bağlı olarak ortaya çıkan tüketim toplumundan rahatsız olmaya başlayan gençler özellikle üniversite öğrencileri dünyada çeşitli sebeplerle başkaldırı hareketlerinde bulunmuşlardır

¹² Sözde gençler ifadesi çeşitli anlamlar ifade etmektedir. Bunlardan biri Türkiye’yi ileriye taşıyacak gençlerin olduğuna inanmamaktır. Yaş kategorisinden dolayı toplum içerisinde faydalı olabileceğinin düşünülmemesidir (Nüfusçu,2013:166). Bu bakımdan gençlik aynı zamanda toplumdan dışlayan ya da ötekileştirilen konumdur.

(Şahinbaş, 2016: 43-44). Başlatılan hareketler toplumsal sınıflı harekete geçirmede ve sosyal, ekonomik alanların yeniden düzenlenmesinde etkili olmuştur. 68 hareketi dünyanın tüm noktalarında eş zamanlı olarak başlayan bir harekettir. Temel düşüncesi ise devrimdir. Öğrenci ve işçi hareketlerinin birleşmesiyle gerçekleşen bu hareket dünya çapında büyük yankı ve etkiler uyandırmıştır. Alain Touraine bu gelişmeleri “sahne değişikliği” olarak nitelendirmektedir. Bu döneme kadar siyaset sahnesine ekonomik sorunlar getirilirken bu önemden sonra yani 68 Mayısıyla beraber sahneye kültürel ve ahlaksal sorunlarda taşınmıştır (Şahinbaş, 2016:44; Bulut, 2011).

Türkiye’de ‘60 ve ‘70’li yıllar dönemi gençliği “gençlik efsanesi”nin devamı olarak nitelendirilmektedir. Bu durum 1980 sonrası kesintiye uğramıştır. 1980 sonrası kuşak “apolitik” ya da “depolitize” bir kuşak olarak tanımlanmaktadır. 1980 sonrası kuşak düşünce ve davranışları devlet eksenli olmaktan ziyade birey eksenlidir (Bayhan, 2015:366). Bu çerçevede, bencil, bireyci, vurdumduymaz vs. gibi sıfatlarla tanımlanmaktadır (Bayhan, 2015). Fakat Bayhan (2015) ve Lüküslü (2015) 1980 sonrası gençliğin tanımlanmasında, bu gibi nitelermelerin doğru bir ifade şeklinin olmadıklarını ifade etmektedirler. Özellikle, Lüküslü (2015), apolitik olarak tanımlanan yeni kuşağın apolitik ve pasif olmadığını sadece siyasetle ilgilenmemeye mecbur bırakılan olarak tahayyül etmektedir. Lüküslü’nün kastettiği şey, depolitize olmuş bir gençliktir. Yani siyaset yapması engellenmiş, siyasetten arındırılmış, siyasi bilinci olmayan bir gençliktir. Lüküslü’ye (2015) göre apolitik denen kuşağın büyük bir çoğunluğu depolitize olmuş kuşaktır.

80 Gençliği: 12 Eylül 1980 öncesinde üniversite öğrenci olmanın iyi ve kötü yönleri vardır. Dönemin koşulları gereği pek çok yerde olduğu gibi üniversiteler içerisinde de sağ – sol bölünmeler mevcut durumdadır. Öğrenciler isteyerek ya da istemeyerek bu durumun içerisinde bir tarafta yer almak durumundadırlar (İrmak, 2014:44). Bu durum gençler için bir kavga, çatışma durumu bulunduğu ait hissettiği grubun içerisinde yer alarak karşı tarafta kimlerin olduğunun önemi olmadan bir çatışma yaşayabilmesi anlamına gelmektedir.

1980 yılı Türkiye için bir kargaşa ve çatışmaların çok olduğu bir yıldır. Bu dönem içerisinde yaşanan büyük çatışmalar sonrasında, 12 Eylül 1980’de dönemin generali yönetime gelmesiyle, patiler ve birçok sendikalar kapatılmıştır. Yapılan darbe hayatın birçok alanına, birçok noktasına etkide bulunmuştur. Bu darbeden gençlerde etkilenmiştir. 12 Eylül’de asker ve siviller (gençler) arasındaki çatışmalar daha sonraki dönemlerde

gençleri politik eylemlerden uzaklaştırmıştır. Dönemin üniversite öğrencilerin birçoğu okullarını bırakarak eğitim hayatlarına son vermişlerdir.

Gençler üzerindeki etki yaratan durumlardan bir diğeri, 1980'lerde uygulanmaya başlanan neo-liberal politikalar. Uygulanan bu politikalar gençleri politik kültürden uzaklaştırarak, tüketim kültürüne yönelmiştir. Gençler için hayat ekonomi temelli olmaya başlamıştır. Sosyo -kültürel ve eğitim tercihlerine bu durum yansımıştır.

90 Gençliği: Neo –liberal politikaların etkisi 90'lı yıllarda giderek artmıştır. Bu sürece küreselleşmenin eklenmesiyle başka bir süreç gelişmiştir. Bu noktadan sonra sistem değişime uğramış ve sistemin devamlılığı için yeni bir kültür ortaya çıkarmıştır: tüketim toplumu. Medya ile birlikte, bireye tüketim alışkanlıkları kazandırılarak, sınıf bilincinden uzaklaştırılmıştır. Artık gençler tüketim kültürünü benimsemişler ve farklı ilgi alanlarına göre dağılmışlardır (Şahinbaş, 2016:46-47).

Milenyum Gençliği: 2000'li yıllardaki gençler, Milenyum gençliği olarak adlandırılmaktadır. Bu döneme çeşitli isimler atfedilmektedir, bunlardan biri de “internet kuşağı”dır. Milenyum gençliğinin diğer kuşaklardan farkı, yeni teknolojik iletişim ve etkileşim dünyasına doğmalarıdır. Bu yüzden bu kuşak toplumsallaşma sürecini bu tekno-kültür içinde devam ettirmektedir. Milenyum gençliği bu yeni gençlik kültürü içerisinde kimlik inşa etmeye çalışırken aynı zamanda bu tekno-gençlik kültürünü etkilemektedir (Şahinbaş, 2016:47).

Milenyum gençliği üzerine yapılan araştırmalar, genç kimliğinin hem geleneksel hem de modern değerleri birlikte kolaj yapan postmodern kültürü içselleştirdiklerini göstermektedir (Bayhan, 2015:366).

4.2. Kuşak Kavramı

Gençlik kavramını daha iyi anlamayı sağlayan yaklaşımlardan biri de kuşak kavramıdır diğer bir deyişle jenerasyon ve nesil olarak da isimlendirilmektedir. Kuşak kavramı, aynı dönem içinde yaşanan ve toplum içinde sosyal, ekonomik vb gelişmelerden etkilenen topluluğu kapsamaktadır. En genel haliyle günümüz çalışma yaşamı üç aktif kuşağın bireylerinden oluşmakta olup, dördüncüsü de on yıl gibi kısa bir süre sonra bu kuşaklara katılacaktır (Aydın ve Başol, 2014: 3, Bostancı,2015:201). Bu kuşaklar kronolojik sıraya göre:

- Sessiz Kuşak (1925-1945 yılları arasında doğanlar)
- Bebek Patlaması Kuşağı (Baby Boomers; 1946 – 1964 arası doğanlar),
- X Kuşağı (Gen X; 1965 – 1980 arası doğanlar),
- Y kuşağı (Milenyum , Gen Me, Gen Y ve nGen; 1980 – 2000 arasında doğanlar),
- Z Kuşağı (iGen ve Kuşak I; 2000 yılı ve sonrasında doğanlar) şeklindedir.

4.2.1. Bebek Patlaması Kuşağı

II. Dünya Savaşı'ndan 1964 yılına kadar doğanları kapsayan bu kuşak bebek patlaması kuşağı olarak adlandırılmaktadır. İsminde de anlaşılacağı üzere bu dönemde doğanlar, sayıca fazla olmaları nedeniyle yeniden şekillenen kuşak olarak tanımlanmaktadır. Bu kuşağın en belirgin özelliği kadın-erkek eşitliği, ırk ayrımına karşı mücadele ve çevreye duyarlı olmalarıdır. İş yaşamına, takım çalışmalarına oldukça önem veren bir kuşaktır. Daha çok takım ruhu, iletişim ve işbirliği içinde çalışmayı tercih etmektedirler (Aydın ve Başol, 2014:3).

4.2.2. X Kuşağı

Bu kuşak 1965-1980 yılları arasında, bebek patlaması kuşağından sonra doğanları kapsamaktadır. Yapılan çalışmalara göre X kuşağı, kendini topluma zıt olarak gören, sert politik çıkışlar yapan, o döneme göre farklı, alışılmadık dışında giyim tarzına sahip olan, daha sert müzik türleri ve punk gibi farklı yaşayış biçimlerine sahip olan bir kuşak olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemdeki kişiler kendilerini saygın bir statüye sahip olma, para ve yüksek oranda sosyalleşme ile kendi varoluşlarını açıklamaya çalışmaktadırlar (Aydın ve Başol, 2014:3). Teknolojik devrimle aynı dönemi paylaşan gençler teknolojiyi yeni yeni kullanmaya başlamıştır.

Bu dönemdeki gençlerin en belirgin özellikleri: toplumsal sorunlara karşı duyarlı, iş istekleri yüksek ve otoriteye saygılı olmalarıdır. Kadınların iş gücüne katılmaya başlaması ve az çocuk sahibi olmak istemeleri bu kuşak için önemli değerler olarak görülmektedir. Diğer bir özellikleri özgürlüklerine düşkün olmalarıdır. Kendilerinden bir önceki kuşak gibi vefalı değillerdir. Tek başlarına daha iyi çalıştıkları, iş odaklı oldukları ve aynı zamanda sabırsız oldukları dönemin kaydedilen özelliklerindedir (Aydın ve Başol, 2014:3).

4.2.3. Y Kuşığı

Y kuşığı; 1980 ile 2000’li yıllar arasında doğanların oluşturduğu nesil olarak bilinmektedir. Bu kuşak diğer bir deyişle “internet kuşığı”, “Echo-Boomers”, “Millennial” ve “Nexters” olarak da anılmaktadır. Dönem koşulları gereği Y kuşağının iş ve sosyal hayatında bir dönüşüm dalgası olduğu ifade edilmektedir. Y kuşağı bireyleri, her şeyi elde edebileceğine ve kendilerinin dönüşümcü olduklarına inanmaktadır. Teknolojinin daha da gelişimiyle tüketim toplumu tarafından kuşatılmış bir çevrede büyümüşlerdir. Bu kuşak internetin olduğu ilk kuşaktır. Farklı etnik kökenler ve kültürlerden bireyler ile günlük etkileşimi en yüksek olan kuşaktır ve kültürel zenginliğe sahiptirler. Medya ve reklamların etkisinde kalan Y kuşağı ebeveynlerine göre daha fazla marka bilincine sahip bir kuşak olarak yetişmişlerdir. Kuşaklar arasında, alım gücü yüksek olan ve alım gücü düşük olan üyeler arasındaki en büyük farkın bu dönemde olduğu ortaya konulmuştur. Bu kuşak üyeleri arasındaki ekonomik şartlar kıyaslandığında, alım gücü yüksek olan ve alım gücü düşük olan üyeler arasındaki farkın şimdiye kadar incelenen tüm kuşaklar arasındaki en büyük fark olduğu ortaya konmuştur (Aydın ve Başol, 2014:3).

4.2.4. Z Kuşığı

2000 yılından sonra doğanların yer aldığı kuşağa Z kuşağı adlandırılmaktadır. Teknolojik çağda doğdukları için teknoloji ile tamamen iç içedirler. Bu nedenle bu kuşağın üyelerine “Kuşak I”, “İnternet Kuşığı”, “Next Generation” , “iGen” “Instant Online (Her daim çevrimiçi)” kuşağı gibi adlar verilmektedir. Bu kuşak, aşırı yalnızlaşma yaşayan ya da yaşayacak olan kuşak diye tanımlanmaktadır. Z kuşağının bulunduğu çağda, teknolojik ilerleme ve farkındalıkların artması sosyolojik anlamda, deneyimledikleri olgular bakımından önceki kuşaklardan farklıdır (Aydın ve Başol, 2014:3). Çalışma hayatı hakkında henüz net bir şey söylemek pek mümkün değildir. Daha çalışma hayatına başlamış olarak görülmemektedirler. Fakat öngörüler bu kuşağın çabuk sıkılabilecek ve vazgeçebilecek bir nesil olması yönündedir.

X ve Y kuşağı üyeleri dünyada genelinde ve Türkiye özelinde birçok çalışmanın önemli bir çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu nedenle, bu iki kuşak arasındaki farklarının bilinmesi birlikte çalışabilirliklerini sağlamak ve ortaya çıkabilecek çatışmaları çözmek adına faydalı olacaktır. Bu bağlamda X ve Y kuşakları arasındaki farklar ise şu şekilde sıralamak mümkündür (Aydın ve Başol, 2014:4).

- **Uyumluluk:** Bütün kuşaklar kendi kuşaklarıyla uyumlu olduklarını ileri sürmektedir. Ancak Y kuşağı üyeleri, X kuşağı üyelerini uyumsuz, değişime kapalı ve adaptasyonlarını düşük bulmaktadırlar.
- **Yönetilebilirlik:** Öncesindeki tüm kuşaklar Y kuşağı üyelerinin diğer kuşaklara göre daha zor yönetilebilir olduğunu düşünmektedirler. X kuşağı, Y kuşağının diğer kuşaklara göre daha yakın denetimde tutulması gerektiğini, kuralları daha az izlediklerini ve daha az sonuç odaklı olduklarını ileri sürmektedir.
- **Ekip çalışması:** Her kuşak birbirlerinin iş ahlaklarını farklı algılamaktadır ve tüm kuşaklar kendilerini iyi bir takım oyuncusu olarak görmektedir. Ancak X kuşağı üyeleri iş konusunda, Y kuşağı üyelerinin azami gayret göstermeye daha az niyetli gözüktüğünü ileri sürmektedir.
- **Denge:** X ve Y kuşağı üyeleri, birbirlerinin iş-yaşam dengesine önem gösterdiklerini ve işyerinde resmi olmamayı daha çok tercih ettiklerini belirtmektedir.
- **Bağlılık:** Tüm kuşaklar kendilerini kurumlarında güvenilir görmektedirler ancak X kuşağı üyeleri daha genç kuşaklar olan Y ve Z kuşaklarını kendileri kadar güvenilir bulmadıklarını belirtmektedir.

Tablo 4.1. X ve Y Kuşağının Özellikleri ve Değerleri

X Kuşağı	Y Kuşağı
• Sadakat duyguları değişken	• Sadakat duyguları az
• Otoriteye saygılı	• Otoriteyi zor kabullenen
• Topluma duyarlı	• Bağımsızlığına düşkün
• İş motivasyonları yüksek	• Çok sık iş değiştiren
• Kaygılı	• Bireyci
• Teknolojiyle ilişkisi düşük	• Teknolojiyle büyüyen

Kaynak: Aydın ve Başol, 2014

4.3. Gençlik Kavramına Sosyolojik Yaklaşımlar

Gençlik konusundaki kuramları farklı disiplinler kendi perspektiflerinden oluşturmaya çalışmaktadırlar. Sosyoloji ise gençlik olgusunu yapısal işlevsel, yapısal çatışmacı, sembolik etkileşimci gibi farklı kuramların perspektiflerden ele almaktadır.

4.3.1. Yapısal İşlevselcilere Göre Gençlik Kuramları

Yapısal işlevselcilere göre toplum birbiriyle ilişkili ve sistemli bir bütündür. Toplumsal yapıda meydana gelen değişiklikler, dönüşümler toplumun bir parçası olan

gençleri de kapsamakta ve toplumsal yapıdaki değişimler toplumun her kesimini olduğu gibi gençleri de etkilemektedir. Yaşanan değişimler yapısal işlevselcilere göre birbirlerini etkiledikleri için, bu nedenle değişme arzu edilen bir durum değildir. Bu bağlamda gençlik döneminin bir geçiş dönemi olduğu görüşünden hareketle gencin toplumsal rollerini kazanmada gençlik işlevsel olarak toplumsal bütünleşme açısından değerlendirilmektedir. Yapısal işlevselcilere göre yaş toplumdaki rol ayrımı için önemli faktördür, bu dönemi gençler için yeni rollerine hazırlanma dönemi olarak görmektedirler. Bu bağlamda toplumla uyumlu olabilmesi için roller ve sorumluluklar yüklenerek sosyal ilişkilerin kurulması beklenmektedir. Yani gençlik toplumdaki mevcut yetişkin rollerini kazanmada bir geçiş dönemidir. Böylece gençler toplumun norm ve değerlerine uyum göstererek toplumla bütünleşmesi beklenmektedir (Baran, 2013:12; Deniz, 2014:26; Burcu, 1998:126).

Yapısal işlevselcilere göre gençlerin toplumda yaşadığı çatışma ve uyumsuzluğun sebeplerinden biri kuşağa dair zevklerin, tarzların ve dolayısıyla normların çatışmasıdır. Bu bağlamda aileler, okullar gence rehberlik ve rol modeli oluşturmakla görevlidir. (Baran,2013:12; Deniz,2014:26). Toplumsal rol, kimlik ve statülerin üretiminde akran gruplarının fonksiyonları önemlidir. Gençlik içinde yaşadığı toplumun bir parçası olduğu için toplumsal yapıda meydana değişimler gençliği de etkilemektedir. Kuşaklar arası çatışmanın temel sebebi toplumsal rol ayrımı için önemli bir farklılaşma etmeni olan yaştır. Gençlerin problemlerine getirilen çözümler, aktiviteler, değerler ve onlara yüklenen roller gençlerin kültürünü oluşturmaktadır. Durkheim'e göre gençlerin erken yaşta yetişkin rolüne soyunması, onları anomik bir duruma sokmaktadır, yani gençliğin toplumsallaşması ve insanileşmesi gereken geçiş dönemindeki bir birey olarak görüldüğü ve vaktinden önce yetişkinlik rollerine büründüğünde anomik durum oluşmaktadır (Deniz, 2014:27-28).

4.3.2. Yapısal Çatışmacılara Göre Gençlik Kuramları

Yapısal çatışmacılar, hızlı değişimlerin yaşandığı toplumlarda, gencin yetişkin rolleri edinmesinin giderek zorlaştığını ifade etmektedir. Değişen sosyal bir sistemde gencin yetişkin olmasını sağlayacak koşullar daha zorlaşmakta, teknolojik ve kültürel değişimle birlikte ortaya çıkan normlar ve değerler genci birbirine uymayan, çatışan değerlerle karşılaştırmaktadır (Deniz, 2014:29). Bu kuramcılarının görüşleri, teknolojideki hızlı gelişmeler ve yapısal dönüşümler toplumsal ilişkilerin değişimine, kültürel değerlerin farklılaşmasına bağlı olarak ahlaki ve sosyo-ekonomik sorunların artacağı yönündedirler. Toplumsal yapının insan ilişkileri üzerinde etkili olduğu düşünüldüğünde, gençlerin ait

oldukları sınıfın özelliklerinin onun davranışını belirlediği görüşü önem kazanmaktadır. Marks'ın bu düşüncesinden etkilenen, Bourdieu ise, gençlerin sahip oldukları kültürel sermayesi gençlerin sosyal sermayesini daha artırarak güçlendirmektedir. Gençlerin kültürel sermayesi, çocukluktan itibaren aileden öğrenilen normlarla birleştiğinde, gençler kendilerine ait beğeniler, zevkler, istekler geliştirmektedir (Baran, 2013:13)

Çatışmacı teori, hızlı değişmelerin yaşandığı toplumlarda, gencin yetişkin rolleri edinmesinin giderek zorlaştığını ifade etmektedir. Yüksek derecede gelişmiş, ayrılmış ve değişen bir sosyal sistemde gencin yetişkin olmasını sağlayacak koşullar daha zorlaşmakta, teknolojik ve kültürel değişimle birlikte ortaya çıkan norm, yeni normlar ve değerler genci birbirine uymayan, çatışan değerlerle karşılaştırmaktadır. Hızlı değişen toplumda, bazı durumlarda gençler ve yetişkinler arasında çatışmalara yaşanmaktadır. Herbert Marcuse, gençliği benzer sosyo-kültürel şartlarda yetişmiş oldukları için homojen bir kitle olarak görmektedir. Neo-Marksist bilimci olan Bourdieu farklı sosyal, ekonomik ve kültürel sermayelere sahip gençliklerin bulunduğunu ve eşitsizliğin yeniden üretildiği mekanizmalardan dolayı aynı kuşağa mensup gençlerin birbirlerinden çok farklı dünyalarda yaşadığını ifade etmiştir (Deniz, 2014:29-30).

4.3.3. Sembolik Etkileşimcilere Göre Gençlik Kuramları

Sembolik etkileşim teori, sosyalleşmenin gencin davranış ve duygu gelişimindeki payını vurgulamaktadır. Sosyal etkileşim, gencin yetişkin haline gelme sürecinde maruz kaldığı önemli mekanizmadır. Sembolik etkileşim teorisine göre genç; değer ve normları sosyal etkileşim içerisinde öğrenmektedir. Gençler eylemlerini toplumdaki kalıp yargıları dikkate alarak ortaya koymaktadır (Deniz, 2014:32).

Kuramın temel noktasını toplumsal ilişkiler oluşturmaktadır.. Bu durumda gençler toplumun kültürel kodlarını öğrenirken kendi anlamsal ve yorumsal durumunu katarak biçimlendirir ve böylece toplumun bir bireyi haline gelmektedirler. Bu bağlamda sembolik etkileşim kuramı sosyolojik açıdan gençlerin kendini var etme konusunda etkilidir. Gençler bir yandan toplumun normlarına yönelirken diğer taraftan kendi kurallarını oluşturmaktadırlar (Baran, 2013:14).

4.4. Post-Modern Katılım Araçları: Sosyal Medya

Sosyal medyanın tarihsel süreci incelendiğinde 1979 yılına kadar uzandığı görülmektedir. İlk modern sosyal medyanın kuruluşu ise 1997 yılından SixDegrees ile başlamıştır. Modern olarak nitelendirilmesinin sebebi kullanıcılarına profil oluşturma ve arkadaşlık istediği gönderme imkanı sağlamasıdır. Sosyal medya¹³ terimi; kullanıcıların birbirleriyle bilgi, görüş, ilgi alanları, isteklerini, arzularını, duygularını paylaşarak etkileşim ve iletişim kurmalarına olanak sağlayan online araçlar ve çoklu ortam (kelimeler, resimler, videolar ve işitsel unsurlar) teması ile yaratılan web siteleridir. Günümüzde en çok kullanılan sosyal medya uygulaması ise Facebook'tur. 2004 yılında Facebook, birçok araştırmacı tarafından, demokratik ve özgürlükçü olduğu iddiasıyla ana akım medyaya alternatif bir duruşun temsilcisi olarak kabul edilmektedir. Görünürlüklerini, erişilebilirliklerini artıran teknolojik araçlara büyük bir istek ve arzu ile yönelen, her an, her yerde görünür olmak kaygısı taşıyan bir teşhir toplumundan söz etmek artık mümkündür (Arıcı, 2013:102; Onat, 2010: 105; Koçer, 2012:72-73; Toprak vd., 2009: 152). Demokratik toplumlarda her türlü siyasi görüş sosyal medya aracılığıyla serbestçe yayılabilir. Haberleşme özgürlüğünün maksimum düzeyde olduğu bu tür toplumlarda, her türlü bilgi ve haberin eleştirilebilmesinden, tartışılabilmesinden dolayı medyanın etkisi daha sınırlı olmaktadır. Kısacası demokratik ya da antidemokratik sistemlerde, ulusal bilincin oluşturulması ve şekillendirilmesinde medyanın önemli bir etkisi vardır (Dursun, 2012:232; Kahraman, 2013). Facebook'tan sonra en yaygın olan uygulama ise kullanıcılarına 140 karakterlik metinler yazma imkânı tanıyan Twittet'dır. Diğer önde gelen sosyal medya ağlarından biride İstagramdır (Gündüz ve Pembecioğlu, 2013:319).

Sosyal iletişim ağları, kullanıcıların kendilerini yeniden tanımladıkları ve çeşitli sosyal ilişkilere katıldıkları kimlik alanı olarak yapılandırılan bir platformdur (Delibaş, 2012). Castells'in de yaptığı çalışmalara göre sosyal medyada yapılan paylaşımlarının ya bireyin yalıtılmasına ya da bireyin sosyalleşmesinde kolaylık sağlamaktadır (Castells, 2008:475). Yani sosyal medya ağları bireyin ya topluma yabancılaşmasını ya da sosyalleşmesini sağlamaktadır.

¹³ Sosyal medya ise, Web 1.0'dan sonra Web 2.0 teknolojileri üzerine kurulan web siteleridir. Bu web siteleri daha derin sosyal etkileşim, topluluk oluşturma ve işbirliği sağlayan web siteleridir ve bu sitelerde sosyal boyut ve kullanımı ön plandadır (Akar, 2011: 21).

Sosyal medyada bireyler kendine uygun bir kimlik oluşturmaya ya da daha önceki mevcut kimlikleri oluşturmaya çalışmaktadırlar. Böylece birey toplumun kültürünü, değerlerini değil sosyal medyanı öğrendiklerini benimsemesine veya bir kültürel çatışmaya neden olabilmektedir (Baban, 2012:75). Bireylerin sosyal medyadan öğrendiklerini sorgulamadan alıp, benimsenmesi sosyal medyanın yönlendirmedeki etkisini de göstermektedir. Sosyal medya, kamusal alanı ve siyaseti dönüştürerek şekillendirmesi, gerçek dünyada bir araya gelmesi mümkün olmayan nitelik ve nicelikte her kesimden milyonlarca insanı bir fikir çatısı altında birleştirmesi ve bu çatının altında ki yapıyı yönetmesi bakımından önemlidir (Yağmur, 2015:21).

Küreselleşen dünya sisteminde, çok kutuplu sistemde, eski sistemin siyasal yönetim anlayışı, siyasal düşünceleri, çözüm önerileri, özellikle sosyal medyanın etrafında şekillenen düzen çerçevesinde geniş tabanlı bir değişim yaşanmaktadır. Yeni dünya düzenin, yeni yönetim ve farklı iletişim yöntemleri vardır. Bu yeni yöntemler en çok siyaseti, etkilemekte ve değiştirmektedir. Bu süreç eski tarz geleneksel siyasetin, iletişim tabanlı siyaset anlayışına doğru dönüşmesi, teknolojinin sunduğu bir olanak olarak değerlendirilmektedir. Siyaset, günümüzün en önemli değişim aracı olan sosyal medyanın da katkılarıyla dönüşümünü sürdürmektedir (Yağmur, 2015:21-22).

Teknolojinin sunduğu imkanlar bireyin yaşam biçimine getirdiği köklü değişimler siyasal iletişimde etkilemektedir (Bostancı, 2015:201). Bu durum, geleneksel siyasal katılımıdan, post-modern siyasal katılıma doğru yönelimlerin artmasına neden olmaktadır. Örneğin, geleneksel siyasal katılımı bir partinin rozetini takılır, evin balkonlarına parti bayrakları asılır veya partilerin broşürleri dağıtılırdı. Fakat günümüzde, geleneksel siyasal katılımın etkisi giderek azalarak post-modern siyasal katılımı yeni formlarını bulmaya çalışmaktadır. Sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte, siyasetçilerin YouTube'dan, Facebook'tan, Twitter'dan yaptıkları paylaşımlar "beğen, paylaş" butonlarına basılarak binlerce kişi tarafından, dünyanın birçok noktasından destek görmektedir (Delibaş, 2012).

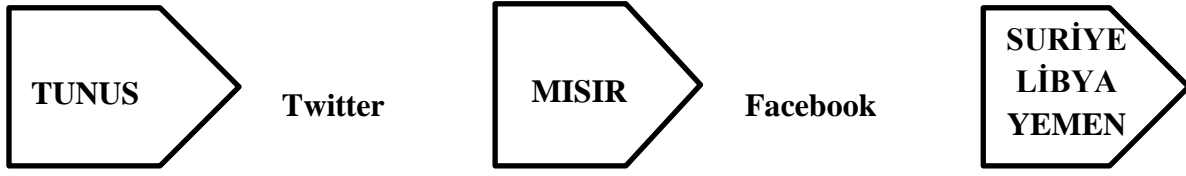
Beck (2013:153), siyasetin genelde öngörülen arenalarda ve buraları kullanan aktörler (parlamento, siyasi partiler, sendikalar vb.) tarafından yapılmasını eleştirmektedir. Çünkü siyasetin bu alanlarda yapılması siyaseti kısıtlamaktadır. Eğer bu alanlar olmazsa siyasette olmaz gibi görünmektedir. Fakat siyaset, bu dar alanlara sığmayacak kadar geniş alanlara sahiptir. Burada göz ardı edilen iki nokta bulunmaktadır, bunlardan birincisi, devlet aygıtı durağan iken mümkün olan her toplumsal düzlemde çok sayıda aktör hareket halinde

olabilir, bu alt siyaset etkinleşirken siyasetin kuraklaşmasıdır. Siyasal olanın toplumun birçok alanı, tüm alanlarını “alt –siyasal” biçimde harekete geçirebilen örgütlenmesini gözden kaçırmaktadır. İkincisi, siyasal kurumlar ve aktörlerin sanayi toplumdaki siyasal dizilimindeki siyaset tekeli, gözden geçirilerek değerlendirmeye alınmaktadır. Bu yapılırken, siyaset sistemiyle tarihsel siyasal diziliminin birbirleri karşısındaki duruşlarını iki ayrı çağın gerçeklikleri gibi olabileceği, gözden kaçmaktadır (Beck, 2013:153-154).

Sosyal medya ise siyasetçilerin ya da genel anlamda toplumun birbirini propagandalarla etkilemesi konusunda etkin faktördür. Bu duruma dünyadan gösterebilecek örneklerden biri “Wall Street’i işgal et (Occupy Wall Street)” hareketidir. Wall Street’i işgal et hareki 17 Eylül 2011’de New York’ta, ABD’nin finansal merkezi olan Wall Street’te başlatılan bir toplumsal harekettir (Güler,2013). Amerika’da başlayıp kısa sürede dünyanın birçok yerine dağılarak taraftar toplayan “Wall Street’i işgal et” hareketi, gerek hareketin başlatılması ve gerekse hareket sürerken sosyal medyanın etkin olarak kullanımı açısından önem taşımaktadır. Daha önce birbirleriyle herhangi bir iletişimi olmayan kişilerin, büyük bir çoğunluğun salt sosyal medya üzerinden örgütlenmesi ve hareketi başından sonuna kadar sosyal medya üzerinden organize etmeleri, sosyal medyanın bir siyasal propaganda aracı olarak ne denli önemli bir işleve sahip olduğunu göstermektedir (Köseoğlu ve Al, 2013:113). Bauman ise “occupy” gibi hareketlerin “yol açmayı bildiğini ama somut bir şey yaratmayı bilmediğini” söylemiştir. Bauman’a göre insanlar bu tür eylemlerinde müşterek hedef için meydanlarda farklılıklarını bir kenara koyarak ortak hedef ve amaca yönelmektedirler. Böylelikle bir bakıma dayanışma patlaması yaratılmaktadır. Patlamalar çok güçlü olmasına karşın kısa sürelidir (Bauman, 2016b).

Sosyal medya ve siyaset ilişkisinde dünyada büyük bir yankı yaratan gelişmelerden biri, “Twitter Baharı” olarak adlandırılan Arap Baharı sürecidir. Orta Doğu ve Kuzey Afrika toplumlarında son (2000’li) yıllarda meydana gelen protestolar ve gösteriler genel olarak Arap Baharı diye adlandırılmaktadır. 18 Aralık 2010’da Tunuslu bir üniversite mezunu bir gencin (Muhammed Bouazizi) seyyar satıcı olarak çalıştığı tezgâhına el konulması üzerine yolsuzluk ve kötü muameleye tepki olarak kendisini yakmasını takiben Tunus’ta ortaya çıkan ve kısa sürede Mısır, Ürdün, Yemen, Cezayir, Libya, Bahreyn, Suriye gibi ülkelere yayılan toplumsal bir olaydır (Bostancı, 2015:88; Çakı, 2011:125-132). Bu süreçte halkın birlikte hareket etmesini, yönetilmesinde ve yaşanan ihlallerin dünyaya sunulmasında sosyal

medya paylaşımları oldukça etkili olmuştur. (Şekil 4.1).Yaşanılan bu süreç birçok siyasi yönetici için korku ve endişe yaratmıştır (Topak, 2014:247).

Şekil 4.1. Arap Baharı Sürecinin Sosyal Medya ile Yaygınlaşması

Arap Baharı olayı süreci boyunca toplumun örgütlenmesi, bir araya gelerek protesto etmesi hükümetin ise yaşan bu süreci öngörememesi ve sürece müdahalede bulunamaması sosyal medyanın diğer bir gücünü göstermektedir. Sosyal medya araçları özellikle Twitter Arap Baharında stratejik rol üstlenmiştir. Bu sayede Ortadoğu’da yaşanan gelişmeler siyasi ve sosyal sonuçlar doğurarak, yaşanan olayların tüm dünyanın duymasıyla birlikte ülkede darbe yaşanmış ve yönetime el konulmuştur (Bostancı, 2015:89).

Sosyal medya ve siyaset arasındaki bir diğer gelişme, Türkiye’de yaşanan Gezi Parkı olaylarıdır. Sosyal medya dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye’de de toplumsal etkilerini göstermiştir. Öncelikle, 27 Mayıs 2013 yılında İstanbul’da ortaya çıkan Gezi Parkı eylemleri, Gezi Parkı’nda yapımına başlanan yayalaştırma projesini protesto etmek amacıyla yapılan bir eylemdi (Polat, 2015:178). Sürecin devamında polis olaylara müdahalesiyle, büyüyen tepki ve hareket, hükümetin tavrına karşı protesto kimliğine bürünmüştür (Kongar 2013: 20). Başlangıçta çevreye yönelik olan Gezi Parkı Olayları, Türkiye’de sadece bir toplantı ve gösteri yürüyüşü olarak değil, siyasal ve sosyo-ekonomik açılardan farklı şekillerde ve dönemin hükümetine karşı yapılan eylemler olarak değerlendirilmektedir (TİHK, 2014:7, SETA, 2013:23).

Türkiye’nin neredeyse tüm noktasına yayılarak destek bulmaya başlayan Gezi Parkı Eylemi, milyonlarca kişinin sokaklara çıkmasıyla protesto edilmiştir. Eylemlerin, protestoların ve gösterilerin bu kadar hızlı ve etkili şekilde yayılmasında sosyal medya büyük bir önem kazanmıştır. KONDA’nın Gezi raporuna göre; Taksim Gezi Parkı eylemcilerinin %69’u olayları sosyal medyadan duyduğunu belirtmişlerdir (KONDA, 2014).

Politik amaçlı sosyal hareketler için gerçekleştirilen bu tarz sosyal medya faaliyetlerinin dışında artık sosyal medyanın doğrudan seçimler için kullanımı da oldukça

sık bir şekilde görülen bir uygulama haline gelmektedir. Örneğin 2013 yılında İtalya’da yapılan seçimlerde bu durum gözlenmiştir. Asıl mesleği komedyenlik olan Beppe Grillo’nun Facebook üzerinden başlatmış olduğu *Beş Yıldız* hareketi kısa sürede büyük bir ilgi toplamış ve Grillo’yu seçimlerde bir aday haline getirmiştir. Herhangi bir siyasi bir kimliği ve geçmişi olmamasına rağmen Grillo seçimlerden beklenenin çok üzerinde bir başarı elde etmiştir. Seçim sonuçlarına göre merkez sol ittifakı Temsilciler Meclisi seçimlerinde % 29,55 oy alırken, merkez sağ oyların % 29,18’ini almıştır. Seçimin beklenmedik sonucu ise Beppe Grillo’nun *Beş Yıldız Hareketi Partisi*, parti bazında en çok oyu (%25,54) almıştır. Seçimler sürecinde gerek uyguladığı yeni siyasal sistem yöntemi (sosyal medya) ve gerekse söylemleri nedeniyle şüpheyle yaklaşılan bu hareketin bu derece büyük bir oy oranı elde etmiş olması hem rakipleri hem de siyaset bilimine ilgi duyanları şaşırtmıştır. Grillo, *Beş Yıldız* hareketini üç yıl önce Facebook’ta bir grup olarak başlatmış, gruba üye olanların sayısı ve verdikleri destekten de cesaret alarak bugün İtalya’nın en çok oy alan üçüncü parti olmasını sağlamıştır. Bu durum sosyal medyanın, her ne kadar amatör düşünceye dayanarak ortaya çıksa da, aslında kamuoyu ve gündem oluşturmada ne kadar etkili bir mekanizma olduğunu ortaya koymaktadır. (Köseoğlu ve Al, 2013:113-114; Terkan, 2005).

Sosyal medya, kamusal alanda yaşanan gelişmelerin ve değişmelerin, demokratik değerleri ve unsurları etkilediği düşünülürse aynı zamanda demokratik katılım düzeyinin artmasına da katkı sağlamaktadır. Bilginin yayılmasında ve yeni bilgilerin elde edilmesinde oldukça hızlı ve ucuz bir yol olan sosyal medya siyasal kampanyalarda da önemli katkıları bulunmaktadır. Bu duruma ilişkin en iyi örnek ABD’de 2004 yılındaki başkanlık kampanyasıdır. Bu kampanyada sosyal medya siyaset için yeni bir oyun alanı yaratmıştır. Bu kampanyada internet ve sosyal medya sayesinde siyasete “en az ilgi duyan” gençlerin bile siyasete ilgi düzeylerinde artış görülmüştür. Sosyal medyanın siyasetin sanallaşmasını sağlayan bir süreç olarak değerlendirildiğinde, sosyal medya ve internet sayesinde ideolojilerini tanıtmayı ve yaymayı isteyen siyasal partiler web sitesi kurmaktadır. Bu durum sanal ortamda demokratik bir sürecin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Sosyal medya ve internet sayesinde vatandaşlar, siyasete ve demokrasiye katılma noktasında daha avantajlı bir konum elde ettikleri düşünülmektedir. Bu bağlamda internetin vatandaşlara sağlamış olduğu avantajlardan bir tanesi de, *e-demokrasi* sistemi olmaktadır (Karaçor, 2009:129).

4.5. Gençlik ve Siyasal Amaçlı Sosyal Medya Kullanımı

İnternet sınırsız özgürlükler alanı, hiyerarşinin olmadığı ve yenilikçi olarak nitelenen yapısıyla gençler için bir çekim mekânı olmuştur. Gençler, sanal olarak ifade edilen ve toplumsal baskılardan uzak, sanal kimlikleriyle internet üzerinde kendini gerçekleştirme imkanı bulmaktadırlar. İnternet üzerinde gençlere sunulan tartışmalar, eğlence, arkadaş ilişkisi kurma gibi gerçek yaşama sözde alternatif toplumsal mekânlar sunmaktadır (İnanır, 2005:38).

Sosyal medya ve internet, ilk zamanlar bilişim ve iletişim amaçlı kullanırken günümüzde artık hayatın her alanında başvurulan önemli bir araç haline gelmiştir. Bu durumun sonucunda ise “internet gençliği/internet kuşağı” gibi kavramlar ortaya çıkmaya başlamıştır. İnternet gençliği, sürekli bir şekilde bilgisayar, cep telefonu ve internet kullanan, internette oyun oynayan, sohbet eden, sanal topluluklara katılan, sanal arkadaşlıklar kuran, haberleşme, bilişim ve iletişim etkinliklerinde bulunan, internet ortamında sosyalleşen, genç bireylerden oluşan kitle olarak tanımlanmaktadır (Karaca, 2007:11). Sanal ağları kullanan, bilişim ve iletişim etkinliklerinde bulunan ve interneti aktif kullanan gençlik türlerinden biri de üniversite gençliğidir. Üniversite gençliği, bulunduğu konumu ve yaşı itibariyle günlük hayatını devam ettirirken sanal âlemlere girip çıkmakta ve çoğu üniversite öğrencileri internet, sosyal medya vb. bunlarla ilgili olguları günlük hayatlarında önemli bir yere koymaktadır. Bilgiye istedikleri zaman daha çabuk ve kolay ulaşma isteği, meraklı oluşları, kimlik ve kişilik kazanma sürecinde daha çok bilgi sağlanması, fikir alışverişi ihtiyacı içinde oluşları, eğlenme, yüz yüze olmayan iletişimde duygularını daha rahat ifade edebilmeleri gibi nedenlerden dolayı sanal dünya gezginleri olarak da ifade edilen üniversite gençliği internet ve sosyal medyayı yoğun bir şekilde kullanmaktadır (Karaca, 2007:12-16). Koçer (2012) yaptığı bir çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıklarını incelemiş, her internete girdiğinde en az bir defa sosyal medya sitelerinden birine bağlandığı, Facebook, Twitter ve YouTube'nin en çok kullanılan sosyal medya siteleri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda sosyal bilimcilerin yaptığı tartışmalarından biri de bilişim teknolojileriyle tanışan gençlerin, sosyal medya aracılığı ile yeni ve farklı bir siyasal katılımın oluşup, oluşmadığıdır.

Vitak ve diğ. (2011) ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmayla Facebook'un gençler için bir siyasal katılım aracı olduğunu göstermişlerdir. Onlara göre gençler Facebook'ta gençler siyasi düşüncelerini özgürce açıklayabildikleri ve paylaşabildikleri alandır.

Araştırma sonucuna göre, siyasal katılım ve Facebook arasında pozitif bir ilişki vardır. Facebook üzerinden gerçekleşen politik etkinliklere, faaliyetlere, tartışmalara katılım arttıkça, siyasete olan ilgi ve yönelimde artmaktadır. Gençlerin siyasi düşüncelerini sosyal medya gibi alanlarda paylaşabilmeleri demokrasinin¹⁴ de bir göstergesidir.

“Wall Street’i işgal et” hareketi dünya genelinde şirketlerin egemenliği ve ekonomik eşitsizliğe karşı yükselen öfke olsa da hareketin temelinde yatan bir diğer etmen ise politik temsilin yetersizliğine olan inanç ve siyasal güçsüzlük/yetersizlik hissini olmasındır. “Buradaki sorun, politik temsilin yetersizliği veya başarısızlığı, şu veya bu politikacının, şu veya bu partinin etkisiz veya yozlaşmış olması değil, çok daha genel anlamda temsili siyasi sistemin yetersiz olmasıdır” (Köseoğlu ve Al, 2013:113). Tüm bu yetersizliklerden mustarip olan yeni nesil gençler, Arap baharından da örnek alarak dünyada 1500 şehri etkisi altına alan büyük bir hareketi sosyal medya aracılığıyla organize edebilmişlerdir. Özellikle hareket süresince gerçekleşen organizasyonlar katılımcı demokrasinin bir prototipi olarak kendini göstermiştir (Köseoğlu ve Al, 2013:113).

Genel olarak sosyal medyada, siyasal iletişimin nasıl sağlandığı sorusu şu şekilde yanıtlanabilmektedir.

1. Siyasi olaylara ilişkin enformasyonun yayılması,
2. Bu enformasyonun sürekli güncellenmesi, devamlılığının sağlanması,
3. Kullanıcıların bu sürece çevrimiçi veya çevrimdışı olarak, siyasi aktörlere destek vermeleri ya da karşı tepki vermeleri,
4. Siyasal parti ve liderleri ile, resmi kurumlarla, yetkili mecralarla etkileşime girmesine olanak tanıma,
5. Kullanıcılara, kurumlara, siyasi partilere, liderlere vb. mecralara ulaşımında düşük maliyet ve hızlı bir olanak sağlamaktadır,
6. Sosyal medyayı kullananlar üzerinden sosyal ağ oluşturma, sanal topluluk oluşturma ve bu sanal topluluk desteğini diğer gruplara ve bireylere taşıyabilme,

¹⁴Demokrasi kavramı üzerinde tam olarak uzlaşılmış bir tanım yapılması güç bir durumdur. Bundan dolayı kavramın açıklanmasının demokrasi kriterleri üzerinde yapılması daha sağlıklı bir yöntem olacaktır. Bu bağlamda demokrasinin neleri kapsayıp, neleri kapsamadığını anlayabilmemiz için Dahl, beş kriter ortaya koymaktadır. Bunlar; etkin katılım, oy kullanma eşitliği, bilgi edinebilme, gündem üzerine son sözü söyleme hakkı ve yetişkinlerin dahil olmasıdır (Dahl, 2001:40).

7. Sosyal medya siyasal olguların, eylemlerin, görüşlerin, istek ve taleplerin paylaşımına olanak tanımaktadır. Peki bu süreçte üniversite gençler sosyal medya uygulamasını (Facebook, Twitter, YouTube, İnstgramı) siyasal katılım aracı olarak nasıl kullanmaktadırlar? Bu durumu verilebilecek örneklerden birisi 2013 yılında Türkiye’de yaşanan Gezi Parkı protestosudur. Günümüzde toplumsal paylaşım ağı olan Facebook, Twittter ve diğerleri dünyadaki siyasal iletişim süreç ve uygulamalarında kullanılmasındaki yaygınlığını göz önüne alırsak Türkiye’de de Gezi eylemleri bu sosyal medya ortamlarının bir toplanma ve birleşme alanı olarak görülmektedir.

Yapılan araştırmalara göre Gezi Parkı’ndaki gösterilere katılanların üçte biri 25 yaş altı ve üçte biri de 26-30 yaş aralığındadır. Yani Gezi Parkı’ndaki göstericilerin yaklaşık üçte ikisi Y Kuşağı bireyleridir (Kömürcüoğlu, 2015: 91; Şahinbaş, 2016:94). Gençlerin başrol oynadığı Gezi Parkı eylemleri sıradan vatandaşların, örgütsüz kişilerin yer aldığı herhangi bir siyasi partinin öncülük etmediği kendiliğinden oluşan eylemdir. Canatan’ın yaptığı çalışmaya göre eyleme katılan gençler, eylemlere başta birey olarak katıldıklarını, sonradan eyleme katılan kişilerle grup olduklarını belirtmişlerdir. Eyleme katılan kişilerle yapılan görüşmelerde göstericilerin amaçlarının ise, yapılan haksızlıklara tepki göstermek, polis şiddetini protesto etmek, baskılara karşı çıkmak, dini tekelci gelişmelere kayıtsız kalmamak, çevrecilik fikirlerini yaşatmak, hükümetin kimin nasıl yaşayacağını belirmesine karşı tepki koymak gibi bir çok amacın olduğu kaydedilmiştir (Canatan, 2014:66-69; Ayata, 2014:24). Gezi Parkı Eylemleri yeni sosyal hareketler içinde açıklanabilir. Çünkü yeni sosyal hareketlerin temelinde daha çok post materyalist değerler yer almaktadır. Bu hareketler ekonomik büyümeden çok hayatın ekonomik olmayan niteliklerine vurgu yapmaktadır. Yani değerlerin öncelikleri değişmektedir. Değer önceliklerindeki bu kaymayı Inglehart, post materyalist değerlerin ortaya çıkışı olarak açıklamaktadır. Örneğin kadın hareketlerinin yükselişinin sebebi günümüz kadınlarının yirmi otuz yıl öncesine oranla daha fazla sömürülmeleri değil çağdaş toplumda kimlik katılım ve kendini gerçekleştirme üzerinde önemle durmalarıdır. Dolayısıyla yeni sosyal hareket etrafında ortaya çıkan konan talepler refah toplumu modeliyle çerçevelenememektedir. Artık soru yeni hayat tarzlarının pratiğe nasıl aktarılacağıdır (Çayır, 2016:14,54; Delibaş, 2012).

Gezi Parkı Eylemi ’ne katılan gösterici grubun sınıfsal kimlikleri ve özellikle “orta sınıf” olduğu ve bunun üzerinde tartışmalar mevcuttur. Orta sınıf eylemi olduğunu savunan Keyder, kapitalist gelişmelere bağlı olarak nüfusun büyük bir çoğunluğunu oluşturan orta

sınıfların değiştiğini, Yeni Orta Sınıf mensuplarının toplumdaki konumlarının öncelikle eğitilmiş olmalarının getirdiği statüden kaynaklandığını ifade etmektedir. Keyder'e göre bu sınıf bireysel özgürlüğe, çevre duyarlılığına, devletin baskıcılığı gibi konularda duyarlıdırlar (Keyder, 2013). Boratav (2013) ise "orta sınıflar" kesiminin içinde sayılan hekim, avukat, danışman, mimar, mühendis gibi, eğitim yoluyla edindikleri becerilerini satarak geçimlerini sağlayan bağımsız profesyonel grupların da eğitilmiş, beyaz yakalı işçi sınıfı içine dâhil edilebileceği görüşündedir. Her ne kadar Gezi Parkı Eylemlerinde bir "sınıf"tan bahsedilse de yeni sosyal hareketlerin tabanında yatay hareketlilik görölmektedir. Yani eski sosyal hareketler gibi sınıfsal hareketler değildir. Bu bağlamda yeni sosyal hareketleri incelerken sadece orta sınıf kavramından bahsetmek eksik kalacaktır. Ekonomik anlamda eski sosyal hareketler sınıf tabanlı iken, yeni sosyal hareketlerde toplumsal tabanlı farklı sınıflardan oluşmaktadır. Eski sosyal hareketlerin girişimcileri, işçileri ve orta sınıfı mobilize ederken yeni sosyal hareketler yeni orta sınıf denilen genç nesil ve yüksek eğitim düzeyleri tarafından destek bulmaktadır. Bu yeni orta sınıf, hedefleri geleneksel sınıflardan daha genel olan, modern ve sınıf farkındalığına sahip bir gruptur (Çayır, 2016:16; Delibaş, 2012).

Yeni toplumsal hareketlerin yeni bir orta sınıfla açıklan düşüncelere karşı, bu hareketlerin tabanın sınıfsal terimlerle açıklamayacağını ileri süren görüşler de vardır. Bu görüşe göre yeni sosyal hareketleri ekonomik temelde açıklamak doğru olarak kabul edilmemektedir. Sosyal hareketler kolektif davranışı şekillendirme anlamında sınıf kavramını aşan ırk, toplumsal cinsiyet vs. gibi terimlerle tanımlanmalıdır. Yani kolektif hareketleri tanımlayan grup kimliklerinin, sınıf kavramında statü, ırk, toplumsal cinsiyet ve milliyete kaydığı ileri sürölmektedir. Bu bağlamda da kadın hareketi, gay ve lezbiyen hareketleri gibi değişik akımların dışlanmış, kimlikleri politik olarak görünür ve kamusal alanda kabul edilebilmek için çalışmalarını gerçeği, sosyal teorinin, kimliğinin kendisinin de önemli bir siyasal mücadele alanı olabileceği gerçeğini göstermesine yol açmıştır ve bu süreçte ki kimlik oluşumu olgusunu (kültürel boyutu) ön plana çıkarmaktadır. Kısacası farklı kimlik ve pratikleri görünür ve meşru kılmaya çalışan yeni sosyal hareketler önemli toplumsal dönüşümler yaratma potansiyeli sergilemektedir. (Çayır, 2016:17,24,30).

New York Üniversitesi 31 Mayıs 2013 tarihinde yapılan bir araştırma, Türkiye'de yaşanan Gezi Parkı protestolarıyla ilgili 24 saatte 2 milyonu aşkın tweet atıldığını belirtmiştir. Atılan bu iki milyon tweetin büyük bir bölümünü üç hashtag oluşturmaktadır. Bu hashtaglerde 950 bin tweet ile *#direngeziparki*, 170 bin tweet ile *#occupygezi*, 50 bin

tweet ile #geziparti yer almıştır. Tweetlerin yüzde 88'i Türkçe, 12'si yabancı dillerde atılmıştır (Bostancı, 2015:90, Bayhan,2014:41). 30 Mayıs- 12 Haziran 2013 tarihleri arasında “#direngeziparkı” hashtag'yle 8 milyon, “#occupygezi” ile 3.8 milyon, “#direnankara” ile 2.2 milyon olmak üzere atılan tweet toplamda 20 milyon tweet ile Türkiye tarihi bakımından bu olay rekor sayısına ulaşmıştır (İnal, 2013).

Küresel bir etki yaratan Gezi Parkı eylemlerinin hemen ardından Brezilya'da da benzer hareketler gerçekleşmiştir. Hükümetin ve liderlerin tavırlarından sonra eylemlerin devamında yavaşlama görülmüştür. Brezilya'daki eylemlerde Gezi Parkı eylemlerini destekleyen pankartlar açılmış ve açıklamalarda bulunulmuştur (Polat, 2015:189).

Gezi parkı eylemleri, geleneksel anlamda parti, dernek, sendika altında gerçekleşen eylemlerin dışında bir toplanılmış bir eylemdir. KONDA'nın (2014), 4411 kişi yapmış olduğu araştırma raporuna göre yüzde %21,1'i 'bir siyasi partiye, oluşuma veya dernek platform gibi sivil toplum kuruluşlarına' üye olduklarını belirtmişlerdir, yüzde 78,9'unun herhangi bir üyeliği bulunmamaktadır. KONDA'nın 2008 yılında Hayat Tarzı araştırmasına göre ise Türkiye toplumunun sadece yüzde 15'i siyasi parti üyeliği olduğunu belirtmiştir. (KONDA,2014). Ayrıca Bilgi Üniversitesi'nin gösterilere katılan 3,000 kişi ile yapmış olduğu çalışmada, katılımcıların yüzde 70'i herhangi bir partiye üye olmadıklarını belirtmişlerdir.¹⁵ OECD verilerine göre 1980'lerin sonunda yüzde 20 olan sendikalaşma oranı 1990'lardan bu yana azalmaya başlamıştır. 2000'lerin başlarında yüzde 10'a düşen sendikalaşma oranı, günümüzde yüzde 5 seviyesine gerilemiştir. Sendikal örgütlülükte dünyada da bir düşüş eğilimi görülmesine karşın, Türkiye'deki düşüş çok daha hızlıdır. Örneğin OECD'de 2000-2010 dönemi sendikalaşma oranları yüzde 20'den 17'ye gerilerken, Türkiye'de yüzde 10'dan 5'e gerilemiştir¹⁶.

Gezi Parkı olayları, siyasal iletişimde sosyal medya ortamlarının kullanımları açısından üç önemli gelişme ortaya konulmuştur. Birincisi, geleneksel anlamda medya işlevini yitirdiği, tıkandığı noktada, sosyal medya bu durum için alternatif medya olma özelliği göstermiştir. İkincisi, siyasal aktivizmin, örgütlenmenin yeni bir aracı olarak etkililiğini göstermiştir. Sonuncusu ise, siyasal iktidarın internet politikalarında daha farklı bir yol izlemesine neden olmuştur (Aydoğan ve Kırık, 2012; Doğu vd, 2014:100). Bu

¹⁵ <http://www.istanbulist.net/bilgi-universitesi-gezi-parki-arastirmasi-h2474.html> Erişim tarihi: 25.05.2018

¹⁶ <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/turkiyenin-sendikal-gorunumu-ic-karartici> Erişim tarihi:16.6.2017

bakımdan internet, aktivistlerin eylemlilik sürecini yaşam alanına göre uyarlamalarını kolaylaştırmaktadır (Tuna, 2013:274).

4.6. Üniversite Gençliğinin Siyasal Angajmanı ve Siyasal Katılımı

Günümüzde toplumsal hareketler üzerine yapılan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Fakat yapılan çalışmalarda, toplumsal hareketlere dâhil olan aktörlere ve aktörlerin bu hareketlere dahil olma süreçlerine çok fazla değinilmemiştir. Bu süreçte önemli rol oynayan aktörlerden biri de gençlerdir. Gençlerin toplumsal hareketlerle nasıl bir ilişki kurduklarını ele almadan önce toplumsal hareketlerin günümüzdeki yansımasından ve geçirdiği süreçten söz etmek gerekmektedir.

Enformasyon toplumu, risk toplumu, gözetim toplumu, ağ toplumu vb. kavramlarla ifade edilen 21. yüzyılın postmodern dönemde “yeni toplumsal hareketler” özellikle gençlerin başrolde yer aldığı, tepki hareketleri olarak dünyanın farklı birçok ülkelerinde yaşanmaktadır. Örneğin, küresel ekonomik krize bir tepki olarak ABD’de Wall Street eylemleri, Londra’da üniversite gençliğinin öğrenim harçlarının arttırılmasına karşı gösterileri, Atina’da ve Madrid’te yaşanan gençlik eylemleri, Tunus’ta başlayıp, Libya ve Mısır’da devam eden “Arap Baharı” ile 31 Mayıs 2013’te İstanbul’da başlayan ve Gezi Parkı eylemleri “yeni toplumsal hareketler” bağlamında ele alınabilir. Bu hareketleri ve süreçleri tez, antitez, sentez şeklinde irdelemek gerekmektedir (Bayhan, 2014:24). Çünkü toplumların kendine özgü yapılanmaları, işleyiş sistemleri, toplumsal kültür ve kimlikleri bulunmaktadır.

Yeni sosyal hareketlerin aktivistleri ve destekçileri yüksek eğitilmiş ve ekonomik güvene sahip olmaları (Işık, 2013:23) toplumsal hareketlerde üniversite gençliğini görmeyi mümkün kılmaktadır. Bu noktada ise gençliğin politik ve apolitliği sorgulanmaktadır. Bu bağlamda gençlerde yeni dönüşüm kazanmış siyasi angajmandan söz etmek mümkündür.

Siyasi angajman kavramı; “edime geçmeyi” ifade etmektedir. Siyasi olarak angaje olmak, temel olarak daha az yoğun eylemlilikten (oy kullanmak) daha yoğun eylemliliklere (illegal siyasi bir örgüt militanı olmak) kadar uzanan, geniş bir yelpazeyi kapsar. Bu anlamıyla angajman harekete geçme arzusunu ifade etmektedir. Burada söz konusu olan maddi bir çıkarı veya amacı savunma ve talep etme mantığı içinde gelişen “birlikte eylemektir” (Emiroğlu, 2013:227). Bu bağlamda siyasi angajman kamusal tartışma

içerisinde yer alma eğilimidir. Bu açıdan bireyler kendilerini diğerlerinin gözünde sınıflandıran bir kimlik boyutunu kapsamaktadır.

Öte yandan siyasi angajman siyasi sosyalizasyonun mekanik bir sonucu değildir. Birey birincil siyasi sosyalizasyon sürecinde siyasi angajman kazanımından söz etmek pek de mümkün değildir, onun yerine bu durum bir siyasi angajman yatkınlığıdır. Siyasi sosyalizasyon sırasında edinilen bir siyasi değer ve yatkınlık, biyografik kırılmalardan, coğrafi yer değiştirmelerden ve mesleki yaşamın deneyimlerinden çeşitli şekillerde etkilenmektedir. Bunun sonucunda birey açısından önceden edinilmiş değer ve yatkınlıkların bazıları kalıcı siyasi angajman dönüşebilmektedir. Bu bağlamda siyasi sosyalizasyonun yatkınlıklarına dair boyutlarından ziyade Y ve Z kuşağındaki gençlerin siyasi edime geçişlerinde etkili olan durumsal değişkenler üzerinde durulması gereken konulardan biridir. Siyasallaşmanın durumsal boyutu biyografik uygunluk, tarihsel olaylarla ilişkilene (olaylara maruz kalma) derecesi, toplum içindeki genel duygusal ekonomi olmak üzere üç temel başlık altında toplamak mümkündür (Emiroğlu, 2013:228).

Bunlardan ilki, *biyografik uygunluk* tarihsel olaylar bağlamında bireysel güzergahlar ile tarihsel kritik an arasındaki denk gelmenin aldığı içimi analiz etmek için önemli bir kavramsal araçtır. Bireyin yaşamına herhangi bir zorlamanın olmadığı görece rahat bir durum /döneme tekabül eden gençlik ve öğrencilik yaşantısı, biyografik olarak gençlerin angajman kazanmasındaki kolaylaştırıcı etkisi bakımından çalışmalar için önemli bir noktadır. İkinci olarak *tarihsel dönemle ilişkilene*, tarihsel olaylar gençlerin sosyalizasyonuna ve angajmanına etkisi bulunmaktadır. Fakat bu konuda yapılan çalışmaların sayısı oldukça azdır. Olivier Ihl bir makalesinde “Tarihsel bir olayın siyasal deneyimi nasıl olur da bir siyasi sosyalizasyon veya siyasi angajman ögesine dönüşür?” sorusunu sorarak tarihsel bazı alanların, toplumun geneli içinde belirli bir yaş grubuna damgasını vurma kapasitesine sahip olmasının söz konusu tarihsel olayların yaş gurubuna özgü bir bilinç kazandırmasından kaynakladığını vurgulamaktadır (Ihl'den akt. Emiroğlu, 2013:231). Ergenlik sonrası deneyimlerin siyasi yönelimlerin gelişmesinde değişmesinde önemli bir role sahip olduğunu belirten Ihl'e göre gençler, siyasi olarak kendilerini ifade edişleri daha kısıtlı bir deneyim üzerine kurulu olduğu için, onlara nazaran daha yapılaşmış ve bu yüzden hızlı değişime elverişli olmayan pratiklere sahip yetişkin kuşağa göre tarihsel olaylardan daha fazla etkilenmektedirler (Emiroğlu, 2013:231). Bu etkileşim herkes de aynı şekilde değil farklı şekillerde görülmektedir. Yani olaya maruz kalma ve etkilenme oranları

farklıdır. Son olarak genel *duygusal ekonomi durumu*, siyasallaşma süresince çok fazlaca değinilmemiştir. Pagis siyasallaşmanın durumsal değişkenleri başlığı altında “toplum içindeki genel duygusal ekonomi”ye yer vermektedir. Toplum içindeki duygusal ekonomi siyasi angajman açısından önemlidir (Emiroğlu, 2013:235). Adaletsizliğe karşı çıkma ve hoşnutsuzluk gençlerin siyasi angajman kazanmasında önemli bir noktadır.

Siyasi angajmanın oluşmasında önemli faktörlerden biri de duyguların yorumlanabileceği, toplumda ortak bir veya birçok “yorumlama çerçevesi”nin oluşmasıdır (Emiroğlu, 2013:235). Yani toplumda gerçekleşen olaylarda adaletsizliğin, güvenirliliğin vb. olmadığı durumlarda yaşanan ortak hoşnutsuzluk, öfke, kızgınlık, gibi duygular gençlerin ideolojik olarak bağlanmasını ve herhangi bir siyasi harekete karşı ortak hareket etmelerini sağlamaktadır. Bu anlatılardan hareketle 1980 sonrası gençlerin siyasal angajmanı, ahlaki yargılar ve ekonomi temeller yerine “güçlüye karşı” yani gücü elinde bulunduran ve bu güç karşısında ezilen, zayıf olanın yanında yer alma, başkaları tarafından yürütülen mücadeleye ilgi duyma gibi duygular üzerine temellendirmektedirler. Bu durumun günümüzdeki adı yeni sosyal hareketlerdir.

Toplumsal hareketlerin dönüşen yönlerinden biri de eylem repertuarıdır.¹⁷ 1980’li yıllardan itibaren eylem repertuarı kavramı, eylemlerin küresel ölçeği ve sosyal medyanın da etkisiyle değişmeye, dönüşmeye başlamıştır. Bu değişme ve dönüşme eylemlerinin formlarında da kendisini göstermiş ve eylem formları gençler tarafından “yeni” ve “şenlikli” olarak adlandırılmaya başlanmıştır. 2000’li yıllarda Türkiye’de de gençlerin siyasal angajman kazanması ve bunun devamlılığı açısından, dahil oldukları grupların benimsediği farklı eylem ve etkinlikler önemli rol oynamıştır. 2000’li yıllarda bir eylem biçiminin tercih edilmesi için “yeni” ve “şenlikli” olması önemli hale gelmiştir. Bu noktada yaygın söylem, eylemin şekillendirilmesi ve “sıkıcı” formlardan arındırılmasına dönüşmüştür (Emiroğlu, 2013:235).

2000’li yıllarda yaşayan gençlerin, siyasal aktivizm yöntem ve süreçleri üzerinde de önemli etkileri olduğu görülmektedir. Lüküslü’nün de (2011) belirttiği gibi, Türkiye’de de

¹⁷Eylem repertuarı, toplumsal hareketler literatürüne Charles Tilly’nin kazandırdığı bir kavram olup “ortak çıkarlar temelinde toplu hareket etme araçları” anlamında kullanılmaktadır. Bu araçların neler olacağı, eylemi gerçekleştiren grubun yapısına, amaçlarının radikalliğine, vs. bağlı olarak değişmektedir. Michel Offerle’ye göre ise, 17. ve 18. yüzyıllardan 19. ve 20. yüzyıllara kadar olan dönemdeki karşı çıkma şekillerini belirgin bir biçimde ortaya çıkabilecek farklılıkları, makro sosyolojik açıdan ve ideal tipik üslupla biçimlendirme ve de karşı çıkanların hem kendilerini hem de taleplerini, korkularını, nefretlerini ifade etmek için kullanıldığı çok sayıdaki eylem yolunu belli başlık altında toplama tarzına gönderme yapmaktadır (Emiroğlu, 2013,240).

yeni iletişim teknolojilerini araçlarını kullanan, bu teknoloji vasıtasıyla var olan yeni gençlik hareketlerinin olduğu ve bu gençlik hareketlerinin kendilerine özgü bir siyaset tarzı geliştirdiği görülmektedir.

Sonuç olarak gençlik hareketleri, geleneksel hareketleri ret etmektedir. Yaptıkları eylemler, söylemleri alışagelmışin dışındadır. Bu eylemler yeni sosyal hareketlerle sorgulanmaktadır. Yeni olarak nitelendirilen, sosyal hareketler devleti hedeflemezler, hareketler sivil, toplumsal muhaliflerin sivil toplumun yapıları üzerindeki mücadelelerinden oluşmaktadır (Şentürk, 2006:31; Çayır, 2016).

4.7. Üniversite Gençliği Politik Mi Yoksa Apolitik Mi?

Üniversite gençliğinin politik ve apolitikliğini sorgulamadan önce, “politik” ve “apolitik” terimlerinin nasıl kullanıldığının ele alınması gerekmektedir. Politiklik kavramı; siyasetle ilgili olma, siyasal gelişmeleri takip etme, siyasal davranışta bulunmak olarak tanımlanırken, apolitiklik ise siyasete karşı ilgisiz olma, siyasi gelişmeleri takip etmeme, siyasal davranışlarda bulunmama olarak düşünülmektedir. Bu bağlamda sorulması gereken iki soru bulunmaktadır. Birincisi, siyaset nedir, siyaset tartışılırken, neyin siyaset olarak anlaşıldığıdır. Yani siyasal olan nedir, siyasal olanın bir sınırı var mıdır, varsa bu sınır nede başlayıp nerde bitmektedir? Bu tür soruların cevaplarını bulmak dönem dönem zorlaşmaktadır. Bu durum gençler arasında ki siyasetin yeni bir yaklaşımla açıklanmasını da zorlaştırmaktadır. İkinci soru ise siyasetle ilgili olmayan kişiler apolitik olarak nitelendirilebilir mi? Lüküslü’ye (2015) göre apolitik olmada bir politik olma halidir. Çünkü özellikle yeni kuşak pasif olarak siyasetle ilgilenmemeyi seçen değil, buna mecbur bırakılan olarak tahayyül edilmektedir. Lüküslü ve Yücel’e (2013) göre, apolitik olmanın da iki yönü bulunmaktadır; ilki gençlerin kendi tercihiyle siyaset hayatından uzak duran yani bunu bilinçli yapan kişilerdir. Bu durum gençlerin bilinçli bir seçimi ve siyasal duruşlarıdır.

Gelişmiş endüstri toplumlarda politik katılımı azalma olup olmadığı konusunda bazı tartışmalar söz konusudur. Bu süreçte ise üniversiteler, gençlerde siyasal bilincin oluşması konusunda oldukça etkilidir. Robert Putnam, siyasi ilgi ve katılım için üniversitenin önemini vurgulayarak, üniversiteler aynı zamanda yurttaşlığın ve sosyal katılımında anahtarını oluşturduğunu düşünmektedir. Üniversitede eğitim alırken üniversitenin öğrencilere sunduğu imkan ve koşullarda önemlidir. Örneğin üniversitenin kampüsünün olması öğrencilerin sosyalleşmesi ve akranlarıyla etkileşimi ve bunla birlikte

politik bilgi paylaşımı ve tartışmalar oluşturulması açısından etkilidir. Aynı zamanda üniversite içerisindeki öğrenci toplulukları da politik katılımı, siyasal bilgilendirme ve etkileşimde üniversitedeki bir diğer faktördür (Stockemer, 2012:1028-1029). Topluluklar üniversite öğrencilerin bir araya gelerek toplumsal konuları tartışmasına ve protesto, eylem gibi gösterilerin oluşmasına imkân sağlamaktadır.

Üniversite gençliğinin sosyal, kültürel ve siyasal olarak ilişkisi, Bourdieu'nun sosyal köken ve eğitim kariyeri arasında aracı işlevi gören "habitus"¹⁸ kavramı ile açıklanabilir. Bourdieu'ya göre habitus, bireylerin sosyal kökeni, bulunduğu sosyal konum ve eğitim kariyerleri arasında ilişkilerin kesiştiği noktadır. Okul sadece eğitim- öğretim sağlayan değil aynı zamanda belli bazı habitusları yeğlediği için sosyal açıdan hem homojenleştirici, hem de eleyici ayrıştırıcıdır (Deniz, 2014:34). Bu bağlamda üniversite gençlerinin sosyal faaliyetleri, kültürel yaklaşımları ve siyasal etkinliklerinde eğitim kurumları önemli rol oynamaktadır. Çünkü, Foucault'a göre de eğitim kurumları, toplum üzerindeki iktidarı/sistemi yeniden üreten mekanizmalar ortaya koymaktadır. Bu noktada eğitim sistemi, toplumlumun yeniden üretim aracı olduğunu fakat bunun değiştirilemez olmadığını savunmaktadır (Deniz, 2014:36). Bu durum üniversiteli gençlerin siyasetle olan ilişkisini de oluşturmaktadır.

Siyaset bilimcileri Raymond Wolfinger ve Steven Rosenstone eğitimin insanlar için birtakım önemli sonuçları olduğunu belirtmektedirler: eğitim insanların zihinsel becerilerini dolayısıyla da siyaseti anlamla kapasitelerini geliştirmektedir; insanların yurttaşlık görev ve sorumluluk duygularını geliştirmektedir ve eğitim insanların oy kullanma ile ilgili belirli yöntemsel meselelerin üstesinden gelmesine yardımcı olmaktadır (Orum ve Dale, 2016:346).

Siyasetin nesne olarak ele alınarak incelenmesinde, belli bir somutun kaynak olarak almasıyla kavramlaştırılmaktadır. Fakat, Schmitt'in bu kavramlaştırmanın sınırlarını aşmaya yönelik kullandığı siyasal kavramı siyasetin siyasallığını ortaya koymak bakımından etkili olmuştur. Schmitt'e göre, siyasal kavramını açıklamak için temele iktidar kavramını yerleştirilmesi, iktidar devlet iktidarı olarak anlaşılmaktadır (Schmitt, 2006:40). Böylece devlet siyasal olan bir şeydir yani siyasal olan devlete ilişkin olarak görülmektedir. Bu bağlamda siyaset ve devlet özdeşliğinin sonucunda, devlete ilişkin olmayan her şey apolitik

¹⁸ Bourdieu'nun Habitus kavramı, insanların belirli kültürler içerisinde yaşamaları sonucunda zihinlerinde sahip oldukları temel bilgilerdir. Böylece insanların ne yapacağını bilirler. Habitusun pratikleri, algıları, yaşam tarzlarıyla ilişkilidir. Habitus, toplumsallaşmış özneliktir (Bourdieu, 2006a; 2006b).

olarak kabul edilmektedir (Akbulut, 2011:18). Buradan hareketle politik olmak devletle ilişkin olan her şey anlamını taşımaktadır. Fakat politik olmak “devletle ilişkin olan her şey” dışında da mümkündür. Bu tanımlamaların günümüzdeki gençlerin politik olmalarını veya apolitik olmalarını açıklamada yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Politik olanın, siyasal olanla aynı anlama geldiğini düşünüldüğünde buradan hareketle de siyasal olanın aslında toplumsal olduğunu söylemek mümkündür. Siyasal olan topluma dair her şeydir. Yani siyasal olanın devlet olarak kamusal alanla belirlenmesi onu sınırlamaktadır.

Schmitt, siyasal kavramın, devlet kavramından önce geldiğini savunmaktadır. Schmitt’in siyasal olan kavramı yeniden gündeme getirerek ve geleneksel olarak adlandırılan siyaset kavram ve olgusunun konumunu sorgulamada elverişli bir araç olarak kullanmaktadır (Schmitt, 2006). Mouffe ise siyaset inceleme nesnesi olan siyaseti; liberal siyaset olarak adlandırmakta ve rasyonel, evrenselci, bireyci niteliklerinden dolayı eleştirmektedir. Mouffe, siyaset belirli bir kurum tipiyle sınırlandırılmayacağını belirtmektedir. Ona göre siyaseti toplumun belirli alanlarının inşa edicisi olarak düşünmek yerine, her insan toplumuna içkin olan ontolojik koşulu belirleyen bir boyut olarak algılanması gerekmektedir. Yapılan bu tartışmalar, siyasetin, siyasal alanın devlet olarak somutlaştırılmasının olgusallığını doğrulamaktadır. Yani olgusallık, siyasal olanın siyaset biçiminde araçsallaştırılması ile öznel bir konumlanışta yapılandırılıp, inşa edilerek ideolojik bir içeriğe de büründürülmüştür. Ayrıca, Schmitt ve Mouffe’un var olan somutluk dışında ve bu somutluğu açıklamaya yönelik olarak siyasal (olan) kavramını kullanmaları, siyasetin konumlanışını kavrama olanağı sağlamaktadır. (Akbulut, 2011:18-22).

Beck (2013), siyaset kavramı yerine siyasal olandan hareket ederek, insani varoluşun evrensel temel koşulu olarak siyasal olanın keşfinin başladığını ileri sürer. Siyasi olan, hiyerarşileri parçalayıp geçer ve onların ötesine geçendir. Beck’e (2013) göre, basit modernliğin siyaset anlayışı ise sadece partilerin iktidar uğruna belli kurallara uygun olarak yürüttükleri bir mücadeleden ibarettir. Basit modernlikte siyaset kavramının iki yönü bulunmaktadır. Bir yönü sağ-sol kutuplarının, diğer yönü kamusal-özel kutupları doğrultusunda uzanan sistemine dayanmaktadır (Beck, 2013).

Sanayi çağının siyasal dizilimi bir yandan siyasal olmaktan çıkarken diğer taraftan sanayi ideolojisinde siyasal bir nitelik taşımamış olanlar siyasallaşır. Bir yandan kurumlar sabit kalıp, iktidar elitleri işlerliklerini sürdürüp varlıklarını korurken, öte yandan siyasal olanın kategorileri değişime uğramaktadır. Beck’e göre siyasal olan, yanlış yerde, yanlış

kavramlarla ve günlük gazetelerin yanlış sayfalarında aranmaktadır. Siyaseti belirleyen yine siyasettir (Beck, 2013). Bauman (2000) da siyaset ile siyasal olanı özdeş olarak kullanmayan düşünürlerdendir. Ona göre de, siyaset salt siyasi olandan, yani iktidarın uygulanmasıyla ilgili olandan ayrı bir şeydir. Siyaset fiili geçerliliği ile övünen kurumları meşru geçerlilik sınavına tabi tutmaya çalışan etkin ve pratik bir çabadır (Akbulut, 2011:21). Siyasetin tanımını şu şekilde yapmakta mümkündür:

“Arzulanan kurumları ve net bir biçimde sürdürülen kolektif faaliyete bağımlı toplumsal kurumların olabildiğince kendi kendini kurduğu bir rejim olarak demokrasiyi yenileyip onarmayla ilgili açık ve net faaliyet. Bu kendi kendini kurma işinin durmayan bir hareket olduğunu ve mükemmel bir toplumu değil, mümkün olduğunca özgür ve adil bir toplumu amaçladığını eklemeye gerek yok. Bu özerk, bir toplum projesi adını verdiği ve başarılı olmak için demokratik bir toplum kurmak zorunda olan harekettir.” (Bauman, 2000: 94).

Gençlerin siyasal katılımında ve sosyalleşmesin, 1980 askeri müdahalesinden sonra 1982 Anayasası'nın getirdiği hukuksal-kurumsal çerçeve ile siyasal yaşamda gerek örgütlenmeler düzeyinde (siyasi partiler, dernekler, kitle örgütleri, sendikalar) kapsamlı sınırlar getirilmiştir. 12 Eylül 1980 askeri darbesi ve devamında uygulanan neoliberal ekonomik politikalar ise Türkiye siyasal hayatındaki gençlik hareketlerinin önemli rolüne ket vurmuş olarak görünmektedir. Tek partili dönem ve Demokrat Parti döneminde varlığını sürdüremeyen, siyasal katılım ve sosyalleşme süreçlerinin hız kazandığı 1960-1980 arası dönemde, toplumsal kutuplaşmayı arttırdığı gerekçesiyle üniversite gençliği siyasal kazanımlardan uzaklaştırılmış ve buna iktisadi alanda yaşanan serbestleşme, neoliberal politikalar, siyasal alanda buna denk gelen zor ve baskı politikalar da eklenmiştir. 12 Eylül sonrası tasfiye edilen gençlik örgütlenmelerinde ve siyasal katılım-sosyalleşmede ortaya çıkan sınırlandırmaların etkisi günümüzde de devam etmektedir. Bu siyasal yabancılaşmanın ve depolitizasyonun boyutları gençlere ait değerler anlamında, gençler ile daha üst yaş grubundakiler arasında açık bir farkın görülmediği gözlenmiştir. 1960-1980 arası ileri düzeyde siyasallaşmış ve mobilize olmuş gençliğin merkezi olan üniversiteler ise, düşünce yerine piyasanın talepleri doğrultusunda kalifiye eleman yetiştiren ve gün geçtikçe ticarileşen kurumlar haline gelmiştir. Bu bağlam içerisinde, 1980 sonrası gençlik ile ilgili gençliğin apolitikliği, tüketim düşkünlüğü ve bireyciliği eleştirisi toplumda etkin olmaya başlamıştır. 1980 sonrası gençliğin yani Y kuşağının “politize olmuş” gençlik

damgalamalarının yanı sıra “vurdumduymaz” bir kuşağının olduğu söylenmektedir. Beck ve Beck- Gernsheim 80 sonrası kuşağı ‘Özgürlüğün Çocukları’ olarak ve bu dönemdeki genç kuşağın özelliklerini ise, bireyselleşmiş, kayıtsızlık ve egoizm olarak tanımlamaktadırlar (Beck ve Beck- Gernsheim, 2003). Fakat bireyselleşme, her zaman için pasif bir duruma işaret etmez. Beck ve Beck-Gernsheim (2003:159) apolitik ama aktif bir kuşağın olduğunu savunmaktadır. Bu, aynı zamanda yeni bir siyaset arayışının ve eski geleneksel siyasal yapıların tasfiye edilme sürecindeki gençlik nezdindeki kırılmasını da ifade etmektedir.

1980 sonrası genç kuşak, önceki kuşakların aksine gençlik hareketleri oluşturma kabiliyetinden yoksun bir kuşak olmakla tasvir edilmektedir. Yükseköğrenim süreci, 1980 sonrası dönüşümün bir sonucu olarak, geleceğe iş yaşamına yönelik altyapının kurulduğu bir geçiş ve gerekli niteliklerin kazanılması dönem haline gelmiştir. Üniversite gençliğinin bu süreçte, tarihsel olarak üretim ilişkilerinin dışında ya da sınıf dışı bir unsur şeklinde algılanması, gençlere “aydın” olarak ayrıcalıklı bir toplumsal konuma sahip olduğu ve sorunlara daha nesnel yaklaşımlar ve çözümler getireceği yönünde bir anlam yükletilmesine de neden olmuştur (Boyras, 2009:129-132; Yılmaz, 2007:214; Lüküslü, 2011:48).

Türkiye’nin yakın tarihi, politik ve ekonomik gelişmeler açısından 1923- 1950, 1950-1980 ve 1980 sonrası olarak üç dönemde incelemek mümkündür. Bu dönemlerin kamusal söylemde gençlik kurgusu ve bu kurgunun değişimi açısından da aydınlatıcı olduğunu göstermektedir. Neyzi, kamusal söylemde 1923-50 döneminde yeni ulusun gençlikte cisimleştiğini savunmaktadır. 1950-80 arası dönemde ise gençlik, toplumsal söylemde asiler olarak yeniden kurgulanmaktadır. Söylemdeki değişikliğe rağmen, bu iki dönemde de eğitilmiş gençlik, “halk” adına yeni bir ulus inşa etme misyonuyla kendini özdeşleştirmeye devam etmektedir. 1980 sonrası dönemde ise modernist gençlik kurgusu kesintiye uğramıştır. Toplum gençleri apolitik olarak nitelendirirken, gençler erişkinler tarafından kendilerine dayatılan misyona ve büyüklerle küçükler arasındaki hiyerarşiye meydan okuyarak kendilerini daha çok ve yeni yollardan ifade etmeye başlarlar (Neyzi, 2011:25-26). 1980 darbesi sonrası kaotik durum ve Türkiye siyasetinin askıya alınmasıyla birlikte gençlik hareketlerin yeniden tanımlanması gereken bir dönemi de beraberinde getirmiştir. Diğer taraftan, 1980’li yıllar dünyada ve Türkiye önemli ölçüde değişim ve dönüşüm yaratmıştır. Neo-liberal politikaların uygulanmasıyla Berlin Duvarının yıkılması ve devamında Sovyet Birliği’nin dağılmasıyla siyasette hakim olan iki kutuplu paradigma yıkılarak küreselleşme etkin olamaya başlamıştır (Cangöz, 2014).

Daha önce gençlik ve siyaset ilişkisi üzerine akademide yapılmış olan çalışmalara bakıldığında gençlerin siyasete katılmadıkları ya da siyasetle ilgilenmediklerine siyasetten uzak durduğu belirtilmiştir. Bu konuda Lüküslü'nün yapmış olduğu çalışmalardan hareketle gençlerin siyasete ve siyasal alana yönelik eleştirilerinin üç ana nokta etrafında toplandığı görülmüştür: İlki siyasal alanın kirli olması (siyasete bulaşmak); İkinci nokta ise siyasal alanın katı ve değiştirilmesi neredeyse imkansız bir alan olarak algılanması ve bir şeylerin değişeceğine dair umudun olmaması. Üçüncü nokta ise daha çok eğitimli gençler tarafından dile getirilen siyasal örgütlenmelerin kişilerin farklılıklarına ve bireyselliklerine saygı duymayan örgütlenmeler olarak tanımlanması. Lüküslü bu eleştirilerden yola çıkarak farklı bir örgütlenme eşliğinde yeni siyasetten bahsedilebileceğini öne sürmektedir. Lüküs'lü genç kuşağın aslında apolitik olmadığı ama politik olan kesimin marjinalleştirildiği, içine kapandığını düşünmektedir. Bu siyasal alan hakkında fikirlerin oluşması açısından önemli bir konumdadır. Marjinalleştirilen ve de siyasal olarak aktif olan gençler kendilerini siyasetin yani geleneksel siyasetin dışında bir yerde konumlandıklarını ve bir şekilde siyaseti olumsuzlaşmaktadırlar. Bu ilginç bir nokta çünkü siyasetin tanımını genişlettiğinde bu gruplar aslında siyaset yapmaktadırlar. Lüküslü yaptığı çalışmalarda gençlerin siyaset yaptıklarını ve bunu kendilerinin belirttiklerini hatta geleneksel siyasetle kendilerinin yaptıkları siyasetin farkının olduğunu belirtmektedir (Semerci, 2009:162-163; Lüküslü, 2009:189,199; Yılmaz, 2007:214).

Harold Lasswell'a göre politika, "kimin neyi, ne zaman ve nasıl aldığıyla" ilgilidir (Goodin, 1996:7-8). David Easton'a göre ise politika "değerlerin toplum için otoriteye bağlı olarak dağıtılması"dır (Dursun, 2014:34). Bu iki tanımda açık olarak ifade edilmeyen önemli bir soru ise bu 'alma' ya da 'dağıtılma' işleminin nasıl bir 'karar' mekanizmasıyla yapıldığıdır. Bu belirsizlik durumu siyasetin diğer bir tanımı olan "kolektif bir biçimde karar alma süreci"ni ortaya çıkarmaktadır. Bu açılama çoğunlukla güç; otorite ve devletle özdeşleştirilerek kullanılmaktaysa da tanımın 'karar alma'ya yaptığı vurgu yaparak Türkiye'de birçok grup gibi gençlerin de bu ortak karar alma sürecinin dışında kalmasını gözlemlemek mümkündür (Semerci, 2007:170). Gençlerin karar alma süreçlerine geleneksel bir biçimde dâhil olmadıklarını söylemek daha doğru olacaktır çünkü bu değişen siyaset tanımları ve siyasete katılma biçimleriyle bu durum geçerliliği azaltmakta veya yitirmektedir.

1960 ile 1980 yılları arasında Türkiye'deki gelişmelere bakıldığında üç askerî müdahale ile toplumsal hayatın yeniden şekillendiği ve toplumsal dayatmaların olduğu bir dönem ola gelmiştir. 1960'ların sonunda Avrupa'da ortaya çıkan ve sonrasında Türkiye'de de kendini hissettiren öğrenci hareketleri, ülkedeki sağ-sol çatışmasının fitilini ateşlemiştir. Bu gelişmeler beraberinde ülkenin birçok yerine silahlı sopalı çatışmaları getirmiştir. 11 Eylül 1980'e kadar sürekli devam eden ve yurt geneline yayılan sağ-sol çatışması ve siyasi çatışmalar, cinayetler, partilerin kendi aralarındaki çekişmeleri toplumdaki siyasi kutuplaşmayı alevlendirmiştir (Alvera, 2012:7). Yaşanan bu gelişmeler karşısında kontrolün ele alınması için ordu, 1960 ve 1971 yıllarında olduğu gibi tekrardan 12 Eylül 1980'de sabah saat 4'te, (Alvera, 2012:8) gerçekleşen darbe ile demokrasi ve toplum sıkı denetim altına alınmıştır.

Gençler yaşanan tüm bu gelişmelerden sonra kendilerini rahat ifade edebilecekleri, yaşanan gelişmelere, toplumsal olaylara karşı görüşlerini, isteklerini yansıtmak için 2000'li yıllardan sonra internet ve sosyal ağlardan "e-katılım" şekliyle hayata katılmaya başlamışlardır. Lüküslü yaptığı çalışmalarda da bu durumu şöyle ifade etmektedir: gençler, kurulan gruplar ve sosyal medya üzerinden siyasal ve sosyal katılımı sağlayan, katılımı kolaylaştıran interneti "şükredilesi" bir şey olarak değerlendirmektedirler (Lüküslü, 2011). Bu durumda üniversiteli gençlerin tercihi geleneksel katılım davranışından, e-katılım davranış şekline doğru bir yönelme söz konusudur. Gençler ve siyaset arasındaki ilişki üzerine yapılan çalışmalar gençlerin siyasete katılmadıkları yönündeki genel görüşler mevcuttur. Oysa göz ardı edilen bazı noktalar bulunmaktadır. Bunlardan birisi internet ve sosyal ağlar, bir diğeri siyasetin, geleneksel tanımının artık dışına çıkmış olmasıdır.

İnternet ve gençlerin politik katılımlarına yönelik iki yaklaşım vardır. Birinci yaklaşımda, siyasal katılım, üzerine normatif bir tutum üstlenilerek, teknolojinin demokrasiyi yasal ve idari bir mekanizma olarak nasıl genişlettiği ve normatif politik fikirleri, kültürün meşruluğunu nasıl güçlendirdiği ileri sürülmektedir. Bu bağlamda mevcut kurumsal düzenlemelerin güçlendirilmesinde "e-demokrasinin" fırsatlarına ve etkinliğine odaklanmaktadır. İkinci yaklaşım, hem siyasi katılımın kavramsallaştırılmasının hem de araştırılmasının yolunu sorgulamaktadır. Bennett (2003), bu konuda internetin çağdaş politik katılım, örgütlenme ve aktivizm ile bağlantılı olduğunu öne sürmektedir. Aynı zamanda Bennett (2003), yaptığı çalışmalarla internetin, geniş ağlar aracılığıyla, hem bir siyasal katılım alanı hem de siyasal iletişim aracı olarak kullanım haline geldiğini

savunmaktadır. Böylece bireylerin ve grupların politik eylemleri nasıl dönüştürdüğünü açıklamak mümkündür. Lutz vd. internetin siyasal katılımında, üç yaklaşımdan söz etmektedir; iyimser, kötümser ve realistler. İyimser yaklaşım, internetin siyasal katılıma teşvik ederek demokrasiyi güçlendirmesidir. Kötümser yaklaşım, siyasi katılıma ayrılan zamanın yerine geçtiğini ve bazısı da sayısal uçurum nedeniyle katılımın eşit olamayacağını hatta İnternet'in her türlü eşitsizliği derinleştirdiğini savunmaktadır. Realist yaklaşım ise, internet kullanıcılar tarafından şekillendirilmektedir ve çevrimdışı katılımı olmayan çevrimiçinde de olmayacaktır. 2000'li yıllardan itibaren sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte ise İnternet-demokrasi ilişkisi üzerine tartışmalar, ağırlıklı olarak sosyal ağlar-siyasi katılım bağlamında ele alınmaktadır (Lutz vd. akt. Şener vd., 2015:76).

1960'lardan beri, gençliğin politik katılımı araştırmaların odak noktası olmuştur. Son yirmi yılda ise yapılan çalışmalarda azalma olmuştur. 1960'larda yapılan çalışmalar gençlerin siyasal katılımında aktif olarak rol oynadığını ortaya koyarken 1990 ve 2000'lerde ise gençlerin geleneksel siyasal katılımlarının azaldığı yönünde çalışmalar yapılmıştır. Fakat Zukin ve diğ. politik katılımın düşmediğini bunun yerine vatandaşların katılım biçimlerinin değiştiğini savunmaktadır. Zukin ve diğ. geleneksel katılımın azaldığını fakat politik katılım alışılmışın dışında biçimlerle kendini gösterdiğini öner sürmektedirler (Stockemer, 2012:1030). Diğer taraftan Lüküslü (2015), ise yaptığı çalışmalarda gençleri apolitik olarak nitelendirilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Çünkü Lüküslü'ye göre, gençler bugünkü siyasal alandan memnun olmadıkları ve siyasal sistemin kendi sorunlarına cevap vermediği için siyasetten uzak durmaktadırlar. Bu tercihlerin oluşmasında darbeler, neo-liberal politikalar, küreselleşme ve siyasetin negatif algısı etkili olmaktadır. Bu yüzden pasif bir izleyici konumu değil (depolitize), aktif bir aktördür. Gençliğin politik veya apolitik olmaları üzerine tanımlamalar devam ederken, sosyal sosyal ağların insan yaşamına özellikle gençlerin hayatına girmesi yeni tartışmaları beraberinde getirmiştir.

Brandtzæg vd. (2012:67) sosyal medyanın gençlerin, siyasal katılımındaki etkisini incelemek üzerine yaptığı çalışmada sosyal medya katılım uygulamalarını üçe ayırmaktadır; birincisi destekleyici uygulamalar (supportive practices) yani Facebook'tan siyasal gruplara katılmak, toplumsal gelişmelerle ilgili paylaşımlarda bulunmak, çevrimiçi imza kampanyalarına katılmak gibi. İkincisi müzakereci uygulamalar (deliberative practices) toplumsal olaylarla, meselelerle ilgili tartışmalarda bulunmak. Üçüncüsü ise, işbirlikçi pratikler (collaborative practices) yani toplumsal sorunlara ortak çözüm üretme. Gençler

sosyal medyadan problem olarak gördükleri meseleleri tartışarak ortak çözüm üretme çabası içerisinde olduklarıdır. Böylece gençlerin kendilerine özgü siyasal katılım kültürü oluşmaktadır. Sosyal medyadan siyasal ya da toplumsal meselelerle ilgili tartışmalarda bulunmak, paylaşım yapmak içinde güncel gelişmeleri takip etmek, bilgi sahibi olmak önemlidir.

4.8. Üniversite Gençlerinde Siyasal İdeolojiler: Sağ-Sol Ayrımı

İnsanlar dünyayı olduğu gibi göremezler ve bu yüzden herkes dünyaya teorilerin, ön kabullerin arkasından bakmaktadır. Bu bağlamda insanlar gözlem ve yorumlarla dünyaya bir anlam yüklemektedirler. Bu durum siyasal araştırmalar için önemlidir. Çünkü ön kabullerin kökleri genellikle siyasal ideolojiler olarak kavramlaştırılmaktadır. Genel olarak ideoloji, siyasal ya da toplumsal bir öğreti meydana getiren, siyasal ve toplumsal eylemi yönlendiren düşünce, inanç ve görüşler sistemidir (Kaya, 2009:173). Siyasal tutumlar ve düşünceler, siyasal inançlar veya gelenekler aracılığıyla birbirleri ile güçlü ve işlevsel şekilde bağlanmıştır. Bu yapılar toplumun büyük kesimi tarafından paylaşılıyor ise, “siyasal ideolojiler” olarak nitelendirilebilirler. İdeoloji kavramı 1796’da Fransız filozof Destutt de Tracy tarafından ortaya atılmıştır. Tracy bu kavramı bilinçli düşünce ve fikirlerin kaynaklarını açığa çıkarmayı amaçlayan yeni bir fikirler bilimini ifade etmek için kullanmaktadır. Ancak kavrama kalıcı anlamı Marx tarafından yüklenmiştir. Marx’a göre ideoloji yönetici sınıfın fikirlerine yani sınıflı sistemi desteklemeye ve sömürmeye devam ettirmeye katkıda bulunan fikirlere karşılık gelmektedir. Karl Popper, J. L. Talmon ve Hannah Arendt gibi düşünürler ideolojiyi boyun eğme ve itaat sağlayan bir sosyal denetim aygıtı olarak görmektedirler. Kavram ağırlıklı olarak faşizm ve komünizm örneklerine dayalı Soğuk Savaş dönemi liberal kullanımı, ideolojiyi, bir hakikat tekeli iddiası olan ve muhalif fikir ve rakip inançları hoş görmeyi reddeden “kapalı” bir düşünce sistemi olarak görmektedir. Buna karşılık, temelde bireysel özgürlüğe bağlı olan liberalizm ile muhafazakarlık ve demokratik sosyalizm gibi geniş ölçüde liberal ilkelere bağlı olan doktrinler tam olarak ideoloji değildir. Bu doktrinler özgür tartışma muhalefet ve eleştiriye izin vermeleri anlamında “açık” olarak sayılıyordu. Günümüzde ise kavram güçlü moral yükümlülükleri veya çağrışımları içermektedir. Çoğunlukla ideoloji Liberalizm, Komünizm, Muhafazakarlık, Sosyalizm, Marksizm, Feminizm, Faşizm, Kapitalizm vb. siyasal ve sosyal programlar çağrıştırmaktadır. İdeoloji kavramını, değerlerden arınık olarak tanımlama çabası her zaman olagelmıştır fakat bu amaç gerçekleşmemiştir. Çünkü bu konuda ki her girişim, kavramı belirli tarihsel bir bağlama oturtup değerlendirdiği için sonucu başarısızlık

olmuştur. –İzm ile biten ideolojilerin siyaset sosyolojisi açısından anlamı hemen hemen hiç yoktur. Siyaset sosyolojisinin ilgi alanı buna karşılık, sağ -sol, muhafazakar-demokrat, muhafazakar –liberal gibi ayrımlar ve laik –dindar ayrımı ve çatışması vb. konular girmektedir. (Heywood, 2006:58; Heywood, 2011:21; Gökçe, 2016:149-150)

Siyasi kimliklerin tanımlanmasında ve siyasal partilerin ortaya çıkışı ve oluşumunda sağ sol ayrımı önemlidir. Sol kavramı modern toplumda, eski rejim hızla yok olmaya başlamasıyla 18. yüzyıl Avrupa’sında ortaya çıkmıştır. Sol nitelemesinin siyasal açıdan bugünkü anlamını kazanmasında ise, 28 Ağustos 1789’da Paris’te Kral’ın vetosuna karşı çıkan milletvekillerinin Meclis Başkanı’nın solunda toplanması olayı etkili olmuştur. Sol cemahta toplanan milletvekilleri, ulusun seçtiği meclisin üstünde bir irade olmayacağını ifade etmişlerdir. Sağ- sol ayrışması genelde bu olay üzerine inşa edilmektedir. Bu olayın akabinde solun bir siyasal kimlik simgesine dönüşümü gerçekleşmiştir. Sol, toplum ötesi bir konuma geçişi ve kurulu düzene karşı çıkışı temsil etmektedir. Bunun doğal sonucu olarak da sol, yeni bir kuruluş idaresinin taşıyıcı simgesi haline gelmiştir. Sağ dünya görüşü, siyasette geleneklere ve tarihsel tutumlara öncelik vermektedir. Bu açıdan sağ, siyaset denilince “yönetme/hükmetme pratiğini” öne çıkarırken, yönetimin etkinliğine, karar alma süreçlerinin özelliklerinden çok daha üstün bir değer vermektedir. Bu düşünce veya inanç sistemi Avrupa’ da siyasal partilerin kökenlerine de yansımıştır. Sağ düşüncüyü temsil edenler, dini öne alan partilerdir. Hristiyan Demokratlar, Hristiyan Sosyal Birlik, Muhafazakar Parti vb. (Gökçe, 2016:150-151).

Türkiye’de, toplumun siyasal olarak kutuplaştığından ya da bölünmüşlüğünden sıkça bahsedilmektedir. Genel tanım itibariyle sol ve sağ kavramları belirli ideolojik formasyonlarla kendi pratiklerini ortaya koymaktadır. Ancak Batılı anlamda bir modernleşme sürecine tabi olmamıştır, Türkiye toplumundaki kavramlaştırma Türkiye’ye özgüdür. İdeoloji üstü bir konumda yer alan Kemalizm var olan ideoloji tartışmalarını da etkileyerek sol ve sağ kavramlarının Kemalizm’e göre konumlandırılmasına neden olmuştur. Buna bağlı olarak “Bürokratik” merkez ile “Demokrat” çevre ayrışması yaşanmıştır. Bürokratik merkez, bürokratik seçkinleri ya da Kemalizm ideolojisinde sol dünya görüşünü, demokrat çevre de sağ dünya görüşünü temsil eder durumdadır. Türkiye’de özellikle çevreyi temsil eden siyasi partiler, Atatürkçü düşüncenin bürokratik yorumuna karşı tepki olarak ortaya çıkmıştır. Sol simgesel olarak Kemalizm bu anlamda CHP ile eş değer görüldüğünde çevreyi temsil etmek için kurulan partiler sağ dünya

görüşünü simgeleştirmektedir. Bu nedenle Türkiye'nin siyasal hayatta bölünmelerin temeli işlevsel olarak ekonomik olarak değil, kültürel bölünmenin sonucudur. Dolayısıyla kendine sol diyenler, genelde gerçek manada solun değil Atatürkçülük bağlamında seçkin kitle ile kendini özdeşleştirmiştir. Fakat genel anlamda Türkiye'de sağ ve sol kavramları tam olarak yerli yerine oturduğunu söylemek mümkün değildir (Gökçe, 2016:151-152). Kavramlarla ilgili zihinde bir karmaşıklık söz konusudur. Bobbio'ya göre sol ve sağ kavramları mutlak değildir. Bundan dolayı asla siyasal evrenin öz yapısını oluşturmazlar sadece siyaset içindeki yerlerini belirlerler. Bu açıdan tarihsel–ilişkisel olarak ortaya çıkarlar ve böyle içinde oluşan dönemin politik topolojisini betimlenmesi mümkün hale gelmektedir (Bobbio'dan akt. Gökçe, 2016:151-152). Günümüzde ise, hem sağ hem de sol neredeyse siyaset üretmez hale gelmiştir. Önceki siyaset yapısı, sınıf temelli bir yapıya sahipken günümüzde hem sağ hem de sol toplum güvenliği gibi konulara yönelmiştir (Delibaş, 2012).

Türkiye'de siyasal kimliklerin tanımlanmasında ve siyasal partilerin şekillenmesinde sol ve sağ ayrımı ayrıştırıcı bir işlev görmediği düşünülmektedir. Fakat bundan sonrası öngörülebilir değildir. Yaşanan sosyal gelişmeler açısından bakıldığında genelde dünyada, özelde ise Türkiye'de sağ-sol ayrımının artık daha önemsiz hale geldiği ifade edilmeye başlanmıştır. Günümüzde bu durumun, sağ-sol ayrımının yerine yeni simgeler ve değerler almaya başlamıştır. Yani ekonomik değil kültürel ayrışmalar daha çok belirleyici bir konumdadır. Bu durumu neoliberal politikalarda özellikle teşvik etmektedir. Bunun sonucunda siyasal partilerde keskin keskin ideolojik söylemlerini yumuşatmak zorunda kalmışlardır (Gökçe, 2016:153).

Günümüzde seçmenlerin çoğu kendilerini ortanın sağ veya ortanın solu olarak konumlandırmaktadır. Aşırı uçlarda ya da sadece bir kimlik ile tanımlayanların sayısı giderek azalmaktadır. Siyasal açıdan kendilerini sosyal –liberal, sosyal –demokrat, muhafazakar –demokrat, muhafazakar –dindar, muhafazakar –milliyetçi gibi kendini tanımlayan seçmenlerin sayısı artmaktadır. Yani İslamcı, sağcı, solcu, milliyetçi, ülkücü gibi tek bir kimlikle tanımlayanların sayısı azalmaktadır (Gökçe, 2016). Bu durum gençlerde farklı şekillerde gözlemlenmektedir. Gençler, geleneksel anlamda siyasetle tanımlanan ideoloji kavramından uzak durma eğiliminde olduklarını söylemek mümkündür.

Yukarıda bahsedilen ideolojilerinden kısaca söz etmek gerekirse *liberalizm*: siyasal bir ideoloji olmanın ötesinde 17. yüzyılın sonu ile 18. yüzyılın başlarında ortaya çıkmış, “bireyin ve onun özgürlüğünün korunmasını toplumsal adaletin temeli olarak kabul görmüş

entelektüel ve ahlaki bir akım” olarak tanımlanmaktadır. Liberalizm bir anlamda, sanayileşmiş Batı'nın ideolojisidir. Başka bir tanımlamayla, liberalizmde toplumun ekonomik, politik ve diğer tüm alanlardaki örgütlenme pratiklerinin özel yaşama müdahale etmemesi esas kabul edilmektedir. Liberalizm siyasi ve ideolojik tartışmaların gerçekleştirileceği zemini oluşturan kurallar bütünüdür. Siyasi liberalizm ise, siyasal iktidarın taşkınlıklarına ve kötüye kullanılmasına karşı bireysel özgürlükleri korumayı amaçlayan, onları güçlü güvencelere kavuşturarak bireyin özel ve kamusal alandaki varoluş alanını mümkün oldukça geniş tutmayı savunan çeşitli doktrin ve duyarlılıkları bünyesinde taşıyan bir düşünce akımının genel adıdır. Doğal hukuk ve doğal haklar, anayasacılık, çoğulculuk, insan hakları, temsili demokrasi, liberal demokrasi, erkler ayrılığı, sosyal adalet gibi kavramlar hep siyasal liberalizmin yarattığı düşünce ikliminin ürünleridir. Diğer tüm hakları gerisinde bıraktığı kabul edilen doğal haklar üç temel grupta sınıflandırılabilir. Bunlar; yaşam, özgürlük ve mülkiyet alanlarıdır. Siyasal liberalizm doğal hakları dokunulmaz kabul etmektedir (Heywood, 2016: 39, Gökçe, 2016).

Liberal teoride katılım iki şekilde değerlendirilmektedir. Birincisi cumhuriyetçilerin siyasal katılım anlayışı olan milli ya da genel iradeye katılımdır. Fakat bu tür katılım bireyin idaresini daha üstün olarak sayan otorite içinde yok ettiği için liberaller tarafında eleştirilmektedir. Katılımın ikinci biçimi ise bir guruba özgü ya da bireysel talepleri dile getirmekle anlaşılmaktadır. Liberalin öne sürdüğü bu katılım çıkar çerçevesini aşmayan bir pazarlık çerçevesidir (Heywood, 2016). Bauman'a (2014) göre liberal dünyanın farklı çıkarların sivil toplum aracılığıyla savunulacağına ilişkin düşüncüyü değiştirmek gerekmektedir. Bauman (2014:176) liberal demokrasilerin aşırı bireyci ve ortak iyilere kayıtsız yurttaş anlayışına karşın tüm kurumlarıyla cumhuriyetin yeniden inşa edilmesi, “liberal toplumun, milliyetçiliği köşeye sıkıştırmak için, etik ve adalet ilkesinin kişiye özel bir mesele değil, ortak iyi olduğunu kabul etmesi gerekirdi, başka bir deyişle kendini cumhuriyet düzeyine çıkarması” gerektiğini ileri sürmektedir. Ayrıca Bauman'a (2014:176) göre Cumhuriyetçi hayatın ve yurttaşlığın ayırt edici özelliği, ortak kaderi iyileştirmenin yolları hakkında müzakerede bulunmak için kafa kafaya veren yurttaşların katılımlarıdır. Bu bağlamda farklılıkları koruyacak denli liberal, ortak iyiler konusunda tüm yurttaşları seferber edecek denli de cumhuriyetçi bir ideal, Bauman (2014) açısından ihtiyaç duyulan siyasallaşma biçimidir. Bu türden bir siyasallaşma için, yapılması gereken, liberallerin cumhuriyetle barışmasını sağlamaktır. Diğer taraftan cumhuriyet idesinin bireyi yok eden bir siyasal eğilime işaret ettiği düşüncesi, tüm diğer üst-yapıyı biçimlendiren yargılar gibi

özünde yurttaş katılımını kamu alanından yok etmeyi hedefleyen liberal kapitalist düşüncenin bir yargısıdır. Sonuç olarak sermayenin, finansmanın ve enformasyonun küreselleşmesi, siyasal iktidarları ve siyasal iktidarlar üzerinde söz sahibi olması beklenen yurttaşları giderek etkisiz ve etkisizliğin sonucunda da kayıtsız hale getirmiş ve bunu da cumhuriyetçi ideyi gözden düşürerek başarmıştır. Bauman (2014) bir de bu süreçte dünyanın ahlaki krizinden söz ederek, postmodern dünyanın ahlaki krizine karşı yurttaşların siyasal katılımlarını öngören bir siyasal program sunmaktadır. Ancak bu program klasik cumhuriyetçi geleneğin devlet ve topluma hizmetle bütünleşen “ortak iyi” anlayışından farklı olarak modern dünyanın gerekleriyle yenilenmiş bir perspektife işaret etmektedir. Bauman (2014:191) göre katılım, kişisel olan görüşleri ifade etmek, farklı sesleri görünür kılmak için cumhuriyetçi kurumlara katılmaya, ortak iyi ise bireysel özgürlüklerin ve mutluluğun korunması için kolektif çaba göstermeye dönüşmedir. Böylelikle Bauman tarihsel olanın içeriğini yeni fail için baştan tanımlamıştır. Bauman’a (2014:191) göre etik olanla ve özgürlükle ilişkisini kaybetmiş, tüketim odaklı bireylerin postmodern dünyada, özgürlüklerini yeniden kazanmak ve farklılıklarını korkusuzca yaşamak, savunmak için dayanışmaktan, sorumluluk almaktan kısacası yeniden bir “fail” haline gelmekten başka bir şansları bulunmamaktadır.

Muhafazakârlık: Gündelik dilde “muhafazakar” teriminin çeşitli anlamları bulunmaktadır (Heywood, 2016:91). Kavram Fransız siyasal literatüründe, ilk kez Napolyon politikalarının başarısızlığa uğraması sonucu, devrim-öncesi dönemin siyasal inanç ve değerlerini yeniden gerçekleştirmek üzere Fransız düşünürler tarafından, yeni bir felsefi ve siyasal teori olarak adalet ilkelerini ve uygarlığın güvenliğini sağlamak anlamında kullanılmıştır. Bu sayede kavramın siyasal literatüre, Fransız Devrimi sonrası girdiğini söylemek mümkündür. Muhafazakârlık için, temelde Batı uygarlığının kendi içindeki krizin ve bu krize verilen tepkinin ürünüdür demek doğru olacaktır. Muhafazakârlık, tarihsel olarak Aydınlanma ile aynı dönemi paylaşmış olmanın ötesinde Aydınlanma’ya karşı değil, onun kendi içinden ortaya çıkmıştır. Aydınlanma felsefesi ile muhafazakârlık aynı ortamın ürünü olmasına rağmen, muhafazakârlık çok farklı felsefi temellendirmelere sahiptir. Örneğin muhafazakâr düşüncenin temelinde, evren ve insanın evrendeki yeri önemli bir yere sahiptir. Muhafazakârlar genellikle evren hakkına kozmolojik ilkeyi kabul etmektedirler. Bu ilkeye göre tanrı her şeyin merkezinde, varoluşun sebebidir; her şeyin ölçüsü insan değil Tanrı’dır. İnsanın doğası, kozmolojik şeylerin düzenin sabit bir parçasıdır. Evrende aşkın bir düzen ve doğal yasa vardır. Bunlar, toplumu olduğu kadar,

vicdanları da yönetmektedirler. Bütün sorunlar gibi, siyasal sorunlar da temelde dinsel ve ahlaki sorunlardır. Öte yandan, muhafazakar siyaset, aynı zamanda otorite ve hiyerarşiye sıcak bakmakla birlikte, siyasi otoritenin kutsal değer ve kadim kurumlara karışmasına veya yukarıdan aşağıya yapılandırmasına karşıdır (Gökçe, 2016:273-286).

Muhafazakâr siyasal düşüncesinde ailenin önemi oldukça büyüktür. Bu siyasal düşünce aileyi toplumun temel birimi olarak görmekle birlikte aynı zamanda genel ahlakın koruyucusu olarak görmektedir. Çünkü aile toplumu bir arada tutan bağların bir kısmını yaratır ve güçlendirir. Aynı zamanda aile, toplumun atomize olmasını önler, toplum içinde dayanışmayı sağlamakta ve en sonunda temel eğitim kurumlarından biri olma fonksiyonunu görmektedir (Gökçe, 2016: 287). Muhafazakarlığın, merkezinde yer alan önemli inanışları ise şunlardır: gelenek, insanın kusurluluğu, organik toplum, hiyerarşi ve otorite, mülkiyet¹⁹ (Heywood, 2016:94).

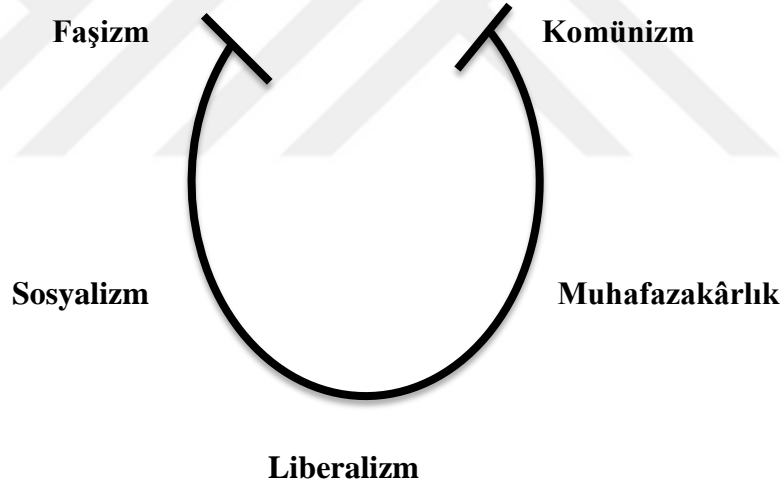
Sosyalizm: Sosyalist, terimi birleştirmek veya paylaşmak anlamına gelen bir kavramdır. Sosyalizm ise en genel ve geniş anlamıyla “toplumsal adaleti savunan, toplumdaki maddi eşitsizlikleri en aza indirmek ve özgürlükleri koruyarak genişletmek isteyen devrimci bir ideoloji” dir. Sosyalist ideoloji, sosyalist siyaset ve iktisat teorisinden kaynaklanır. Bu teorinin özü de üretim, dağıtım ve değişim araçlarının mülkiyetinin devlette ya da kolektif olarak bütün toplumda bulunduğu kapitalizm karşıtı bir sistem tasarımıdır. Kapitalizmin çeşitleri olduğu gibi sosyalizmin de çeşitli türleri ve türevleri vardır (Gökçe, 2016:305). Sosyalizm için önemli ana temalar topluluk, işbirliği, eşitlik, sınıf eşitliği, ortaklaşa sahipliktir²⁰ (Heywood, 2016:128).

Milliyetçilik: Geniş anlamda, siyasi örgütlenmelerin merkezi ilkesinin millet olduğuna inanmak olarak tanımlanabilmektedir (Heywood, 2016:201). Çoğu kuramcı 18. yüzyılı milliyetçilik yüzyılı olarak tanımlamaktadır. Kohn, tarihin doğrusal bir çizgi halinde modernliğe doğru ilerlediğini ve ulus-devlet ve milliyetçilik hareketinin bu sürecin önde gelen dinamiklerini oluşturduğunu savunur. Bu anlamda milliyetçilik, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişte gerekli bir unsur olarak görülmekte, modernlik de sanayi, kitlesel eğitim ve standart yüksek kültürle belirlenmektedir (Kohn’dan akt. Gökçe, 2016:319). Milliyetçilik, tarihsel gelişme süreci içerisinde, toplumda ortak bir “ulusal kimlik” yaratılması yolunda önemli bir fonksiyonu olan bir ideoloji olmuştur. Farklı toplumsal

¹⁹ Bkz. Heywood, 2016

²⁰ Bkz. Heywood, 2016

Bu ideolojik cephe hatları 1920'lerle 1930'larda faşizmin yükselişiyle birlikte daha karmaşık bir hale gelmiştir. Görünüşte 'en uçta sağ' ideolojydi: şiddetli bir biçimde anti-komünist ve elitizme sempati besliyordu. Fakat faşizm hareketlerindeki unsurlar, bazen kapitalizmi ve büyük iş çevrelerini eleştirilerinde 'Solcu' görüşler ortaya koymaktaydı ve faşizm siyasi yenilenme gibi daha sonraları dini köktenciliğin belirli biçimlerinde yeniden yüzeye çıkacak olan, ideolojik anlamada yeni fikirlerin ifadesini de sağlamıştır. Daha ötede yer alan diğer karmaşıklıkta komünist ve faşist rejimlerin her ikisinin de bazılarınca 'totaliter' şeklinde tanımlanan baskıcı, otoriter siyasi hâkimiyet biçimlerini ortaya koymuş olmalarıydı. Bu durum sol-sağ bölünmesini ve çizgisel siyasi yelpazenin değerini sorgulamaya neden olmuştur. 1950'lerde ve 1960'larda soldaki ve sağdaki aşırı noktaların birbirine yaklaşması eğilimde olduklarını gösteren ve bunları liberalizm, sosyalizm, muhafazakârlığın 'demokratik' inançlardan ayıran, alternatif at nalı şeklinde yelpazenin kullanılmasına zaman içerisinde daha çok kullanılmaya başlanmıştır.

Şekil 4.3. At Nalı Yelpazesi

İdeolojiler ayrılırken 'klasik ideolojiler' ve 'yeni ideolojiler' diye tanımlanmaktadırlar. Her ne kadar yeni ideolojiler diye adlandırılrsa da kökenleri 19. yüzyıla kadar dayanmaktadır. 1960'lardan sonra dönüşen geçiren ideolojiler klasik ve yeni ideolojik gelenekler de ortaya çıkmıştır. Bunların en önemlileri ise aşağıdaki şekilde gösterilmiştir (Heywood, 2016: 39).

Klasik İdeolojiler

Liberalizm

Muhafazakârlık

Sosyalizm

Milliyetçilik

Anarşizm

Faşizm

Yeni İdeolojiler

Feminizm

Ekolojizm

Dini köktencilik

Çok -kültürcülük

Şekil 4.4. Klasik ve Yeni İdeolojiler

Heywood'a (2016: 39) göre bu ideolojik dönüşün üç ana sebebi ise şu şekildedir:

- Sanayi sonrası (post-endüstriyel) toplumun ve 'yeni' toplumsal hareketlerin doğuşu
- Komünizmin çöküşü ve değişen dünya düzeni
- Küreselleşmenin ve kozmopolit duyarlılıkların yükselişidir

İdeolojiler için önemli bir alan üniversite, 68 kuşağında üniversiteli gençlerde ideolojiler belirgin şekilde görülmektedir. Türkiye'de 1968'in izleri ideolojiye sıkı bağlılıkların en revaçta değer olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Dönemde önemli rol oynayan öğrenci hareketleri başlarda akademi ve eğitime karşı olsa da sonraki süreçte kuşatıcı bir şekilde düzene karşı hareketlenmeler yaşanmıştır. Bu durum sadece Türkiye'de değil dünyanın birçok yerinde yaşanmıştır. ABD'de Berkeley ve Columbia üniversitelerinde, Berlin'de Rudi Dutschke' yönelik suikast girişimin ardından yükselen kitlesel gerilim, Pariste Sorbonne'un işgali ve Londra, Madrid, Varşova, Belgrad'a kadar birçok yer gençlerin eylem noktalarıydı. 1968, ideolojik ve siyasal görüş ve ayrılıklarında yasal partiler içinde oluşmaya başladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu durum Türkiye'deki üç belirgin siyasal eğilim olan sağ, sol, İslam içinde geçerlidir (Akman, 2015). 60-80 dönemi yapısı gereği en fazla ayrışmaların ve bölünmelerin olduğu bir dönemdir. Bu süreç devamında üniversiteli gençlerin siyasal eğilimleri oluşumunu etkilemektedir. Bu dönemdeki gençlerin ideolojisi partilerin ideolojiyle aynıdır. Çünkü kendini partilerle, sivil toplum kuruluşlarıyla ve derneklerle özdeşleştiren gençler bu kurumların ideolojilerini de

kendi ideolojileri olarak benimsemişlerdir. O dönemde siyaset yapma, sorunları çözme gençlerin büyük bir kısmı için parti, dernek, federasyon vs. gibi kurumlar üzerinden gerçekleştiriliyordu. Çünkü gençler için önemli bir kavram olan örgütlenme onlara bu imkânı tanıyan partiler, STK ve derneklerdi. 1980 döneminden sonra durum değişerek yeni bir hal alamaya başlamıştır. 1960'lardan beri önemli bir rol oynayan üniversite gençliğinin siyasetten arındırılması başlıca hedeflerden biriydi ve bu hedef amacına da ulaşmıştır (Sarı ve Karabağ, 2014:41). Son yıllarda neoliberal uygulamalar giderek artarken, üniversiteler ve üniversite gençleri de bu durumdan etkilenir hale gelmiştir. Bu durum gençlerin ideolojik yönelimlerini de etkilemiştir ve 1980 sonrası dönem yeni sağın yükselişi olarak tanımlanmaktadır (Sarı ve Karabağ, 2014:44).

Farklı dönemlerde yapılan darbeler gençlerin siyasetle olan ilişkisini olumsuz sayılabilecek yönde etkilemiştir. Sadece darbeler değil toplumsal gelişmeler, kültürler, baskılar ve birçok faktörü saymak mümkündür. Bu ve bu gibi durumlar gençler de özellikle üniversite gençlerinde siyaset korkusunun oluşmasına neden olacağından söz edilebilir.

4.9. Üniversite Gençliğinde Korku Siyaseti veya Siyaset Korkusu

Siyaset insanların zaaflarını yönetme sanatıdır. İnsanların doğasındaki en büyük zaaf ise “korkudur” (ölüm, açlık, kaos, terör, gelecek korkusu gibi). İnsanların doğasında var olan zaafları kontrol edip yönetmek ve varlığını böylece sürdürmek arzusu da siyasal iktidarın doğasındaki zaaflardır. Korku ise, siyasal iktidarlar tarafından kurucu, koruyucu, düzenleyici, motive edici, biçimlendirici, meşrulaştırıcı bir işlevdir. Korku ve siyaset arasındaki ilişki bazı sorular üretmektedir. Korku mu siyaseti yaratmıştır ya da siyaset mi korkuyu yaratmıştır? Korkutan ve korkan arasındaki ilişki mi siyasettir yoksa iktidar, meşruiyet ve itaat arasındaki ilişki mi korkudur? İnsan korkudan koruman için mi iktidar üretir yoksa iktidarlar insanlardan korunmak için mi korku üretir? Neden ve niçin korktuğumuz mudur siyaset yoksa neden ve niçin sorularından korkutulan mıdır siyaset? (Çetin, 2003: 13,74).

Her korku yeni bir iktidar alanı ve aktörü üretmektedir. İktidarın topluma sunduğu her şeye değer biçen şey korkudur. Korku bireylerin ve toplumların dünyasında dört temel süreç ile siyasal iktidarlara hizmet etmektedir. Birinci evre, “önemsizleştirme” yani korku kaynağının ve kontrol süreçlerinin sıradanlaştırılmasıdır. Korku ile her türlü olay ve olgu önemsiz, sıradan, alışılmışa dönüştürülerek bireysel iradeler esir alınmaktadır. İkinci evre,

“duyarsızlaştırma” yani öteki hakkında yapılan propagandanın doğru-yanlış olduğu kaygısının yok olmasıdır. Üçüncü evre ise, “tepkisizleştirme” yani toplumun korku ve siyasal iktidar karşısında tepki verme reflekslerini de yitirip pasif ve edilgen bir konuma dönüşmesidir. Son evre ise, tepki refleksleri azaltılan birey ve toplumların teslim alınma ya da “teslim” olmalarıdır. En büyük korku belirsizliğin yol açtığı durumlardır (Çetin, 2012: 41-43). Bauman’a (2014:27) göre belirsizlik, yabancı olarak etiketlenen ötekiyle de ilişkilendirilmekte ve insanın varoluşunun temellerine yöneltmiş bir tehdit olarak sunulmaktadır. Furedi’ye (2001:211) göre ise “toplumsal yaşamın atomizasyonu ve bireylerin giderek siyasal alanlara kapanması, bireysel özerklik ve özgür birey yerine “kurban” birey yaratmaktadır. Korkunun ve korkudan koruyan iktidarın kurbanı olarak birey “sınırlanmış ve kapatılmış” bir korku nesnesine dönüşmektedir.” Böylece siyasal iktidar hem öteki ilan ettiklerini hem de itaate zorlandığı toplumu aynı korku sisteminin araçları olarak hayata ve gerçeğe “kapatmaktadır”.

Gençlerin siyasal katılım ve yönelimlerini incelerken, onların olaylara karşı tepkisizleşmiş, umursamaz olduğu yönündeki düşüncelerin, siyaset korkusuyla ya da korku siyasetiyle de irdelenmesi gerekmektedir. Giddens’in da (2009) ifade ettiği gibi bir yandan belirsizliklerin çoğalması, bir yanda korku toplumunun oluşması özellikle genç (Y ve Z) kuşakların siyasal hayatlarına etkileri oluşmaktadır.

Korku siyasetinin önemli sonucu, siyasetin içeriğini boşaltmasıdır. Çünkü korku aklı bırakmakta ve insanı bilinçli hareket eden bir özne olmaktan uzaklaştırmaktadır. Yani birey kendine yabancılaşmaktadır. Machiavelli’ye göre modern korku siyasetinin temeli, “devlet yöneticilerine daha fazla güvenlik için, sevilen olmaktansa korkulan olmak gerektiği” tavsiyesine dayanmaktadır. Bu tavsiye korku siyaseti mensupları tarafından otoriter hükümetleri için önemsenmektedir. Machiavelli’ye göre devleti var eden şey ise, iyileri ödüllendirmek, kötülerini cezalandırmak için yasaların yapılması ve adaletin sağlanmasıdır. Bunu sağlayan temel unsur güçtür. Güç, birlik ve beraberliği sağladığı için önemli bir siyasal gerçekliktir (Machiavelli’den akt. Çetin, 2012:74,75,89). Korku siyasetinin teorisyenlerinde biri olan Schmitt korku siyasetini zıtlıklar üzerine kurmaktadır, güzel-çirkin, yaralı-zararlı gibi siyasette dost-düşman zıtlığı üzerine kurulmaktadır (Schmitt, 2006: 47). Devlet kendi varlığı devam ettirmek, güvenliği sağlayabilmek, oluşabilecek kaosları yok etmek ve düşmanlarına karşı mücadele içerisindedir. Bu mücadele de korku siyasetidir.

5. BÖLÜM

5. ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın başında da belirtildiği gibi genellenebilirliği yüksek olması ve sayısallaştırmaya olanak sağlaması bakımından nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle ham verilerin SPSS programıyla değişkenlerin kodlamaları ve girişleri yapıldıktan sonra veri analizleri yapılmıştır. Analizde anket soruları için Cronbach Alfa ile anket güvenilirliği ölçülmüştür. Araştırmanın Cronbach Alfa değeri, 799 olarak çıkmış ve güvenilir olduğu görülmüştür.

Araştırmanın bulgular kısmı dört bölümden oluşmaktadır. Birinci kısımda araştırmaya katılanların temel demografik özellikleri bulunmaktadır. Bunlar; örnekleme katılan üniversite öğrencilerin yaş, cinsiyet, üniversite, ailelerinin aylık gelirleri, sosyo-ekonomik gelir algıları, doğdukları bölgelere ilişkin bilgiler yer almaktadır. İkinci kısımda örnekleme katılan üniversite öğrencilerinin siyasete ilişkin düşünce ve algının aynı zamanda siyasete katılımın ve siyasal tercihlerin oluşmasına etki eden faktörleri tespit etmek için nicel araştırma bağlamında yöneltilen sorular yer almaktadır. Üçüncü kısımda ise örnekleme katılan üniversite gençlerinin siyasal davranışlarına, hangi tür siyasal (geleneksel, geleneksel olmayan ve post modern) katılıma ilgi duydukları ve siyasal yönelimlerine ilişkin verilere yer verilmiştir. Dördüncü kısımda ise örnekleme katılan üniversite gençlerinin, kendilerini sağ/sol yelpazesinde nerede gördüklerini ve ideolojik kimliklerini nasıl tanımladıkları üzerine toplanan veriler sunulmaktadır.

Üniversite kurumları Türkiye'nin çeşitli şehir/bölgelerinden gelen kişileri ve sosyal, kültürel, ekonomik, etnik, dini, açıdan farklılıkları bulunduran kurumlardır. Bu farklılıklar göz önüne alınarak üniversite gençliğini temsil edebilecek üç üniversite seçilmiştir. Bunlar Adnan Menderes Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi'dir.

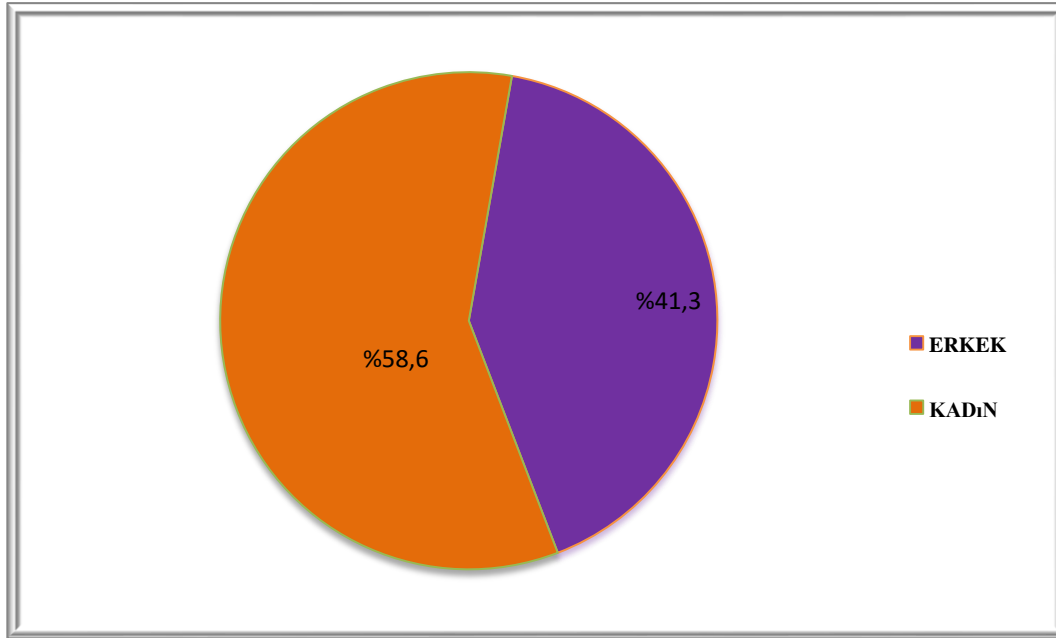
5.1. Katılımcılara İlişkin Genel Bilgiler

5.1.1. Temel Demografik Özellikler

Araştırmanın bu bölümünde, nicel araştırma kapsamında araştırmaya katılanların üniversite gençlerinin, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, mesleki durum ve sosyo-ekonomik gelir

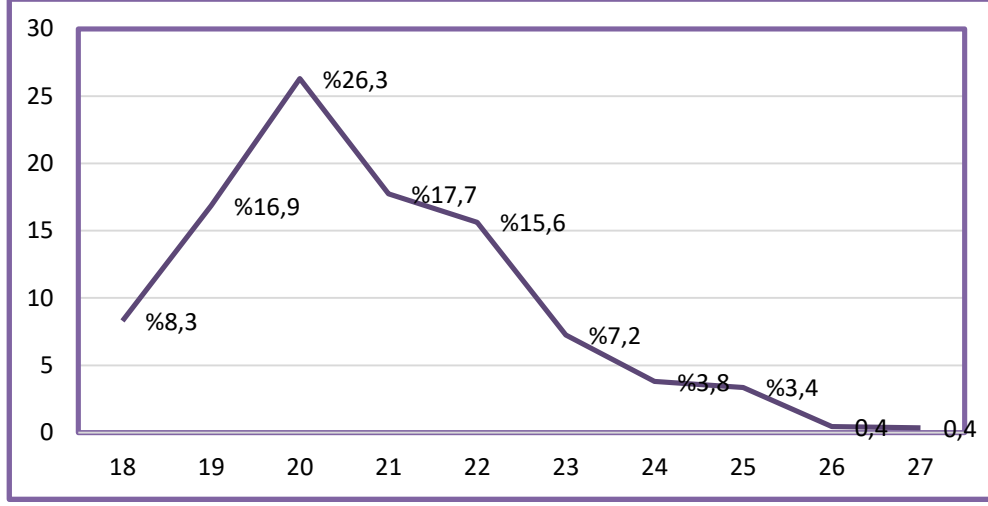
algısı, aylık kazanç gibi temel demografik özelliklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler araştırmanın amacına ulaşması ve üniversiteli gençlerin siyasal tercihlerinin oluşmasına, şekillenmesine etki yaratması bakımından önemlidir. Bu gibi etkenler toplumsal davranışları anlamayı ve yorumları kolaylaştırmaktadır.

Nicel araştırma bağlamında oluşturulan örneklem kümesi toplam 1133 kişiden oluşmaktadır. Toplam örneklem kümesini oluşturanların cinsiyet dağılımında %41.4'ü (469 kişi) erkeklerden, %58.6'sı (664 kişi) kadınlar oluşmaktadır (Grafik 5.1). Kadın katılımcı sayısı, erkeklere göre daha fazla olduğu kaydedilmiştir. Bu durum örneklemin, basit tesadüfi olarak seçildiğini de göstermektedir.

Grafik 5.1. Örneklemin Cinsiyet Dağılımı

Toplam örnekleme katılanların yaş dağılımlarına bakıldığında, %8.3'nü 18 yaş, %16.9'nu 19 yaş, %26.3'nü 20 yaş, %17.7'sini 21 yaş, %15.6'sını 22 yaş, %7.2'sini 23 yaş, %3.8'ni 24 yaş, %3.5'ni 25 yaş, %0.4'nü 26 ve 27 yaş grupları oluşturmaktadır (Grafik 5.2).

Grafik 5.2. Örneklemin Yaş Dağılımı

Gençlik kavramının tanımlarken bir yaş kategorisi olarak görenler gençlik yaşını 15-25, 18-24 yaş arası olarak çeşitli şekillerde belirlemeler mevcuttur. Fakat bu çalışmamızda örnekleme katılanların hem genç olma, hem üniversitede öğrenci olma özelliğinden dolayı yaş olarak 18-29 yaş arasındaki üniversite gençleri örnekleme dahil edilmiştir. Her ne kadar bazı kuruluşlar genç olma yaşını 18-24 olarak belirlese de bu durum üniversite öğrencilerinde geçerliliği koruması pek mümkün değildir. Eğitim süresinin uzamasıyla (yüksek lisans, doktora programları gibi) gençlik yaşının da uzamasına neden olmaktadır. Yani uzayan eğitimle birlikte gençlik tabanı genişlemektedir. Bu bağlamda hem üniversite öğrencilerini hem de genç olma yaşını ikisini bir arada tanımlayacak yaş olarak 18-29 yaş aralığı seçilmiştir.

Örnekleme katılan üniversite öğrencileri rastgele tesadüfî olarak seçilmesine bağlı olarak, en çok örnekleme katılanların oranı 18-23 yaş aralığında dağılmaktadır (Tablo 5.1).

Tablo 5.1. Örneklemin Yaş Dağılımı

	Sayı	%
18 yaş	94	8,3%
19 yaş	191	16,9%
20 yaş	298	26,3%
21 yaş	201	17,7%
22 yaş	177	15,6%
23 yaş	82	7,2%
24 yaş	43	3,8%
25 yaş	38	3,4%
26 yaş	5	0,4%
27 yaş	4	0,4%
Toplam	1133	100%

Araştırma kapsamında örnekleme dâhil edilenlerin doğdukları bölgelere ilişkin veriler (Tablo 5.2) şu şekildedir: Ege bölgesinde doğanların oranı %42.4, Akdeniz bölgesinde doğanların oranı %18.7, Marmara bölgesinde doğanların oranı %12.8, Doğu Anadolu bölgesinde doğanların oranı %5,7, Güneydoğu Anadolu bölgesinde doğanların oranı %5.2 ve İç Anadolu bölgesinde doğanların oranı %10.3'tür. Tablodan hareketle örnekleme katılanların çoğunluğunun Ege Bölgesinden doğdukları görülmektedir. Bu durumun oluşmasında Adnan Menderes Üniversitesi ve İzmir Ekonomi Üniversitesi'nin Ege Bölgesinde yer almasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Üniversite öğrencilerin tercihlerinin oluşmasında üniversitelerin doğdukları ve yaşadıkları bölgeye yakın olması bu açıdan önemlidir.

Tablo 5.2. Örnekleme Katılanların Doğdukları Bölgeler

	Sayı	%
Ege Bölgesi	480	42,4%
Akdeniz Bölgesi	212	18,7%
Marmara Bölgesi	145	12,8%
Doğu Anadolu Bölgesi	65	5,7%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	59	5,2%
İç Anadolu Bölgesi	117	10,3%
Karadeniz Bölgesi	55	4,9%
Toplam	1133	100,0%

Nicel araştırma bağlamında oluşturulan örneklem kümesi toplam 1133 kişiden oluşmaktadır. Örnekleme dahil olanların %42.3'ü Adnan Menderes Üniversitesi'nden, %20'si İzmir Ekonomi Üniversitesi'nden, %36.9'u Süleyman Demirel Üniversitesi'nden oluşmaktadır (Tablo 5.3). Araştırma sonucunda toplamda üniversitelerin 24 yüksekokul/fakülten ve 74 bölümünden örneklem alınmıştır.

Tablo 5.3. Üniversitelere Göre Katılım Dağılımı

	Sayı	%
Adnan Menderes Üniversite	477	42,3%
İzmir Ekonomi Üniversitesi	238	20%
Süleyman Demirel Üniversitesi	418	36,9%
Toplam	1133	100,0

Ankete dâhil edilen sorulardan bir diğeri öğrencilerin, okul dışında herhangi bir işte çalışıp çalışmamasıdır. Yani herhangi bir iş deneyimine sahip olup olmadıkları sorulmuştur. Kampüs dışında çalışmak gençlerin politik katılımları üzerinde etki yaratacağı düşünülmektedir. Çünkü gençler herhangi bir işte çalışarak siyasal ve sosyal çevreyi daha kapsamlı kavramaktadırlar (Stockemer, 2012:1033). Üniversite gençleri tam anlamıyla iş

yaşamına girmiş olarak sayılmamaktadır. Fakat bazı sebeplerden dolayı üniversite gençleri bir yandan eğitimlerini tamamlarken diğer yandan okul saatleri dışında kısmi ya da tam zamanlı olarak iş piyasasında çalışmaktadırlar. Örnekleme katılanların okul saatleri dışında çalışmalarına ilişkin veriler (Tablo 5.4) ise şu şekildedir. Toplam örneklem bağlamında üniversite gençlerinin sadece % 13'ü okul saatleri dışında herhangi bir işte çalışırken, %87'si herhangi bir işte çalışmamaktadır.

Tablo 5.4. Okul Saatleri Dışında Ücretli İşte Çalışma Durumları

	Sayı	%
Evet, çalışıyorum	147	13%
Hayır, çalışmıyorum	989	87%
Toplam	1133	100%

Ailede anne ve babanın eğitim durumu aile üyeleri arasındaki ilişkilerin şekillenmesi açısından etki yaratmaktadır. Toplamda örnekleme katılanların annelerinin eğitim durumlarında % 5.7'sinin bir okul bitirmediği, % 36.1'nin ilkökul mezunu, % 15.1'nin ortaokul mezunu, % 25.1'nin lise mezunu, %5.1'nin yüksekokul mezunu ve % 12.4' nün üniversite mezunu olduğu kaydedilmiştir (Tablo 5.5).

Tablo 5.5. Annelerinin Eğitim Durumu

	Sayı	%
Bir Okul Bitirmedi	65	5,7%
İlkokul Mezunu	409	36,1%
Ortaokul Mezunu	171	15,1%
Lise Mezunu	289	25,5%
Yüksekokul Mezunu	58	5,1%
Üniversite Mezunu	141	12,4%
Toplam	1133	100%

Toplamda örnekleme katılanların babalarının eğitim durumlarında % 1.5'nin bir okul bitirmediği, %23.2'sinin ilkökul mezunu, % 18.2'sinin ortaokul mezunu, % 28.2'sinin lise mezunu, %8.3'nün yüksekokul mezunu ve % 20.6'sının nün üniversite mezunu olduğu kaydedilmiştir (Tablo 5.6). Anne ve babanın eğitim durumları karşılaştırıldığında (ilkokul mezun verileri dışında) babaların öğrenim durumları annelerden daha yüksektir.

Tablo 5.6. Babalarının Eğitim Durumu

	Sayı	%
Bir Okul Bitirmedi	17	1,5%
İlkokul Mezunu	263	23,2%
Ortaokul Mezunu	206	18,2%
Lise Mezunu	320	28,2%
Yüksekokul Mezunu	94	8,3%
Üniversite Mezunu	233	20,6%
Toplam	1133	100%

Araştırma kapsamında toplam örnekleme dahil edilen üniversite gençlerinin annelerinin meslek durumuna ilişki veriler (Tablo 5.7) şu şekildedir. % 6.3'ü işçi, % 9.8'si memur, % 3.8'i özel sektör, % 5.5'i emekli, %0.4'ü çiftçi, % 0.9'u esnaf, % 2'si serbest meslek, % 65.1'i ev hanımı, % 0.5'i tüccar, % 2.2'si profesyonel, % 3.5'si ise çalışmayan konumundadır. Yüksek bir oranda örnekleme katılanların anneleri ev hanımı konumundadır.

Tablo 5.7. Annelerinin Meslek Dağılımı

	Sayı	%
İşçi	71	6,3%
Memur	111	9,8%
Özel sektör	43	3,8%
Emekli	62	5,5%
Çiftçi	5	0,4%
Esnaf	10	0,9%
Serbest meslek	23	2,0%
Ev hanımı	737	65,1%
Tüccar	6	0,5%
Profesyonel	25	2,2%
Çalışmıyor	40	3,5%
Toplam	1133	100%

Araştırma kapsamında toplam olarak örnekleme dahil edilen üniversite gençlerinin babalarının meslek durumuna ilişki veriler (Tablo 5.8) şu şekildedir. % 24'ü işçi, % 14.8'si memur, % 6.8'i özel sektör, % 20'si emekli, % 7.3'ü çiftçi, % 8.2' esnaf, % 11.8'si serbest meslek, % 1.9'u tüccar, % 5.8'si profesyonel, % 2.9'u ise çalışmayan konumundadır.

Tablo 5.8. Babalarının Meslek Dağılımı

	Sayı	%
İşçi	231	24%
Memur	168	14,8%
Özel sektör	77	6,8%
Emekli	227	20%
Çiftçi	83	7,3%
Esnaf	93	8,2%
Serbest meslek	134	11,8%
Çalışmıyor	33	2,9%
Tüccar	21	1,9%
Profesyonel	66	5,8%
Toplam	1133	100%

Araştırma kapsamında örnekleme dâhil edilen üniversite gençlerinin ailelerin aylık gelir durumlarına ilişkin veriler (Tablo 5.9) şu şekildedir: Adnan Menderes Üniversitesi örnekleminde yer alanların ailelerin aylık gelirleri 0-800 TL arasında olanların oranı % 3.1, Asgari ücrette olanların oranı % 15.1, 1600-2400TL arasında olanların oranı % 26, 2401-3400 TL arasında olanların oranı % 19.9, 3401- 4400 TL arasında olanların oranı %14, 4401-6400 TL arasında olanların oranı % 11.7, 6401- 10000 TL arasında olanların oranı % 7.3, 10001-14000 TL arasında olanların oranı % 2.5, 14001 ve üzerinde olanların oranı ise %0.2'dir.

İzmir Ekonomi Üniversitesi örnekleminde yer alanların ailelerin aylık gelirleri 0-800 TL arasında olanların oranı % 0.4, Asgari ücrette olanların oranı % 3.8, 1600-2400TL arasında olanların oranı % 5.9, 2401-3400 TL arasında olanların oranı % 8.8, 3401- 4400 TL arasında olanların oranı % 7.6, 4401-6400 TL arasında olanların oranı % 13.9, 6401-10000 TL arasında olanların oranı % 27.3, 10001-14000 TL arasında olanların oranı % 20.2, 14001 ve üzerinde olanların oranı ise % 12.2'dir (Tablo 5.9).

Süleyman Demirel Üniversitesi örnekleminde yer alanların ailelerin aylık gelirleri 0-800 TL arasında olanların oranı %3.1, Asgari ücrette olanların oranı %11.2, 1600-2400TL arasında olanların oranı %18.4, 2401-3400 TL arasında olanların oranı %23.7, 3401- 4400 TL arasında olanların oranı %15.1, 4401-6400 TL arasında olanların oranı %12.9, 6401-10000 TL arasında olanların oranı %10, 10001-14000 TL arasında olanların oranı %5, 14001 ve üzerinde olanların oranı ise %0.5'dir (Tablo 5.9). Bu verilerden hareketle örnekleme katılan üniversiteli gençlerin ailelerinin aylık gelirlerinin en fazla oranı, İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde görülmektedir. İzmir Ekonomi Üniversite'nin özel (paralı) olması bu durumun şaşırtıcı bir sonucu değildir.

Tablo 5.9. Ailelerinin Aylık Gelir Kazanç Durumu

	ADÜ		İEÜ		SDÜ		ADÜ-İEÜ-SDÜ TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-800TL	15	3,1%	1	0,4%	13	3,1%	29	2,6%
Asgari ücret	72	15,1%	9	3,8%	47	11,2%	128	11,3%
1600-2400TL arası	124	26%	14	5,9%	77	18,4%	215	19%
2401-3400TL arası	95	19,9%	21	8,8%	99	23,7%	215	19%
3401-4400TL arası	67	14%	18	7,6%	63	15,1%	148	13,1%
4401-6400TL arası	56	11,7%	33	13,9%	54	12,9%	143	12,6%
6401-10000TL arası	35	7,3%	65	27,3%	42	10%	142	12,5%
10001-14000TL arası	12	2,5%	48	20,2%	21	5,0%	81	7,1%
14001 TL ve üzeri	1	0,2%	29	12,2%	2	0,5%	32	2,8%
Toplam	477	100%	238	100%	418	100%	1133	100%

Örnekleme katılan üniversite öğrencilerinin kendilerini hangi sosyo-ekonomik gelir grubuna dâhil olarak hissettiklerine ilişkin veriler ise şu şekildedir: Adnan Menderes Üniversitesi'nde örnekleme yer alanların %1'i alt, %16.6'sı orta-alt, %67.3'ü orta, %12.6'sı orta-üst, %2.5'i üst sosyo-ekonomik gelir algısına sahiptir. İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde örnekleme yer alanların %0.8'i alt, %3.8'i orta-alt, %41.6'sı orta, %49.2'si orta-üst, %4.6'sı üst sosyo-ekonomik gelir algısına sahiptir. Süleyman Demirel Üniversitesi'nde örnekleme yer alanların %1.4'i alt, %11.7'si orta-alt, %68.4'ü orta, %17'si orta-üst ve %1.4'ü üst sosyo-ekonomik gelir algısına sahiptir. Toplam örneklem dâhilinde yer alanların %1.1'i alt, %12.1'i orta-alt, %62.3'ü orta, %21.9'u orta-üst, %2.6'sı üst sosyo-ekonomik gelir algısına sahiptir (Tablo 5.10).

Tablo 5.10. Sosyo-Ekonomik Gelir Algısı

	ADÜ		İEÜ		SDÜ		ADÜ-İEÜ-SDÜ TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Alt	5	1%	2	0,8%	6	1,4%	13	1,1%
Orta-alt	79	16,6%	9	3,8%	49	11,7%	137	12,1%
Orta	321	67,3%	99	41,6%	286	68,4%	706	62,3%
Orta-üst	60	12,6%	117	49,2%	71	17%	248	21,9%
Üst	12	2,5%	11	4,6%	6	1,4%	29	2,6%
Toplam	477	100%	238	100%	418	100%	1133	100%

Toplam örneklem üzerinden araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin ikamet yerlerine ilişkin bulgular ise şu şekildedir: %17.3'ü KYK yurdunda, %20.3'ü özel yurttta, %17.5'i apart/otelde, %28.5'i kendi imkanlarıyla tuttıkları kiralık evde, %16.4'ü ise aile yanında ikamet etmektedir (Tablo 5.11).

Tablo 5.11. Örnekleme Katılanların İkamet Yerleri

	Sayı	%
KYK yurdu	196	17,3%
Özel yurt	230	20,3%
Apart /otel	198	17,5%
Ev	323	28,5%
Aile yanı	186	16,4%
Toplam	1133	100%

5.1.2. Üniversite Gençlerinin Siyaset Tanımlamaları ve Siyasal Katılımlarını Etkileyen Faktörler

Çalışmamızın bu kısmında örnekleme katılan üniversite öğrencilerinin siyasete ilişkin düşünce ve algının aynı zamanda siyasete katılımın ve tercihlerin oluşmasına etki eden faktörleri tespit etmek için nicel araştırma bağlamında sorular yöneltilmiştir.

Türkiye 1980'lerden beri bir taraftan küreselleşme diğer taraftan modernleşmenin yaşandığı süreçte çeşitli dönüşümlerin içerisinde yer almaktadır. Bu dönüşümlerden biri de siyasal yaşamda gerçekleşmektedir (Keyman, 2004). Siyasal alanda yaşanan bu değişim beraberinde siyaset algısının, siyaset tanımının, siyasal davranışın, partilerin ve birçok kavramın tartışmasını da beraberinde getirmiştir.

Formel bir ilişki olarak siyaset, siyasal olandan farklılaştırılarak, farklı tarihsel dönemlerde farklı form görünümü elde etmiştir. Formlardaki farklılaşma, siyasetin oluşma ve gelişmesinde etkili olmuştur. Bauman siyasetteki bu değişikliği panoptikon modeli ile ele almaktadır. Bauman modern dünyaya karakterini veren panoptikon modelini, siyasetin yitirilişi olarak görmektedir. Ona göre bu durumun temel sebebi, modern dünyada ekonomi modelinin değişmesi ve yeni ekonomi modeli olan kapitalizmin zamanla tüm toplumsal süreçler üzerinde hâkimiyetini ilan ederek ilişkiselliğin, kültürelliğin yerine bireyselliği öne çıkartmış olmasıdır. Böylece modernitede kapitalizm, postmodernitede ise geç-kapitalizm siyasal ve toplumsal tüm süreçlerin tek belirleyicisi haline gelmektedir (Bauman'dan akt. Tuncel, 2017: 33). Diğer taraftan başka bir görüşte sanayi devrimi ve kentleşme sonucunda toplum parçalanma sürecine girmesiyle kamu eleştirel gücünü ve işlevini kaybetmeye başlamıştır. Sorunları hakkında bilgi edinemeyen ve yönetime ilişkin gücünü yitiren bireyler, kamusal alanda birer izleyici konumuna indirgenmiştir. Bunun sonucunda politik süreçlere yabancılaşarak daha çok izleyiciye dönüştürülen yurttaşlar, kolayca yönlendirilebilen, politikaya mesafeli, bireyler olarak görülmeye başlanmıştır. Bir dönem siyasete yön verenlerin, uzun bir dönem sonra belli koşullar içinde zayıfladığı

savunulmaktadır. Bu düşüşün sebebi bazıları için iyi bir gidişin göstergesi olduğunu ve politikayla uğraşmaya gerek kalmadığı anlamını ifade etse de (Devran ve Seçkin, 2011:21) Türkiye toplumundaki üniversite gençlerinin “apolitikliğini” açıklamada yetersiz kaldığı düşünülmektedir.

Tüm bunlardan hareketle örnekleme katılan üniversite gençlerine öncelikle geleneksel, klasik anlamda siyasetin ne anlamda ifade edildiği sorulmuştur. Gençlerin, %43.6’sı çoğunlukla ülke yönetimi, %19.9’u hükümet, %9.5’i iki yüzlü siyasiler ve politika, %6.5’i konuşma ve tartışma, %4.6’sı siyasi partiler, millet vekilleri ve başbakan , %4.5’i sıkıcı bir şey ilgim yok, %3.5’i seçimler ve oy verme, %3.2’si karar verme, %3.1’i kandırmaca ve %1.5’i (Tablo 5.12) ise anlamsız tartışma cevabını vermiştir. Bu verilerden hareketle örnekleme katılan üniversite gençlerinin klasik anlamda tanımlanan siyasetin anlamının, gençler için aynı niteliği taşımadığı görülmektedir. Yani, tipik bir şekilde oy verme, siyasi partiler milletvekilleri, seçimler üzerinden tanımlanan siyasetin gençler içinde aynı anlam ifade etmediği görülmektedir. Bu durumda sorgulanması gereken noktalardan biri siyasetin gençler için ne anlam ifade ettiği, diğeri ise geleneksel anlamda tanımlanan siyaset tanımının dışında onun yerini alabilecek siyaset anlayışının ne olduğudur? Ayrıca elde edilen bu verilerden çıkarılabilecek yorumlardan birisi de üniversite gençlerinden siyaseti sıkıcı bir şey olarak gören ve siyasete hiç ilgisi olmadığı düşünenlerin oranı %4.5’tir. Bu durumda üniversite gençlerin siyasete olan ilgisizliğinden bahsetmek pek de mümkün gibi görünmemektedir ki “sıkıcı bir şey, hiç ilgim yok” diyenlerin oranları da oldukça düşüktür.

Tablo 5.12. Siyasetin Birinci Öncelik Anlamı

	Sayı	%
Hükümet	225	19,9%
Ülke yönetimi ve yönetme	495	43,6%
Sıkıcı bir şey, hiç ilgim yok	51	4,5%
Konuşma ve tartışma	74	6,5%
Karar verme	36	3,2%
Siyasi partiler, milletvekilleri ve başbakan	52	4,6%
İkiyüzlü siyasiler ve politika	108	9,5%
Kandırmaca	35	3,1%
Seçimler ve oy verme	40	3,5%
Anlamsız tartışma	17	1,5%
Toplam	1133	100%

Örnekleme katılan üniversite öğrencilerine yöneltilen bir diğer soru, siyasete olan ilgisini nasıl tanımladıklarıdır. Adnan Menderes Üniversitesi’nde örnekleme katılan

gençlerin siyasete ilgisini nasıl tanımlandığına ilişkin bulgular şu şekildedir: %7.5'i siyasetle çok ilgili iken, %30.2'si ilgili olduklarını, %35.6'sı çok ilgili olmadıklarını, %16.8'si ise ilgili olmadıklarını, %9'u hiç ilgili olmadıklarını belirlemiştir. İzmir Ekonomi Üniversite'sinde ise örnekleme katılan üniversite gençlerinin %8.8'i siyasetle çok ilgili, %35.7'si ilgili, %38.2'si çok ilgi değil, %13'ü ilgili değil, %9'u hiç ilgili olmadıkları kaydedilmiştir (Tablo 5.13). Süleyman Demirel Üniversitesi'nde ise örnekleme katılan üniversite gençleri %7.7'si çok ilgilim, %39.5'i ilgilim, %33.3'ü çok ilgili değilim, %13.4'ü ilgili değilim, %6.2 hiç ilgili değilim cevabını vermiştir (Tablo 5.13). Bu verilerden hareketle üç üniversite arasında siyasete ilgisini yüksek olarak tanımlayan Süleyman Demirel Üniversitesi gençleridir, ikinci sırada İzmir Ekonomi Üniversite ve üçüncü sırada Adnan Menderes Üniversitesi yer almaktadır.

Genel toplam örneklem bağlamında bakıldığı zaman, araştırmaya katılan üniversite gençlerinin siyasete ilgilerinin tanımlaması (Tablo 5.13) ise şu şekildedir: %7.9'u çok ilgilim, %34.7'si ilgilim, %35.7'si çok ilgili değilim, %14.8'i ilgili değilim, %7'si hiç ilgili değilim. Bu verilerden hareketle araştırmaya katılan üniversite gençlerinin %21.8'i kendilerini siyasetle ilgili olmadıkları şeklinde tanımlarken, %75.5'i (yoğunluk derecesi değişkenlik göstererek) siyasetle ilgili oldukları yönünde tanımlamada bulunmaktadır.

Tablo 5.13. Siyasete İlgisini Nasıl Tanımladığının ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Dağılımı

	ADÜ		İEÜ		SDÜ		ADÜ-İEÜ-SDÜ TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çok ilgilim	36	7,5%	21	8,8%	32	7,7	89	7,9%
İlgilim	144	30,2%	85	35,7%	165	39,5%	393	34,7%
Çok ilgili değilim	174	36,5%	91	38,2%	139	33,3%	404	35,7%
İlgili değilim	80	16,8%	31	13%	56	13,4%	167	14,8%
Hiç ilgili değilim	43	9%	10	4,2%	26	6,2%	79	7%
Toplam	477	100%	238	100%	418	100%	1133	100%

Genel anlamda aile, bireylerin çocukluk döneminden itibaren kimliklerin oluşumunda, toplumsal kültürün benimsenmesinde, siyasal ilginin oluşmasında ve birçok noktada etki yaratmaktadır. Bu noktadan hareketle aile üyelerinin siyasal ilgileri incelenmiştir. Örnekleme katılan üniversite gençlerine babalarının siyasete olan ilgisini nasıl tanımladıkları sorulduğunda, %30.7'si çok ilgili, %41.6'sı ilgili, %21.3'ü çok ilgili değil, %5,6'sı ilgili değil, %0.8'i hiç ilgili değil yanıtı vermiştir. Bu verilerden hareketle örnekleme katılan üniversite gençlerinin babalarının siyaseti ilgi olarak tanımlayanların oranı %72.3'tür. Bu durumun gençlerin siyasal ilgi ve bilgilenmede etki yaratacağı düşünülmektedir.

Tablo 5.14. Babalarının Siyasete İlgisini Nasıl Tanımladığı

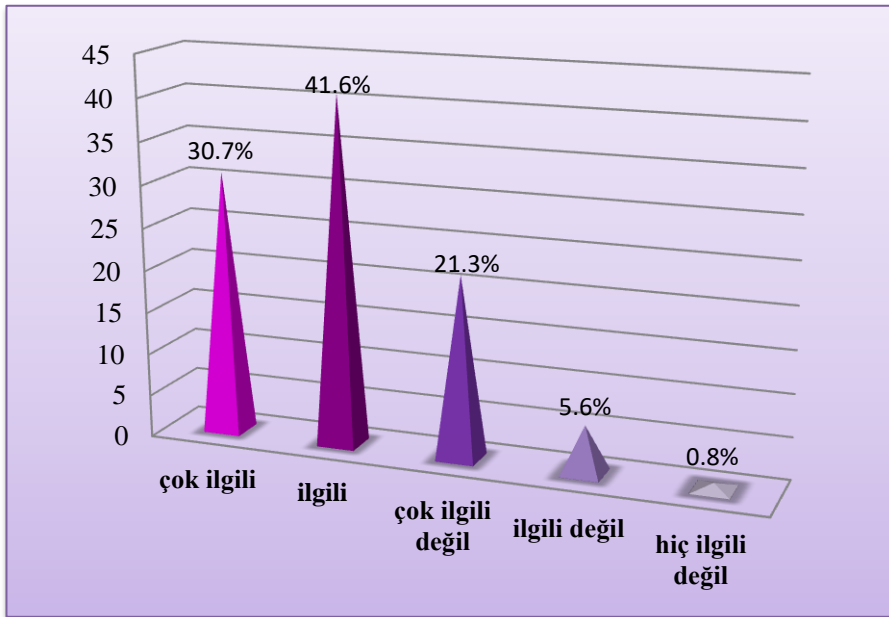
	Sayı	%
Çok ilgili	348	30,7%
İlgili	472	41,6%
Çok ilgili değil	241	21,3%
İlgili değil	63	5,6%
Hiç ilgili değil	9	0,8%
Toplam	1133	100

Örnekleme katılan üniversite gençlerin, annelerinin siyaset algısına dair veriler (Tablo 5.15) şu şekildedir: %7'si çok ilgili, %28.5'i ilgili, %46.8'i çok ilgili değil, %15.5'i ilgili değil, %2.4'ü hiç ilgili değildir.

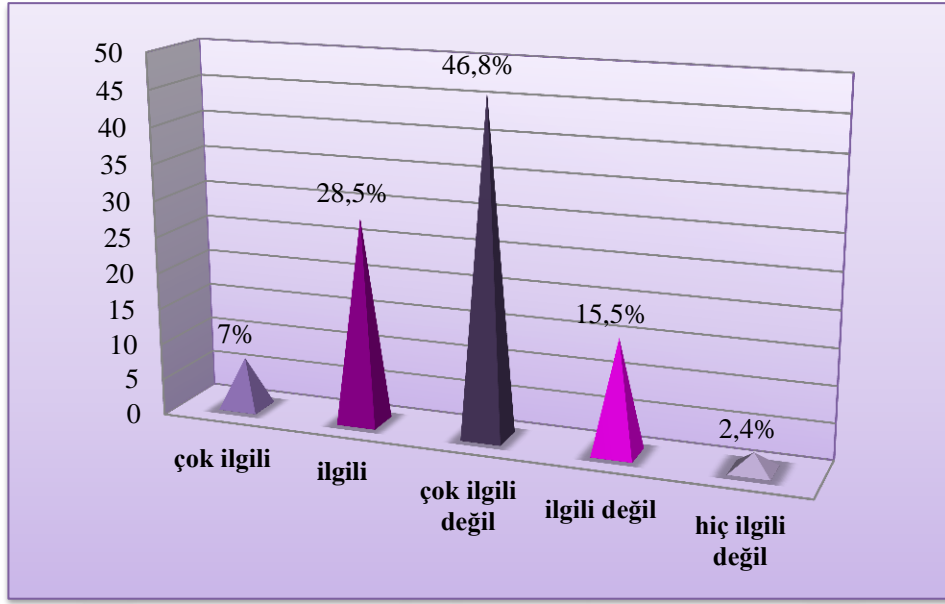
Tablo 5.15. Annelerinin Siyasete İlgisini Nasıl Tanımladığı

	Sayı	%
Çok ilgili	79	7%
İlgili	321	28,5%
Çok ilgili değil	530	46,8%
İlgili değil	176	15,5%
Hiç ilgili değil	27	2,4%
Toplam	1133	100%

Annelerin ve babaların siyasete ilgi tanımları karşılaştırıldığında, babaların daha siyasetle ilgili oldukları görülmektedir. (Grafik 5.3 ve Grafik 5.4). Bu oranların oluşmasında kadınların, erkeklere oranla eğitim seviyenin düşük olması ve kadına ev içinde yüklenen rollerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Grafik 5.3. Babalarının Siyasete İlgisini Nasıl Tanımladığı

Grafik 5.4. Annelerinin Siyasete İlgisini Nasıl Tanımladığı

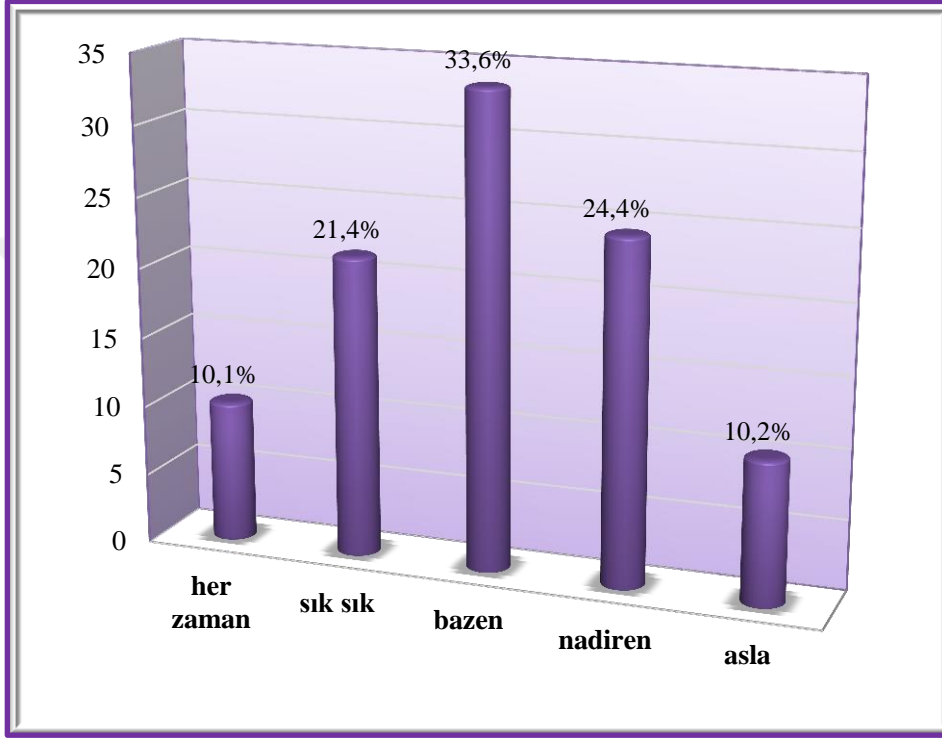
Örnekleme katılan üniversite gençlerinin en yakın arkadaşlarının siyasetle ilgi olma durumlarını ise şu şekildedir tanımlamaktadırlar; %14.7'si çok ilgili, %29.6'sı ilgili, %39.3'ü çok ilgili değil, %15.2'si ilgili değil, %1.5'i hiç ilgili değil (Tablo 5.16). Bu verilerden hareketle örnekleme katılan üniversite gençlerinin en yakın arkadaşlarının siyasetle ilgili olmayanlarının oranının %16.7 olduğu söylenebilir.

Tablo 5.16. En Yakın Arkadaşlarının Siyasete İlgisini Nasıl Tanımladığı

	Sayı	%
Çok ilgili	166	14,7%
İlgili	333	29,6%
Çok ilgili değil	445	39,3%
İlgili değil	172	15,2%
Hiç ilgili değil	17	1,5%
Toplam	1133	100%

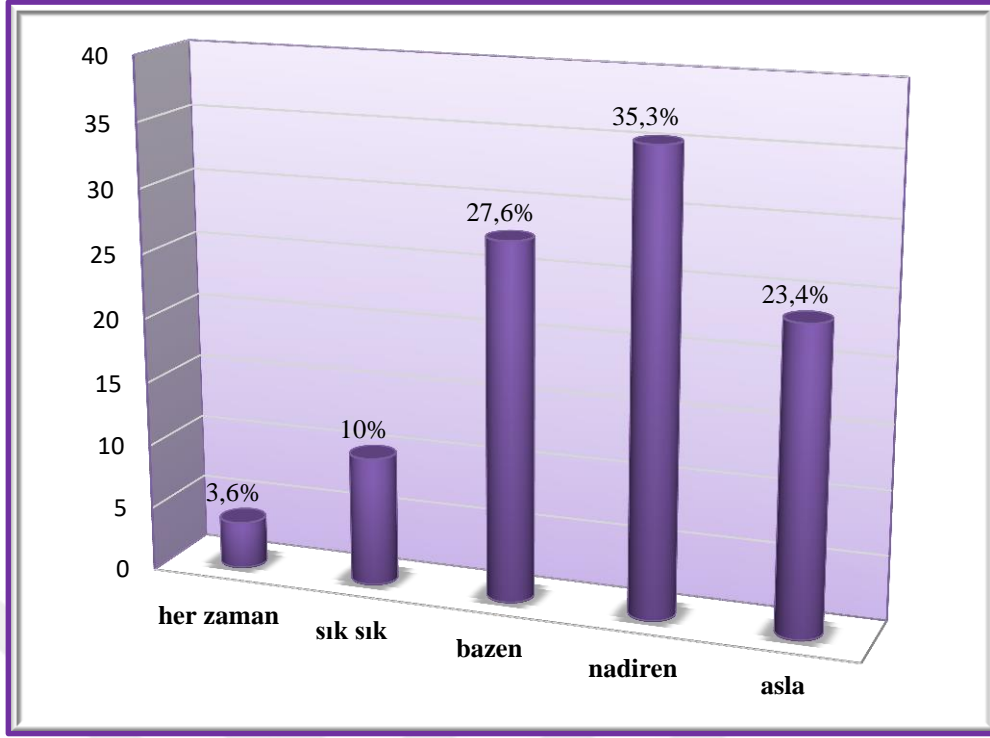
Örnekleme katılanların çevresindeki insanların siyasetle ilgili olma durumları analiz edildikten sonra, çevresindeki insanlarla siyasal konuları konuşma sıklıkları incelenmiştir. İlk önce toplam örnekleme katılan üniversiteli gençlerin babalarıyla siyasal konuları konuşma sıklıkları ele alındığında, %10.1'i her zaman konuştuğunu, %21.4'ü sık sık konuştuğunu, %33.6'sı bazen konuştuğunu, %24.4'ü nadiren konuştuğunu, %10.2'si asla konuşmadıklarını belirtmişlerdir (Grafik 5.5). Üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun aileden uzak başka yerlerde eğitim aldıkları ve yaşadıkları düşünülürse, üniversite gençlerinin aile bireyleriyle olan ilişki ve görüşme sıklığı azalma göstermektedir.

Örnekleme katılanların sadece %16.4'ü (Tablo 5.11) ailesiyle birlikte yaşadığını belirtirken diğer kişiler yurt, apart, ev gibi yerlerde ikamet ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda araştırmaya katılan üniversite gençlerinin ailelerinden uzak, daha kısıtlı ve sınırlı görüşmelerinin olduğu söylenebilir. Buradan hareketle üniversite öğrencilerinin aileleriyle bir araya gelme sıklığının az olması siyasal konuları konuşma ve tartışma durumlarını da etkilediği düşünülmektedir.

Grafik 5.5. Babalarıyla Siyasal Konuları Konuşma Sıklığı

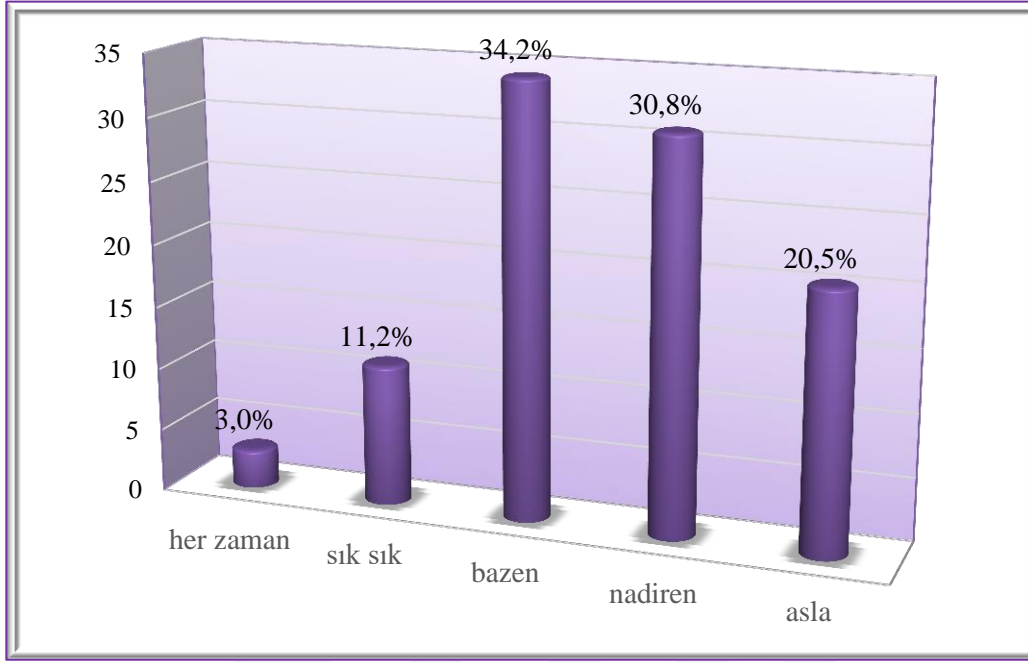
Toplam örnekleme katılanların anneleriyle siyasal konuları konuşma sıklıklarına bakıldığı zaman babalarına göre konuşma sıklık oranları daha azdır. Anneleriyle her zaman siyasal konuların konuşanların oranı %3.6, sık sık konuşanların oranı %10, bazen konuşanların oranı %27.6, nadiren konuşanların oranı %35.3, asla konuşmayanların oranı %23.4'tür (Grafik 5.6). Bu noktada kişilerin annelerin siyasal konulara ilgisinin babalarına göre daha düşük olmasına bağlı olarak konuşma sıklıkları da azalmaktadır. Başka bir yönle babanın eğitim seviyesinin anneden yüksek olmasına bağlı olarak örnekleme katılan üniversiteli gençlerin babalarıyla siyasal konuları konuşma sıklığı daha yüksektir.

Grafik 5.6. Anneleriyle Siyasal Konuları Konuşma Sıklığı

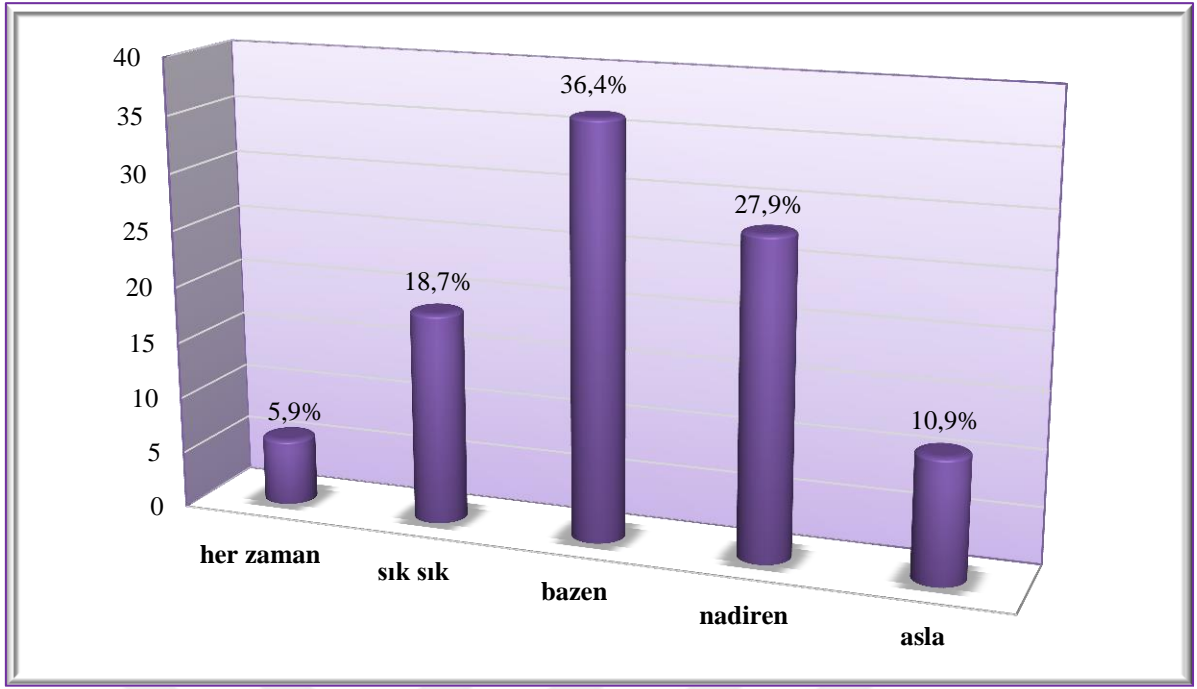
1980 sonrasında Türkiye’de ve dünyada yapılan birçok çalışma gençlerin arkadaşlarıyla birlikte aralarında siyaset gibi konuların konuşulmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır (ARI Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği, 2001; Türk Üniversite Gençliği Araştırması, 2003). 1980 dönemi sonrasındaki bulgular, gençliği apolitik olarak tanımlanmaya başlanmıştır. Daha öncede belirtildiği gibi gençlerin kendi aralarında siyaset konuşma, tartışma oranlarının düşük olması onların siyasete ilgisizliğini ve siyasi bilgisizliğini direkt olarak göstermez, bundan ziyade farklı bir perspektiften bakılarak gençlerin siyasi formları nasıl tanımladığına ve siyasi mekanizma olarak neyi tanımladıklarına bakılmalıdır. Çünkü siyaset bireylerin çocukluktan ölümüne kadar devam eden ve hayatın her alanında görülen bir kavramdır. Toplum devam ettiği sürece siyasetten ve siyaset biçimlerinden söz etmek mümkündür. Yapılan bu araştırmada ise örnekleme katılan üniversiteli gençlere sınıf arkadaşlarıyla ne sıklıkla siyaset konuştukları sorulduğu zaman; %20.5’i asla konuşmadıklarını, %30.8’i nadiren konuştuklarını, %34.2’si bazen konuştuklarını, %11.2’si sık sık konuştuklarını ve %3’ü ise her zaman konuştuklarını belirtmiştir (Grafik 5.7). Hiçbir şekilde arkadaşlarıyla konuşmayacak olanların oranı %20.5 olması geriye kalanların ise konuşma sıklığında değişkenlik gösterse de siyasi konular hakkında konuştukları görülmüştür. Üniversiteli gençlerin iş/sınıf arkadaşları dışında

zamanlarını beraber geçirdikleri guruplardan birisi de günlük arkadaş guruplarıdır. Bu arkadaş guruplarıyla siyaset konuşma sıklıkları ise Grafik 5.8’de verilmiştir.

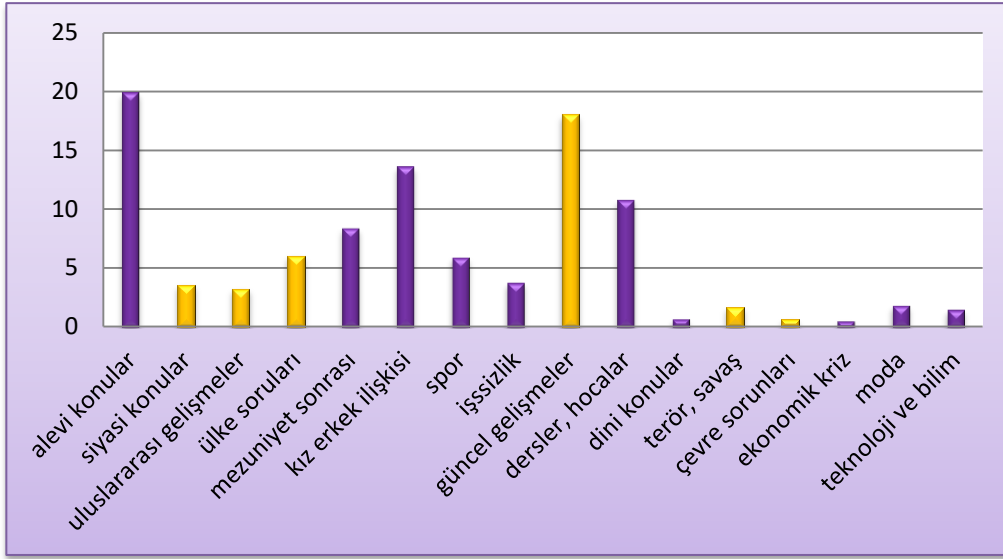
Grafik 5.7. İş/Sınıf Arkadaşlarıyla Siyasal Konuları Konuşma Sıklığı

Toplam örnekleme katılan üniversite gençlerinin arkadaşlarıyla siyaset konuşma oranları, sınıf/iş arkadaşlarına göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Arkadaşlarıyla siyaset konuşma sıklık oranları (Grafik 5.8) ise şu şekildedir; asla konuşmam diyenlerin oranı %10.9, nadiren diyenlerin oranı %27.9, bazen diyenlerin oranı %36.4, sık sık diyenlerin oranı %18.7, her zaman diyenlerin oranı ise %5.9’dur. Yine burada asla siyaset konuşmam diyenlerin oranı %10.9’dur. Bu oran iş/sınıf arkadaşlarıyla siyaset konuşmam diyenlere göre oldukça düşüktür. Yapılan gözlemlere göre örnekleme katılan üniversite gençlerinin arkadaşlarıyla siyasal konuları konuşma sıklığının çok fazla olmamasının nedenlerinden biri, üniversiteli gençlerin arkadaşlarıyla aralarında oluşabilecek ayrılıklar ve tartışmalardır. Üniversiteli gençler aşırı derecede siyaset konuşmanın farklı görüş ve düşünceye sahip arkadaşlarıyla arasındaki ilişkinin bozulacağını düşünmektedir.

Grafik 5.8. Arkadaşlarıyla Siyasal Konuları Konuşma Sıklığı

Toplam örnekleme katılan üniversite öğrencilerine arkadaşlarıyla en çok konuştukları konuların ne olduğu sorulduğunda %19.9'u en çok ailevi konuları konuştuklarını, ikinci sırada %18'i güncel konuları konuştuklarını ve üçüncü sırada kız erkek ilişkisini konuştuklarını belirtmişlerdir. %10'luk bir oranla dersler/hocalar dördüncü sırada, %8.4'lük bir oranla mezuniyet sonrası beşinci sırada, %6'lık bir oranla ülke sorunları altıncı sırada, %5.9'luk bir oranla spor yedinci sırada, %3.8'lik oranlar işsizlik sekizinci sırada, %3.5'lik oranla siyasi konular dokuzuncu sırada, %3.2'lik oranla uluslararası gelişmeler onuncu sırada, %1.9'luk oranla moda on birinci sırada, %1.6'lık oranla terör on ikinci sırada, %1.5'lik oranla teknoloji ve bilim on üçüncü sırada, %0.7'lik oranla dini konular on dördüncü sırada, %0.6'lık oranla çevre sorunları on beşinci sırada, %0.5'lik oranla ekonomik kriz on altıncı sırada yer almaktadır (Grafik 5.9). Fakat sarı renk ile gösterilen yerler (Grafik 5.9), aslında gençlerin konuştuğu siyasal konuların dağılımını da göstermektedir.

Grafik 5.9. Arkadaşlarıyla En Çok Konuştuğu Konuların Dağılımı

Kışlalı (2016) siyaseti etkileyen faktörleri alt yapısal ve üst yapısal diye ikiye ayırmaktadır. Alt yapısal etkenleri demografik ve ekonomik etkenler olarak sınıflandırırken, kurumsal ve kültürel etkenleri üst yapısal etkenler olarak sınıflandırmaktadır. Bu bağlamda siyaseti etkileyen faktörler siyasal tercihleri de etkilemektedir. Siyasal toplumsallaşma kavramı da bu sürece etki eden araçlardan biridir. Bu araçlar ise, aile, oku, arkadaş çevresi, siyasetçiler ve kitle iletişim araçlarıdır. Bu bölümde araştırmanın devamında üniversite gençlerinin siyasal tercihlerinin oluşmasında ailenin, sınıf arkadaşlarının, Sivil Toplum Kuruluşları/derneklerin, medyanın, siyasetçilerin okul/üniversitenin ve sosyal medyanın etki algısının durumu nicel verilerle ölçmeye çalışılmaktadır. Buradan hareketle örnekleme katılanlara siyasal tercihlerin oluşmasında ailenin etkili olup olmadığı sorulduğunda (Tablo 5.17) %14,6'sı hiç etkili olmadığını, %22,9'u etkili olmadığını, %44,3'ü etkili olduğunu, %14,8'i çok etkili olduğunu belirtirken, %3,5'i bu konuda fikri olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu verilerden hareketle üniversite gençlerinin siyasal tercihlerinin oluşmasında ailenin etkili bir faktör olduğu söylenebilir.

Tablo 5.17. Siyasal Tercihlerin Oluşmasında Ailenin Etki Algısı

	Sayı	%
Hiç etkili değil	165	14,6%
Etkili değil	259	22,9%
Etkili	501	44,3%
Çok etkili	168	14,8%
Fikrim yok	40	3,5%
Toplam	1133	100%

Siyasal tercihlerin oluşmasına etki eden faktörlerden bir diğeri ise arkadaşlardır. Geleneksel siyasi katılım anlayışında etkili olduğu düşünölmekteydi. Günlük zaman diliminin bir bölümünü de arkadaşlarıyla geçirdiğini düşünöldüğünde, bu durumun siyasi tercihlerin oluşmasında etkili olabileceği söz konusuydu. Fakat toplamda örnekleme katılan üniversite gençlerine siyasi tercihlerin arkadaşlarının etkili olup olmadığı sorulduğunda %37.7'si etkili olmadığını, %20.5'i hiç etkili olmadığını belirtmişlerdir. Etkili olduğunu düşünöyenlerin oranı ise %32.7, çok etkili diyenler ise %4.9'dur (Tablo 5.18).

Tablo 5.18. Siyasi Tercihlerin Oluşmasında Arkadaşlarının Etki Algısı

	Sayı	%
Hiç etkili değil	232	20,5%
Etkili değil	427	37,7%
Etkili	370	32,7%
Çok etkili	56	4,9%
Fikrim yok	48	4,2%
Toplam	1133	100%

Yunan döneminde kamunun alanı olan agora, özel çıkarların değil, toplum yurttaşlarının birincil kamusal iyiler adına ortak akıl yürütölen alandır. Ortak iyiye ulaşmak içinde bireysel düşönceler buralarda özgürce ifade edilmektedir. Agoralar olmadan karar verme ve özgürlüklerini koruyamazlar. Agoranın çağdaş dünyadaki hali sivil toplumdur. Aynı amaç burada geçerli olmakla birlikte hem toplumsal hem de bireysel özgürlüklerin korunması hedeflemektedir. Karşılık iyilerin dile getirilmesi açısından düşünödüğünü ifade edebilmede özgür olmak önemlidir. Herhangi bir baskı ya da cezaya uğramayacaklarından emin olduklarında katılımı bu hedefler gerçekleştirir (Tuncel, 2017:36). Bu durum siyasetin içinde yer almada etkili faktördür. Geleneksel katılım bağlamında 1980 öncesi gençlerin özellikle üniversite gençlerin siyasi tercihlerinin oluşmasına etki eden faktörlerden biri STK ve derneklerdi. Aynı zamanda 1980 öncesi dünyada ve Türkiye'de, gençlerin siyasi kimlik oluşumuna büyük etki yarattığı ve bireylerin kimlik tanımlarının STK ve dernek gibi kurumlar üzerinden yapıldığı bir dönemdi de denilebilir. Daha öncede belirtildiği gibi 1980 sonrası uygulanan neo-liberal politikalar ve şuan içinde bulunduğumuz post-modern dönemin getirileri, siyaset yapısında, siyaset algılanışında, siyasi kimlik tanımlanmasında ve siyasi katılım gibi birçok oluşumun yeniden tanımlanmasını ve tartışmasını beraberinde getirmiştir. 1980 öncesi üniversite gençleri kendilerini STK/derneklerin siyasi tercihlerin oluşmasında önemli derecede etkili olduğunu düşünürken, örnekleme katılan üniversite gençlerinin %76.3'ü etki olmadıklarını belirtmişlerdir. Etkili olduğunu düşünöyenlerin oranı ise %22.4'tür (Tablo 5.19). Örnekleme

katılan üniversite gençleri STK'lerin etkili olmadığını düşündüğü gibi üye olma oranları da düşüktür. KONDA'nın 2008 Hayat Tarzı araştırmasına göre ise Türkiye toplumunun %78,9'u bir STK'ya üye veya gönüllü değildir (KONDA, 2014). Türkiye'de kurulan derneklerin hedeflediği kitleler itibarıyla gençlere yönelik faaliyet gösteren dernekler %7,4'e tekabül etmektedir (Onuncu Kalkınma Planı, 2015:21). Siyasal tercihlerin oluşmasında diğer önemli bir faktörse medyadır. Araştırmamızda buna yer vermemiz kaçınılmazdır.

Tablo 5.19. Siyasal Tercihlerin Oluşmasında STK/Derneklerin Etki Algısı

	Sayı	%
Hiç etkili değil	415	36,6%
Etkili değil	337	29,7%
Etkili	198	17,5%
Çok etkili	55	4,9%
Fikrim yok	128	11,3%
Toplam	1133	100%

Medya bize dünyada yaşanan gelişmelerin, olayların bilgisini sunarken diğer taraftan, siyasi aktörler ve kamuoyu arasındaki iletişimde köprü işlevi görmektedir. Özellikle siyasi aktörler mesajlarını iletmek, medya yoluyla potansiyel seçmenlerine ulaşmaya ve bu süreci yönetirken aynı zamanda etkilemeye çalışmaktadırlar (Çağlar ve Asıgbulmuş, 2017:87). Bu bakımdan insanların siyasal tercihlerini oluşmasındaki diğer bir faktör medyadır. Toplam örnekleme katılan üniversite öğrencilerine siyasal tercihlerin oluşmasında medyanın etki durumu sorulduğunda; etkili olmadığını düşünenlerin oranı %44.6 iken, etkili olduğunu düşünenlerin oranı %51.3'tür (Tablo 5.20).

Tablo 5.20. Siyasal Tercihlerin Oluşmasında Medyanın Etki Algısı

	Sayı	%
Hiç etkili değil	210	18,5%
Etkili değil	296	26,1%
Etkili	475	41,9%
Çok etkili	106	9,4%
Fikrim yok	46	4,1%
Toplam	1133	100%

Siyasal tercihlerin oluşmasına etki eden faktörler arasında siyasetçilerin olduğunu da söyleyebilir. Bu konuda bazı birçok karşıt görüş bulunmakla birlikte örneğin bu konuda Cornelius Castoriadis, 1996'da Daniel Mermet'e, çağdaş siyasetin en bariz özelliğinin önemsizliği olduğunu söyler: "Siyasetçiler iktidarsızdır... Artık bir programları yok. Tek amaçları koltuklarında kalmak" diyerek siyasi kayıtsızlığı belirtmektedir (Bauman, 2014).

Fakat yapılan çalışmada ise örnekleme katılan üniversite gençlerinin siyasal tercihlerin oluşmasında siyasetçilerin etkili olduğunu düşünenlerin oranı %57 iken, etkili olmadığını düşünenlerin oranı ise %38.3'tür (Tablo 5.21). Bu verilerden hareketle örnekleme katılan üniversite gençlerinin siyasal tercihlerinin oluşmasında siyasetçilerin etkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda siyasetçilerin geçmişteki etkinlik derecesi günümüz siyasal sistem içerisinde aynı derecede olmasa da etkililiğini devam ettirmektedir.

Tablo 5.21. Siyasal Tercihlerin Oluşmasında Siyasetçilerin Etki Algısı

	Sayı	%
Hiç etkili değil	200	17,7%
Etkili değil	233	20,6%
Etkili	469	41,4%
Çok etkili	177	15,6%
Fikrim yok	55	4,9%
Toplam	1133	100%

Siyasal tercihlerin oluşumuna etki edebilecek faktörler arasında okul/üniversite kurumları yer almaktadır. Çünkü okul/üniversite öğrencilerin formel öğrenmeye maruz kaldığı farklı fikirleri tartıştığı ve gençlerin toplanıp eylem, gösteri ve protesto gibi hareketlerin yapıldığı yerdir. Özellikle 1960'lar dönemindeki gençliğin üniversitelerde en hareketli olduğu dönemdir. Üniversitelerdeki iki teşkilatlanma (sağ-sol), üniversite öğrencilerin siyasal katılımı ve aynı zamanda siyasal tercihlerini etkilemekteydi. Fakat örnekleme katılan üniversiteli gençler, okulların hala aynı etkiyi yarattığını düşünmemektedir. Bu konuda ki oranlar (Tablo 5.22) ise şu şekildedir: siyasal tercihlerin oluşmasında okul hiç etkili değil %32.9, etkili değil %40.9, etkili %18.1, çok etkili %3.8 ve fikrim yok %4.2'dir.

Tablo 5.22. Siyasal Tercihlerin Oluşmasında Okulun Etki Algısı

	Sayı	%
Hiç etkili değil	373	32,9%
Etkili değil	464	40,9%
Etkili	205	18,1%
Çok etkili	43	3,8%
Fikrim yok	48	4,2%
Toplam	1133	100%

İnternet tabanlı sosyal medyanın kullanımının yaygınlaşması ve artmasıyla birlikte kişiler arasında iletişimin şekillenmesinde yeni bir boyut kazanmıştır. Bu anlamda sosyal medya hedef kitleyi etkilemek ve istediği yöne sevk edilmesini sağlamak için uygun fırsatlar sunmaktadır (Çağlar ve Asıgbulmuş, 2017: 87). Bu konuda Chomsky ise, sosyal

medyanın kontrolünün büyük şirketler ya da devlet tarafından değil vatandaşlar tarafından yapıldığını ileri sürmektedir (Atton,2006). Bu duruma örnek olarak, ABD başkanlık seçiminde Obama'nın sosyal medyayı etkin kullanımını, Gezi Parkı olaylarını, Arap Baharı'nı saymak mümkündür. Ortadoğu'ya yayılan devrimci Arap Baharı'nın ardından bazı akademisyenler sosyal medya ve rejim değişikliğinin rolünü araştırarak, sosyal medyanın alternatif bir basın biçimi olarak “organizasyonel altyapı” sağlaması, farkındalık yaratması ve kolektif eylem için harekete geçirmesi konusunda yeni tartışmaların oluşmasını sağlamışlardır (Kamau, 2017:131, Bayraktutan vd., 2012: 10). Buradan hareketle örnekleme katılan üniversite gençlerine siyasal tercihlerin oluşmasında sosyal medyanın ne kadar etkili olduğu sorulduğunda %14.8'i hiç etkili olmadığı, %23.9'u etkili olmadığını, %44.2'si etkili olduğunu, %13.3'ü çok etkili olduğunu belirtmiştir (Tablo 5.23). Bu konuda fikri olmayanların oranı ise %3.8'dir. Toplam örneklem bakımından üniversite gençlerinin %57.5'i sosyal medyanın etkili olduğu, %38.7'si ise etkili olmadığı görüşündedir. Bu bağlamda, bu veriler “üniversite gençliğinin siyasal tercihlerin oluşmasında sosyal ağlar etkilidir” hipotezini kanıtlamaktadır.

Tablo 5.23. Siyasal Tercihlerin Oluşmasında Sosyal Medyanın Etki Algısı

	Sayı	%
Hiç etkili değil	168	14,8%
Etkili değil	271	23,9%
Etkili	500	44,2%
Çok etkili	151	13,3%
Fikrim yok	43	3,8%
Toplam	1133	100%

Örnekleme katılanların, siyasal tercihlerin oluşmasında sosyal medyanın etki durumunun siyasete ilgi tanımlamasına göre dağılımı arasındaki ilişkiye bakıldığı zaman, siyasetle “ilgili olanların” siyasal tercihlerin oluşmasında sosyal medyanın “çok etkili” olduğunu düşünenlerin oranı % 41.7, siyasetle “çok ilgili olmayanların” ise siyasal tercihlerinde sosyal medyanın “etkili” olduğunu düşünenlerin oranı % 40.4'tür. Genel olarak bakıldığı zaman siyasetle ilgili ve ilgisiz olanlarda sosyal medyanın siyasal tercihlerin oluşmasında etkili olduğunu düşünmektedir (Tablo 5.24).

Tablo 5.24. Siyasal Tercihlerin Oluşmasında Sosyal Medyanın Etki Algısı ve Siyasete İlgili Tanımlama Durumları

Siyasal Tercihlerin Oluşmasında Sosyal Medyanın Etki Algısı													
		Hiç Etkili Değil		Etkili Değil		Etkili		Çok Etkili		Fikrim Yok		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Siyasete İlgili Tanımlama Durumları	Çok İlgiliyim	20	11.9%	16	5.9%	25	5.0%	27	17.9%	1	2.3%	89	7.9%
	İlgiliyim	42	25.0%	88	32.5%	183	36.7%	63	41.7%	18	41.9%	393	34.7%
	Çok İlgili Değilim	51	30.4%	100	36.9%	201	40.4%	45	29.8%	6	14.3%	404	35.7%
	İlgili Değilim	33	19.6	46	17.%	68	13.3%	8	5.3%	13	30.2%	167	14.8%
	Hiç İlgili Değilim	22	13.1%	21	7.7%	23	4.6%	8	5.3%	5	11.6%	79	7.0%
Toplam		168	100%	271	100%	500	100%	151	100 %	43	100%	1133	100%

Sosyal medyaya ilişkin Bauman'ın görüşü ise, sosyal medyanın bir tuzak olduğudur. Bauman ölmeden bir yıl önce verdiği bir röportajda, İnsanların sosyal medya aracılığıyla yaptıkları, “klavye aktivizmi” denen protestolara karşı hep şüpheyle yaklaştığını ve internetin insanları ucuz eğlenceyle aptallaştırdığını belirtmiştir. Bu noktadan hareketle sosyal ağların insanların yeni afyonunu olarak görülüp görülmeceği tartışma konusu olmuştur. Bu durumu Bauman (2016) şu sözleriyle açıklamaya çalışmıştır:

“Kimlik doğduğun bir şey olmaktan çıktı ve bir göreve dönüştü: Kendi cemaatini kendin oluşturmak zorundasın. Ama cemaatler yaratılmaz, bir zümreye ya aitsindir ya da değılsindir. Sosyal ağların yaratabileceğı şey bir alternatif (ikame). Cemaat ile ağ arasındaki fark şu: sen bir cemaate aitsindir, ama ağ sana aittir. Dizginler elindeymiş gibi hissedersin. Dilersen arkadaş eklersin, dilersen silersin. İlişkin olan önemli insanların kontrolü senin elindedir. Sonuç olarak insanlar kendilerini biraz daha iyi hisseder, çünkü bireyci çağımızın büyük korkusu yalnızlık, terk edilmişliktir. Ancak internette arkadaş ekleyip çıkarmak o kadar kolaydır ki, insanlar sokağa çıktıklarında, işe

gittiklerinde, mantıklı bir etkileşime girmeleri gereken çok sayıda insanı bir arada bulacakları herhangi bir yerde gerekli gerçek sosyal becerileri edinmeyi başaramazlar... Sosyal medya bize diyalog kurmayı öğretmiyor, çünkü anlaşmazlıktan kaçınmak çok kolay. Ancak insanların çoğu sosyal medyayı bir araya gelmek veya ufuklarını genişletmek için değil, tam tersine, kendilerine kendi seslerinin yankıları olan sesleri duyacakları, kendi yüzlerinin yansıması olan yüzleri görecekleri bir konfor alanı yaratmak için kullanıyor. Sosyal medya çok kullanışlı ve keyifli bir tuzak.”²²

Bu bağlamda bakıldığında sosyal medyada siyasal içerikli paylaşım yapanlar kişinin sayfasında ekli olanlar yani kendisiyle aynı düşünce ve görüşe sahip olan insanlardır. Bu bakımdan siyasal düşünce ve görüşler aynı daire içinde dönmektedir. Kişi sosyal ağlardaki kişisel sayfasına beğendiği, merak ettiği ünlüleri, siyasetçileri vb. kişileri eklemekte ya da sayfasından takip etmektedir. Böylece bu kişilerin paylaşımlarına ister istemez maruz kalmaktadır. Fakat diğer bir boyutta, insanlar kişilerin paylaşımlarından hoşlanmadıkları, rahatsız oldukları zaman onları silebilmekte, engelleyebilmekte ve hatta şikayet edebilmektedirler. Örnekleme katılan üniversiteli gençlere bu durumla ilgili şu soru yöneltilmiştir: “Sosyal medyada, hoşuma gitmeyen siyasi paylaşımlarda bulunanları şikayet ederim/silerim/engellerim/takibi bırakırım” ifadesini ne sıklıkla yaparsınız? Toplam örnekleme katılan üniversite gençlerinin %43.4’ü asla yapmadıklarını, %19.9’u nadiren yaptığını, %19.7’si bazen yaptığını, %7.7’si sık sık yaptığını, %9.1’i her zaman yaptığını belirtmiştir (Tablo 5.25). Bu verilerden hareketle farklı sonuçlar çıkartılabilir, birincisi %43.4’nün sosyal medyasında hoşuna gitmeyen siyasal paylaşım yapanlara karşı herhangi bir silme/şikayet etme/takibi bırakma gibi davranışı göstermemesi insanların hoşuna gitmese de farklı siyasi görüş ve düşüncelere karşı saygı ve ifade özgürlüğüne inandığını göstermektedir. Ya da Bauman’ın (2016) belirttiği gibi, sosyal medyada etkili olan kişilerle aynı görüşe sahip olduğu için silme/engelleme/şikayet etme gereği duymamıştır. Diğer taraftan %56.6’lık bir oranın sıklık derecesi değişkenlik göstererek silme/engelleme/şikayet etme/takibi bırakma gibi davranışları göstermesi katı görüşlü bir üniversite gençlik kesimini göstermektedir. Benzer bir çalışma Kamau’nun (2017) Kenya’nın Nairobi şehrindeki iki üniversiteye kayıtlı 600 kişiyle, gençlerin politik katılımı sosyal medyanın önemi üzerine yaptığı bir anket çalışmasında da görülmektedir. Kamau (2017), yaptığı çalışmada gençlerin % 61 kendi görüşüne ters bir siyasal paylaşım durumlarında görmemezlikten geldiklerini, geri kalan % 26’lık bir kesim ise içeriği sildiklerini ya da (%13) bloke edip kişiyi, sayfayı engellediklerini belirtmişlerdir (Kamau, 2017:137).

²² Bauman’ın 2016 yılında vermiş bir röportaj: “Zygmunt Bauman: Sosyal Medya Bir Tuzak”, (Çev. Koçak, C. 2016 Ocak 28). http://vesaire.org/zygmunt-bauman-sosyal-medya-bir-tuzak/#_edn3

Tablo 5.25. Sosyal Medyadan Hoşuna Gitmeyen Siyasi Paylaşımında Bulunanları Silme/Engelleme/Şikayet Etme/Takibi Bırakma Sıklıkları

	Sayı	%
Her zaman	103	9,1%
Sık sık	87	7,7%
Bazen	223	19,7%
Nadiren	225	19,9%
Asla	492	43,4%
Toplam	1133	100%

Türkiye’de yaşanan 15 Temmuz darbe girişiminden beş gün sonra ilan edilen²³ olağanüstü hal (OHAL) süreci halen devam etmektedir. Son iki yılda, OHAL kapsamında yasaklanan toplu yürüyüşlerin, protestoların ve eylemlerin yasaklanması gençlerin siyasi katılımında bir düşüş meydana getirdiği düşünülmektedir. Bu süreçte KHK’larla dernek ve vakıflar kapatılmasıyla, gençlerin halk temelli örgütlenmelere daha mesafeli durmalarına neden olmuştur. Gençler bu durumun en temel sebeplerinden biri olarak ailelerin taşıdıkları siyasi kaygıları işaret etmektedirler.²⁴ Örnekleme katılan üniversite gençlerine OHAL sürecinin siyasal katılımlarını ne yönde etkilediği sorulduğu zaman, %54.2’si etkilemediğini, %28,4’ü olumsuz etkilediğini, %9.7’si çok olumsuz etkilediğini, %6.4’ü olumlu etkilediğini, %1.3’ü ise çok olumlu etkilediğini belirtmiştir (Tablo 5.26).

Tablo 5.26. OHAL Sürecinin Siyasal Katılıma Etki Yönü

	Sayı	%
Çok olumlu etkiledi	15	1,3%
Olumlu etkiledi	72	6,4%
Etkilemedi	614	54,2%
Olumsuz etkiledi	322	28,4%
Çok olumsuz etkiledi	110	9,7%
Toplam	1133	100%

Toplam örnekleme katılan öğrencilere yöneltilen sorulardan bir diğeri siyasal katılımlarına etki eden faktörlerin (adayın ideolojisi, partinin ideolojisi, partinin icraatları ve vaatleri, adayın kendisi, internet, sosyal medya, televizyon yayınları, miting ve gösterilerin) ne derece önemli olduklarıdır. Bu faktörler tek tek incelendiğinde adayın ideolojisinin “çok önemli” olduğunu düşünenlerin oranı %43.9, “önemli” olduğunu düşünenlerin oranı %37.6, “kararsızım” diyenlerin oranı %13.1, “önemsiz” olduğunu düşünenlerin oranı %2,3 ve “hiç önemi yok” diyenlerin oranı %3’tür (Tablo 5.27). Bu

²³ <https://www.takvim.com.tr/guncel/2016/07/21/tbmmde-ohal-gorusmesi-basladi>

²⁴ <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/05/19/toplum-gonulleri-vakfi-arastirmasi-ohalde-genclerin-siyasal-katilimi-dustu/>

verilerden hareketle örnekleme katılanların %81.5'i adayın ideolojisinin önemli olduğunu düşünmektedir.

Parti ideolojisinin siyasal katılımıda “çok önemli” olduğunu düşünenlerin oranı %37.6, “önemli” olduğunu düşünenlerin oranı %43.6, “kararsızım” diyenlerin oranı %12.9, “önemsiz” olduğunu düşünenlerin oranı %3.1 ve “hiç önemi yok” diyenlerin oranı %2.8’dir. (Tablo 5.27).

Parti icraatlarının siyasal katılımıda “çok önemli” olduğunu düşünenlerin oranı ise; %36.9, “önemli” olduğunu düşünenlerin oranı %41.7, “kararsızım” diyenlerin oranı %14.4, “önemsiz” olduğunu düşünenlerin oranı %4.7 ve “hiç önemi yok” diyenlerin oranı %2.3’tür (Tablo 5.27). Örnekleme katılan üniversite gençlerinin %88.6’sı partinin icraatlarını ve vaatlerinin önemli olduğunu belirtmiştir. Partinin icraatları ve vaatlerinin önemli olmasının yanında, demokratik sistemin vaatleri de siyasal katılımıda önemlidir.

Siyasal katılımı etki eden faktörlerden bir diğeri faktör ise adayın kendisidir. Toplam örnekleme katılan üniversite gençleri adayın kendisinin siyasal katılımıdaki önemlilik durum verileri ise şu şekildedir. “çok önemli” olduğunu düşünenlerin oranı %33, “önemli” olduğunu düşünenlerin oranı %38.7, “kararsızım” diyenlerin oranı %15.8, “önemsiz” olduğunu düşünenlerin oranı %9.3 ve “hiç önemi yok” diyenlerin oranı %3.3’tür (Tablo 5.27). Bu verideki genel görüş, adayın kendisinin, üniversite gençliğinin siyasal katılımılarında %71,7 etkili olduğudur.

Tablo 5.27. Siyasal Katılıma Etki Eden Faktörler

	Çok önemli		Önemli		Kararsızım		Önemsiz		Hiç önemi yok		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Adayın ideolojisi	497	43,9%	428	37,6%	148	13,1%	26	2,3%	34	%3	1133	100%
Partinin ideolojisi	424	37,7%	494	43,6%	146	12,9%	35	3,1%	31	2,8%	1133	100%
Partinin icraatları ve vaatleri	418	36,9%	473	41,7%	163	14,4%	53	4,7%	26	%2,3	1133	100%
Adayın kendisi	374	%33	438	38,7%	179	15,8%	105	9,3%	37	3,3%	1133	100%
İnternet	187	%16,5	418	36,9%	304	26,8%	162	14,3%	62	5,5%	1133	100%
Sosyal medya	182	16,1%	434	%38,4	293	25,9%	159	14%	65	5,7%	1133	100%
Televizyon yayınları	165	14,6%	424	37,4%	287	25,3%	174	15,4%	83	7,4%	1133	100%
Miting ve gösteriler	160	14,1%	401	35,4%	295	26%	191	16,9%	86	7,5%	1133	100%
Aile ve yakın çevre	167	14,7%	357	31,5%	288	25,4%	223	19,7%	98	8,6%	1133	100%
Yapılan siyasal kampanyalar	175	15,4%	356	31,4%	323	28,5%	191	16,9%	88	7,7%	1133	100%

Yapılan çalışmalar, gençlerin sosyal medyayı, interneti sık kullanmalarına bağlı olarak siyasal katılımlarının da artıca yönündedir. Bu durumun sebebi ise, insanların internete çok zaman ayırdıklarında politik sitelere bakmalarını ve doğal olarak siyasal katılıma doğru bir çekim gücünün oluşmasıdır (Kırmızıdağ, 2013:169-170). İnternetin siyasal katılımdaki etkisine bakıldığında ise oranlar şu şekildedir: “çok önemli” olduğunu düşünenlerin oranı %16,5, “önemli” olduğunu düşünenlerin oranı %36,9, “kararsızım” diyenlerin oranı %26,8, “önemsiz” olduğunu düşünenlerin oranı %14,3 ve “hiç önemi yok” diyenlerin oranı %5,5’tir (Tablo 5.27). Örnekleme katılan üniversite gençlerinin internetin siyasal katılımda önemli olduğunu düşünenlerin oranı %53,4’tür. Genel itibariyle internetin üniversite gençler için siyasal katılımında etkili olduğunu söylemek mümkündür, ayrıca önemsiz ve çok önemsiz diyenlerin oranı %19,8’dir. Gençlerin internetle geçirdiği zamanın yüksek olması, Y ve özellikle Z gibi kuşakların internet ağı toplumu içinde doğmaları bu noktada internetinde siyasal yaşamda büyük etkiler yaratacağı düşünülmektedir. Bu düşüncüyü destekleyen verilerden birisi de üniversite gençlerine sıcak bir siyasal olay ya da gelişme hakkında bilgi almak istediklerin ilk kullandıkları/izledikleri (TV, radyo, gazete, internet gibi) araçlar sorulduğunda en çok internet cevabını vermişlerdir. Bu bakımdan örnekleme katılan üniversite gençlerinin %73,1’i interneti, %18,4’ü televizyonu, %4,9’u

gazeteyi, %1.6'sı radyoyu kullandıklarını ve %2'si ise hiç birini kullanmadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 5.28). %73.1'nin sıcak bir siyasal olay ve gelişmede, bilgilenmede interneti kullanması aslında en çok etkilenebileceği kanalında internet olduğunu göstermektedir.

Bu genel verilerin yanı sıra, Gazi Üniversitesi' öğrencileri ile yapılan bir araştırmada öğrencilerin en çok kullandıkları kitle iletişim aracı yüzde 41,2 ile internet olduğu tespit edilmiştir. Medya bağımlılık teorisi bağlamında yürütülen çalışmada, internet kullanma ile bağımlılık ilişkilerini ortaya koymuştur. Çalışmanın verilerine göre; öğrencilerin ülkesinde, dünyada olup bitenleri, kültürleri, olayları anlamak ve yorumlamak için internete yöneldikleri tespit edilmiştir (Işık, 2007).

Tablo 5.28. Sıcak Siyasi Gelişme/Olay Hakkında Bilgi Almada Kullanılan Araç

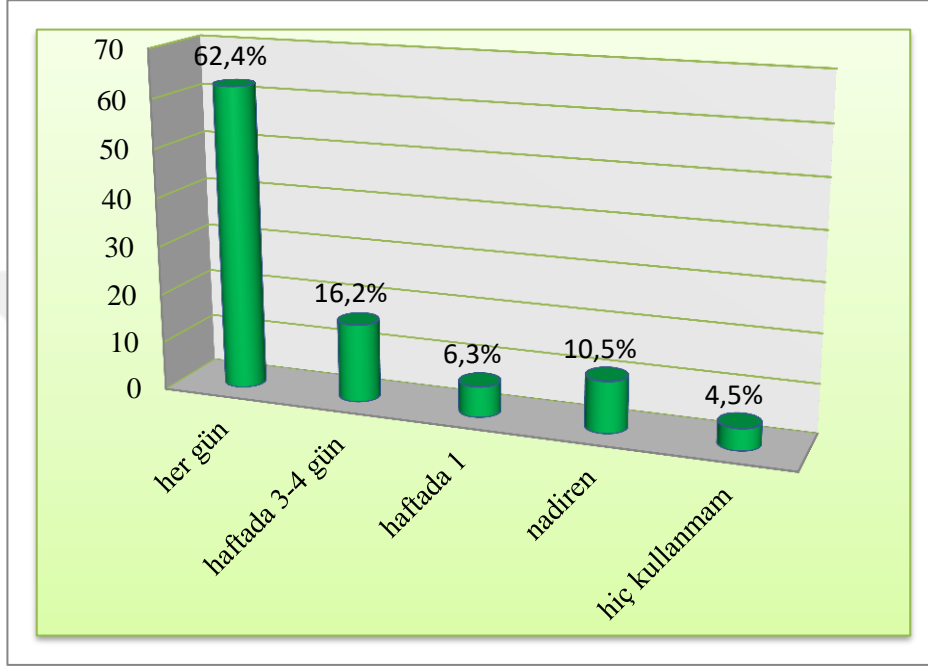
	Sayı	%
Televizyon	209	18,4%
Radyo	18	1,6%
Gazete	56	4,9%
İnternet	828	73,1%
Hiçbirisi	22	2,0%
Toplam	1133	100%

Sosyal medyanın siyasal katılımdaki etkine bakıldığı zaman örnekleme katılan üniversite gençlerinde, “çok önemli” olduğunu düşünenlerin oranı %16.1, “önemli” olduğunu düşünenlerin oranı %38.4, “kararsızım” diyenlerin oranı %25.9, “önemsiz” olduğunu düşünenlerin oranı %14 ve “hiç önemi yok” diyenlerin oranı %5.7'dir (Tablo 5.27). Sosyal medya hayatımızdaki geçmişinin çok fazla olmamasına rağmen etkisi, bir adayın ideolojisi, partinin ideolojisi kadar yüksektir.

Türkiye'de ve dünyanın birçok noktasında sosyal medya kullanımı genç kuşaklar arasında oldukça yaygındır. Sosyal medya kullanımının yaygın olması beraberinde, sürekli siyasal veya güncel gelişmelere ilişkin paylaşım yapmayan gençlerin, toplumun birçok kesimi tarafından yapılan siyasal ve güncel paylaşımlara maruz kalma sürecini de beraberinde getirmektedir. Bu bakımdan örnekleme katılan üniversite gençlerine siyasal bilgi edinmede sosyal medya aracını ne sıklıkla kullandıkları sorulduğunda %62.4'ü her gün kullandığını, %16.2'si haftada 3-4 kez kullandığını belirtmiştir (Grafik 5.10). Siyasal bilgilenmede sosyal medyayı her gün kullananları oranının %62.4 olması ve siyasal katılımda sosyal medyanın önemli olduğunu düşünenlerin oranının %54.5, önemsiz ve çok önemsiz olduğunu

belirtenlerin oranının %19.7 olması, üniversiteli gençlerin siyasal sosyalleşmelerinde sosyal medyanın etkili olabileceği görüş ortaya çıkmaktadır.

Sosyal medyanın siyasal katılımında etkinlik oranının %54.5 ve siyasal bilgilenmede %62.4'nün sosyal medyayı her gün kullanıyor olması, üniversite gençliğinin siyasal sosyalleşmesinde sosyal ağların etkili olabileceği yönündeki hipotezi de kanıtlamaktadır.

Grafik 5.10. Siyasal Konularda Bilgilenmede Sosyal Medya Aracını Kullanma Sıklığı

Siyasal katılımı etkileyen faktörlerden bir diğeri de televizyon yayınlarıdır. Televizyon yayınları son derece güçlü bir ikna, tanıtım ve propaganda kaynağı olarak değerlendirilebilir (Akdağ, 2014: 14). Örnekleme katılan üniversite gençlerine televizyon yayınlarının siyasal katılımın oluşmasında önemi sorulduğunda %14.6'sı çok önemli olduğunu, %37.4'ü önemli olduğunu, %25.3'ü kararsız olduğunu, %15.4'ü önemsiz olduğunu, %7.4'ü ise hiç öneminin olmadığını belirtmiştir (Tablo 5.27). Kararsızlık yaşayanların oranı yine burada da azımsanmayacak kadar yüksektir.

Siyasal katılımında miting ve gösterilerin toplam örnekleme katılan üniversite gençlerinin siyasal katılımında çok önemli olduğunu belirtenlerin oranı %14.1, önemli diyenlerin oranı, %35.4, kararsız olanların oranı %26, önemsiz olduğunu belirtenlerin %16.9 ve çok önemsiz olduğunu belirtenlerin oranı ise %7.5'tir (Tablo 5.27).

Siyasal katılıma etki ettiği düşünülen faktörlerden bir diğeri, yapılan siyasal kampanyalardır. Toplam örnekleme katılan üniversite gençlerinin %15.4'ü siyasal katılımlarında yapılan siyasal kampanyaların çok önemli olduğunu belirtirken, %31.4'ü önemli olduğunu, %28.5'i kararsız olduğunu, %16.9 önemsiz olduğunu, %7.7'si ise hiç önemli olmadığını belirtmiştir (Tablo 5.27).

5.1.3. Üniversite Gençlerinin Geleneksel ve Geleneksel Olmayan/Post- Modern Siyasal Davranışları

Çalışmanın bu kısmında örnekleme katılan üniversite öğrencilerinin siyasete ilişkin düşünce, algı, siyasal davranışları (geleneksel, geleneksel olmayan ve post modern katılım) arasındaki ilişkileri ve yönelimlerini tespit etmek için nicel araştırma bağlamında sorular yöneltilmiştir.

Siyasal katılım arasında en sık görülen davranışlardan biri oy vermedir. Geleneksel siyasal katılım biçimlerinden günümüzde aktif şekilde devamlılığını sağlayan davranış oy kullanmadır. Son on iki ayda toplam örnekleme katılan üniversite gençlerinin oy kullanma davranışlarına baktığımızda %83.8'inin oy kullandığını, %16,2'sinin ise oy kullanmadığı görülmüştür (Tablo 5.29).

Tablo 5.29. Geçtiğimiz On İki Ay Boyunca Oy Kullanma Davranışları

	Sayı	%
Oy kullanmadım	184	16,2%
Oy kullandım	945	83,8%
Toplam	1133	100%

Oy kullanma davranışındaki yüksek oran örnekleme katılan üniversite gençlerinin son yerel/genel seçimlerinde görülmektedir. Son yerel/genel seçimlerde oy kullananların oranı %84 iken oy kullanmayanların oranı %16'dır (Tablo 5.30). Oy kullanmayanların neden oy kullanmadıklarının sebepleri ise Tablo 5.30'da verilmiştir.

Tablo 5.30. Son Genel/Yerel Seçimlerde Oy Kullanma Durumları

	Sayı	%
Evet	952	84,0%
Hayır	181	16,0%
Toplam	1133	100,0%

Örnekleme katılan üniversiteli gençlerinin son yerel/genel seçimlerde oy kullanmama davranışlarının sebepleri (Tablo 5.31) ise şu şekildedir: %7.9'u yaşı 18 yaştan

küçük olduğu için oy kullanamadı, %5.9'u oy kağıdının ikamet ettiği yerde, memlekette olduğu için oy kullanmadığını, %1'i oy vermenin bir şeyi değiştireceğini düşünmeği için oy kullanmadıklarını, %0.8'i oy verecek parti bulamadığı ve %0.4 ise protesto olsun diye oy kullanmadıkları belirtmişlerdir. Oy kullanma davranışı ülkede genel olarak tüm yaş gruplarında yaygın olan bir durumdur. TÜSİAD'ın "Seçim Sistemi ve Siyasal Partiler Araştırması"na göre, genç seçmen kitlesinin siyasete katılım etkinliğinin ilk sırasında 4 puan üzerinden 3,79 ile seçimlerde oy kullanma davranışı yer almaktadır. Bunu %3,15 ile çeşitli medya araçlarıyla siyaset izlemek ve %1,81 ile siyaset tartışmak takip etmektedir (TÜSİAD, 2001:14).

Tablo 5.31. Genel/Yerel Seçimlerde Oy Kullanmama Sebepleri

	Sayı	%
Oy kullandı	952	84%
Yaşım tutmadığı için oy kullanamadım	90	7,9%
Oy vermek bir şeyi değiştirmez	11	1,0%
Oy kağıdım ikamet ettiğim yerde/memlekette olduğu için	67	5,9%
Protesto olsun diye	4	0,4%
Oy verecek parti bulamadım	9	0,8%
Toplam	1133	100%

Örnekleme katılan üniversiteli gençlere yöneltilen sorulardan bir diğeri "gelecek seçimlerde oy kullanmayı düşünüyor musunuz?" sorusudur. Örnekleme katılan üniversite gençlerinin gelecek seçimlerde oy kullanmayı düşünenlerin yüksektir. Gelecek seçimlerde oy kullanmayı düşünenlerin oranı %90.3, kararsız olanların oranı %6.6 ve kullanmayacak olanların oranı ise %3.1'dir (Tablo 5.32).

Tablo 5.32. Gelecek Seçimlerde Oy Kullanma Durumları

	Sayı	%
Evet	1023	90,3%
Hayır	35	3,1%
Kararsız	75	6,6%
Toplam	1133	100%

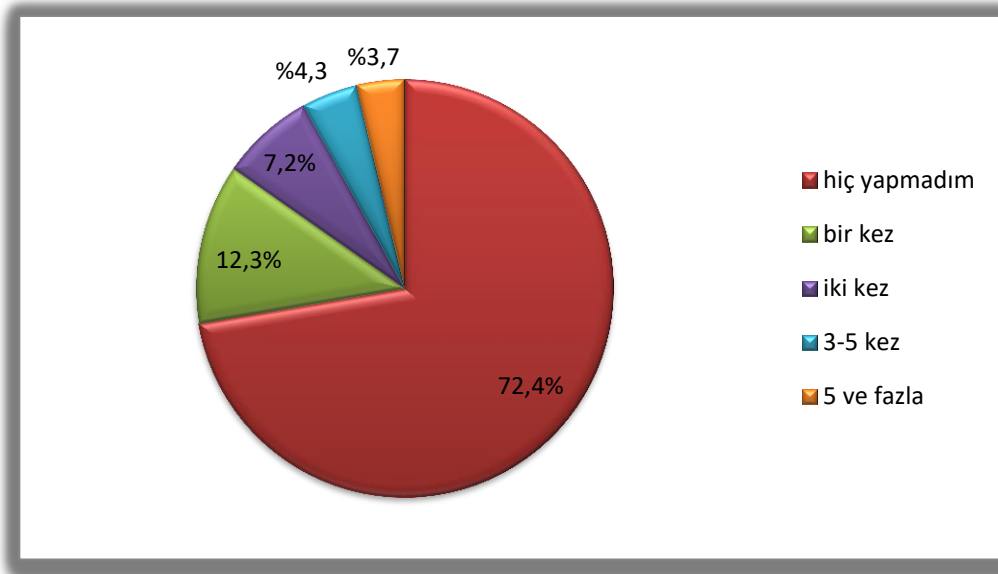
Üniversite gençlerine gelecek seçimlerde hangi partiye oy vereceklerinin bilme durumları sorulduğunda toplam örnekleme katılanların %58'i evet cevabını verirken, %33.6'sı kararsız olduğunu ve %8.4'ü ise hayır cevabını vermiştir (Tablo 5.33). Geleneksel siyasal katılımında kişilerin en çok benimsedikleri şeylerden birisi de partilerdir. Bu bağlamda oranlara bakıldığı zaman %33.6'lık bir oranın kararsız olması tam anlamıyla bir partiyi benimsemiş veya partiden etkilenmiş olduğunu söylemek zor bir durumdur. Bu ve bunun gibi veriler partilerin etkinliği artık azalıyor mu? sorusunu akla getirmektedir. Beck (2014),

bu durumu açıklarken siyasal partilerin söylemlerinin birbirine yaklaştığından söz etmektedir. Yani siyasetçilerin ve partilerin vatandaşları etkilemedeki söylemleri birbirlerine benzemektedir. Bu durum vatandaşların parti tercihlerinde kararsız kalmasına neden olmaktadır.

Tablo 5.33. Gelecek Seçimlerde Hangi Partiye Oy Vereceklerini Bilme Durumları

	Sayı	%
Evet	657	58%
Hayır	95	8,4%
Kararsız	381	33,6%
Toplam	1133	100%

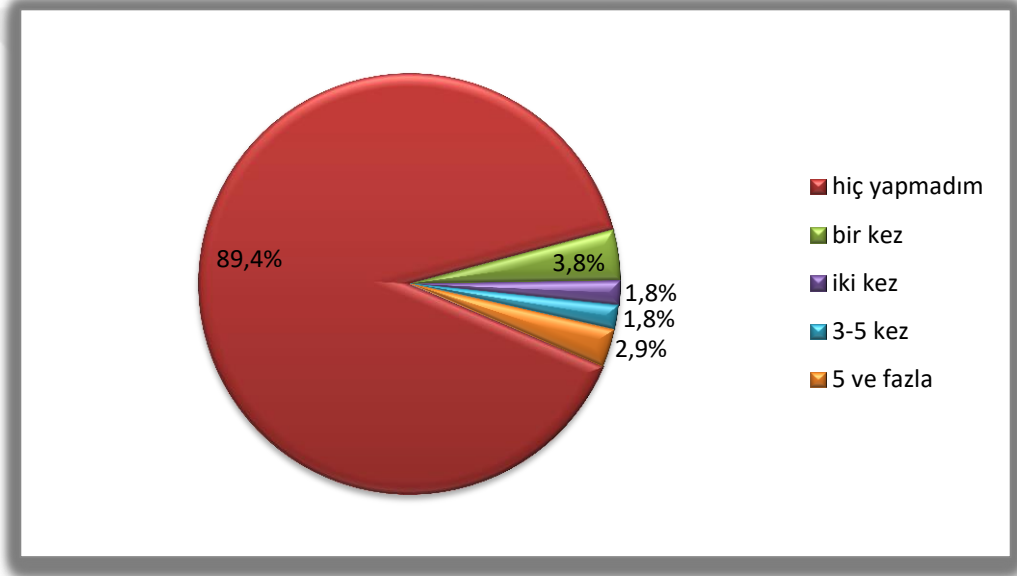
Geleneksel anlamda siyasal davranış olarak sayılan durumlardan birisi de siyasal konularla ilgili herhangi bir toplantıya katılıp katılmadıklarıdır. Toplam örnekleme katılan üniversite gençlerine geçen on iki ay boyunca herhangi bir siyasal konularda toplantıya katılıp katılmadıkları ve katıldılarsa bunu kaç kez yaptıkları sorulduğunda büyük çoğunluğu %72.4'ü herhangi bir siyasal konulu toplantıya katılmadıklarını belirtmiştir. %12.3'ü bir kez katıldığını, %7.2'si iki kez katıldığını, %4.3'ü 3-5 kez katıldığını ve %3.7'si ise 5'ten fazla kez katıldığını belirtmiştir (Grafik 5.11). Görüldüğü üzere geleneksel katılım şekli olan siyasal toplantılara katılma oranı düşük olsa da tercih edilmektedir.

Grafik 5.11. Geçen On İki Ay Boyunca Siyasal Konularla İlgili Toplantıya Katılım Dağılımı

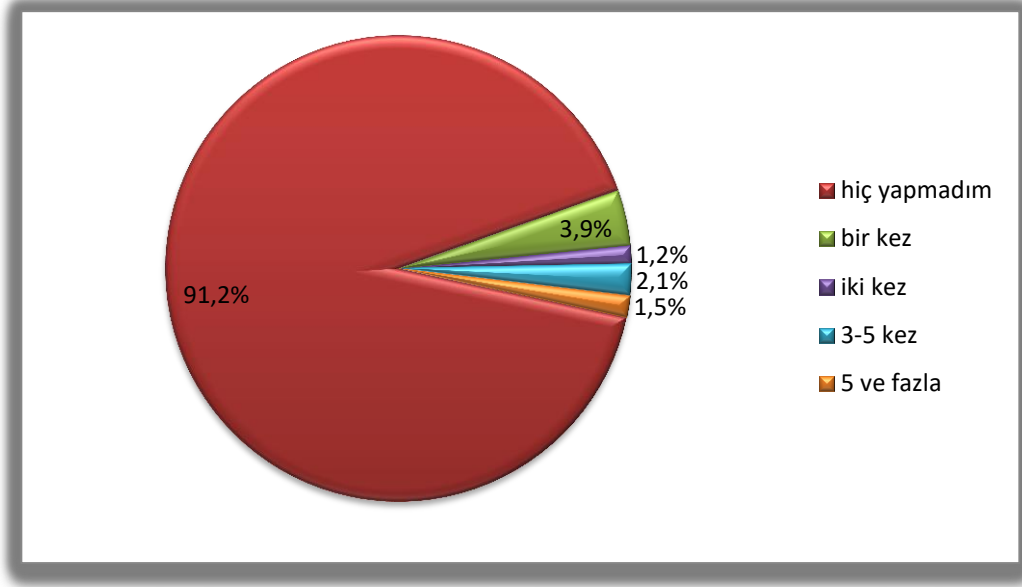
1960'lı yıllarda üniversite işgallerinin dünyada ve Türkiye'de başladığı tarihler olarak bilinmektedir (Bulut, 2011:124). 1960 ve 1980 yılları arasında üniversiteler,

gençlerin toplaşıp defalarca siyasi içerikli konuşmaların yapıldığı, siyasi bildirilerin dağıtıldığı ve boykotların yapıldığı bir yerlerdi. Özellikle 68 hareketlerinde üniversite gençleri oturma eylemleriyle, dersleri boykot ederek (başlarda) şiddete az yer vererek pasif eylemler yapmaktaydılar (Tuncel, 2010:87). Toplam örnekleme katılan üniversite gençlerine, geçen on iki ay boyunca herhangi bir siyasi içerikli konuşma yapma durumları ve kaç kez yaptıkları sorulduğunda ise; % 89.4'ü hiç yapmadığını, %3.8'i bir kez yaptıklarını, %1.8'i iki kez yaptığını, %1.8'i 3-5 kez yaptığını ve %2.9 ise 5 ve 5'ten fazla kez yaptığını belirtmiştir (Grafik 5.12). Bu verilerden hareketle üniversite gençlerinin geleneksel olmayan siyasi katılım biçimlerinden, siyasi içerikli konuşma yapma davranışında büyük ölçüde azalma olduğunu söylemek mümkündür.

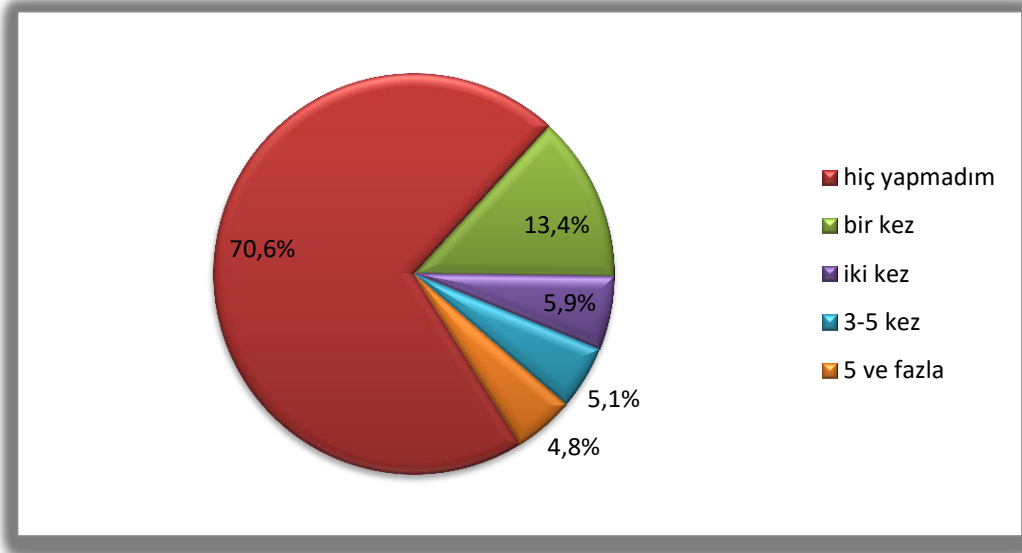
Grafik 5.12. Geçen On İki Ay Boyunca Siyasi İçerikli Konuşma Dağılımı

Siyasete ya da siyasi olaylara ilişkin bildiri dağıtma oranları ise oldukça düşük olduğu görülmektedir. Örnekleme katılan üniversite gençlerinin bir veya birkaç kez bildiri dağıtanların oranı %8.8'dir. Herhangi bildiri dağıtmayanların oranı ise %91.2'dir (Grafik 5.13). Görüldüğü gibi geleneksel olmayan katılım biçimlerinden siyasi içerikli bildiri dağıtımını, toplam örnekleme katılan üniversite gençleri tarafından benimsenen ve devam ettirilen bir davranış değildir.

Grafik 5.13. Geçen On İki Ay Boyunca Bildiri Dağıtım Dağılımı

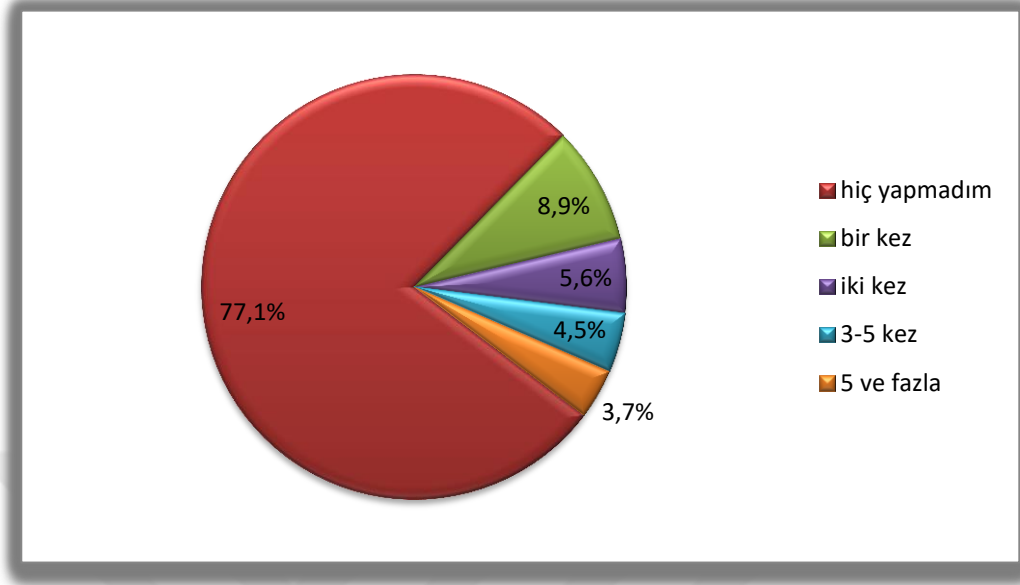
Toplam örnekleme katılan üniversiteli gençlere geçen on iki boyunca siyasi içerikli imza kampanyasına katılımları sorulduğunda ise; %70.6'si hiç yapmadığını, %13.4'ü bir kez yaptığını, %5.9'u iki kez yaptığını, %5.1'i 3-5 kez yaptığını, %4.8'i 5 ve daha fazla yaptığını belirtmiştir (Grafik 5.14).

Grafik 5.14. Geçen On İki Ay Boyunca Siyasi İçerikli İmza Kampanyasına Katılım Dağılımı

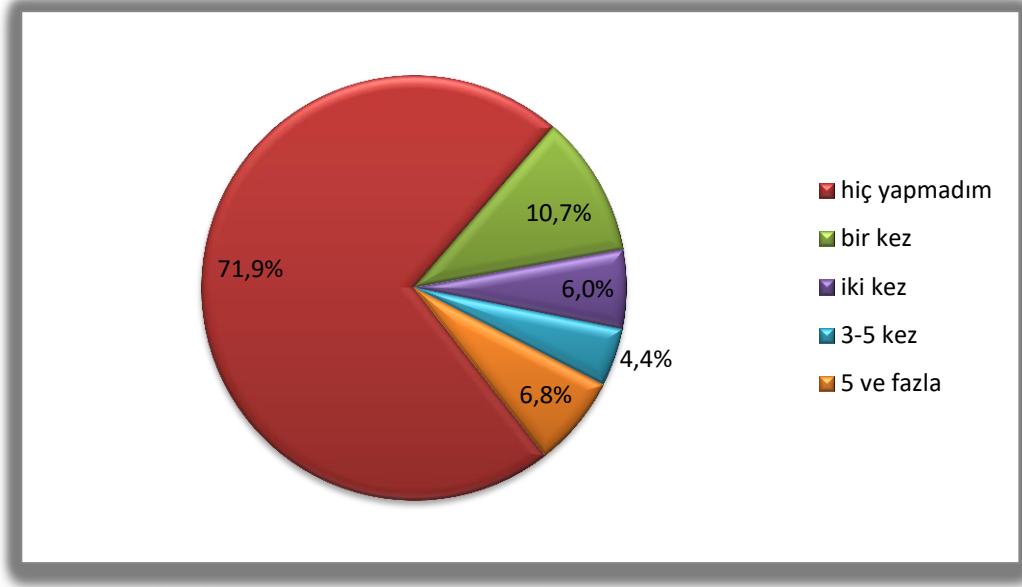
Geleneksel olmayan siyasal katılım davranışlardan bir diğeri ise gösteriye katılmadır. 1980 öncesi dönemi üniversiteli gençlerin mevcut düzene ve yaşanan gelişmelere tepki gösterebilmek için en çok aktif olarak yaptığı davranış, gösteri ve protestolardır (Tuncel, 2010). Örnekleme katılan gençlere geçen on iki ay boyunca herhangi

bir siyasi gösteriye katılıp katılmadıkları sorulduğunda, gençlerin %77.1'i hiç katılmadığını, %29.9'u ise en az bir kez gösterilere katıldıklarını belirtmiştir (Grafik 5.15).

Grafik 5.15. Geçen On İki Ay Boyunca Protesto/Gösteriye Katılım Dağılımı

İnternet becerisi en gelişmiş olan Y kuşağı ve 2000'li yıllar gençliği bunu kullanarak siyasal anlamda yeni araçlar ve taktikler geliştirmiştir. İnternet üzerinden web siteleri veya sosyal ağlar vasıtasıyla seslerini duyurabilen, bu yola örgütlenebilen yeni ve farklı gençlik hareketleri oluşturabilmişlerdir (Lüküslü, 2011:59) ve böylece internet ortamını siyasi içerikli bir tartışma alanına da çevirdiklerini söylemek mümkündür. Toplam örnekleme katılan üniversiteli gençlere geçen on iki ay boyunca herhangi siyasi içerikli bir tartışma yaptıkları sorulduğunda %71.9'u herhangi bir siyasal tartışmada bulunmadıklarını, %10.7'si bir kez yaptığını, %5.6'sı iki kez yaptığını, %4.5'i 3-5 kez yaptığını ve %3.7'si ise 5 ve 5'ten fazla kez tartışmada bulunduğunu belirtmiştir (Grafik 5.16).

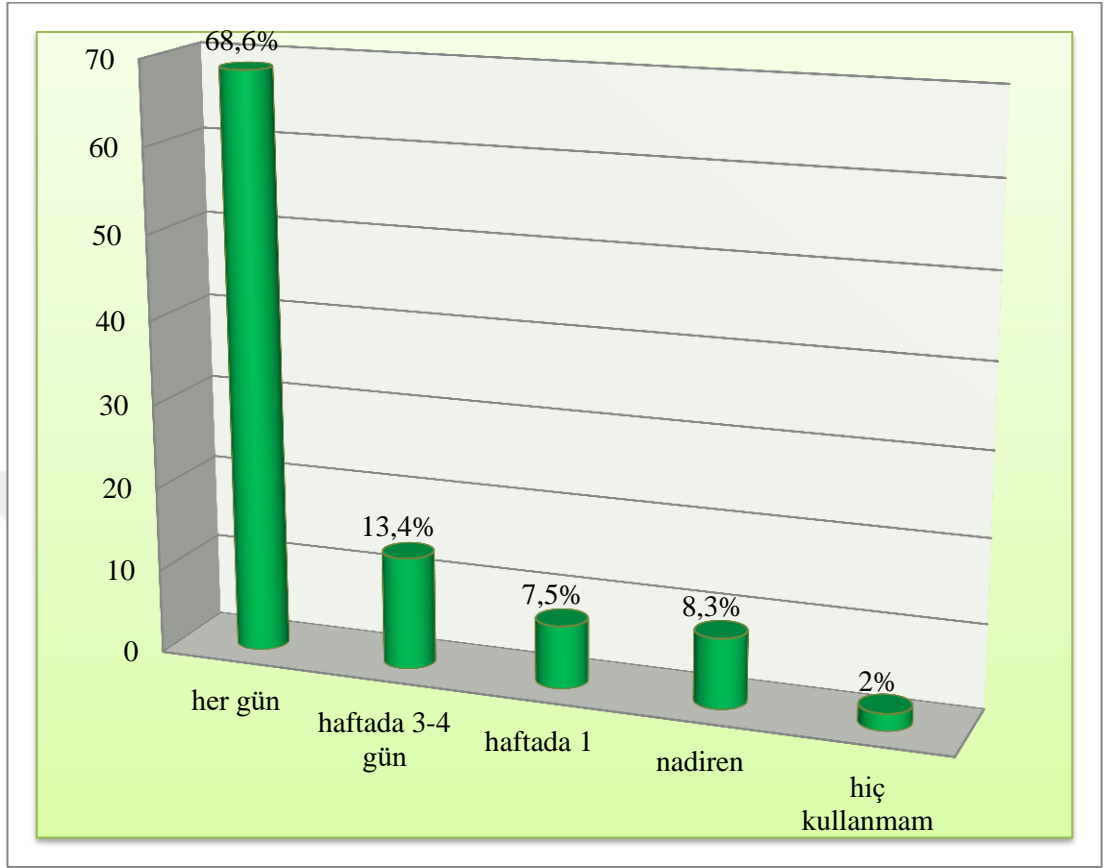
Grafik 5.16. Geçen On İki Ay Boyunca İnternette Siyasal İçerikli Tartışmalara Katılım Dağılımı

Bu verilerden hareketle örnekleme katılan üniversite gençlerinin siyasal içerikli tartışmalardan uzak olduğu sonucu çıkarılabilir. Siyasal bilgilenmede interneti her gün kullananların oranı %68.6'iken (Grafik 5.17) internette siyasal içerikli tartışmalara katılanların oranı %29.1 olmasının sebepleri nelerdir? Ya da internette yapılan siyasal içerikli tartışmalardan uzak durmak üniversiteli gençlerin bir tercihi midir? Bu duruma farklı şekillerde yaklaşmak mümkündür. İlk olarak internette yazılan yazılar, yapılan yorumlar ve paylaşılan içerikler Google vb. şirketler tarafından kaydedilmektedir. Bu bağlamda paylaşımlar, yorumlar ve hatta retweet yapılması “Yargıtay uygulamasında internet üzerinden işlenen bu tür suçlarda alenilik şartı oluşturması TCK 125/4 uyarınca artırımı yapılması da öngörülmektedir. Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesine göre ‘bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılmaktadır.’²⁵ Diğer taraftan da sosyal medya ve internet yoluyla TCK'nin 216. Maddesi “Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik ve Aşağılama”²⁶ suçuyla çeşitli yaptırımları bulunmaktadır. Bu gibi yaptırımların oluşu internet ve sosyal medyada siyasal içerikli tartışmalarda caydırıcı görevi gördüğünü söylemek mümkündür. İnternette siyasal içerikli tartışma konusundaki oranın yüksek olmamasının diğer bir sebebi olarak üniversite gençlerinin “tartışma” kavramından farklı

²⁵ <https://www.sozcu.com.tr/2013/teknoloji/gezi-twitcilerine-kotu-haber-326159/>

²⁶ <https://kulacoglu.av.tr/internet-yoluyla-halki-kin-ve-dusmanliga-tahrik-veya-asagilama-sucu/>

faklı çıkarımları olmasıdır. Çünkü üniversite gençliğinde tartışma olarak argo kelimelerin, küfürlerin kullanıldığı bir yapı olarak algılanmaktadır.

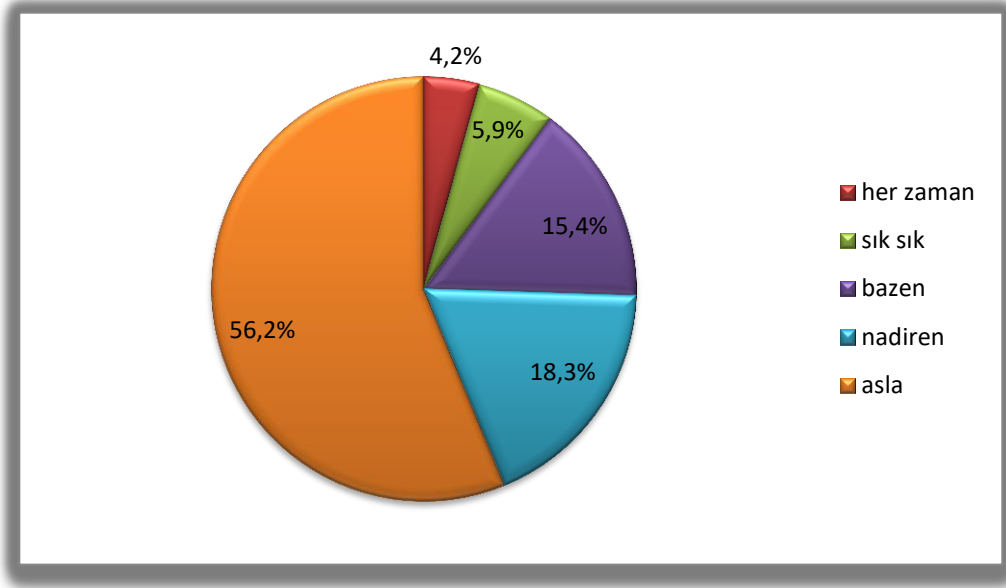
Grafik 5.17. Siyasal Konularda Bilgilenmede İnternet Aracını Kullanma Sıklığı

Toplam örnekleme katılan üniversite gençlerinin internet üzerinden üzerinde gerçekleşen protesto eylemlerine katılımlarına bakıldığında zaman %56.2'si bu gibi eylemleri asla katılmadıklarını, %18.3'ü nadiren katıldığını, %15.4'ü bazen katıldığını, %5.9'u sık sık katıldığını ve %4.2'si her zaman katıldıklarını belirtmişlerdir (Tablo 5.34).

Tablo 5.34. İnternet Üzerinde Gerçekleşen Protesto Eylemlerine Katılım Sıklığı

	Sayı	%
Her zaman	48	4,2%
Sık sık	67	5,9%
Bazen	174	15,4%
Nadiren	207	18,3%
Asla	637	56,2%
Total	1133	100%

Geleneksel olmayan katılım şekillerinden protesto ve eylemlerde üniversite öğrencilerin katılımı %29.9 iken, internet üzerinden gerçekleştirilen eylemlere katılım oranının (%43.8) (Grafik 5.18) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bakımdan üniversite öğrencilerinin geleneksel olmayan katılım biçimlerinden, post-modern katılım şekillerine doğru bir yönelimin ve artışın olduğu söylemek mümkün olabilir. Buradan hareketle üniversite gençliğinin siyasal katılım düzeyleri, geleneksel katılım türlerinde düşük, post-modern katılım türlerinde daha yüksek olduğu yönündeki hipotez doğrulanmaktadır.

Grafik 5.18. İnternet Üzerinde Gerçekleşen Protesto Eylemlerine Katılım Sıklığı

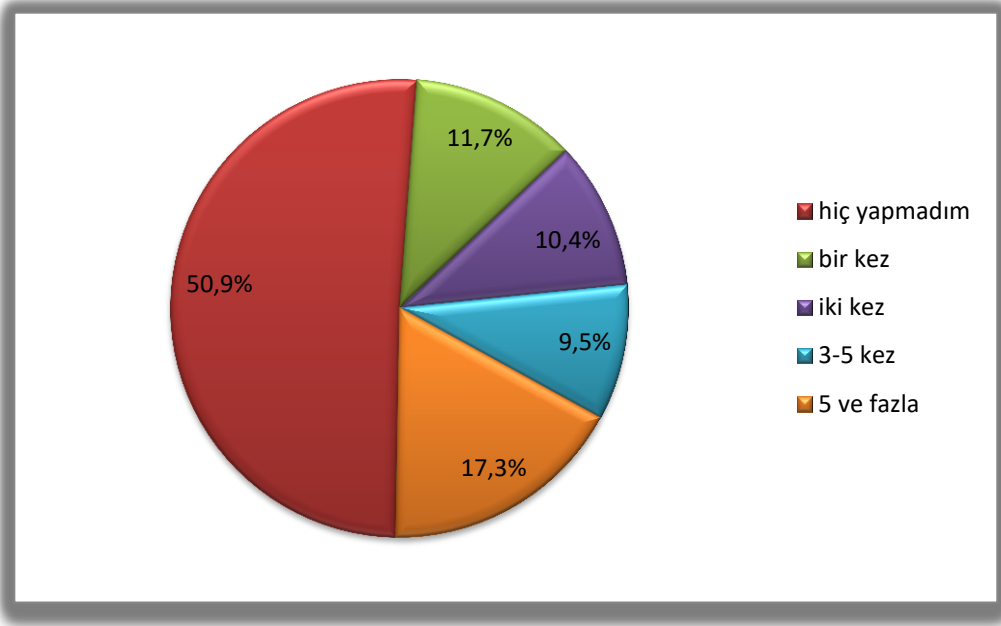
Üniversiteli gençlerin öncülük ettiği 1968 olaylarıyla birlikte birçok ülkede daha önce pasif olan toplumsal birçok sınıf, grup siyasal ve toplumsal sahnenin düzenlenmesi ve işletilmesi ile ilgili etkin bir faaliyet göstermeye başlamıştır. 1968 olaylarıyla başlayan yeni ilişkiler ağı dünyanın birçok yerinde sosyal ve siyasal alanda değişim ve dönüşüm yaşanmasına neden olmuştur. Gelişmiş Batılı ülkelerde sosyal hareketleri ekonomik ve siyasal alanda yaşanan yapısal değişimin bir yansıması olarak kabul eden klasik anlayış 1968 olayları sonrasında değerler dizisinde değişimler yaşanmıştır. Bu dönemde ortaya çıkan ve yeni sosyal hareketler olarak nitelenen bu hareketlerin tepkisel, anomik ve köksüz hareketler olmadığı kabul görmeye başlamıştır. Bu bağlamda Alain Touraine tüm bu gelişmeleri bir “sahne değişikliği” olarak değerlendirmektedir. Siyaset sahnesinde daha çok ekonomik sorunlar yer alırken iken 68 Mayısı ile beraber bu sahneye kültürel ve ahlaksal bir boyutta eklenmiştir (Tuncel, 2010:85-86). 1980 sonrası dönemde ise siyaset sahnesine ise ekonomik temelli konular değil, daha çok toplumsal, ırk, cinsiyet, millet gibi yeni sosyal

hareketler temelli konular yer almaya başlamıştır (Çayır, 2016). Bu durum en çok gençlerin siyasal davranışlarına yansımıştır. Gençler oy vermek, bir siyasi partiye üye olmak gibi geleneksel siyasal katılım biçimlerini tek başına yeterli bulmamaktadırlar. Bunun yerine sosyal medya kullanımı ve gösteri yürüyüşü gibi pratiklerle siyasal katılım sağlamayı tercih etmektedirler.²⁷ Böylelikle yeni sosyal hareketler siyasal tartışmaların ve oluşumlarının bir ayağını sosyal medyaya taşımaktadır. Çünkü sosyal medya “görünmez olanı görünür yapmak, ihmal edileni, görmezden gelineni gündeme getirerek, kişinin dünyadaki varoluşunu somut ve reddedilmez hale getirmektedir” (Bauman ve Lyon, 2016:145). Tilly’nin de belirttiği gibi sosyal hareketlerin önemli özelliklerden birisi, teknolojik gelişmelerden ziyade sosyal politik koşulların değişmesine bağlı olarak meydana geldiğidir (Tilly, 2004:98). Bu tartışmalar ve “internet üzerinde gerçekleşen protesto eylemlerine katılım sıklığı”ndaki veriler üniversite gençliğinin siyasal katılımı geleneksel yollardan ziyade sosyal medya ve sosyal ağlar aracılığıyla olduğu yönündeki hipotezi de destekler niteliktedir.

- Sosyal hareketlerin yansıması olan sanal eylemler enformasyon toplumunun bir ürünüdür. Bu eylemler, zaman ve mekân sınırlamasını ortadan kaldırarak kişilerin katılımını sağlamakta ve eylemin küresel görünürlüğünü arttırmaktadır (Yeniçifti,2014: 263). Toplam örnekleme katılan üniversite öğrencilerine son on iki ay boyunca sosyal medyada yaşanan toplumsal olaylara gelişmelere ilişkin paylaşımda bulunma durumları sorulduğunda: % 50.9’u hiç yapmadığını, %11.7’si bir kez yaptığını, %10.4’ü iki kez yaptığını, %9.5’i 3-5 kez yaptığını, %17.3’ü ise 5 ve 5’ten fazla kez paylaşımlar yaptığını belirtmiştir (Grafik 5.19). Her ne kadar sosyal medya üzerinden gençlerin %50.9’u her hangi bir siyasal içerikli bilgi, video veya içerik paylaşmasalar da, her zaman siyasal paylaşımlara maruz kalmaktadırlar. Bu durumun siyasal konularda (doğru ya da yanlış bilgilerle de olsa) bilgilenmeyi de artırdığını söylemek mümkündür. Sosyal medya üzerinden paylaşım yapanlar ve yapmayanlar arasındaki oranlar yaklaşık yarı yarıyadır. En az bir kez siyasal paylaşım yapanlarını oranı % 49.1 iken, hiç paylaşım yapmayanların oranı % 50.9’dur. Bu bağlamda gençlerin post-modern katılım olarak belirlenen yeni katılım şekillere yatkın olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü siyasal tercihlerin oluşmasında sosyal medyanın etkili olduğunu söyleyen üniversite gençleri aynı zamanda sosyal medyada siyasal içerikli paylaşımlar yaparak bu durumu

²⁷<https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/05/19/toplum-gonulleri-vakfi-arastirmasi-ohalde-genclerin-siyasal-katilimi-dustu/>

desteklemektedir. Bu konuda Göle' ye (2008: 17) göre, 1980 sonrası devrimci ütopyalar, piyasa ekonomisinin gelişmesiyle birlikte aşınmaya ve değişime uğramışlardır. 1970'li yılların devrimci, gelecekteki bir zamana sıçrama yapmak isteyen siyaseti yerini güncel sorunların siyasileşmesine bırakmıştır. Bu bakımdan üniversite gençlerinin ilgilendiği devrimci hareketler değil, daha çok toplumsal, güncel konulardır. Böylece “Y ve Z kuşakların siyaset anlayışı, kendinden önceki X kuşağının anlayışına göre farklıdır” yönündeki hipotezde desteklemektedir.

Grafik 5.19. Geçen On İki Ay Boyunca Sosyal Medyadan Siyasal Olaylarla İlgili Paylaşım Dağılımları

Siyasal bilgilenede (Tablo 5.35) sosyal medya kullanım oranı yüksek görülürken, siyasi içerikli paylaşımların oranı aynı değildir. Bu durumun sebeplerinden birini, Bauman'ın “ifşa edilme” kavramıyla açıklamak mümkündür. Çünkü bireyler kendi yaşamlarını, yaşayışlarını ve birçok konuda görüş ve düşüncelerini sosyal ağlara açmaktadırlar. Bu bakımdan kullanıcılar kendilerini ifşa etmektedirler (Bauman, 2014:209). Yani bireyler ifşa edilmekten dolayı korku yaşamaktadır. Bu bağlamda gençler sosyal ağlar üzerinden yapılan paylaşımların sonraki süreçlerde problem yaratacağını düşünmektedir. Çünkü günümüz üniversite gençliği kendilerini eğitim hayatıyla tanımlamaktadırlar. İleriki iş yaşamlarına yansiyacak herhangi bir siyasi olumsuzluğunun hayatlarına girmemesi için daha temkinli davrandıkları görülmüştür. Bu durum örnekleme katılan üç üniversite: Adnan

Menderes Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve İzmir Ekonomi Üniversitesi öğrencileri için geçerlidir.

Çalışmanın bir yönünde üniversiteli gençlerin siyasal olaylardan çok toplumsal gelişmelere ilişkin paylaşım yaptıkları da gözlemlenmiştir. Genel anlamda bakıldığı zaman toplumsal olaylarda birer siyasettir fakat üniversiteli gençler bunu siyasal olaylar olarak değil toplumsal olay olarak tanımlanıyor olabileceğini düşünebilir. Aslında siyasal olan toplumsal olandır, toplumsal olanda siyasal olandır. Bu bakımdan kendileri siyasal olaylara değil toplumsal olaylara daha yakın ve duyarlı olarak tanımlamaktadırlar. Diğer taraftan Bauman ise artık birçok şeyin merkezine kendimizi koyduğumuz için toplumsal anlamda kurtuluş umutlarının kalmadığını ve bundan dolayı da yapılması gereken şeyinde hayatımızı kurmak; kendimizi değiştirmek, “görünür olmak”, “kendi kimliğimizi inşa etmek” olduğunu düşünmektedir. Ona mutluluğun bireysel anlamda koşulları P’li Politika alanından bireysel hayat politikası alanına kaymıştır (Bauman, 2010:103).

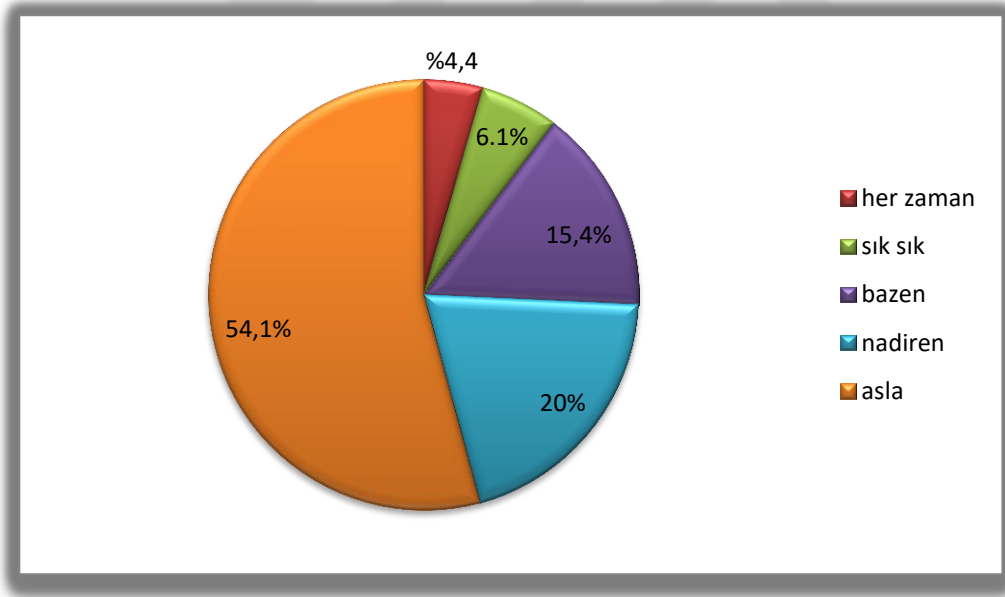
Örnekleme katılan üniversite gençlerinin siyasal bilgilende sosyal medya aracını kullanma sıklığının yüksek olduğu söylenebilir (Tablo 5.35). Kamau’nun (2017) Kenya’nın Nairobi şehrindeki iki üniversiteye kayıtlı 600 kişiyle, gençlerin politik katılımında sosyal medyanın önemi üzerine yaptığı bir anket çalışmasında, gençlerin yüzde 60.8’i siyasal olaylarla ilgili bağlantıları, vidoları, hikayeleri Facebook’ta gördükten sonra izledikleri görülmüştür. Bu bağlamda Facebook büyük bir haber merkezidir.

Tablo 5.35. Siyasal Konularda Bilgilende Sosyal Medya Aracını Kullanma Sıklığı

	Sayı	%
Her gün	707	62,4%
Haftada 3-4 gün	183	16,2%
Haftada 1	72	6,4%
Nadiren	120	10,6%
Hiç kullanmam	51	4,5%
Toplam	1133	100%

Bauerlein ve Carpini gibi kimi araştırmacıları yeni nesil gençlerin siyasete olan ilgilerinin, ilişkilerinin az olduğunu ve siyasetle ilgili çok az bilgiye sahip olduklarını ifade etseler de bu görüşe karşı çıkan Baumgartner ve Morris bu durumun değişebileceğinden söz etmektedir. Bu durumu değiştirecek önemli araçlardan biri olarak da sosyal medyayı öne sürmektedirler. Çünkü sosyal medya, çevrimiçi ağlar üzerinden siyasal bilgi edinilmesini ve siyasal bir platformun oluşmasını sağlamaktadır (Kamau, 2017:133). Sosyal medyanın kullanıcılarına amaca yönelik çeşitli imkânlar sunmaktadır. Bunlardan birisi de paylaşımlara

yorum yapma imkânlarının olmasıdır. Sosyal medyadan siyalar konularda bilgilendirme ve paylaşım verilerinin tartışmasından sonra üniversite gençlerinin sosyal medyadan siyasi içerikli paylaşımlara (görüntü, video, müzik vb.) yorum yapma sıklıklarına bakıldığında zaman, toplam örnekleme katılan üniversite gençlerinin, %54.1'i asla yapmadığını, %20'si nadiren yaptığını, %15.4'ü bazen yaptığını, %6.1', sık sık yaptığını ve %4.4'ü her zaman yaptığını belirtmiştir. (Grafik 5.20). Genel olarak bakıldığında üniversite gençlerinin yarısından biraz fazlası sosyal medyadan siyasi içerikli paylaşımlara yorum yapmadığını belirtirken, yarısına yakını da sıklıkları farklı olmak üzere sosyal medyadan siyasi içerikli paylaşımlara yorum yaptığını belirtmiştir. Bu bağlamda üniversite gençlerinin sıklık derecesi az olmakla birlikte siyasal içerikli paylaşımlara yorum yaptığını ve böylece düşüncelerini, görüşlerini ifade edebildikleri düşünülmektedir. Bu konu üzerine üniversiteli gençlere siyasal düşüncelerini özgürce dile getirip getiremedikleri sorulmuştur. Anket içerisindeki bu soru şu şekilde sorulmuştur: “Siyasal olarak aktif olmak söz konusu olduğunda, siyasal düşüncelerimi özgürce dile getirebiliyorum” yargısına ne derece katılıyorsunuz?

Grafik 5.20. Sosyal Medyadan Siyasi İçerik Paylaşımlara Yorum Yapma Sıklıkları

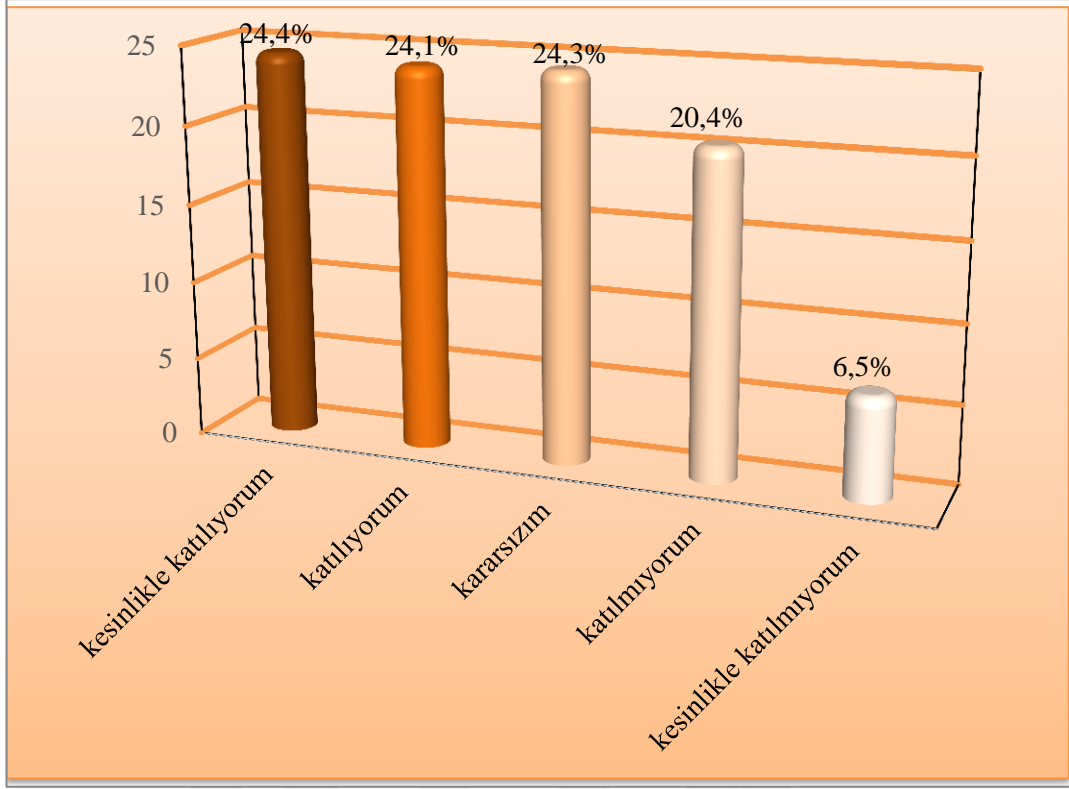
Toplam örneklem katılan üniversite gençlerinin “Siyasal olarak aktif olmak söz konusu olduğunda, siyasal düşüncelerimi özgürce dile getirebiliyorum” yargısına katılım (kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum) oranları (Tablo 5.36) ise şu şekildedir: %24.4'ü kesinlikle katılmıyorum, %24.2'si katılmıyorum, %24.4 kararsızım, %20.5'i katılıyorum, %6.5'i kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu durumda üniversite gençlerinin %48.6'sı siyasal düşüncelerini

özgürce dile getiremediklerini belirtirken, %27'si siyasal düşüncelerini özgürce dile getirebildiklerini belirtmiştir. %24.4'ünün kararsız olduklarını belirten üniversite gençleri, kendisiyle aynı düşünceye, görüşe sahip insanların olduğu alanlarda siyasi düşüncelerini özgürce dile getirebildiklerini düşünürken, kendisiyle aynı düşünce ve görüşe sahip olmayan kişilerin olduğu alanda bunu söylemekten çekindiklerini ya da kaçındıkları gözlemlenmiştir. Habermas, kamusal alan teorisinde, sosyal medyada demokrasinin temelini insanların siyasi baskılardan yoksun, sosyal alanda serbestçe konuşarak ve sansüre maruz kalmadan tartışmasına dayandırmaktadır. Sosyal medya, üyelerine çeşitli konularda, sorunlar üzerine tartışma ve sohbet etme imkânı sunmakta ve böylece gençlerin aralarında siyasal bilgileri yorumlayarak, politik tartışmaların oluşmasına olanak sağlamaktadır. Bu durum, Habermas göre, kamusal alan görüşünde sosyal medyanın bir platform haline gelmesini ve bu alanın hükümet tarafından kontrol edilmesinin oldukça zorlaşmaktadır (Habermas'tan akt. Kamau, 2017:134).

Tablo 5.36. Siyasal Düşünceleri Özgürce Dile Getirme Durumları

	Sayı	%
Kesinlikle katılıyorum	74	6.5%
Katılıyorum	232	20.5%
Kararsızım	276	24.4%
Katılmıyorum	274	24.2%
Kesinlikle katılmıyorum	277	24.4%
Toplam	1133	100%

Siyasal düşünlerini ifade edemediklerini düşünenlerin oranının fazla olması, “üniversite gençliği siyasal düşüncelerini özgürce dile getirememektedir” yönündeki hipotezi de desteklemektedir (Grafik 5.21).

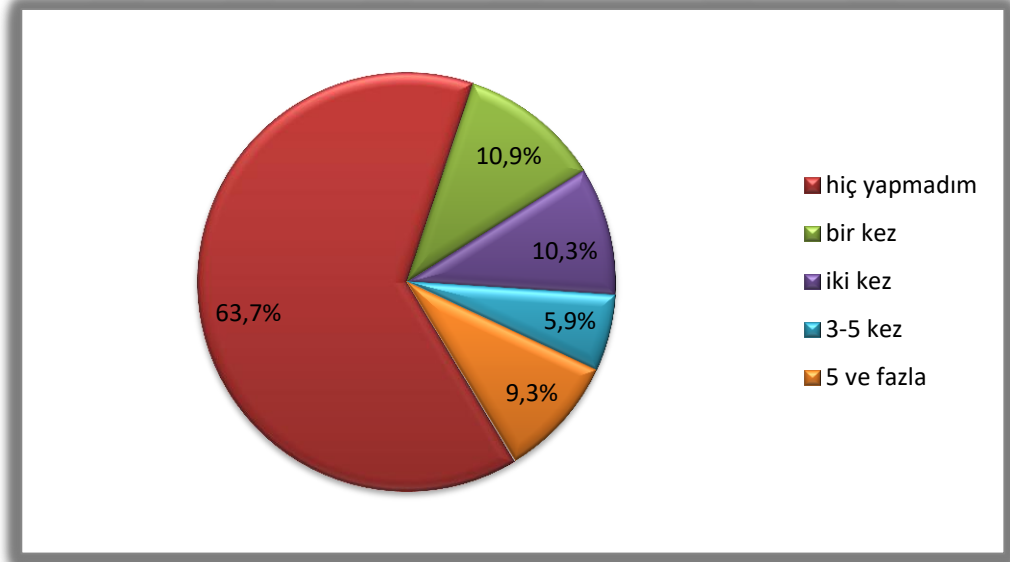
Grafik.5.21. Siyasal Düşünceleri Özgürce Dile Getirme Durumları

Sosyal medyada siyasal/toplumsal meseleler ile ilgili paylaşım yapma durumu ile siyasi düşüncelerini özgürce ifade etme durumu arasındaki ilişkiye bakıldığında örneklem grubunda “siyasal olarak aktif olmak söz konusu olduğunda, siyasal düşüncelerimi özgürce dile getirebiliyorum” yargısına “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin %41.5’nin sosyal medyadan siyasal/toplumsal paylaşımında bulunmadığı, “katılmıyorum” diyenlerin ise %50.9’nun hiç paylaşım yapmadığı görülmüştür. (Tablo 5.37). Bu bakımdan siyasi düşünlerin ifade edilmesinde özgür olmadığını düşüncelerin, siyasi içerikli paylaşım yapmalarını da etkilemektedir. İkinci bir çıkarım ise, siyasi düşüncelerini özgürce dile getirenlerin, sosyal medyadan siyasal/toplumsal içerikli paylaşım yapanlarının oranlarının düşük olduğu görülmüştür. Bu bakımdan siyasal düşüncelerini özgürce dile getirdiğini düşünenlerin sosyal medyadan siyasal/toplumsal içerikli paylaşım yapmamaları; bu tür davranışlara ihtiyaç ve gerek duymadığını göstermektedir.

Tablo 5.37. Sosyal Medyada Siyasal/Toplumsal Meselelerle İlgili Paylaşım Yapma ve Siyasal Düşüncelerini Özgürce İfade Etme Durumu

		Sosyal medyada siyasal/toplumsal içerikli paylaşım yapma											
		Hiç Yapmadım		Bir kez		İki Kez		Üç-Beş Kez		Beş ve Fazla		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Siyasal düşüncelerini özgürce ifade edebiliyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	115	41.5	30	10.8%	29	10.5%	32	11.6%	71	25.6%	227	100%
	Katılmıyorum	140	50.9%	28	10.3%	39	14.3%	26	9.5%	41	15.0%	274	100%
	Kararsızım	160	58.4%	39	14.2%	26	9.5%	18	6.6%	33	11.3	276	100%
	Katılıyorum	126	54.3%	30	12.9%	20	8.6%	23	9.9%	33	14.2	232	100%
	Kesinlikle Katılıyorum	35	47.3%	6	8.1%	4	5.4%	9	12.2%	9	27.0%	74	100%

Sosyal medya paylaşımlarından sonra gençlerin aktif olarak kullandığı internette son ok iki ay boyunca siyasal olaylarla ilgili paylaşım yapıp, yapmadıkları ve kaç kez yaptıkları sorulduğunda %63.7'si hiç yapmadığını, %10.9'u bir kez yaptığını, %10.3'ü iki kez yaptığını, %5.9'u 3-5 kez yaptığını ve %9.3'ü 5 ve 5'ten fazla kez yaptığını belirtmiştir (Grafik 5.22) . Bu verilerden hareketle en az bir kere paylaşım yapanların oranı % 36.3'tür.

Grafik 5.22. Geçen On İki Ay Boyunca Siyasal Olaylarla İlgili İnternet/E-Mail Paylaşım Dağılımları

İnternette siyasal olaylara ilgili paylaşım oranları çok yüksek olmasa da siyasi konularda bilgilendirilmede internet kullanım sıklığı yüksektir. Toplam örnekleme katılan üniversite gençlerinin %68.7'si siyasal konularda bilgilendirilmede interneti her gün kullandığını, %13.4'ü haftada 3-4 gün, %7.5'i haftada 1 gün, %8.4'ü nadiren ve %2'si hiç

kullanmadığını belirtmiştir (Tablo 5.38). Bu verilerden hareketle toplam örnekleme katılan üniversite gençlerinin siyasal konularda bilgilenmede sosyal medyayı ve interneti aktif olarak kullandıklarını söylemek mümkündür.

Tablo 5.38. Siyasal Konularda Bilgilenmede İnternet Aracını Kullanma Sıklığı

	Sayı	%
Her gün	778	68,7%
Haftada 3-4 gün	152	13,4%
Haftada 1	85	7,5%
Nadiren	95	8,4%
Hiç kullanmam	23	2,0%
Toplam	1133	100%

Siyasal konularda bilgilenmede kullanılan araçlardan bir diğeri televizyondur. Haber programları olsun, tartışma programları olsun insanlara yaşanan gelişmeleri olduğu gibi ya da olması gerektiği gibi sunmaktadırlar. Bu durum insanların hem siyasal bilgilenmesinde hem de siyasal katılımında etkili faktördür. Fakat televizyon kültürünün üniversiteli gençlerde çok yaygın olduğunu söylemek mümkün değildir. Yapılan gözlem çalışmasında da gençler bunu belirtmişlerdir. Toplam örnekleme katılan üniversite gençlerinin siyasal bilgilenmede televizyonu %22,3'ü her gün kullandığını, %25,8'i haftada 3-4 gün kullandığını, %16'sı haftada 1 gün, %26,7'si nadiren kullandıklarını, %9,3'ü hiç kullanmadığını belirtmiştir (Tablo 5.39).

Tablo 5.39. Siyasal Konularda Bilgilenmede Televizyon Aracını Kullanma Sıklığı

	Sayı	%
Her gün	253	22,3%
Haftada 3-4 gün	292	25,8%
Haftada 1 gün	181	16,0%
Nadiren	302	26,7%
Hiç kullanmam	105	9,3%
Toplam	1133	100%

Günümüzde siyasetin yaşandığı zorluklardan birisi “siyasal olan”ın ne olduğudur. Siyasal olanın ne olduğuna ilişkin açıklamalar yapılırken gençlerin yaptıkları davranış ve eylemler siyasetin dışında kalarak ve apolitik olarak damgalanmaktadırlar. Gençler toplumun ve siyasetçilerin gözünde siyasal konulardan ve gelişmelerden uzak bir nesil olarak görülmektedirler (Lüküslü,2011). Politik olmayı bir yandan güncel siyasal süreci takip etmekle doğru orantılı olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü güncel siyasal süreci gelişmeleri ve olayları takip etmek insanlarda siyasal bilinçliliği ve siyasal davranış geliştirmesini sağlamaktadır. Bu durum kişilerin eylemlerine yansımaktadır. Eğer

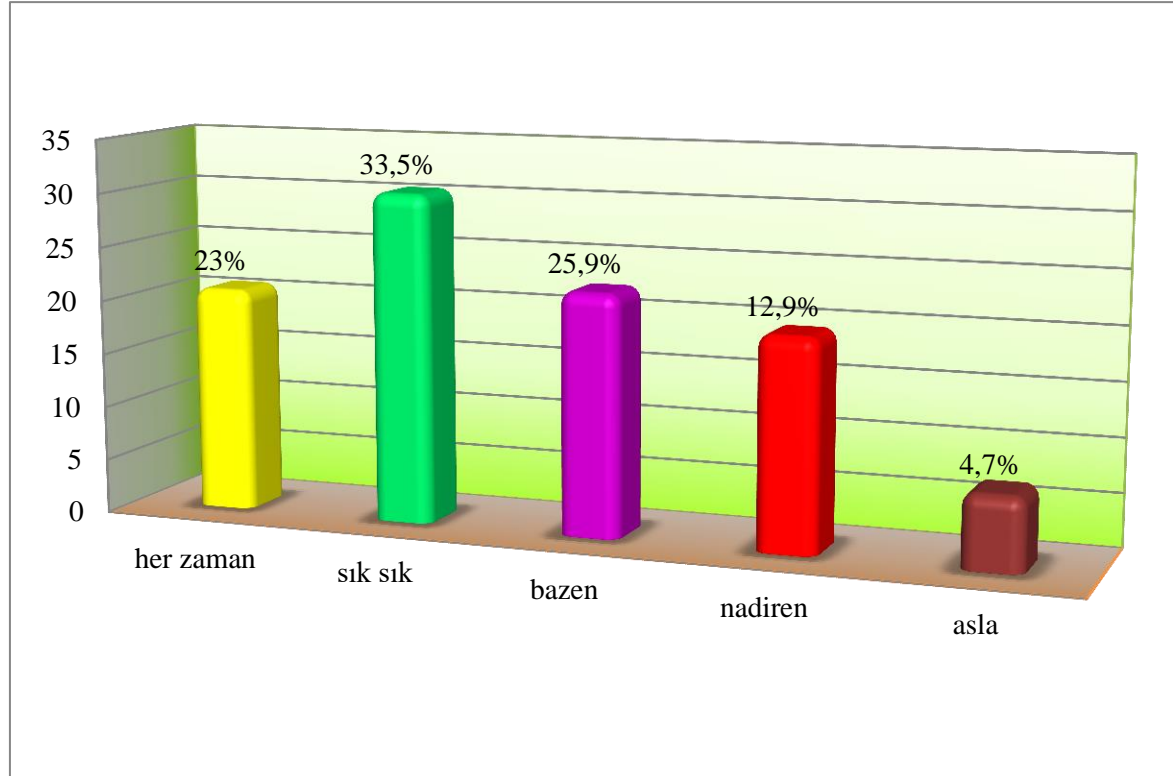
toplumdaki bireyler, yaşanan siyasal süreçlere ilgisi sıklığı yüksek oranlarda ise siyasal davranışlarının da yüksek olması beklenmektedir.

Güncel siyasal süreci ve gelişmeleri takip etme durumunu, örnekleme katılan üniversite gençlerine sorulduğu zaman, “her zaman” takip ettiğini belirtilenlerin oranı %23, “sık sık” diyenlerin oranı %33.5, bazen diyenlerin oranı %25.9, nadiren diyenlerin oranı %12.9 ve asla takip etmem diyenlerin oranı %4.7’dir (Tablo 5.40). Bu verilerden hareketle asla siyasal güncel gelişmeleri takip etmem diyenlerin, %4.7’sinin siyasal gelişmelerden uzak durduğunu bir anlamda apolitik olduğunu söylemek mümkündür. Bu verilerden hareketle toplam örnekleme üniversite gençlerinin, sıklık oranları değişse de güncel siyasal gelişmeleri takip ettiklerini (%95.3) söylemek mümkündür (Grafik 5.23). Böylece bu ve bunun gibi verilerin gösterdiği gibi üniversite gençleri apolitik olarak değil politik olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda geçmiş dönemde üniversite gençlerinin siyasal katılım, yönelim gibi davranışlar üzerinden yapılan “apolitik” tanımlamaların sorgulanması ve güncel veriler ışığında tartışılması gerekmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki üniversite gençlerin politik yönde olmalarını sadece bu oranlarla değil, yukarıda ve devamında bahsedilen veriler bu durumu desteklemektedir.

İzmir Ekonomi Üniversitesi örneklemindeki oranlara bakıldığında: üniversiteli gençlerin %25.2’si her zaman siyasal süreci/gelişmeleri takip ettiğini, %32.8’si sık sık takip ettiğini, %25.2’si bazen takip ettiğini, %14.7’si nadiren takip ettiğini ve %2.1’i asla takip etmediğini belirtmiştir (Tablo 5.40). Görüldüğü üzere İzmir Ekonomi Üniversitesi gençlerinin sadece %2.1’i güncel siyasal süreci/gelişmeleri takip etmediğini belirtmiştir, oldukça düşük bir oran olup apolitik olarak tanımlanabilecek oranında oldukça az olduğunu da göstermektedir. Benzer tablo Süleyman Demirel Üniversitesi’nde de görülmektedir. Örnekleme katılan Süleyman Demirel Üniversitesi gençlerinin, %26.8’i güncel siyasal süreci/gelişmeleri her zaman takip ettiğini, %34.4’ü her zaman takip ettiğini, %25.8’i bazen takip ettiğini, %9.3’ü nadiren takip ettiğini belirtirken %3.6’sı asla takip etmediklerini belirtmiştir (Tablo 5.40). Adnan Menderes Üniversitesi’nden katılan örnekleme katılan gençlerinin güncel siyasal gelişmeleri takip etme sıklıklarına bakıldı zamanda; her zaman takip ederim diyenlerin oranı %18.7, sık sık diyenlerin oranı %32.9, bazen diyenlerin oranı %26.4, nadiren diyenlerin oranı %15.1 ve asla diyenlerin oranı %6.9 olarak kaydedilmiştir (Tablo 5.40). Görüldüğü üzere güncel siyasal süreci ve gelişmeleri takip etmeyenlerin oranı burada da düşüktür.

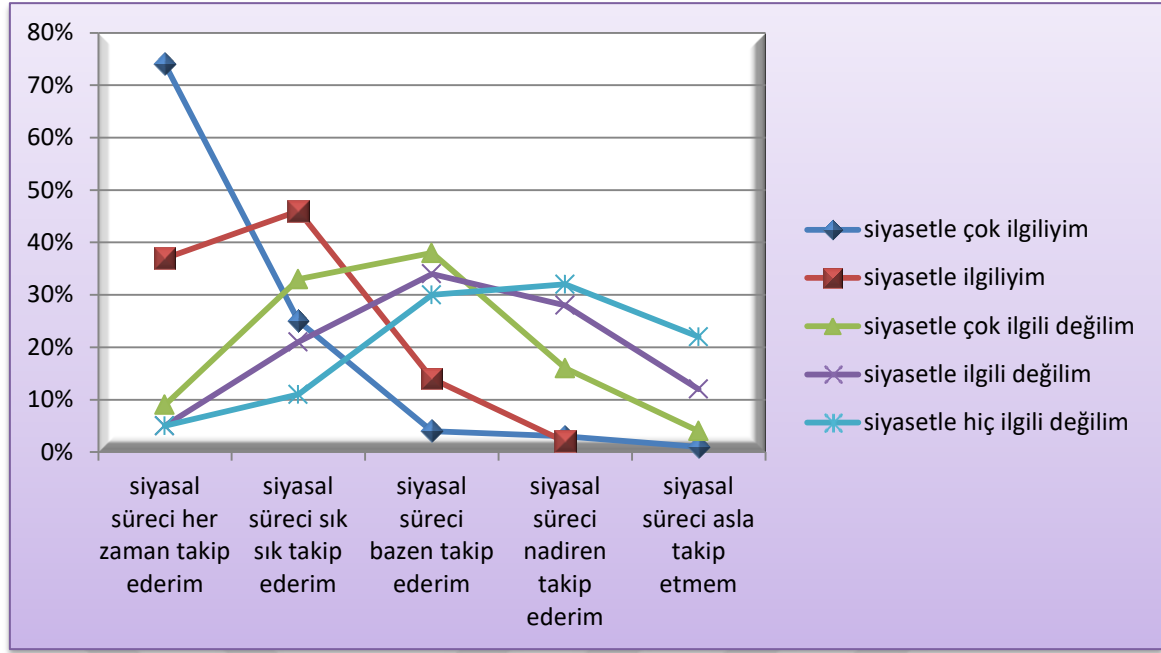
Tablo 5.40. Güncel Siyasal Süreci/Gelişmeleri Takip Etme Sıklığının ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Dağılımı

	ADÜ		İEÜ		SDÜ		ADÜ-İEÜ-SDÜ TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Her zaman	89	18,7%	60	25,2%	112	26,8%	261	23,0%
Sık sık	157	32,9%	78	32,8%	144	34,4%	379	33,5%
Bazen	126	26,4%	60	25,2%	108	25,8%	294	25,9%
Nadiren	72	15,1%	35	14,7%	39	9,3%	146	12,9%
Asla	33	6,9%	5	2,1%	15	3,6%	53	4,7%
Toplam	477	100%	238	100%	418	100%	1133	100%

Grafik 5.23. Güncel Siyasal Süreci/Gelişmeleri Takip Etme Sıklığı

Güncel siyasal süreci ve gelişmeleri takip etme ile siyasete ilgili olma arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Güncel siyasal süreci takip edenlerin siyasete ilgisini artarken, siyasal güncel gelişmeleri takibin azalmasına bağlı olarak siyasetle ilgili olma durumu da azalmaktadır (Grafik 5.24).

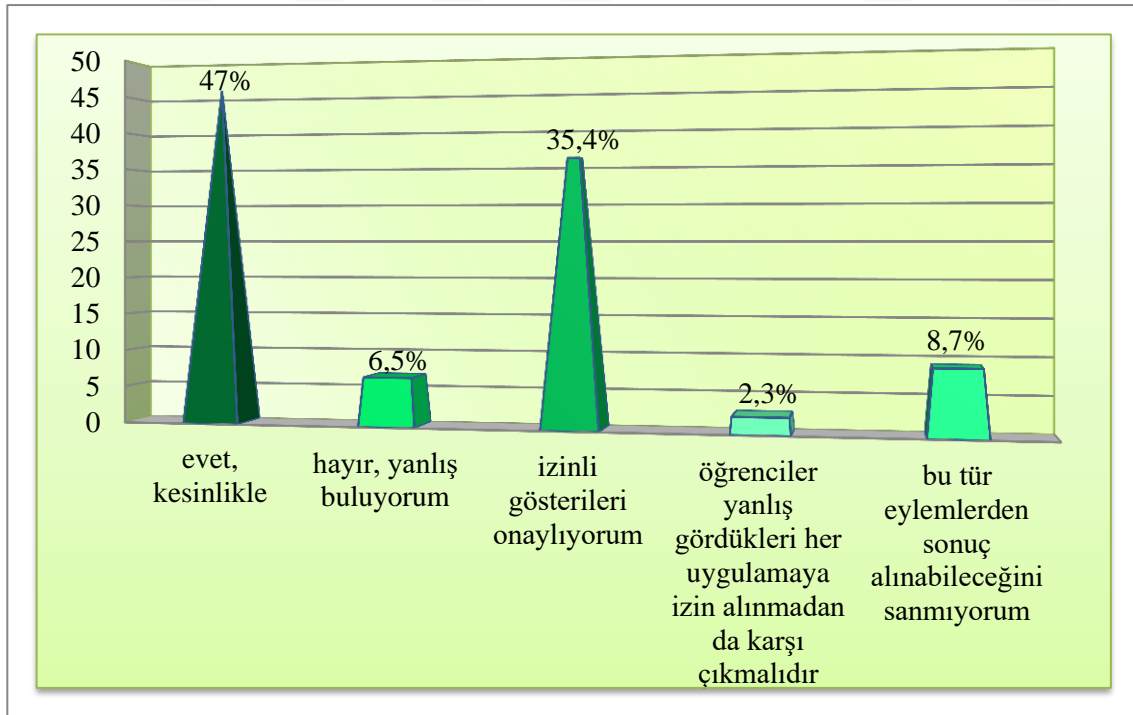
Grafik 5.24. Güncel Siyasal Süreci/Gelişmeleri Takip Etme Sıklığı ile Siyasete İlgili Durumları

Üniversite gençlerinin yanlış karar uygulamasında protesto gibi davranışlara karşı tutumlarını ölçmek için “sizce üniversite öğrencileri yanlış karar ve uygulamaları protesto etmeliler mi?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Örnekleme katılan gençlerin %45’i “evet kesinlikle” cevabını, %35.4’ü “izinli gösterileri onaylıyorum” cevabını, %6.5’i “hayır yanlış buluyorum” cevabını, %2.3’ü “öğrenciler yanlış gördükleri her uygulamaya izin alınmadan da karşı çıkmalıdır” cevabını, %8.7’si “bu tür eylemlerden sonuç alınabileceğini sanmıyorum” cevabını vermiştir (Tablo 5.41). Bu veriler gösteriyor ki yanlış karar ve uygulamaların protesto etmenin yanlış olduğunu düşünenlerin oranı oldukça düşüktür (%6.5). Örnekleme katılanların %47’si protestoların kesinlikle yapılmasını düşünmektedir. Bu durum bize gençlerin siyasal bir davranış içinde bulunmak istediklerinin olduğunu da göstermektedir. Fakat diğer taraftan örnekleme katılan üniversite gençliğinin, %35.4’lük bir oranının konformist olarak tanımlanabileceğine işaret etmektedir. Yapılan gözlemlerde izinli gösterileri onaylayanların görüşlerinde, PKK terör örgütüne mensup üniversite öğrencilerin izinsiz gösteri yapmalarını istemedikleri de yer almaktadır. Sonuç olarak örnekleme katılan üniversite gençlerinin yanlış karar ve uygulamaları protesto etmeleri gerektiği görüşündedirler (Bkz. Grafik 5.25). Lüküslü (2009) gençliğin bu tutumunu açıklamak için, François Dubet’in “gerekli kurgular” kavramını kullanmıştır. Lüküslü’ye göre (2009:193), gençler her ne kadar kuralları ihmal eden olarak resmedilse de, aslında toplum tarafından belirlenmiş kurallara uymayı tercih etmektedirler. Çünkü gençler, bunu

değiştiremeyeceklerini, değiştirmek için mücadele etseler bile başaramayacaklarına inanmamaktadırlar. Lüküslü (2009), bunu zoraki (gerekli) konformizm olarak nitelendirmektedir. Gerekli (zoraki) konformizm, gençlik alanında aktif olan gençlerin eğer etkinlikler yapmak istiyorlarsa muhatap oldukları mercilerle sorun yaşamak istemiyorlarsa geliştirmek zorunda kaldıkları/ kalabildikleri bir taktiktir. Muhatap olunan merciler aile, okul yönetimi olabildiği, şirket, esnaf, belediye, valilikte olarak gösterilirken, bu noktalarda (zoraki) konformist tavır baki kalabilmektedir. Bu bakımdan üniversite gençliği de sadece kendileri için izin vermiş gösterilere katılmayı tercih etmektedirler. Özetleyecek olursak üniversite gençliğinin yarısı yanlış olduğunu düşündüğü kararları protesto edeceğini/edebileceğini belirtirken, üçte biri bunu izinli gösterilerle yapabileceğini belirtmektedir.

Tablo 5.41. Yanlış Karar ve Uygulamaları Protesto Etme Yönündeki Görüşleri

	Sayı	%
Evet, kesinlikle	533	47,0%
Hayır, yanlış buluyorum	74	6,5%
İzinli gösterileri onaylıyorum	401	35,4%
Öğrenciler yanlış gördükleri her uygulamaya izin alınmadan da karşı çıkmalıdır	26	2,3%
Bu tür eylemlerden sonuç alınabileceğini sanmıyorum	99	8,7%
Toplam	1133	100%

Grafik 5.25. Yanlış Karar ve Uygulamaları Protesto Etme Yönündeki Görüşleri

Çalışmamızın devamında üniversiteli gençlere siyasal algılarını ölçmek için bazı yargılar yöneltilmiş ve bunları kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum şeklinde cevaplandırılması istenmiştir. Bu bağlamda toplam örnekleme katılan üniversite gençlere “Siyasiler benim gibi genç insanları düşünür ve önem verirler” yargısına katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranı %5.1, katılıyorum diyenlerin oranı %11.9, kararsızım diyenlerin oranı %25.8, katılmıyorum diyenlerin oranı %30.2 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %27’dir (Tablo 5.42). Bu verilerde göstermektedir ki örnekleme katılan üniversite gençlerinin yarından fazlası, %57.2’si siyasilerin onları düşündüklerini ve önem verdiklerini düşünmemektedirler. Sadece %17’si siyasilerin onlarını düşündüğünü ve önem verdiğini düşünmektedir. Böylece “üniversite gençliği, siyasilerin gençlere önem vermediklerini düşünmektedirler” yönündeki hipotezde bu verilerle desteklenmektedir. Bu bağlamda siyasilerin, üniversiteli gençlerin gözünde çok iyi durumda olduğundan söz etmek mümkün görünmemektedir. Siyasetçilere olan güvenin azalması, üniversite gençliğinin siyaset sahnesinde yer almamasına neden olduğu düşünülmektedir.

Tablo 5.42. Siyasiler Benim Gibi Gençleri Düşünür ve Önem Verirler

	Sayı	%
Kesinlikle katılıyorum	58	5,1%
Katılıyorum	135	11,9%
Kararsızım	292	25,8%
Katılmıyorum	342	30,2%
Kesinlikle katılmıyorum	306	27%
Toplam	1133	100%

Bir taraftan siyasilere karşı olumlu düşüncelerle yaklaşmayan fakat diğer taraftan onları güvenen üniversiteli gençlere, gelecekte aktif olarak siyaset yapmak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Bu bağlamda toplam örnekleme katılan üniversiteli gençlerin “Gelecekte aktif olarak siyaset yapmak isterim” yargısına kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranı %6.7, katılıyorum diyenlerin oranı %9.1, kararsızım diyenlerin oranı %25.5, katılmıyorum diyenlerin oranı %25.2 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %33.5’tir. Bu verilerden hareketle örnekleme katılanların yarından fazlası, %58.7’si gelecekte siyaset yapmak istemediklerini belirtmiştir. Siyasete katılmak isteyenlerin oranı ise %15.8’tir (Tablo 5.43).

Tablo 5.43. Gelecekte Aktif Olarak Siyaset Yapmak İsterim

	Sayı	%
Kesinlikle katılıyorum	58	5,1%
Katılıyorum	135	11,9%
Kararsızım	292	25,8%
Katılmıyorum	342	30,2%
Kesinlikle katılmıyorum	306	27%
Toplam	1133	100%

Diğer taraftan gelecekte aktif olarak siyaset yapmada, %25.5’lik bir oranda azımsanmayacak kadar kararsız bir kitle vardır. Bu kararsız kitlenin düşüncelerini, anket sorusunda yer alan “Siyasete katılma hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuyla birleştirerek analiz etmek daha sağlıklı olacaktır. Gelecekte siyasete aktif olarak katılma konusunda kararsız olanların bazılarının verdikleri cevaplar şu şekildedir: “Ben siyasete katılmak istesem de ailem istemiyor, bir an önce mesleğimi elime almamı istiyorlar. Benim için kaygı duyan bir ailem var, bu durumda siyasete girmem zor ama ilerde belki.” (19 Yaşında, Erkek, SDÜ Mühendislik Fakültesi Öğrencisi). Ailelerin çocuklarından beklentisi yüksek ücretle güvenli bir işte, mesleklerini icra etmeleridir. Gençler ailelerinin kendilerinden bu beklentilerinin farkındadır ve bu beklentiyi yerine getirme çabası, siyasete katılmadan daha önce gelmektedir. Diğer taraftan da 1980’lerden itibaren Türkiye’de genç olmanın gittikçe zorlaştığı görülmektedir. Gençlerin siyasal, ekonomik ve sosyal hayata katılımı önünde büyük engeller olmuştur (Lüküslü ve Yücel, 2013:2).

“Üniversiteyi ilk kazandığımda herkes tebrik edip sonrasında sakın siyasi eylemlere, örgütlere katılma diye sürekli hatırlatmalar yapıyorlardı... Sen okuluna bak, sen işine bak diye ailemin sürekli siyasetten uzaklaştırma çabası vardı... Bende siyasete gitmeyi isterim fakat geçmişte yaşanan olay beni korkutuyor.” (22 Yaşında, Kadın, ADÜ Eğitim Fakültesi Öğrencisi). Siyaset teması üniversiteli gençlerin aileleriyle sık sık konuştuğu konuların başında gelmese de ailevi tartışmalar içinde önemli yere sahiptir. Geçmişte Türkiye’nin yaşamış olduğu darbeleri ve gençlik eylemlerini gören aileler yeni nesil kuşakların bu süreçlerden uzak durması yönünde bir baskı yaptığı söylenebilir.

“Siyaset para olmadan yapılacak gibi görünmüyor. O yüzden öğrenciyken siyasete katılmamda zor. Üniversite bittikten sonra çok param olursa belki katılabilirim.” (21 Yaşında, Erkek, SDÜ Hukuk Fakültesi) Üniversite gençleri para olmadan siyasetin yapılamayacağına inanmaktadırlar. Eğitim süreci boyunca ve herhangi bir gelirlerin olmaması bu sürece dâhil ol(a)mayacaklarını belirtmektedirler. Bu durumda gençler için

siyaset, ekonomik bir güçtür. Buradan hareketle gençler siyasetten uzak durmamak için kendi görüşlerini paylaşabilecekleri ve çok masraf gerektirmeden geniş kitlelere ulaşabilecekleri bir alan arayışındadırlar. Gençler için en uygun alanlardan birisi ise sosyal medya ağlarıdır. Birçok gencin yer aldığı bu platformda, kendi perspektiflerinden yazı, makale, video ve mizaçlı görseller paylaşarak birçok kişinin dikkatini çekmektedirler.

“Siyasete katılmada kararsızım çünkü kendi düşüncelerime uygun yapı yok. Kendi düşüncelerim var ancak bunu sokakta protesto ederek, izinsiz gösterilere katılıp huzursuzluk yaratarak dile getirmem. Onun yerine daha sağlıklı olabilecek yöntemleri seçerim.” (23 Yaşında, Kadın, İEÜ İletişim Fakültesi Öğrencisi). Öğrenci muhalefeti 1990'lı yıllardan bugüne önemli değişimler geçirmiştir ve hala değişim geçirmektedir. Bu bağlamda gençlerin siyasal katılımı sadece siyasi partiler aracılığıyla kurumsal siyasete katılma bağlamında değil, sosyal medyanın bir siyasal katılım aracı ve ortamı olarak ele alınıp değerlendirilmesi önemlidir (Lüküslü ve Yüksel, 2013:22).

Siyasete katılmada kararsız olan ve siyasete katılmak istemeyen bazı üniversiteli gençlerin, ankette yer alın açık uçlu; “Siyasete katılma sizin için ne anlam ifade ediyor?” sorusuna verdikleri cevaplar ise şu şekildedir:

Tablo 5.44. Gelecekte Siyasete Katılmada “Korku” Yaşayanların İfadeleri

İfadeler	Açıklama
• İlerde koşullar değişirse belki olur ama şimdilik tehlikeli buluyorum	Siyasete katılmada korku yaşayanlar
• Özgürlük ve güven artarsa katılımı artır. Fikrimi özgürce ifade edemediğim bir ülkede katılmam zor. Katılım eksik kaldıkça asla herkesin fikri alınmış olmayacaktır. Katılım demokrasilerde en önemli istatistiktir. Siyasilerinde en önemli amacı bunu arttırmak olacaktır.	
• Fişlenmeyeceğimi bilsem katılırım	
• Her yetişkin birey vatandaşlık görevini yerine getirmeli fakat aktif olarak siyaset bir bakıma risk almaktır	
• Hükümet yandaşı olmama rağmen birçok yerde siyasal katılımı zorluk yaşıyorum. Hükümet yandaşı olmayanların siyasete katılımı zor bu durumda	
• Katılsak suç katılmasak suç	
• Üniversite hayatım boyunca katılmam mümkün değil çünkü burslu okuyorum. Herhangi bir partiye üye olmam yasak, fakat ileride belki	
• Otoritenin kurduğu baskılardan ve içinde bulunduğumuz cam kavanozun içinden kurtulduğumuzda katılırım	
• Siyasete katılırsam yalnız kalmaktan korkuyorum “bir” olursak her alanda katılmak isterim.	
• Herkesin fikirlerini söyleyebileceği bir platform olursa bende katılırım.	
• Artık insanların gözlerinin korkutucu sesini çıkaranların sisini kestikleri için siyasete katılmak istemiyorum	
• Baskı olduğu için korkudan katılamıyorum, iş hayatımı etkiler diye uzak duruyorum	
• Bu dönemde katılmayı düşünmüyorum, düzen çok kötü ve tehlikeli	
• Bugün Türkiye şartlarında gelecek kaygısı yaşayan bir genç olarak herhangi bir siyasi oluşuma katılmayı güvenli bulmuyorum	

Tablo 5.45. Mevcut Siyaset Dışında “Yeni” Siyaset Arayışında Olanların İfadeleri

İfadeler	Açıklama
<ul style="list-style-type: none"> • İlerde kendi düşünceme uygun parti bulursam evet katılırım 	Mevcut siyaset dışında ‘yeni’ siyaset arayışında olanlar
<ul style="list-style-type: none"> • Siyasete katılmak meseleleri çözmekse katılırım ama buna inanmıyorum. Biz hala kendi içimizdeki çatışmacı konuşmalarla uğraşıyoruz. Bunları bir kenara bırakıp asıl meselelerimize bakmalıyız. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Bireyler siyaset konusunda sorumlu olduğunu bilmeleri gerekir. İlla siyasete katılmasına gerek yok 	
<ul style="list-style-type: none"> • Düşüncelerime ve bize değer veren yok, sadece tek partiyi tutma, destekleme olarak algılandığı için buda siyasal katılımımı azaltıyor 	
<ul style="list-style-type: none"> • Bu dönem insanları yapılan hiçbir şeye değmez. Kendi neslim ve gelecek nesiller için umutluyum 	
<ul style="list-style-type: none"> • Bir fikrimin ideolojimin olması illaki bir partiye üye olmam gerektiği anlamına gelmiyor. Partiler olmadan da katılım sağlayabiliyorum ve düşüncemi dile getirebiliyorum, böylece bir şeye bağlı olmaktan kurtuluyorum. Çünkü partiler tek bir düşünceye sahip her şeyi, herkesi kapsamıyor. Ben etnik kimlik ayrımı yapmayan bir parti istiyorum ama yok bu yüzden düşüncemi de tek partide de toplayamam 	
<ul style="list-style-type: none"> • Fikirlerimi yansıtan bir parti yok o yüzden katılmam 	
<ul style="list-style-type: none"> • İlerde siyasete katılmak istemiyorum fakat bu imkânsız. Tarafsız bir siyaset olsun istiyorum ama taraf tutmadan yaşamak imkansız 	
<ul style="list-style-type: none"> • Siyasete katılmak her ne kadar iyi olsa da bazen sıkıntıya neden olabiliyor. Bazen arkadaşlarla siyaset konuşuruz ama aşırı olunca ilişkilerimizi bozuyor bu yüzden de üniversitelerde siyaset konuşulmamalı. Siyaset konuşabileceğimiz başka alanlar olmalı. İnsanlar sosyal medyada siyasi paylaşımlar, tartışmalar yapıyorlar ama bu sadece insanların kendi vicdanını rahatlatmak için yaptıkları bir şey. 	

Tablo 5.46. Siyaseti Eğitilmiş/Bilgili İnsanların Yapabileceğini Düşünenlerin İfadeleri

İfadeler	Açıklama
<ul style="list-style-type: none"> • Siyasete katılmak bilgi, tecrübe gerektirir. 	Siyaseti eğitilmiş/bilgili insanların yapabileceğini düşünenler
<ul style="list-style-type: none"> • Siyaseti bilen insan yapmalı, parası olan değil ama bizim ülkede parası olan yapıyor oda bende yok. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Bugün siyasete nasıl katılacağımı bilmiyorum, bir yol gösterici biri olmalı, o zaman belki bende siyasete girebilirim 	
<ul style="list-style-type: none"> • Farklı değerlere rağmen ortak ideallerin korunması için katılmak gerekiyor. Fakat genç ve eğitilmiş siyasetçilerin başa gelmesi gerek. 	

Tablo 5.47. Siyasetin Gereksiz Olduğunu Düşünenler ve Siyasete İhtiyaç Duymayanların İfadeleri

İfadeler	Açıklamalar
• Herkesin siyasete katılmasına gerek yok fakat herkesi bir siyasi duruşu olmalı ama bu bizi kutuplaşturmamalı	Siyasetin gereksiz olduğunu düşünenler ve siyasete ihtiyaç duymayanlar
• Bizim ülkede siyaset meclis kavgaları olunca siyasete katılmaya gerek duymuyorum	
• Gerekli görmüyorum, gerekli olduğu zaman katılırım	
• Siyasete katılmaya ihtiyaç duymuyorum, sevmiyorum o yüzden katılmam	
• Nefret ediyorum katılmam	
• Siyaset seçim zamanları ile sınırlı kalmalıdır	
• Siyasete katılmak bir ideolojiye körü körüne bağlanmaktır ben bunu yapamadığım için katılmam	
• Siyasete katılmam çünkü hiç birini doğru ve dürüst bulmuyorum	

Tablo 5.48 Gelecekte Siyasete Katılmada Kararsız Olan Üniversite Gençlerinin Diğer Görüşleri

İfadeler	Açıklama
Biraz şans tanınırsa siyasete katılırım	Diğer görüşler
Gelecekte bir yerlere gelmem iktidar yanlı olamam gerekiyor. Belki bu noktada ilerde katılırım.	
Bugün siyasete nasıl katılacağımı bilmiyorum, bir yol gösterici biri olmalı, o zaman belki bende siyasete girebilirim	
Aktif olarak siyasete katılmam fakat takip ederim	
Siyaset risktir, riske giremem	
Siyaset seçim zamanları ile sınırlı kalmalıdır	
Ailem siyasete katılırsa katılırım, onlar katılmıyorsa vardır bir bildikleri	
Olağanüstü hal ve yargının bağımsızlığının azaltılması söz konusu oldukça siyasal katılımımda azalacaktır ve bu durum inşalarında siyasal katılımını olumsuz etkileyecektir.	
Televizyon ekranlarında gördüğümüz siyasetçiler Akp, Mhp, Chp hangisi olursa olsun sürekli tartışmalar ve laf dalaşındalar. Bu bir şeyi değiştirmiyor ve siyasetin üslubunu da etkiliyor. Biz gençler açısından ise öncelerden sokaklarda yapılan eylemler bir şekilde etki yaratırken artık bu bir işe yaramıyor. Bende böyle yaprak bir şeyleri değiştireceğime ve değiştirileceğine karşı inancımı yitirdim	
Farklı değerlere rağmen ortak ideallerin korunması için siyasete katılmak gerekiyor.	

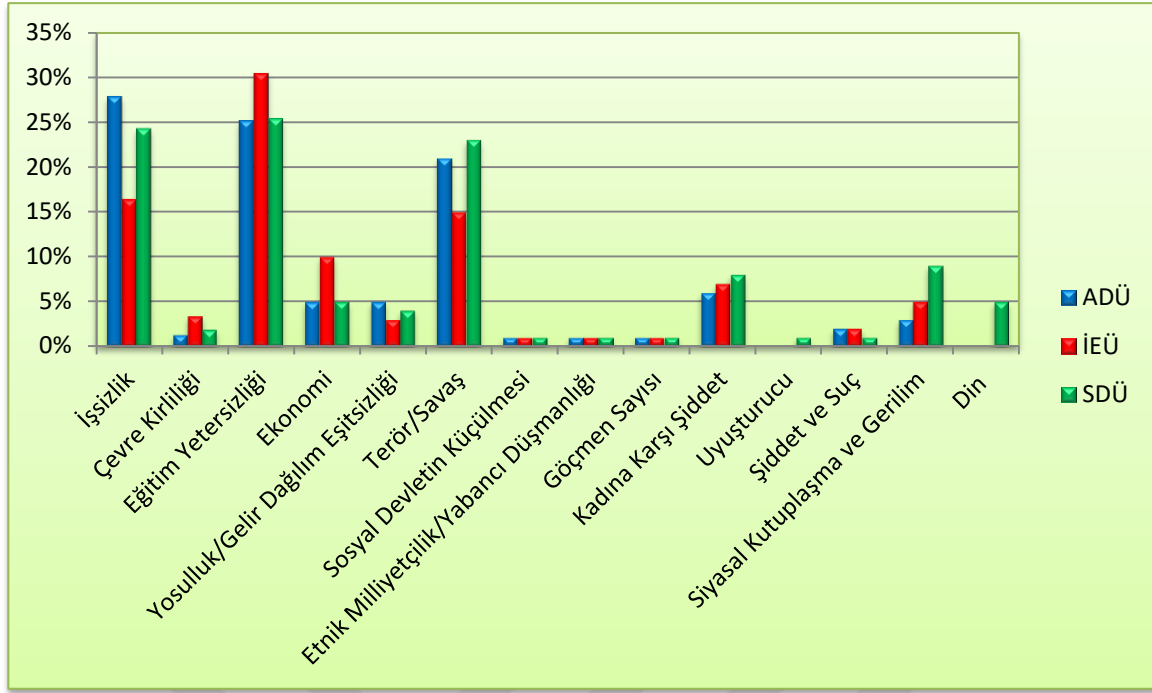
Örnekleme katılan üniversiteli gençlere sorularda sorulardan biri de, Türkiye'nin en önemli üç sorununun ne olduğudur. Toplam örnekleme katılan üniversite gençlerinin Türkiye'nin en önemli sorununun %24.4'ü işsizlik, %1.9'u çevre kirliliği, %26.3'ü eğitim

yetersizliği, %6.2'si ekonomi, %4.3'ü yoksulluk/gelir dağılımı, %20.9'u terör, savaş, %0.7'si sosyal devletin küçülmesi, %1.1'i etnik milliyetçilik/yabancı düşmanlığı, %0.8'i göçmen sayısı, %7.1'i kadına şiddet, %0.1'i uyuşturucu, %1.9'u suç ve şiddet, %3.9'u siyasal kutuplaşma gerilim, %0.2'si dinsel sorunların olduğunu belirtmiştir (Tablo 5.49). Genel olarak bakıldığında toplam örnekleme katılan üniversiteli gençlerin çoğunlukta üç sorunu Türkiye'nin en önemli sorunu olarak görmektedir bunlar: İşsizlik (24.3%), eğitim yetersizliği (26.3%), terör ve savaş (20.9%). Bu bağlamda üniversite gençleri Türkiye'nin en büyük sorunu olarak eğitim yetersizliğini görmektedir.

Tablo 5.49. Türkiye'nin En Önemli Sorunu

	Sayı	%
İşsizlik	276	24,3%
Çevre kirliliği	22	1,9%
Eğitim yetersizliği	298	26,3%
Ekonomi	70	6,2%
Yoksulluk/ gelir dağılım eşitsizliği	49	4,3%
Terör, savaş	237	20,9%
Sosyal devletin küçülmesi	8	0,7%
Etnik milliyetçilik / yabancı düşmanlığı	12	1,1%
Göçmen sayısı	9	0,8%
Kadına karşı şiddet	81	7,1%
Uyuşturucu	1	0,1%
Suç ve şiddet	22	1,9%
Siyasal kutuplaşma ve gerilim	44	3,9%
Din	2	0,2%
Toplam	1133	100%

Örnekleme katılan üniversitelere göre bakıldığı zamanda Adnan Menderes Üniversitesi örnekleminin en çok oranda %27.9'u işsizlik, %25.2'si eğitim yetersizliği, %21.6'sı terör ve savaşın olduğunu belirtmiştir. İzmir Ekonomi Üniversitesi'nin ise %16.5'i işsizlik, %30.5'i eğitim yetersizliği, %15.7'si terör ve savaşın olduğunu belirtmiştir. Süleyman Demirel Üniversitesinde ise aynı sorunlar benzer oranlarla ifade edilmiştir. Bu oranlarda %24.6 ile işsizlik, %25.4 ile eğitim yetersizliği ve %23.2 ile terör ve savaş yer almaktadır (Grafik 5.26). Üniversite bazında düşünüldüğü zaman İzmir Ekonomi Üniversitesi için en önemli sorun eğitim yetersizliği, Adnan Menderes Üniversitesi için işsizlik, Süleyman Demirel Üniversitesi içinde terör ve savaştır. Fakat anketi yaparken gözlemlenen noktalardan biri de örnekleme katılan üniversiteli gençlerin Türkiye'nin en önemli sorununu belirlemede zorluk yaşamış olmalarıdır. Çünkü birçoğuna göre ankette verilen sorunların hepsi gençler için Türkiye'nin birinci ve temel problemleridir.

Grafik 5.26. ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Türkiye'nin En Önemli Sorunu

5.1.4. Üniversite Gençlerinin Siyasal Kimlik ve İdeoloji Tanımlamaları

Araştırmanın bu kısmını örnekleme katılan üniversite gençlerinin sağ/sol aidiyetlikleri ve ideolojik kimliklerini nasıl tanımladıkları üzerine toplanan veriler oluşturmaktadır.

1980 öncesinde özellikle üniversiteli gençler siyasi kimliklerini tanımlarken sağ/sol şeklinde ifade etmekteydiler. Fakat bu durum günümüzde geçerliliği tam anlamıyla olmasa da konumlandırılışını yitirmiştir. 1990'ların başından itibaren sınıfların sağ-sol ayrışmasının yerine kimlik ve kültür temelli bir siyasi ayrışma, siyasi alanı şekillendirmektedir (Delibaş,2008).

Beck'e göre sol ve sağ siyaset eskisi dünya sisteminde kendine özgü yapıları ve bir sistemi vardı. Beck bunu bir piyanoya benzeterek, piyanodaki tellerin birer birer kopmasıyla notalar ayını kalsa bile müzik olmaktan çıktığını düşünmektedir. Ona göre sağ ve sol yön tayinini kaybetmesiyle belirsizlik siyaseti, sessiz filme daha doğrusu sesli sessiz filme dönüşmüştür (Beck, 2013:223). Artık sağ ve solun anlamı yoktur. Giddens'a göre ise, sağ ve solun anlamlarını yitirmesin sebebi, modern toplumun değişmesiyle birlikte ilişkilerin değişmiş olmasıdır (Giddens, 2009:82). Günümüzde Türkiye'de siyasi kimliklerin tanımlanmasında ve siyasi partilerin şekillenmesinde sol ve sağ ayrımı ayrıştırıcı bir işlev

görmemiştir. Fakat bundan sonrası öngörülebilir değildir. Yaşanan sosyal gelişmeler açısından bakıldığında genelde dünyada özelde ise Türkiye’de sağ-sol ayrımının artık daha önemsiz hale geldiği düşünülmektedir. Günümüzde bu durumun, sağ-sol ayrımının yerine yeni simgeler ve değerler ortaya çıkmaya başlamıştır. Yani ekonomik değil kültürel ayrışmalar daha çok belirleyici bir konumdadır. Bu durumu özellikle neoliberal politikalarda teşvik etmektedir. Bunun sonucunda siyasi partilerde keskin keskin ideolojik söylemlerini yumuşatmak zorunda kalmışlardır (Gökçe, 2016:153).

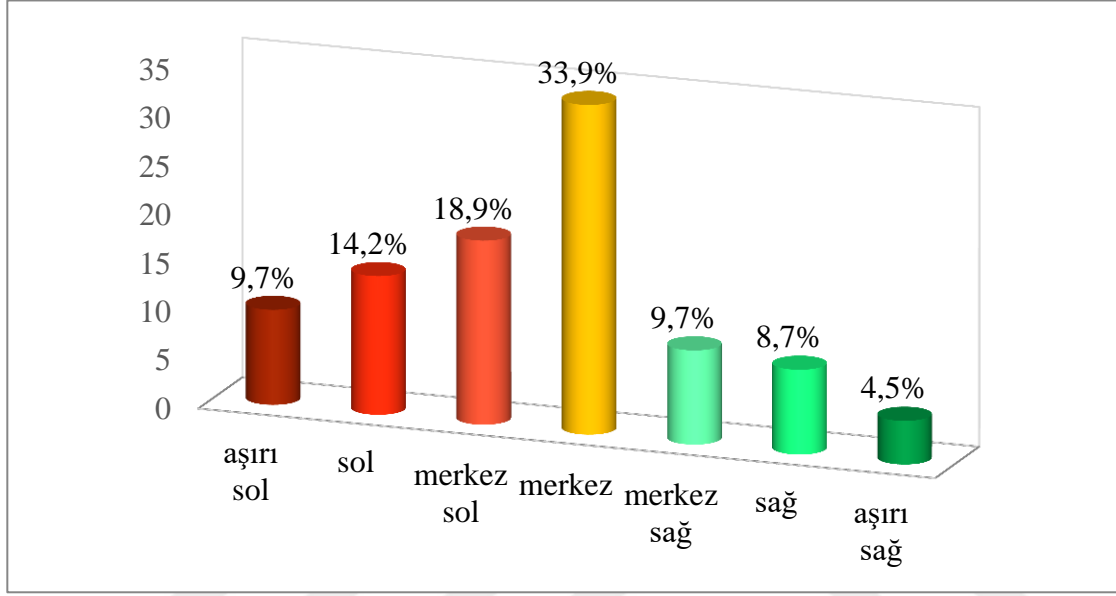
Bu bağlamda örnekleme katılan üniversite gençlerinden kendilerini 0’dan 10’a numaralandırılmış sağ-sol ideolojik yelpazede (0 radikal sol-10 aşırı sağ olmak üzere) skalada kendilerini tanımladıkları, yakın hissettikleri sağ/soldan bir yeri tercih etmeleri istenmiştir. Bu bakımdan üniversiteli gençlerin sağ-sol aidiyet yönelimlerine bakıldığında, Adnan Menderes Üniversitesi’nin %35.6’sı kendisini merkezde, %13’ü sol, %11.3’ü aşırı sol, %9,6’sı merkez sağ, %9.4’ü sağ ve %4.6’sı aşırı sağ olarak tanımlamaktadır. İzmir Ekonomi Üniversitesi’nde ise bu oranlar daha merkez solda yer almaktadır. Oranlar ise şu şekildedir: %28,2’si merkez, %27.3’ü merkez sol, %23.5’i sol, %11.3’ü aşırı sol, %5’i merkez sağ, %3.4’ü sağ ve %1.3’ü aşırı sağdır. Süleyman Demirel Üniversitesinde ise oranlar merkez ağırlıklı olarak oranlar sırasıyla şu şekildedir: %35.4’ü merkez, %17.2’si merkez sol, %12.4’ü merkez sağ, %11’i sağ, %10.5’i sol, %6.2’si ise aşırı sağdır (Tablo 5.50). Bu oranların grafikte daha anlamlılık kazanması için Grafik 5.28’de ADÜ-İEÜ-SDÜ’ye göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 5.50. Yakın Oldukları Sağ-Sol Aidiyetliğinin ADÜ-İEÜ-SDÜ’ye Göre Dağılımı

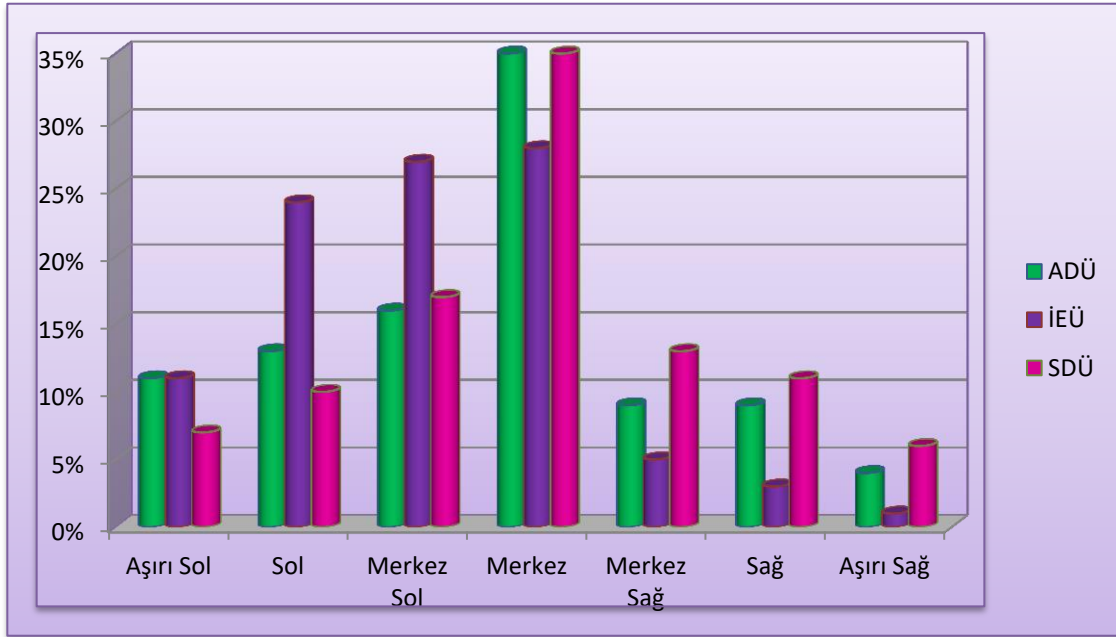
	ADÜ		İEÜ		SDÜ		ADÜ-İEÜ-SDÜ TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Aşırı sol (0 puan)	54	11,3%	27	11,3%	30	7,2	111	9,8%
Sol (1-2 puan aralığı)	62	13,0%	56	23,5%	44	10,5%	162	14,3%
Merkez sol (3-4 puan aralığı)	78	16,4	65	27,3%	72	17,2%	215	19,0%
Merkez (5 puan)	170	35,6%	67	28,2%	148	35,4%	385	34,0%
Merkez sağ (6-7 puan aralığı)	46	9,6%	12	5,0%	52	12,4%	110	9,7%
Sağ (8-9 puan aralığı)	45	9,4%	8	3,4%	46	11,0%	99	8,7%
Aşırı sağ (10 puan)	22	4,6%	3	1,3%	26	6,2%	51	4,5%
Toplam	477	100%	238	100%	418	100%	1133	100%

- Toplam örnekleme katılan üniversite gençlerinin sağ/sol aidiyetlik tanımlamaları ise merkez ve merkez solda yoğunlaşmaktadır. Bu oranlar ise sırasıyla şu şekildedir: %34’ü merkez, %19’u merkez sol, %14.3’ü sol, %9.8’i aşırı sol, %9.7’si merkez

sağ, %8.7'si sağ ve %4.5'i aşırı sağdır. (Grafik 5.27). Sağ-sol skaladaki yeri kümülatif olarak hesaplandığında örneklemimizde sol eğilim %42.8 iken, merkezde yer alanlar %33.9, sağ eğilim örneklemin dörtte biri (%23.9) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu veriler aynı zamanda “üniversite gençliğinin, sağ ve sol aidiyetliklerini tanımlamaları, merkez ve merkez solda yoğunlaşmaktadır” hipotezini de desteklemektedir.

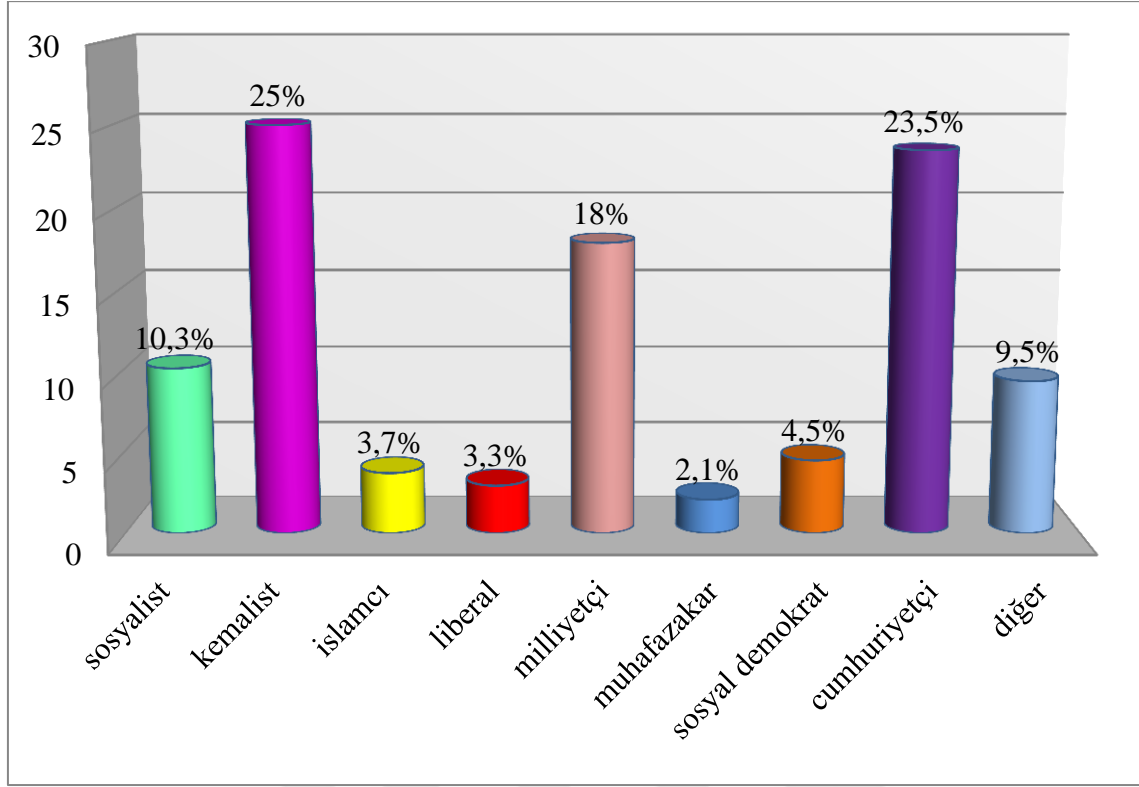
Grafik 5.27. Yakın Oldukları Sağ-Sol Aidiyetlikleri

Grafik 5.28. Yakın Oldukları Sağ-Sol Aidiyetliğinin ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Dağılımı

Gençlerin siyasal yönelim ve davranışlarını açıklarken kullanılan kavramlardan birisi de ideolojiler karşındaki yönelimleridir. Gençler taşıdıkları özellikleri gereği ideolojik yönelimlere ve yapılanmalara açıktırlar bu durum gençlerini ideolojilerin devamlılığı ve taşıyıcıları olarak görülmelerine neden olmaktadır. Böylece kimliklerin oluşmasına da etki etmektedir. Bauman'nın ele aldığı konulardan biri de modern yaşamın hoşnutsuzlukların ve bu hoşnutsuzlukların bireysel ve toplumsal dünyada sosyal medyanın getirdiği kimliktir. Bauman (2000) bunu modernite üzerinden ele alarak açıklamaktadır. O moderniteyi, “çelişkilerle dolu bir proje” olarak değerlendirmekte ve modern çağ; akışkan, sıvılaşmış, dağılmış, saçılmış ve düzensizleşmiş hâliyle gerçekleştirmeyi vaat ettiği projelerinde başarısız olmuştur. Modern birey de bu başarısızlığa karşı şaşkınlık halindedir. Bireylerin bu şaşkınlığı, ideolojilere bel bağlamasına neden olmuştur (Bauman, 2000:2). Yani artık insanlar modernitenin anlatılara değil, kültürel ve yerel değerlere önem veren öğretilere yönelmektedirler. Post-modern dönem insanlar için “yeni bir durum” olarak değerlendirilmekte. Modern dönem bu anlamda insanlara mutluluk, toplumsal düzen ve sorunlarına çözüm getiren bir dönem değildir. Durkheim moderniteyi, “anomi”, Weber, “dünyanın büyüünün bozulması”, Marx, “katı olan her şeyin buharlaşması”, Giddens “elimizden kaçıp giden dünya”-olarak tasfir etmektedir (Açıkgöz, 2017:4). Bu bağlamda günümüz toplumuna çeşitli şekillerde post-modernizm, geç modernizm, radikalleşmiş modernlik olarak adlandırılrsa da moderniteki ideolojilerin bu dönemlerdeki yönelimleri değişme göstermektedir. Fukuyama ise Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle birlikte hız kazanan ve kümeleşmeyle tarihin sonu olarak tanımladığı dönemi ideolojinin sonu olarak tasvir etmektedir (Fukuyama, 1999).

Toplumun en yüksek eğitimli grubu olan üniversite öğrencilerinin ideolojik tercihlerinin önemli ve dikkate alınması gereken bir konudur. Bu bağlamda örnekleme katılan üniversite gençlerine, kendilerini hangi ideolojik kimlikleriyle tanımladıkları sorulmuştur. Toplam örnekleme katılan üniversite gençlerinin ideolojik tanımlamaları incelediğinde, kendilerini Sosyalist olarak tanımlayanların oranı %10.3, Kemalist olarak tanımlayanların oranı %25, İslamcı olarak tanımlayanların oranı %3.7, Liberal olarak tanımlayanları oranı %3.3, Milliyetçi olarak tanımlayanların oranı%18, Muhafazakar olarak tanımlayanların oranı%2.1, Sosyal Demokrat olarak tanımlayanların oranı %4.5, Cumhuriyetçi olarak tanımlayanların oranı ise %23.5 olarak kaydedilmiştir. (Grafik 5.29).

Grafik 5.29. İdeolojik Tanımlamalar

İdeoloji tanımlamalarına, üniversite bazlı bakıldığı zaman örnekleme katılan Adnan Menderes Üniversitesi gençlerinin %12.6'sı kendisini sosyalist olarak, %24.9'u Kemalist, %3.6'sı İslamcı, %1.7'i Liberal, %19.5'i Milliyetçi, %1.5'i muhafazakar, %3.4'ü Sosyal Demokrat, %23.9'u Cumhuriyetçi olarak tanımlarken, %9'u bu ideolojiler dışında başka bir ideoloji (Hümanizm, Türkçülük vb.) ile tanımlamaktadır (Tablo 5.51).

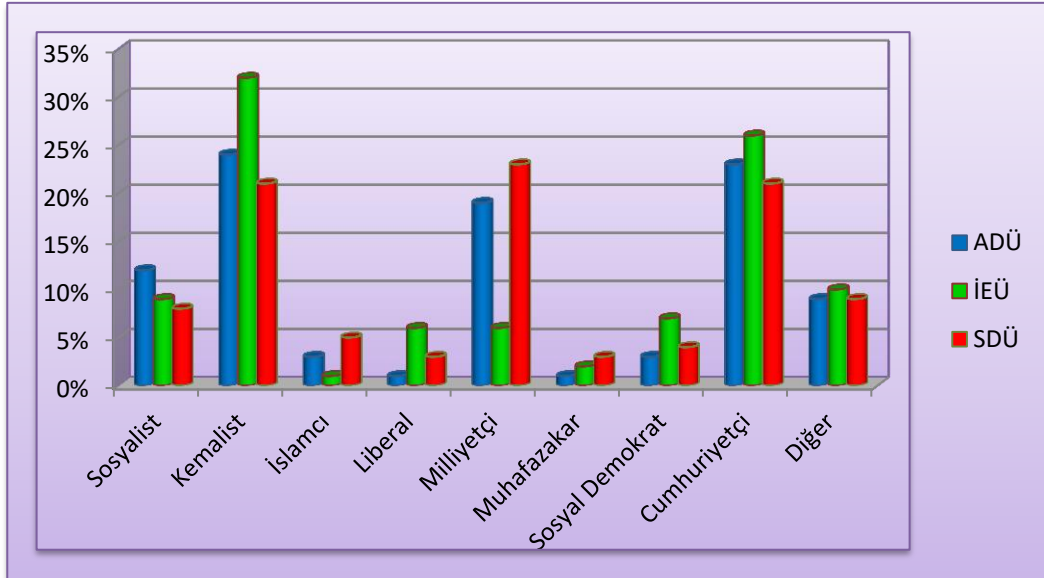
İzmir Ekonomi Üniversitesi gençlerinin ise %8.8'i kendisini Sosyalist, %32.4'ü Kemalist, %1.7'si İslamcı, %5.9'u Liberal, %5.9'u Milliyetçi, %1.3'ü Muhafazakar, %7.6'sı Sosyal Demokrat, %26.5'i Cumhuriyetçi olarak tanımlarken, %10.1'i bu ideolojiler dışında başka bir ideoloji ile tanımlamaktadır (Tablo 5.51).

Süleyman Demirel Üniversitesi gençlerinin ise %8.6'sı kendisini Sosyalist, %21.1'i Kemalist, %5.3'ü İslamcı, %2.9'u Liberal, %23.2'i Milliyetçi, %3.3'ü Muhafazakar, %4.3'ü Sosyal Demokrat, %21.5'i ise Cumhuriyetçi olarak tanımlarken, %9.8'i bu ideolojiler dışında başka bir ideoloji ile tanımlamaktadır (Tablo 5.51). Üç üniversitede farklı ideolojiler ağırlık göstermektedir. Örneğin Sosyalist ideolojisinin en yüksek oranı Adnan Menderes Üniversitesi'nde, Kemalist, Liberal, Sosyal Demokrat ve Cumhuriyet gibi ideolojilerin en yüksek oranı İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde ve İslamcı, Milliyetçi, Muhafazakâr gibi

ideolojilerin en yüksek oranı Süleyman Demirel Üniversitesi'nde görülmektedir. (Tablo 5.46). Genel olarak toplam örnekleme katılan üniversite gençlerinin ideolojik tanımlama dağılımlarına bakıldığı zaman (Tablo 5.51), %10.3'ü sosyalist, %25.1'i Kemalist, %3.8'i İslamcı, %3'ü Liberal, %18'i Milliyetçi, %2.1'si Muhafazakar, %4.6'sı Sosyal Demokrat, %23.6'sı Cumhuriyetçi ve %9.5'i diğer cevabını vermiştir. Bu veriler bize halen aslında ideolojilerin devam ettiğini göstermektedir. Görsellik bağlamında ideolojik tanımlamaların daha netlik kazanması içinde Grafik 5.30'da verilmiştir.

Tablo 5.51. ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre İdeolojik Tanımlamalar

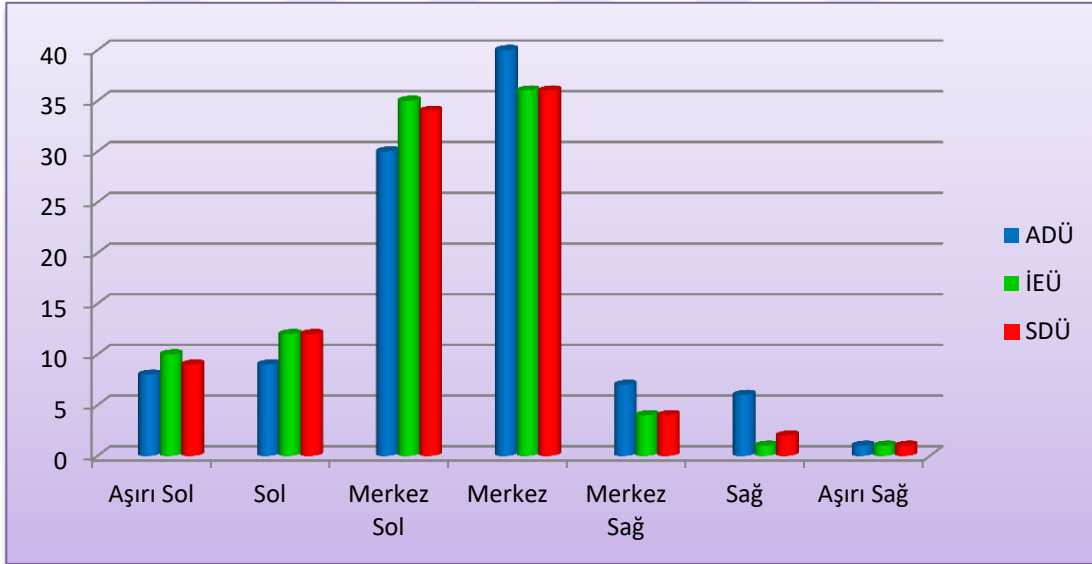
	ADÜ		İEÜ		SDÜ		ADÜ-İEÜ-SDÜ TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sosyalist	60	12,6%	21	8,8%	36	8,6%	117	10,3%
Kemalist	119	24,9%	77	32,4%	88	21,1%	284	25,1%
İslamcı	17	3,6%	4	1,7%	22	5,3%	43	3,8%
Liberal	8	1,7%	14	5,9%	12	2,9%	34	3,0%
Milliyetçi	93	19,5%	14	5,9%	97	23,2%	204	18,0%
Muhafazakâr	7	1,5%	3	1,3%	14	3,3%	24	2,1%
Sosyal Demokrat	16	3,4%	18	7,6%	18	4,3%	52	4,6%
Cumhuriyetçi	114	23,9%	63	26,5%	90	21,5%	267	23,6%
Diğer	43	9,0%	24	10,1%	41	9,8%	108	9,5%
Toplam	477	100%	238	100%	418	100%	1133	100%

Grafik 5.30. ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre İdeolojik Tanımlamalar

Bu verilerden hareketle örnekleme katılan üniversiteli gençlerin sağ/sol aidiyetlikleri ile ideolojik tanımlamaları arasında anlamlı ilişki vardır. İdeoloji olarak kendini

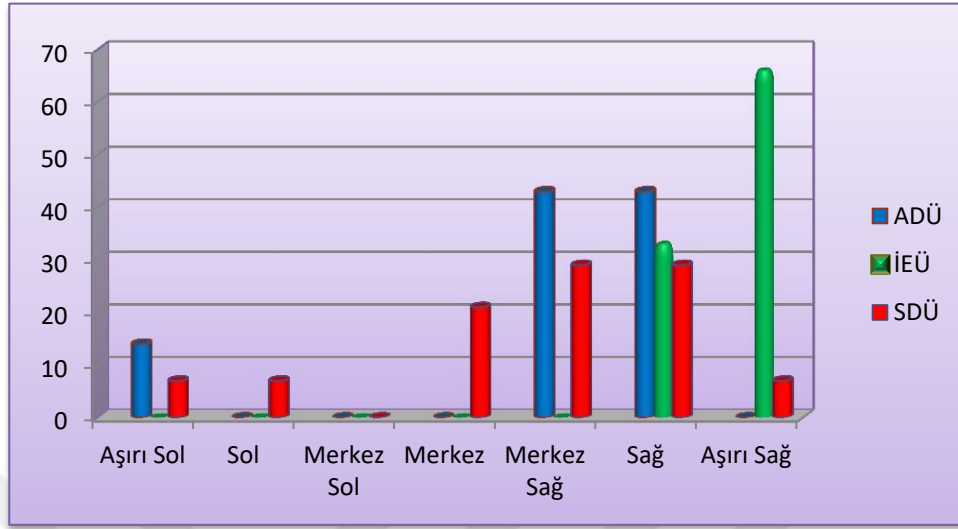
Cumhuriyetçi olarak tanımlayanların, sağ/sol aidiyetlikleri merkez ve merkez solda yoğunlaştığı görülmektedir (Grafik 5.31). Adnan Menderes Üniversitesi'nde kendilerini Cumhuriyetçi olarak tanımlayanların %7.9'unun aşırı sola, %8.8'sinin sola, %28.9'unun merkez sola, %39.5'inin merkeze, %7'sinin merkez sağa, %6.1'inin sağa ve %1.8'inin ise aşırı sağa yakın oldukları ortaya çıkmıştır. İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde ise kendilerini Cumhuriyetçi olarak tanımlayan üniversite gençlerinin %9.5'inin aşırı sola, %12.7'sinin sola, %34.9'unun merkez sola, %36.5'inin merkeze, %3.2'sinin merkez sağa, %1.6'sının sağa ve %1.6'sının ise aşırı sağa yakın oldukları ortaya çıkmıştır. Süleyman Demirel Üniversitesi'nde kendilerini Cumhuriyetçi olarak tanımlayan üniversite gençlerinin %12.2'sinin aşırı sola, %6.7'sinin sola, %18.9'unun merkez sola, %47.8'inin merkeze, %7.8'inin merkez sağa, %5.6'sının sağa ve %1.1'inin ise aşırı sağa yakın oldukları ortaya çıkmıştır.

Grafik 5.31. Cumhuriyetçi Olanların ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Sağ/Sol Tanımlamaları

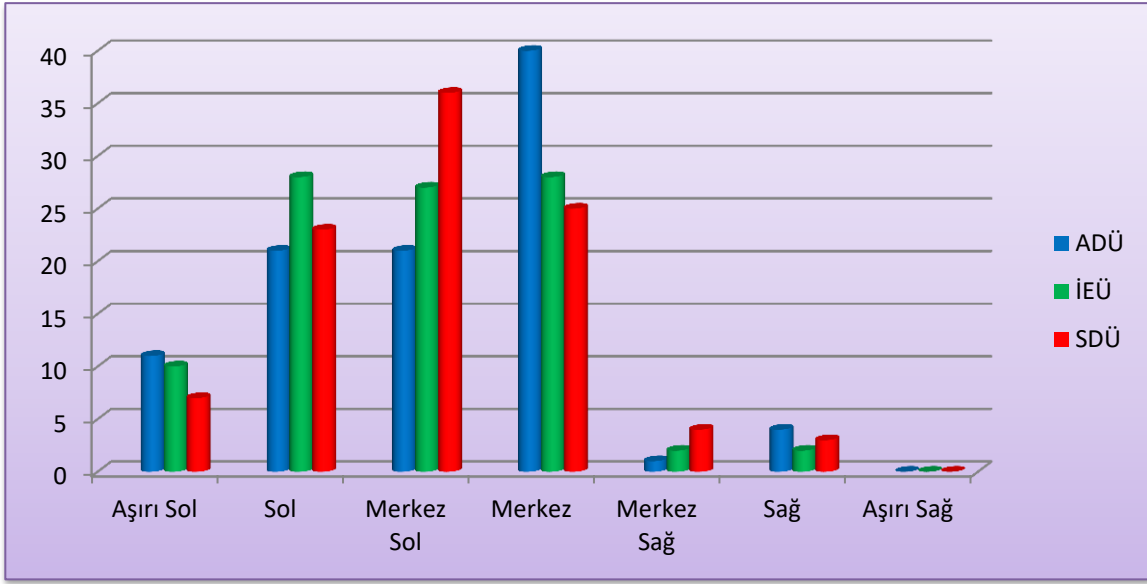
Diğer bir anlamlı ilişki Muhafazakârlık ve sağ arasında da görülmektedir. İdeoloji bakımından kendini Muhafazakâr olarak tanımlayanların sağ/sol aidiyetlikleri merkez sağ ve sağda yoğunlaştığı görülmektedir (Grafik 5.32). Kendileri Muhafazakar olarak tanımlayan gençlerin sağ/sol aidiyetliklerine ilişkin oranlar şu şekildedir: Adnan Menderes Üniversitesi'nde Muhafazakar olanların %14.3'ü aşırı sol, %42.9'u merkez sağ, %42.9'u sağ olarak görülmektedir. İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde Muhafazakar olanların ise %33.3 merkez sağ ve %66.7 sağ görüşlüdür. Süleyman Demir Üniversitesi'nde Muhafazakar

olanların %7.1'i aşırı sol, %7.1'i sol, %21.4'ü merkez, %28.6'sı merkez sağ, %28.6'sı sağ ve %7.1'i aşırı sağ görüşlüdür.

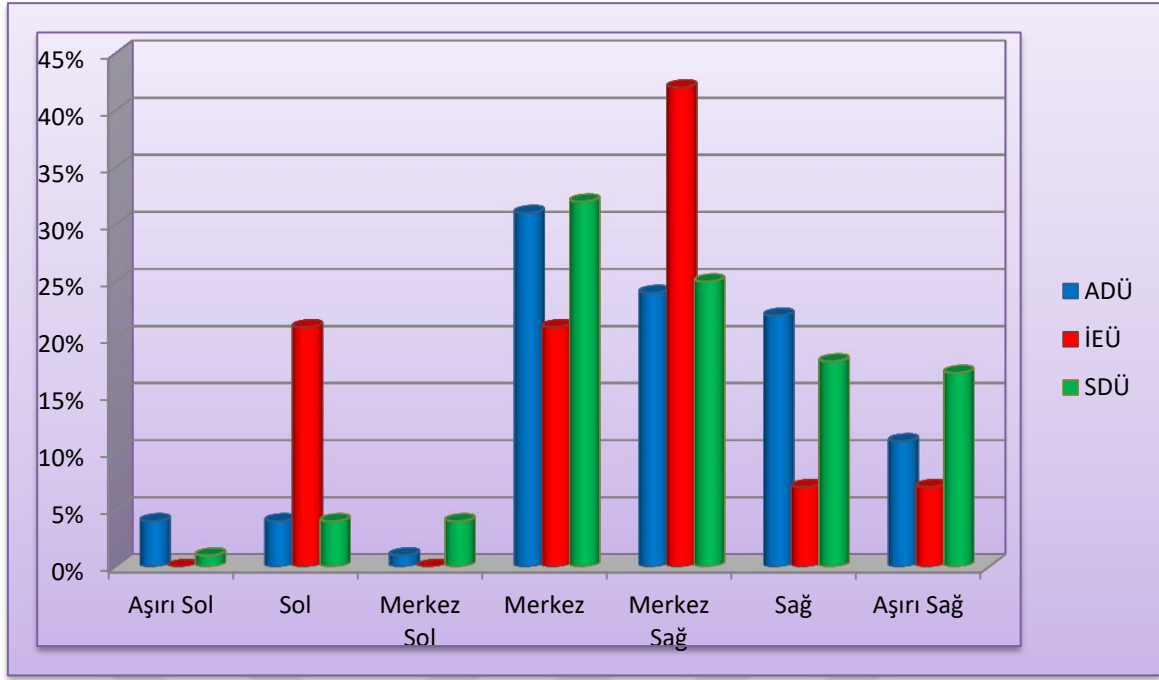
Grafik 5.32. Muhafazakâr Olanların ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Sağ/Sol Tanımlamaları

İdeoloji bakımından kendilerini Kemalist olarak tanımlayan üniversite gençlerinin verilerdeki cevapların oranları ise şu şekildedir: Adnan Menderes Üniversitesi'nde kendilerini Kemalist olarak görenlerin %11.8'i aşırı sol, %21.8'i sol, %21'i merkez sol, %40.3'ü merkez, %1.7'si merkez sağ, %3.4'ü sağ görüştedir. İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde kendilerini Kemalist olarak görenlerin %10.4'ü aşırı sol, %28.6'sı sol, %27.3'ü merkez sol, %28.6'sı merkez, %2.6'sı merkez sağ, %2.6'sı sağ görüştedir. Süleyman Demirel Üniversitesi'nde ise kendilerini Kemalist olarak görenlerin %6.8'i aşırı sol, %23.9'u sol, %36.4'ü merkez sol, %25'i merkez, %4.5'i merkez sağ, %3.4'ü sağ görüştedir. İdeoloji bakımından kendilerini Kemalist olarak tanımlayan üniversite gençlerinin sağ/sol aidiyetlikleri merkez, merkez sol ve solda yoğunlaşmaktadır (Grafik 5.33).

Grafik 5.33. Kemalist Olanların ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Sağ/Sol Tanımlamaları

Grafik 5.34'te ise örnekleme katılan üniversiteli gençlerin Milliyetçilik ideolojisinin daha çok merkez, merkez sağ sağ ve aşırı sağ üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Diğer taraftan kendilerini Milliyetçi olarak tanımlayan iki üniversitenin yoğunluğu görülmektedir: Adnan Menderes Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi. Adnan Menderes Üniversitesi'nde kendilerini Milliyetçi olarak görenlerin %4.3'ü aşırı sol, %4.3'ü sol, %1.1'i merkez sol, %31.2'si merkez, %24.7'si merkez sağ, %22.6'sı sağ, %11.8'i aşırı sağ görüştedir. İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde kendilerini Milliyetçi olarak görenlerin %21.4'ü sol, %21.4'ü merkez, %42.9'u merkez sağ, %7.1'i sağ ve %7.1'i aşırı sağ görüştedir. Süleyman Demirel Üniversitesi'nde ise kendilerini Milliyetçi olarak görenlerin %1'i aşırı sol, %4.1'i sol, %4.1'i merkez sol, %32'si merkez, %24.7'si merkez sağ, %17.5'i sağ ve %16.5'i aşırı sağ görüştedir. (Grafik 5.34).

Grafik 5.34. Milliyetçi Olanların ADÜ-İEÜ-SDÜ'ye Göre Sağ/Sol Tanımlamaları

1950'li ve 1960'lı yıllarda D. Bell tarafından ortaya atılan “ideolojinin sonu” tezi temelde sanayileşmiş ve gelişmiş batı toplumlarının çoğalmasıyla birlikte, sınıflar arasında farklılıkları azalttığı yöndedir. Bu bağlamda ideoloji gibi farklılıklarında giderek işlevini kaybettiği de düşünülmektedir (Sarı, 2010: 65). Edwart Shils ise “İdeolojilerin Sonu” adlı bildirisinde batı toplumlardaki ideolojilerin azalma sebeplerini erişilen bolluk seviyesini ve işçi sınıfının elde ettiği pek çok hayattan dolayı olduğunu öne sürmektedir (Lispset, 1986:389).

İdeolojilerin 19. yüzyıldan itibaren yayılmasıyla ideoloji ile toplum arasında değişmelerin yaşadığına işaret etmektedir. Buradaki “ideolojilerin sonu” olarak ya da çöküşü olarak ifade edilen kitleleri harekete geçirerek büyük çatışma ve savaşlara neden olarak tarihin seyrini değiştiren -Faşizm, Nazizm ve Marksizm gibi- sert ideolojilerdir. Bu bağlamda Bell ve Lipset post-endüstriyel olarak tanımladıkları yeni dönemde, gelişmiş batı toplumlarının, ideolojilerin sonunun geldiğini iddia ederek neyin sonunun geldiği tartışmalarına yeni bir yorum ve boyut getirmişlerdir. Diğer taraftan Lipset artık sanayi devriminde temele ilişkin sorunların çözülmesinden dolayı demokratik sınıf mücadelesinin ideolojiler olmadan da devam edebileceğini ifade etmiştir. Bell ise bir zamanlar eyleme giden bir yol olduğu düşünülen ideolojinin artık çıkmaz sokak haline geldiğini ifade etmektedir. Bell bu konuda ideolojik yaklaşımını “sanayi-sonrası toplum” kuramı ile ele

almaktadır, ona göre sanayi-sonrası toplumlar da ideolojilere ihtiyaç yoktur. Sanayi-sonrası toplum, giderek artan, üniversite eğitimi ve profesyoneller ile teknik elitler tarafından yönetilen bir “enformasyon toplumu” olduğu da belirterek siyasetin, ekonominin ve kültürel olanın gerisinde kalarak önemini yitirdiğini ileri sürmektedir. Bell daha çok kültürel, etnik çatışmaların devam edeceğini düşünmektedir. Bu yüzden 1960’lı yılların “kültürel” nitelikli olduğunu iddia etmek için gençlik hareketlerini, feminist toplum hareketlerini ve etnik hareketleri göstermektedir. Bell’e göre bu tür toplumsal hareketler özel alana dahil olduğu için, kamusal alanı belirleyen önemli öge ise politik-ideolojik kutuplaşmanın ötesine geçen post-endüstriyel iktisadi gelişmedir. Bir zamanlar ideolojik bir konu olarak algılanan iktisadi planlama, işçi örgütlenmeleri bu bağlam da artık post-endüstriyel dönemle birlikte birer teknik konu olarak algılanmaya başlanmıştır. Böylece de ideolojik alanın sağ ve sol uçlarında yer alan görüşler giderek birbirine yaklaşma ve hatta benzeşme eğilimine girmektedir (Bell’den akt. Sarı, 2010:66-67). Yani bir zamanlar çatışmaların yaşandığı toplumda artık refahın artmasıyla bu gibi olayların görünürlüğü azalmıştır. Her ne kadar ideolojilerin ortadan kalktığı savunulsa da toplumsal değişim, dönüşümler ve süreçler yeni ideolojilerin oluşması için ortam hazırlayacaktır. Bu bakımdan tüm ideolojilerin yok olması değil, etkisinin veya görünürlüğüne azaldığını söylemek daha doğru olacaktır. Fakat şunu da kabul etmek gerekir ki ideolojiler kendisine taraf bulamadığı zaman yok olmaya mahkûmdur. Bu bağlamda Tablo 5.46’ya bakıldığında veri oranı düşük olanlardan biri de sosyal demokradır. Keyman’a (2004:134) göre, bu durumun sebebi günümüzde, sosyal demokrasinin Türkiye’de toplumsal sorunlara çözüm üretmede, kendisini farklı toplumsal sınıflar ve kimliklerle eklemlenmede, farklı ve demokratik bir Türkiye vizyonu yaratmada başarılı olamamasıdır. Sosyal demokrasi günümüzde Türkiye’de sosyal demokrasinin bir ideoloji ve toplumsal hareket olarak farklı toplumsal kesimler içinde sosyal demokrat bir kimlik yaratmada ve toplumla organik bağ kurmada başarısız durumdadır.

Gençliğin çokça maruz kaldığı söylemlerden birisi de duyarsız, ilgisiz ve konformist olmalarıdır. Lüküslü (2009:192) Türkiye’nin 1980 sonrası genç kuşağını önyargısız anlamak için araç olarak kullanılabileceğini iddia ettiği “zoraki konformizm” kavramıyla açıklamaya çalışır. Gençler, sanıldığı kadar duyarsız değiller ona göre. Michel de Certeau’nün ezilenlerin, zayıfların sanatı olarak tarif ettiği “taktik” bunu açıklayabilecek terimlerden onun için. Gençler her şey iyi ve normalmiş gibi davranırken aynı zamanda eleştirilerini de farklı yollardan devreye sokabilmektedirler.

Çalışmamızda incelenen konulardan bir diğeri de üniversite gençlerinin sağ-sol aidiyetlikleri ile siyasetle ilgili olma durumlarıdır. Araştırma gurubunun siyasete ilgi durumlarına göre sağ/sol aidiyetlikleri, incelendiğinde ise kendisini aşırı sol olarak tanımlayanların “siyasetle ilgili” (%39.6), kendisini sol olarak tanımlayanların “siyasetle ilgili” (%44.4), kendisini merkez sol olarak tanımlayanların “siyasetle çok ilgili” olmadıkları (%40.9), kendisini merkez sağ da görenlerinde “siyasetle çok ilgili” olmadıkları (%40), kendisini sağcı olarak tanımlayanların “siyasetle ilgili” (%45.5) ve kendisini aşırı sağcı olarak tanımlayanları ise yine “siyasetle ilgili” (%43.1) oldukları görülmüştür (Tablo 5.52).

Tablo 5.52. Sağ-Sol Aidiyeti ve Siyasete İlgi Durumları

		Sağ-Sol Aidiyeti															
		Aşırı Sol		Sol		Merkez Sol		Merkez		Merkez Sağ		Sağ		Aşırı Sağ		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Siyasete İlgi Durumları	Çok İlgiliyim	16	14.4%	11	6.8%	18	8.4%	19	4.9%	7	6.4%	6	6.1%	12	23.5%	89	7.9%
	Çok İlgili Değilim	44	39.6%	72	44.4%	76	35.3%	100	26%	35	31.8%	45	45.5%	22	43.1%	394	34.8%
	İlgili Değilim	35	31.5%	53	32.7%	88	40.9%	141	36.6%	44	40%	35	35.4%	8	15.7%	404	35.7%
	Hiç İlgili Değilim	12	10.8%	18	11.1%	20	10.7%	78	20.3%	19	17.3%	12	12.1%	5	9.8%	167	14.7%
	Hiç İlgili Değilim	4	3.6%	8	4.9%	10	4.7%	47	12.2%	5	4.5%	1	1%	4	7.8%	79	7%
Toplam	111	100%	162	100%	215	100%	385	100%	110	100%	99	100%	51	100%	1133	100%	

6. BÖLÜM

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmamızda genel anlamda gençliğe, özel de ise üniversite gençliğine ilişkin siyasete uzak, ilgisiz, duyarsız, mesafeli, siyaset hakkında bilgisiz, hatta siyasete karşı eleştirel, kuşkucu/sinik bir tutum içerisinde oluşları tartışmaların merkezinde yer almaktadır. Çalışmanın odak noktasını ise üniversite gençliğinin politik mi apolitik mi sorunsalı oluşturmaktadır. Önemli bir kategori olarak gençlik, daha da özelde almakta oldukları eğitim, bilgi, beceri, kültürel sermaye vs. dikkate alındığında ülkelerin geleceğinde önemli rol oynamaya aday üniversite gençliğinin siyasal katılımı önemli bir sosyolojik sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle bu çalışma ampirik veriler ışığında günümüz üniversite gençliğinin siyasal alana ilişkin algıları, siyasallaşma süreçleri, siyasal konulara ilgileri, katılım düzeyleri, katılım mecraları ve en çok ilgi gösterdikleri sosyal ve siyasal konuların neler olduğu ele alınarak incelenmesini amaçladık. Bulgulara ve genel tartışmaya geçmeden önce çalışmada izlediğimiz yol, ele aldığımız konular ve içerik hakkında kısa bir hatırlatma yapacak olursak; birinci bölümde araştırmamıza ilişkin açıklamalar yer almaktadır. Yani araştırmanın amacı, önemi, kapsamı, metodu, hipotezleri, sınırlılıkları, yöntem ve teknikleri ortaya konulmuştur. İkinci bölümde kavramsal kuramsal çerçeve çizilerek sorunsalın nasıl ele alınacağı, sahada hangi sorulara yanıt aranacağı, geleneksel ve post modern siyaset anlayışlarının ana hatları çizilmeye çalışıldı. Böylece bu bölümde temel kavramlardan; siyasete, siyasal kültüre, siyasal davranışa ve siyasal katılıma ilişkin açıklamalar bulunmaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde siyaset ve siyasetin değişen doğası incelenmektedir. Sosyal bilimlerin başa çıkmak zorunda oldukları en önemli meselelerden birisi kavramsal tanımlamalarda karşılaşılan zorluklardır. Buradan hareketle siyaset kavramı, siyasal olanın ne olduğu, siyasetin zamanla geçirmiş olduğu değişimler mevcut literatür çerçevesinde tartışılmıştır. Bu bölümde en fazla üzerinde durduğumuz konu siyasetin 1980'li yıllardan sonra geçirmiş olduğu dönüşümlerdir. Bir bakıma eski/geleneksel siyasetin yirminci yüzyılın sonlarında geride kaldığı bunun yerine post-modern bir siyaset anlayışının yükseldiğine tanık oluyoruz. Yeni siyasetin ne olduğu, içeriğini ve ana temalarının nelerden meydana geldiği tartışılarak üniversite gençliğinin siyasetle olan ilişkisini anlamamız mümkün olabilecektir. Geleneksel anlamda siyaset en geniş anlamıyla, insanların ortak yaşamalarını mümkün kılan genel kuralları oluşturma, koruma veya değiştirme etkinliğidir

(Heywood, 2006). Post modern (yaşam/alt) siyaseti ise şöyle tanımlanmaktadır; geniş anlamda çıkarlar ve değerler bağlamında kararlar alma, dar anlamda ise devlet mekanizmasıyla ilgili karar alma sürecidir. Yaşam siyaseti daha çok bir “yaşam tarzı siyaseti”, yani kendini gerçekleştirme siyasetidir. Diğer bir ifadeyle nasıl yaşamamız gerektiği hakkındaki tartışmalardır (Giddens, 2009:21). Böylece geç modern/post-modern düşünürlerin yaşam siyaseti, alt-siyaset, farklılık siyaseti olarak kavramlaştırdıkları yeni siyaset biçimi, geleneksel/modern siyaset biçiminden farklılaşmaktadır.

Dördüncü bölümde araştırmamızın merkezi sorunsalını oluşturan politik-apolitik tartışmasının öznesi durumundaki genç ve gençlik kavramları incelenmiştir. Kavramsal tartışma yapılarak kullandığımız kavramların ölçülebilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bakımdan gençlik kavramı ile ilgili açıklama yapılarak, gençliğin sadece yaş kategorisi olmadığı vurgulanmıştır. Çünkü uzayan eğitim süreci ile gençlik tabanı da genişlemektedir. Son olarak beşinci bölümde ise araştırma bulguları ve değerlendirmeden oluşmaktadır.

Araştırmamızın ana meselesi olan üniversite gençliği politik mi yoksa apolitik mi tartışmalarını merkeze alan bu çalışma, üniversite gençliğinin siyaset algılarını, tutumlarını, katılım türlerini, katılım düzeylerini ve siyasal katılım mecralarını sahada elde ettiğimiz verilere dayanarak araştırılmasını amaçlamıştır. Bu doğrultuda günümüz üniversite gençliğinin, siyaset ile arasındaki ilişkinin olumsuz ve siyasete ilgisiz algılanmasına bağlı olarak araştırma, Adnan Menderes Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi’nde eğitim gören üniversite öğrencileri ile anket çalışması yapılmıştır. Toplam örnekleme 1133 üniversiteli gençlik ile anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışmasıyla, üniversite gençliğinin siyasete ilgisini ve siyasal katılımını sorgulayarak, günümüz üniversite gençliğinin siyasal katılım anlayışları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Örnekleme katılanların %58.6’sı kadın % 41.3’ü erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Yaş aralığı olarak 18-29 yaş aralığında olması eğitim süresinin uzamakta olduğunu göstermektedir. Araştırmanın Ege ve Akdeniz bölgelerinde yapılmış olmasından dolayı örneklem grubunun kendine özgü birtakım farklılıklar gösterdiği söylenebilir. Bu farklılıktan birisi örnekleme katılanların, doğdukları bölgelerinde Ege ve Akdeniz bölgesin yoğunlaşmasıdır. Gelir durumu açısından değerlendirildiğinde, örnekleme katılanların ailelerin aylık gelirlerinin oranları en çok 1600-2400TL (%19), 24001-3400TL (%19), 3401-4400TL (%13,1) olarak görülmektedir.

Çalışmaya başlarken, odaklanmayı planladığımız en önemli soru gençlerin politik mi yoksa apolitik mi olduğuydu. Bu minvalde yapılan gözlem ve literatür çalışmalarında, günümüzün geleneksel siyasetinin ve siyasal katılım yollarının gençlerin özellikle üniversite gençlerinin, siyasal katılımlarına cevap vermede yetersiz olacağı düşüncesi ön plana çıkmaya başlamıştır. Araştırma bulguları değerlendirildiğinde 1980’lerden önce gençlerin katılımı, geleneksel ve geleneksel olmayan bir şekilde ele alınırken, günümüz Y ve Z kuşaklarının siyasal katılımlarına bu tip siyasal katılımların cevap vermede yetersiz kaldığı görülmüştür. Bazı araştırmacılar gençlerin siyasal katılımlarının azaldığını söyleseler de aslında, yaşanan toplumsal gelişme ve değişmelerle siyasal katılım dönüşüme uğramaktadır.

Gençliğe, “politik” veya “apolitik” diyebilmemiz, bu iki kavramı nasıl açıkladığımızla alakalıdır. Eğer üniversite gençliğinin politik olma durumları, sadece 1980 öncesi ve 68 kuşağındaki geleneksel katılım biçimleriyle ele alınıyorsa bu büyük bir hata olacaktır. Çünkü geçmişte yaşanan darbeler, neoliberal politikalar, küreselleşme, modernleşme süreci geleneksel siyasal katılım biçimlerini azaltmıştır. Bazı düşünürler, refah seviyesinin yükselmesine bağlı olarak da, siyasal katılımın düşeceği yönünde görüşleri savunmaktadırlar. Çünkü refah seviyesinin yükselmesi durumda, insanların tartışacak ve çözüm üretecek bir sorunları kalmamakta ve böyle siyasal katılım sadece oy kullanmadan ibaret hale gelmektedir.

Türkiye’nin toplumsal formasyonuna baktığımızda sosyal değişimin çok hızlı yaşandığına tanık oluyoruz. Son yirmi yıllık süreçte ortaya çıkan toplumsal dönüşümler baş döndürücü bir hızla ilerlemektedir. Bu dönüşümlerin en önemli sebepleri arasında küreselleşme, neoliberalleşme, kırdan kente göç olarak adlandırılabilir. Bu göçlerle birlikte ülkede nüfus dengelerinin hızla değiştiği, çarpık kentleşme, gelir adaletsizliği, yoksullaşma, işsizlik gibi sosyal sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Yaşananlar son yirmi yıllık siyasal süreçlerin de habercisidiler (Delibaş,2017). Son yirmi yıldır siyasal alana damgasını vuran Siyasal İslamcılık kaçınılmaz olarak gençlerin siyasete bakışını, algısını ve katılımını çok yakından etkilemektedir. Tüm bunlara ek olarak ve bu süreçlerle birlikte okunması gereken diğer bir gelişme ise son on yıldır yaygın olarak ortaya çıkan risk, korku ve belirsizlik durumudur. Bu kavramlar göz önünde bulundurulduğunda ülkenin Dünya Risk Toplumunu olarak kavramlaştırılan sosyolojik durumun bir parçası olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. (Delibaş, 2013;2015).

Üniversite gençlerinin siyasal katılımlarını, ilgilerini, eğilimlerini anlamak üzere bazı sorular sorulmuştur. Yapılan, “Gençlik Politik mi, Apolitik mi? Siyasetin Değişen Doğası: Üniversite Gençliğinin Siyaset Algısı ve Siyasal Katılımı” adlı çalışmada ilk olarak örnekleme katılan üniversite gençlerine, siyasete karşı ilgilerini nasıl tanımladıkları sorulduğunda %7.9’u çok ilgiliyim, %34.7’si ilgiliyim, %35.7’si çok ilgili değilim, %14.8’i ilgili değilim, %7’si hiç ilgili değilim cevabını vermiştir. Bu verilerden hareketle araştırmaya katılan üniversite gençlerinin %21.8’inin siyasetle ilgili olmadıkları, %75.5’inin (yoğunluk derecesi değişkenlik göstererek) siyasetle ilgili oldukları söylenebilir. Bu durumda Türkiye geneline dair olmasa da örnekleme katılan üniversite gençlerini, siyasete ilgisiz diye tanımlamak yanıltıcı olacaktır. Zira bulgularımız üniversite gençliğinin büyük çoğunluğunun (%75) siyasetle farklı düzeylerde olsa da ilgili olduğunu göstermektedir. Tabii ki sadece bir veri üzerinden tek, kapsamlı bir değerlendirme yapmak doğru olmayacaktır. Bu durumu anket sorusunda yer alan açık uçlu sorularla da ilişkilendirerek analiz etmek daha doğru olacaktır. Bu bakımdan açık uçlu soruyla üniversite öğrencilerine, 1980’den günümüzde üniversite gençliğini siyasal katılım konusunda nasıl değerlendirdikleri sorulmuştur. Verilen cevaplarda sıkça tekrarlanan görüşlerden birisi, kendisinin ve üniversite gençliğinin siyasetle ilgili oldukları yönündedir. Hatta siyasal bilinçlilik konusunda kendilerini önceki kuşaklardan daha bilinçli olarak görmektedirler. Bu durumun sebebinde ise, üniversitelerin yaygınlaşmasıyla eğitim gören gençliğin çoğalması ve artık bilgiye her an, her yerde kolayca erişebiliyor olmaları gösterilmektedir.

Üniversite gençleri kendilerini siyasete ilgili tanımlamalarına rağmen birçok araştırmacı onları siyasete ilgisiz olarak tanımlamaktadır. Bu da bizleri bugün siyasetin gençler açısından nasıl tanımlandığı, ne anlama geldiği gibi birtakım soruları sormaya sevk etmektedir. Kimi için siyaset sadece oy vermek iken, kimi için sadece gelişmeleri takip etmek, kimi için ise eylem gösteriye katılmak, kimi için de ülkenin geleceğini değiştirmektir. Bu bağlamda yapılan çalışmada üniversiteli gençlerin siyasal katılımlarını anlamak içinde, üç tip katılım biçimi ayrı ayrı sorgulanmıştır.

Üniversiteli gençlere öncelikli olarak geleneksel katılım biçimlerine ne sıklıkla katıldıkları sorulmuştur. Geleneksel olarak tanımlanan katılım biçimleri ise, oy kullanma ile başlayıp, bir partiye, örgüte üye olma, siyasal bir mevkie sahip olmaya kadar uzanan geniş bir yelpazedir. Bu bağlamda yapılan araştırma sonucunda üniversite gençlerinin geleneksel katılım biçimlerini aktif olarak kullanmadıklarını, tercih etmediklerini söylemek

mümkündür. Bu durum; üniversiteli gençler hiçbir şekilde geleneksel katılım biçimlerini kullanmıyor, tercih etmiyor anlamını da çıkarılmamalıdır. Genele ilişkin bakıldığında geleneksel, siyasal katılımı tercih edenlerin sayısı düşük oranlardadır. Örneğin, üniversite gençlerine geçen on iki ay boyunca, siyasal konularla ilgili herhangi bir toplantıya katılıp katılmadıkları sorulduğunda, %72.4'ü herhangi bir siyasal konulu toplantıya katılmadıklarını belirtirken, %27.6'sı en az bir kez katıldığını belirtmiştir (Grafik 5.11). Başka bir geleneksel siyasal katılım biçimi, siyasetçilerle temas kurmaktır. Üniversite gençliğine son on iki ayda herhangi bir siyasetçi ile temas kurup, iletişime geçip geçemedikleri sorulduğunda, %82.8'i hiç yapmadığını belirtirken, %17.2'i en az bir kere yaptığını belirtmiştir. Sonuç olarak üniversite gençliğinde geleneksel siyasal katılım davranışlarını gösterme oranları (oy kullanma hariç) düşüktür.

İkinci bir katılım türü ise geleneksel olmayan katılımdır. Geleneksel olmayan katılım biçimleri ise; bildiri dağıtmak, dilekçe vermek gösteriye katılmak, isyan ve devrim girişimleridir. Yine geleneksel olmayan katılım davranışlarını gösterenlerin oranı düşüktür. Örneğin, örnekleme katılan üniversiteli gençlere son on iki ay boyunca herhangi bir siyasi gösteriye katılıp katılmadıkları sorulduğunda, gençlerin %77.1'i hiç katılmadığını, %29.9'u ise en az bir kez gösterilere katıldığını belirtmiştir (Grafik 5.15). Siyasi içerikli bildiri dağıtıp dağıtmadıkları sorulduğunda ise, örnekleme katılan üniversite gençlerinin bir veya birkaç kez bildiri dağıtanların oranı %8.8, herhangi bildiri dağıtmayanların oranı ise %91.2'dir (Grafik 5.13). Görüldüğü gibi geleneksel olmayan siyasal katılım (protesto/gösteri eyleme katılma, siyasi içerikli bildiri dağıtma, imza kampanyasına katılma) davranışlarını devam ettirenlerin oranının düşük olması, bu tür davranışların üniversite gençleri tarafından benimsenmediğini göstermektedir.

Son olarak üçüncü katılım şekli ise post-modern katılım biçimidir. Post-modern katılım biçimi ise; vatandaşların dijital ortamlar aracılığıyla sağladıkları katılımlardır. Bu katılım biçimine, internet ve özellikle sosyal medyada yapılan tartışmalar, protestolar, imza kampanyaları sayılabilir. Günümüz toplumunda internetin ve sosyal ağların kullanımı oldukça yaygın olduğu görülmektedir. Özellikle, internetin ve sosyal ağların gençler tarafından kullanılıyor ve tercih ediliyor olması, siyasetin sosyal ağlar üzerinden yapılabildiğine ve sosyal ağlara taşınıp taşınmadığına ilişkin çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Yapılan çalışma bu gibi soruların giderilmesi için örnekleme katılan üniversiteli gençlere sosyal medyadan ya da internetten herhangi bir siyasi içerikli

tartışmalara, protestoya katılıp, katılmadıkları ya da siyasi içerikli paylaşım yapıp, yapmadıkları sorulmuştur. Buradan hareketle ilk olarak toplam örnekleme katılan üniversiteli gençlere geçtiğimiz on iki ay boyunca herhangi siyasi içerikli bir tartışma yapıp yapmadıkları sorulduğunda %71.9'u herhangi bir siyasal tartışmada bulunmadığını, %28.1'i ise ez az bir kez yaptığını belirtmiştir (Grafik 5.16). İnternet üzerinden üzerinde gerçekleşen protesto eylemlerine bakıldığı zaman, üniversite gençlerinin %56.2'sinin bu gibi eylemleri asla katılmadıkları, %43.8'inin ise internet üzerinden protesto eylemlerine katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 5.34). Zaten internetin siyasal konulardaki kullanımına bakıldığı zaman internet tercihinin yüksek olduğunu da görmek mümkündür. Toplam örnekleme katılan üniversite gençlerinin %68.7'si siyasal konularda bilgilenmede interneti her gün kullandığını, %13.4'ü haftada 3-4 gün, %7.5'i haftada 1 gün, %8.4'ü nadiren ve %2'si hiç kullanmadığını belirtmiştir. Bezen oranlar, siyasal konularda bilgilenmede sosyal medya kullanımında da görülmektedir. Siyasal bilgilenmede sosyal medyayı her gün kullananları oranının %62.4'tür, siyasal katılımında sosyal medyanın önemli olduğunu düşünenlerin oranı ise %54.5'tir. Bu noktadan hareketle çalışmanın diğer bir önemli bulgusu ise, sosyal ağlar ve internet üniversiteli gençler için siyasal bilgilenmede önemli bir mecradır. Buna paralel olarak araştırma bulguları üniversiteli gençlerin, siyasal katılımlarında internetin ve sosyal medyanın önemli olduğunu göstermektedir. Bu verilerden hareketle gençlik için sosyal ağlar ve internetin, siyasi bilgileri paylaşmada, tartışmada ve siyasal eylemleri gerçekleştirmede bir alan olma özelliğini taşımaya başladığını söylemek mümkündür.

Bu durumda bulgularımıza dayanarak üniversiteli gençler geleneksel katılımından ziyade post-modern katılıma daha eğilimli oldukları söylenebilir. Beck (2013), siyasetteki bu değişimi “alt -siyaset/yaşam siyaset”i olarak, Giddens (2009) ise “yaşam siyaseti” olarak ifade etmektedir. Yani özgürleşmeci politikanın yerini yaşam politikasının aldığını ileri sürmektedir. Yaşam politikası bir “hayat tarzı politikasıdır” ve “bizzat bireysel-kimliği etkileyen kararlar”ı içermektedir. (Giddens, 2009:21). Böylelikle gençler bu alanlarda kendilerinden önceki kuşağın siyaset anlayışından farklı, yeni siyasal katılım biçimi göstermektedirler. Inglehart'a göre (1990) siyasal partiler ve hiyerarşik bir yapılanma gösteren geleneksel kurumlar, kitleleri harekete geçiren etkisini kaybetmiştir. Bu durumda Inglehart (1990) bireylerin artan eğitim ve politik becerilerine paralel olarak siyasal katılımlarında çoğunlukla bireysel ihtiyaç ve deneyimlerin olduğunu belirtmiştir

Lüküslü'ye göre (2011) Y kuşağındakiler kendileri siyasetin üstünde bir yerde tanımladıkları için, bu durum gençlik hareketlerine yansımıştır. Bunun bir örneği mizah anlayışlarıdır, günlük hayatla ve popüler kültürle iç içe olan gençler eylemlerinde mizahı kullanarak siyasete yönelik eleştiriler, tartışmalar getirebilmektedirler. Z ve Y kuşağını, bir önceki X kuşağından ayıran özellik sadece mizah anlayışları değildir. Diğer bir farklılık değer sisteminde görülmektedir. Yani materyalist/ post-materyalist değerler sistemidir. Bu konuda Inglehart (1990:5) modern ve postmodern toplumu ayırmak için yaptığı bir çalışmada, bireylere 12 farklı amaç sunarak (ülkede düzen sağlanması, fikirlerin paradan daha önemli olduğu bir topluma doğru ilerleme vb. materyalist ve post materyalist değerler) bu amaçların önemine göre sıralanmasını istemiştir. İlk tercihlerin de materyalist değerlere önem veren bireyler materyalist, post materyalist değerlere öncelik veren bireyler ise post materyalist olarak tanımlanmıştır. Çalışmamızda ise gençlerin materyalist/post materyalist değerlerini ölçmek için Türkiye'nin en önemli sorunun ne olduğu sorulmuştur? Toplam 14 tane sorun maddeleri verilmiştir (işsizlik, çevre kirliliği, etnik milliyetçilik/ yabancı düşmanlığı gibi) ve bunlar materyalist ve post materyalist değerler olarak iki gruba ayrılmıştır. Birinci grubu (işsizlik, ekonomi, yoksulluk, gelir dağılımı eşitsizliği, terör, savaş, din, siyasal kutuplaşma ve gerilimi) seçenler materyalist değerlere sahip olarak nitelendirilirken, ikinci grubu çevre kirliliği, eğitim yetersizliği, etnik milliyetçilik, yabancı düşmanlığı, göçmen sayısı, kadına karşı şiddet, uyuşturucu, suç ve şiddeti) seçenler ise post materyalist olarak nitelendirilmiştir. Bu bağlamda örneklem grubunun % 39.2'sinin post materyalist değerlere önem verdiği görülürken, %60.8'nin materyalist değerlere önem verdiği görülmüştür. Bu durumda örneklem grubunun materyalist değerlere daha önem verdiğini söylemek mümkündür. Fakat bu durum aynı zamanda tam anlamıyla materyalist bir gençliğin olduğunu göstermemektedir. Çünkü sosyo-ekonomik durum buna etki eden önemli faktörlerden birisidir. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan grubun post-materyalist değerlere daha yatkın olurken, sosyo-ekonomik durumu orta ve ortanın altında olanlar materyalist değerlere daha yatkın olduğu görülmüştür. Örneğin; eğitim yetersizliğini en büyük sorun olarak tanımlayanların %48.2'si sosyo-ekonomik durum bakımından orta ve orta üst düzeyde, %27'si orta, %38'i orta alt ve alt sosyo-ekonomik grubunda yer almaktadır. Ailelerin aylık gelir bakımından incelendiği zaman, 6401-10000TL, 10001-14000 TL ve 14001TL üzeri gelire sahip olanların en çok belirttiği sorun eğitim yetersizliği yani post materyalist bir değerdir. Ailelerin aylık geliri 24001-3400TL, 1600-2400TL, asgari ücret ve altında olanların ise en çok belirttiği sorun işsizlik yani materyalist değerdir. Bu bakımdan gençler önceki kuşaklardan farklı olarak, materyalist değerlerden, post materyalist değerlere

yöneldiğini söylemek mümkündür. Çünkü geçmiş dönem X kuşağının gündeminde ülkede düzen sağlanması, ekonomik krizler gibi materyalist konular yer alırken, Y ve Z kuşağında bu durum post materyalist değerlere doğru yönelmektedir. Yani Y ve Z kuşağında özgürlük, demokrasi gibi konular daha ön plana çıkmaya başlamıştır. Banaji'nin de (2008) belirttiği gibi gençlerin ilgilendiği meseleler, çevre hareketleri, çocuk hakları, hayvan hakları, ayrımcılık, savaş karşıtlığı, terörizm, istihdam, adalet, çocuk hakları, insan hakları, öğrenci hakları, cinsellik, taciz, kadın hakları vb. olarak sayılabilir. Bu durumu gençlerin toplumsal eylemlerinde de görmek mümkündür. X kuşağındaki protestolarının merkezinde materyalist değerler varken, Y ve Z kuşağının protestolarında post materyalist değerler gözlemlenmektedir (Delibaş,2012). Inglehart'a göre (1990) yeni toplumsal protestolarla yeni değerlerle ortaya çıkmaktadır. Yani bu maddi değerlerden post materyal değerlere doğru değişen değerler sürecidir.

Yapılan bu çalışmayla birlikte gençlerin geleneksel katılımlarında azalış, post-modern katılım dediğimiz sosyal ağlarla siyasal katılımlarında ise artış görülmüştür. Sosyal ağlar aracılığıyla, siyasal katılım olarak nitelendirilen davranışlara ise sosyal medyadan/internette; siyasi içerikli bir paylaşım yapma, siyasal mesaj atma, imza kampanyalarına katılma, dilekçe, sorun, şikayet bildirme, siyasi içerikli sitelere üye olma/takip etme/beğenme ve siyasal içerikli tartışmaya katılma gibi durumlar sayılabilir. Bu doğrultuda örneklem grubuna bu gibi davranışları yapıp yapmadıkları sorulmuştur. İlk olarak internet üzerinde gerçekleşen protesto eylemine katılım katılmadıkları sorgulandığında % 43.8'nin bu gibi davranışı yaptığını, %56.2'nin ise yapmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Geleneksel siyasal katılım anlamında protesto eylemlerine katılanların oranı % 23.9 iken, post-modern katılım türünde internette protesto eylemine katılanların oranı ise %43.8'dir. Sosyal medyadan yaşanan yerle ilgili şikayet/dilekçe/mesaj yazma oranlarına bakıldığında ise %51.9'unun bu tür davranışı yapmağı, %48.1'nin ise yaptığı görülmüştür. Yine sosyal medyadan siyasal/toplumda olaylarla ilgili paylaşım yapıp yapmadıklarına dair oranlara bakıldığında ise, %50.9'nun siyasal/toplumsal olaylarla ilgili paylaşım yapmadığı, %49.1'inin ise siyasal/toplumsal olaylarla ilgili paylaşım yaptığı kaydedilmiştir. Bu verilerden hareketle örneklem grubunun post-modern siyasal katılım türlerini daha çok benimsediklerini söylemek mümkün görünmektedir. Fakat bu oranları etkileyebileceğini düşündüğümüz önemli faktörlerden birisi siyasal düşüncelerini ifade etmede özgür olup olmadıklarıdır. Örneklem grubunun siyasi düşüncelerini özgürce dile getirme durumların ölçmek üzere "siyasal olarak aktif olmak söz konusu olduğunda siyasal düşüncemi özgürce

dile getiremiyorum” yargısına katılıp, katılmadıkları sorulmuştur. Bu doğrultuda örneklem grubunun %48.5’i “katılıyorum”, %24.3’ü “kararsızım”, %27.5’i “katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Bu bakımdan siyasi düşüncelerini özgürce ifade edemeyenlerin oranının yüksek olması, sosyal medyadan yapacakları tartışmaları ve paylaşımı etkileyeceği düşünülmektedir. Çünkü siyasi düşüncesini özgürce dile getiremeyenlerin %85.1’i sosyal medyadan herhangi bir siyasi/toplumsal paylaşım yapmadığını belirtmiştir.

Gençlerin politik ya da apolitik olmaları değerlendirilirken, incelenmesi gereken kıstaslardan biri de güncel siyasi süreci takip edip etmedikleri, takip ediliyorsa ne sıklıkla bunu yaptıkları sorulmuştur. Bu bakımdan, “yaşanan gelişmelerden habersiz ve vurdumduymaz” olarak ifade edilen, söylemlerin gerçekliğini anlamak üzere örneklem grubuna güncel siyasi süresi takip edip etmedikleri sorulmuştur. Örnekleme katılan üniversite gençlerinin “her zaman” takip ettiğini belirtilenlerin oranı %23, “sık sık” diyenlerin oranı %33.5, bazen diyenlerin oranı %25.9, nadiren diyenlerin oranı %12.9 ve asla takip etmem diyenlerin oranı %4.7’dir (Tablo 5.40). Bu verilerden hareketle siyasi gündemi her zaman ve sık sık takip edenlerin oranı yarıya (%46.5) yakını iken, katılımcıların üçte biri bazen ve dörtte biri nadiren takip ettiğini belirtmiştir. Bu bakımdan siyasi süreçten ve gündemden uzak bir gençlikten bahsetmek mümkün olmayacaktır. Güncel siyasi süreci asla takip etmem diyenlerin oranı oldukça düşüktür (%4.7). Bu veriler gençlik apolitiktir söylemleri giderek azaltmaktadır.

Gençliği apolitik olarak nitelendirirken çeşitli yönlerden ele almak gerekmektedir. Politik olmak genel anlamda siyasetle ilgili olma olarak tanımlanırken, apolitik olma ise siyasete karşı ilgisiz değildir. Bu bağlamda sorulması gereken iki soru bulunmaktadır. Birincisi, siyaset nedir, siyaset tartışılırken, yapılan tartışmalar neyin siyaset olarak anlaşıldığıdır. Yani siyasi olan nedir, siyasi olanın bir sınırı var mıdır, varsa bu sınır nede başlayıp nerde bitmektedir. Bu tür soruların cevaplarını bulmak dönem dönem zorlaşmaktadır.(Bunu zorlaştıran eskiyle yeni tanımlamaya çalışmaktır) İkinci soru ise siyasetle ilgili olmayan kişiler apolitiktir olarak nitelendirilebilir mi? Lüksü’ye (2015) göre apolitik olmada bir politik olma halidir. Çünkü özellikle yeni kuşak pasif olarak siyasetle ilgilenmemeyi seçen değil, buna mecbur bırakılan olarak tahayyül edilmektedir. Bu durum gençlerin bilinçli bir seçimi ve siyasi duruşlarıdır. Apolitikliğin diğer bir yönü ise kurumsal, formel/geleneksel siyaseti kirli gören gençlerin önemli bir kısmının formel siyaset dışında siyaset yapıyor olmalarıdır. Bu bakımdan gençleri, apolitik diye tanımlarken

iki hususa dikkat edilmesi gerekmektedir. Birincisi, üniversite gençleri için siyaset ne anlam taşımaktadır ve siyaset tanımları ne şekildedir? İkincisi ise, siyasete katılmama sebeplerinin sorgulanması gerekmektedir. Bu iki husus bir arada değerlendirildiği zaman gençlerin politik ve apolitik olarak nitelendirilmeleri daha netleştirilmiş olacaktır. Anketimizde yer alan “Siyaset ve siyasal katılım sizin için ne anlam ifade ediyor” gibi açık uçlu sorulara verilen cevaplarda ise üniversite gençleri, hiyerarşik olmayan, yatay bir siyaset şeklinin olması gerektiğini belirtirken, bazı gençlerde siyaset için daha iyi bir lidere, yöneticiye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca üniversite gençleri siyasetin artık içerisine farklılıkları da alması gerektiğini yani çeşitli ve renkli bir siyaset görmekte istediklerini belirtmişlerdir. Özellikle etnik/kimlik gibi ayrışmaların olmadığı bir siyaset hayalini kurdukları da çalışmada kaydedilmiştir. Bu durum Lüküslü’nün (2010) ifadesiyle ezberleri bozan, kafa karıştırıcı bir siyaset anlayışıdır. Diğer bir ifadeyle üniversiteli gençler geleneksel, tipik siyasetten uzak yeni bir siyaset isteği ve arayışı içerisindedirler.

Günümüz siyasetinin gençlerin taleplerine cevap vermediğini söylemek mümkündür. Eğer gençlerin taleplerine cevap veren yeni bir siyasetten bahsetmek gerekirse, bu sivil toplum kuruluşlarında aktif olan, daha eğitilmiş, daha avantajlı bir gençlik grubu tarafından kendilerini “özgür”ce ifade edebilecekleri, hazırda var olan geleneksel siyasetten çok farklı, hiyerarşisiz ve özgürlükçü bir örgütlenme tarzı benimsemiş; farklı grupların bir araya gelebildiği ve empati geliştiren; ve farklı hassasiyetleri bir araya getirdiği için de “geleneksel” ideolojik sınırlar açısından ezber bozan, ideoloji bölünmelere uzak, kafa karıştırıcı özellikte olan bir siyaset tanınması yapılmaktadır (Lüküslü, 2007:210).

Böylece gençlerin geneline ilişkin vurdumduymaz, bencil, apolitik söylemleri tekrarda düşünülmesi gerekmektedir. Bu konuda Lüküslü (2009), İstanbul’da farklı gruplardan gençlerle yaptığı çalışmasında, Y kuşağının paraya önem veren ve konformist yaşam düşlerinin yanında aslında hiçbir şeyle ilgilenmeyen “vurdumduymaz”, “bencil” bir kuşak olmadığını, aksine gençlerin kendilerini siyasetin dışında konumlandırarak bilinçli bir tercih yaptıklarını, siyasal alanı, sorunları çözmekte yetersiz, değiştirilmesi zor ve gençliğe has özelliklerle barınılamayacak otoriter yapılar olarak eleştirdiklerini öne sürmektedir. Lüküslü, bu kuşağın farklı gruplarla bir araya gelebildiği ve empati geliştiren, farklı hassasiyetleri bir araya getirdiği için de “geleneksel” ideolojik sınırlar açısından yeni bir siyaset anlayışını benimsediğini dile getirmektedir.

Günümüz toplumunu kimi düşünürler post-modern kimileri geç modern, kimileri ise modernitenin devamı olarak tanımlamaktadırlar. Bu değişim kaçınılmaz olarak ideolojik anlamda da değişimlere sebep olmaktadır. Dolayısıyla ideolojik değişimler üniversiteli gençlerin kendini ideolojik olarak tanımlama şekillerinde değiştirdiğini söylemek mümkündür. Örneklem grubuna kendilerini sağ-sol yelpazesi üzerinde nerede tanımladıkları yani ideolojik aidiyetlikleri sorulduğu zaman oranlar sırasıyla, merkez, merkez solda ve merkez sağda toplanmaktadır. Bu bağlamda 80 öncesi dönemde üniversite öğrencilerde aşırı şekilde sağ/sol tanımlamalar görülürken örnekleme katılan üniversite gençlerinde bu aşırı aidiyetlik duygusunun düşük olduğu görülürken, katılımcıların çoğunlukla, %34 ile “merkez”, %19 ile “merkez sol” ve %14 ise “sol”da olduğu görülmektedir.

Çalışmanın bir diğer sonucu ise, üniversiteli gençlerin siyasi gelişmelerden ziyada toplumsal gelişmelere daha çok önem verdikleri görülmüştür. Örneğin toplam örnekleme üniversite gençlerinden bazıları, televizyon ekranlarında yer alan siyasi aktörlerinin tartışmalarından ziyada, kadına şiddet, terör, taciz haberleri, hayvan hakları gibi toplumsal olaylara daha ilgi gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmada sorgulanmaya çalışılan konulardan biri de üniversite gençlerinin gelecekte siyasete katılma yönündeki görüşleridir. Buradan çıkacak sonuçlarda aslında üniversite gençlerinin politik ya da apolitik olma yönündeki eğilimlerini de göstermektedir. Üniversite gençlerine gelecekte siyasal katılmayı düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda, %50.7’si katılmak istemediğini, %23.5’i katılmayı düşündüğünü, %25.8’lik bir oran ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu durumda örnekleme katılan üniversite gençlerinin %50.7’sinin gelecekte siyasete katılmayı düşünmüyor olmaları, direkt olarak “gençler gelecekte siyasete katılmak istemiyor” diye çıkarılabilecek bir sonuç değildir. Çünkü bu durumun sorgulanması gerekmektedir. Gelecekte aktif olarak siyasete katılmayı düşünmeyen gençlerin, neden gelecekte aktif olarak siyasete katılmayı düşünmediklerine ilişkin sebepleri, anket sorusunda açık uçlu sorulara vermiş oldukları cevaplara bakılarak analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda “gelecekte aktif olarak siyasete katılmayı düşünmeyen üniversite gençlerinin” cevaplarında, siyaseti sevmedikleri, hoşlanmadıkları ve kendilerine fayda sağlamadığı için katılmayı düşünmedikleri sıkça tekrar etmektedir. En çok tekrar eden diğer bir sebep siyasete katılmaktan korkmalarıdır. Çünkü onlara göre siyasi eylemlere, gösterilere katılmak hatta internet ve sosyal medya sayfalarında paylaşımlar, tartışmalar yapmak, gelecekteki iş hayatlarına olumsuz şekilde yansımaları muhtemeldir. Bu

durumda bazı üniversiteli gençler şimdi ve gelecekte de siyasete katılmayı düşünmemektedirler. Aynı zamanda bu sonuç bize üniversite gençlerinin kendilerini eğitim ve iş hayatıyla tanımladıklarını ve hayatının merkezine de iş ve eğitim gibi konuları koyduğunu göstermektedir. Onlar için birinci öncelik biran önce iş yaşamına girebilmektir. Bazı üniversiteli gençlere göre siyasete katılım dendiğinde, direk olarak bir partiye katılma, üye olup siyasete hemen atılma, milletvekili olmakla eşdeğer görülmektedir ve onlara göre siyaset katılmak için yüksek meblağda para isteyen durumlardır. Bu gibi durumlarda gençlerin gelecekte siyasete katılma gibi durumlarının oluşması engellenmiş olmaktadır. Diğer bir siyasete katılmama sebebi ise, siyasetin ve siyasetçilerin yüksek eğitilmiş gençlerin taleplerine cevap vermede yetersiz ve eksik kalmasıdır. Çünkü geleneksel anlamda yapılan siyaset içerisinde üniversiteli gençler kendi geleceklerine dair bir şey göremediklerini düşünmektedirler. Gençler için günümüzde yaşanan toplumsal gelişmelere ve olaylara çözüm üretmede artık tıkanmış durumdadır. Buda gençler için geleneksel anlamda siyasete katılma şeklinden uzaklaştırmaktadır.

Toplumun yapısına göre yapılandırılmış olan siyasetin günümüzde görevlerini yerine getirmediğini savunan Beck (2013), siyasette yeni oluşumların ve yapılanmaların gerektiğini söylemektedir. Bu yapılanmanın ise siyasetin yeniden şekillendirilmesi ile gerçekleşeceğini şöyle anlatmıştır: Beck (2013:17) bu durumu şöyle ifade etmiştir: “Mevcut siyaset, çözümleyemediği ve cevaplandıramadığı sorunlarla karşı karşıyadır. Siyasallığın icadı ile kastedilen yalnızca kuralları uygulayan değil, kuralları değiştiren bir siyasettir, yalnızca siyasetçi siyaseti değil, toplumun siyasetidir ve yalnızca iktidar siyaseti değil, biçimlendirici siyaset.”

Sonuç olarak 90’lardan sonra yapılan araştırmalar sonucunda “gençlerin siyasal ilgisinin azaldığı, duyarsızlaştığı, tepkisizleştiği ve güncel gelişmelere karşı kayıtsızlaştığı” yönündeki iddialar, yapılan bu çalışma ile yeniden sorgulanmıştır ve üniversite gençliğinin yıllardır iddia ettiği gibi apolitik olmadıkları sonucu çıkmıştır. Yani üniversite gençliği siyasete, siyasal gelişmelere duyarlı ve ilgilidir. Çalışmamızın başından da hipotezlerle ortaya koyduğumuz gibi üniversite gençliğinin siyasal katılım düzeyleri, geleneksel katılım türlerinde düşük, post-modern katılım türlerinde ise yüksektir.

Çalışmamızın da gösterdiği gibi üniversite gençlerinin geleneksel anlamda siyasal katılımlara azalırken, bunun yerine dijital katılımdaki artışın doldurduğunu söyleyebiliriz. Bir anlamda dijital katılım tıkanan geleneksel siyaset kurumları ve işleyişi karşısında

alternatif bir katılım olanağı sunmaktadır. Erişimin kolay olması, görelide olsa özgür bir alan sunması, düşük maliyetli oluşu, geniş kitlelere ulaşabilme ve etkileyebilmesi bakımından sosyal ağlar ve internet gençler için önemli bir siyasal katılım kulvarı sunmaktadır. Diğer yandan üniversite gençleri, sosyal olarak daha yüksek bir statüde olmalarından dolayı akranlarına göre daha fazla bir paylaşıma veya tartışmaya katılmasa da diğer kişilerin yaptığı siyasal içerikli paylaşımlarına maruz kalmaktadır. 1950'lili yıllardan bu tarafa modernleşme, kentleşme ve siyaset arasındaki yakın ilişki üniversite gençleri ve internet söz konusu olduğunda daha da yüksek bir siyasal içeriğe maruz kalmayı beraberinde getirmektedir. Günümüz toplumu, modernitenin getirdiği belirsizlik ve risklerle yaşamaktadırlar. Bu bakımdan günümüz üniversite gençlerinin, bir önceki dönemki kuşaklara göre daha farklı koşullar içerisinde yaşamaktadır. Buda gençler için siyasal konuların ne olacağını da etkilemektedir.

Bu bağlamda üniversiteli gençlerin siyaset hakkındaki görüşlerini, eylemlerini ve toplumsal gelişmelere karşı duyarlılıklarını ve hatta yaşadıkları endişeleri sosyal ağlardan ve internetten yaptıkları paylaşımlarda, yorumlarda görmek mümkündür. Araştırma bulgularımızdan dikkat çeken diğer bir sonuç ise üniversite gençlerinin geleceklerini belirsiz ve gelecekte umutsuz olduklarıdır. Bu durumu genel olarak Beck (2014), Giddens, (2009), Delibaş (2017) ve Furedi (2011) gibi yazarların dillendirdiği risk toplumu ve belirsizlikler durumunun yansımaları olarak görülebileceği gibi aynı zamanda bu durum ülkemize özgü gerek toplumsal gerekse de siyasal problemlerin bir yansımada olarak da görülebilir.

Bu çalışma Adnan Menderes Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve İzmir Ekonomi Üniversitesi öğrencilerin katılımıyla oluşturulmuştur ve dolayısıyla Türkiye'deki bütün üniversite öğrencilerini kapsayacak genellemeler amacı taşımamasına rağmen iki devlet üniversitesi ve bir vakıf üniversitesinde eğitim gören üniversiteli gençlerin politik/apolitiklik tartışmalarına önemli bir katkı sunduğu düşünülmektedir. Bu konudaki kafa karışıklığının en önemli sebeplerinden birisi gençlerin siyaset algısıyla, geleneksel siyaset biliminin siyaset tanımı arasındaki uçurumdur. Şurası bir gerçek ki bugünün üniversite gençliğinin siyasetten anladığı alışılmışın dışında kimi yazarların post-modern siyaset diye tanımladıkları bir siyaset anlayışıdır. Bu siyasette, siyasetçi, parti, seçimler gibi katı geleneksel araçlar daha az yer alırken, merkezi olmayan yatay, hiyerarşisiz, materyal değerlerden daha ziyade postmateryalist değerlerin öne çıktığı, bireysel özgürlükler ve

yaşam siyasetinin öne çıktığı ve bütün bunların yüz yüze ilişkilerden daha ziyade internet ve sosyal ağlarda yapılan bir siyaset olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak 1990'lı yıllardan sonra gençlerin apolitik olduğu yönündeki yaygın inanış ve iddiaların gerçeği yansıtmadığı, üniversite gençliğinin sanılanın aksine ülkede sosyal ve siyasal olaylara duyarlı, ilgili olduğu bunları en yakınından (aile/akraba/arkadaş) başlamak üzere sosyal çevresiyle tartıştığı görülmektedir. Bulgularımızın da gösterdiği gibi siyasal katılım düzeylerinin de yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmacılara öneriler

Bu araştırma gençliğin siyasal katılımını merkeze alarak, katılım düzeyi, sıklığı, yol ve araçlarına ağırlık vermektedir. Genel amaçlarına ulaşmış sayılabilir. Yine de gelecek araştırmacıların bizim tam anlamıyla ele alamadığımız yönlerini ele almaları uygun olacaktır. Örneğin siyasal sosyalleşme süreçleri, kadın ve erkek öğrencilerin ayrı gruplar olarak ele alınarak siyasallaşma ve katılımında cinsiyetler arası farklılıkların neler olduğunun ortaya çıkarılması katkı sağlayıcı olacaktır.

Politika yapıcılara öneriler

Türkiye'nin önemli bir nüfus kesimi olan gençlerin, her alandaki var oluş biçimleri önemlidir. Özellikle gençlerin geleceğin kamu yöneticileri, idarecileri, liderleri olduğu göz önünde tutulduğunda siyasal alanda var oluşları da önemli bir meseledir.

Gençliğin siyasal katılımını sağlamak, artırmak ve sürdürmek için yapılabilecekler:

- Geleneksel, kurumsal siyasetin yerine post modern, herkesi kapsayan, dışarıya duyarlı ve açık bir siyaset tarzının geliştirilmesi
- Geleneksel araçlar yerine sosyal medyanın daha fazla kullanılması
- Gençlerin siyasal partilerde kolayca yer edinebilmesi
- Siyasetin dilinin yenilenmesi
- Siyasi partilerin gençlik kollarının daha aktif ve anlamlı hale getirilmesi,

- Üniversitelerde gençlerin siyasal olarak kendilerini ifade edebileceklerin yapıların kurulması
- Siyaseti tartışma platformlarının oluşturulması
- Siyaset kavramlarının ve konularının daha geniş bir öğrenci kitlesi tarafından okutulması vb. gibi tedbirler yararlı olabilir.
- Siyasette daha fazla kadının yer almasının sağlanması. Cinsiyete duyarlı bir siyaset tarzının benimsenmesi Türkiye'nin geleceği ve demokrasinin geleceği için önemli görülmektedir.

7. BÖLÜM

7. KAYNAKLAR

- Acar, F. ve Uslu H. F. (2016). *Siyaset Sosyolojisi*. Ankara: Dipnot Yayınevi
- Açıkgöz, M. A. (2017). Siyaset Arayışında “Ben”den “Biz”e Yöneliş, *Epokhé Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1). 174-195.
- Akar, E. (2010). *Sosyal Medya Pazarlaması*, Ankara: Eflatun
- Akbulut, Ö.Ö. (2011). Siyaset Biliminin Siyaseti, *Amme İdaresi Dergisi*, 44(4).1-32.
- Akdağ, M. (2009). *İnternetin Siyasal İletişimdeki Yeri ve Önemi*, Özkan, A. (Editör). Siyasetin İletişimi, Tasarım Yayınları.
- Akın M. H. (2011), *Toplumsallaşma Sözlüğü*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Akın, M. H. (2009). *Siyasal Toplumsallaşma Sürecinde Gençlik, Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Akın, M. H. (2013), *Siyasallığın Toplumsal İnşası*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Akman, H. (2012). *Prof. Dr. İnan Özer'in Siyasal Kültür, Demokrasi ve Demokratik Değerler Adlı Makalesinin Değerlendirilmesi*. <http://www.angelfire.com/oz/sosyo/siyasalkultur.htm> Erişim Tarihi: 28.12.2017.
- Akman, H. (2015). *Türkiye Öğrenci Gençlik Hareketlerinde İdeolojik Çeşitlilik: 1968'den Günümüz* Erişim Tarihi:01.06.2018
- Altındış, E. (2011). 80 sonrası Öğrenci Muhalefeti Güncesi: Üniversiteler ve Genç-sen, Aydemir, A. T (Der.), *Katılımın “e-hali”*: *Gençlerin Sanal Alemi*, içinde (68-89). İstanbul: Alternatif Bilişim
- Altıparmak, İ. B. (2014).Öğrencilerin Siyasal Sosyalleşmesi Üzerine Ailenin Etkisi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (3), 261-280.

- Alvera, A. (2012). 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi ‘Devrimciler’ ile ‘Yüz: 1981’ Romanlarından Hareketle 12 Eylül Döneminde Yaşanan Devlet Güdümlü Baskı ve Şiddet Sorunsalı, *Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 5-22.
- Anbarlı, Ş. (2001). Bir Pasif Direnme Modeli Olarak Sivil İtaatsizlik, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2(1). 319-328.
- Arıcı, A. (2013). *Siyasi Partiler ve Siyasi Liderler Çerçevesinde Türk Siyasetinde Sosyal Medya*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basın Yayın Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Arıkan, R. (2004). *Araştırma teknikleri ve rapor hazırlama*. Ankara: Asil Yayın.
- Arnett, J.J. (1995). Broad and Narrow Socialization: The Family in The Context of A Cultural Theory. *Journal of Marriage and the Family*. 57 (3), 617-628
- Atton, C. (2006). *Alternative Media, London: Sage Publication*, Erişim Tarihi: 22.01.2018. <https://comunepersoal.files.wordpress.com/2011/02/alternative-media-chrisatton.pdf>
- Ayata, S. (2014), Buyurganlığa ve Yasakçılığa Karşı Direniş: “Gezi Hareketi”, *Gazi Üniversitesi Öğretim Üyeleri Derneği Akademik Bülten*, 12(1). 22- 26.
- Aydın Ç. G. ve Başol, O. (2014). *X ve Y Kuşağı: Çalışmanın Anlamında Bir Değişme Var mı?*, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ejovoc/article/view/5000087396> Erişim Tarihi: 12.03.2018
- Aydın, K. ve Özbek, V. (2004). Ailenin Seçmen Davranışları Üzerindeki Etkisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8(2), 144-167.
- Aydın, M. (2006). *Siyasetin Sosyolojisi*, 2. Baskı, İstanbul: Açılım Kitap.
- Aydoğan, F ve Kırık, A. M. (2012). Alternatif Olarak Yeni Medya. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 18, 58-69.
- Baban, E. (2012). *Mc Luhan ve Baudrillard’ın Penceresinden Sosyal Medyanın Etkisi: İfadenin Esareti, Gözetlenen Toplum ve Kayıp Kimlik Sendromu*, T. Kara ve E. Özgen (Editör). Sosyal Medya Akademi. İstanbul: Beta Basım. 57-83.

- Balcı, Ş., Tarhan, A., ve Bal, E. (2013). *Medya ve Siyasal Katılım: 2011 Genel Seçimleri*, Konya: Literatürk Yayınları.
- Banaji, S. (2008). The trouble with civic: a snapshot of young people's civic and political engagements in twenty-first century democracies. *Journal of Youth Studies*, 11(5), 543-560.
- Baran, A. G. (2013). Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bakış, *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1),6-25.
- Bauman, Z. (1998). *Sosyolojik Düşünmek*. (Çev. Yılmaz, A.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2005). *Bireyselleşmiş Toplum*. (Çev. Alogan, Y.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2009). *Akışkan Aşk: İnsan İlişkilerinin Kırılganlığına Dair*. (Çev. Ergüden, I.). İstanbul: Versus Kitap.
- Bauman, Z. (2010). *Etiğin Tüketiciler Dünyasında Bir Şansı Var mı?* (Çev. Çoban, F. ve Katırcı, İ.). Ankara: De Ki Yayınları.
- Bauman, Z. (2014). *Bu Bir Günlük Değildir*. (Çev. Kizen, D.). İstanbul: Jaguar Kitap.
- Bauman, Z. (2016a). *Özgürlük*. (Çev. Eren, K.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2016b). R. De Querol tarafından gerçekleştirilen röportaj. *Zygmunt Bauman: "Sosyal medya bir tuzak"*. (Çev. Kocak, C.). https://vesaire.org/zygmunt-bauman-sosyal-medya-bir-tuzak/#_edn2
- Bauman, Z. ve Lyon, D. (2016). *Akışkan Gözetim*. Çev. Elçin Yılmaz. (2. Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Bayhan, V. (2014). Yeni Toplumsal Hareketler ve Gezi Parkı Direnişi, *Birey ve Toplum Dergisi*, 4(7), 23-57.
- Bayhan, V. (2015). *Türkiye'de Gençlik Sosyolojisi Çalışmaları*, Sosyoloji Konferansları. 52(2). 355-390.

- Bayraktutan, G., Binark, M., Çomu, T., Doğu, B., İsmailoğlu, G., ve Aydemir, A.T. (2012). Sosyal Medyada 2011 Genel Seçimleri: Nicel- Nitel Arayüzey İncelemesi, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 7 (3), 5-29.
- Beck, U. (2013). *Siyasallığın İcadı*, (Çev. Ülner, N.). 3. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Beck, U. ve Beck Gernsheim, E. (2003). *Individualization, Thousand Oaks, New Delhi*, Londra: Sage Publications.
- Bennett, L. (2003). Communicating Global Activism. *New Media Society*, 6(2).143-168.
- Boratav, K. (2013). *Olgunlaşmış Bir Sınıfsal Başkaldırı*, <http://www.sendika.org/2013/06/heryer-taksim-her-yer-direnis-bu-isci-sinifinin-tarihsel-ozlemi-olan-sinirsiz-dolaysiz-demokrasi-cagrisidir-korkut-boratav/> Erişim Tarihi: 13.04.2016
- Bostancı, N. (2015). *Sosyal Medya ve Siyaset*. Konya: Palet Yayınları.
- Bourdieu, P. (1997). Toplumbilim Sorunları. (Çev. Ergüden, I.). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Bourdieu, P. (2006a). *Sanatın Kuralları: Yazınsal Alanın Oluşumu ve Yapısı*, (Çev. Kamil, N.S.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bourdieu, P (2006b). *Pratik Nedenler: Eylem Kuramı Üzerine*, (Çev. Tufan, H.) İstanbul: Kesit Yayıncılık.
- Boyraz, C. (2009). Siyasi Partilerin Gençlik Teşkilatlarında Siyaset ve Demokratik Katılım. C. Boyraz. (Editör). *Gençler tartışıyor: Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri* içinde (127-158). İstanbul: TÜSES yayınları.
- Brandtzæg, P.B., Følstad, A., Mainsah, H. (2012,). Designing for youth civic engagement in social media. İçinde (65-73) *Proceedings of the IADIS International Conference of Web Based Communities and Social Media*. Portekiz:Lizbon.
- Bulut F. (2011). 68 Kuşağı Gençlik Olaylarının Uluslararası Boyutu ve Türkiye’de 68 Kuşağına Göre Atatürk ve Atatürkçülük Anlayışı, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 10 (23).

- Burcu, E. (1998). Gençlik Teorilerinin Sınıflandırılmasına İlişkin Bir Çalışma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*. 2(1).105-135.
- Canatan, K. (2014). Gezi Eylemlerini ve Gençliğini Anlamak!, *Birey ve Toplum Dergisi*, 4(7), 59-74.
- Cangöz, İ. (2014). Neşe Özgen ile “Neoliberal Politikalar İkliminde Üniversite” Üzerine: 1980 Sonrasında Üniversitelerin Üretim, Yönetim ve İstihdam Politikaları. *Mülkiye Dergisi*, 38(2), 159-166
- Castells, M. (2008). *Ağ Toplumunun Yükselişi, Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür*. (Çev. Kılıç E.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Chomsky, N. (1993). *Medya gerçeği*. İstanbul: Tüzm zamanlar Yayıncılık.
- Çağla, C. (2010). *Yeni Başlayanlar İçin Siyaset Bilimi*. İstanbul: Omnia Yayıncılık
- Çağlar, N. (2008). Postmodern Anlayışta Siyaset ve Kimlik, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 369-386.
- Çağlar, N. ve Asıgbulmuş, H. (2017). X ve Y Kuşaklarının Siyasal Davranışında Sosyal Medyanın Etkisi: Gaziosmanpaşa İlçesinde Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 4(29). 85-112.
- Çakı, F. (2011). Arap Baharı: İslam Üzerine Söylemsel Dönüşümün Habercisi Mi?. *Akademik İnceleme Dergisi*, 6 (2), 123-137.
- Çam, E. (2005). *Siyaset Bilimine Giriş*, İstanbul: DER Yayınları.
- Çayır, K. (2016). *Yeni Sosyal Hareketler*, 2. Basım. İstanbul: Kaktüs Yayınları.
- Çetin, H. (2003). *İnsan ve Siyaset*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çetin, H. (2012). *Korku Siyaseti ve Siyaset Korkusu*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Çitçi, O. (2008), Yeni Siyaset: Neoliberalizm ve Post-Modernizmin Siyasal Projesi, *Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 1-32.
- Çukurçayır, M. A. ve Gökçe G. (2002). Yerel Siyaset Ve Katılma Davranışı: Konya'da Katılım Eğilimleri. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3, 127-146.

- Dahl, R. A. (2001). *Demokrasi Üstüne*, (Çev. Kadioğlu, B.), Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Dahlgren, P. (2005). The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and Deliberation, *Political Communication*, 22.147-162.
- Daver, B. (1993). *Siyaset Bilimine Giriş*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Delibaş, K. (2008). Dini Kimlik ve Katılımcı Birey: Kimlik Siyaseti ve Türkiye’de Siyasal İslamın Yükselişi, *Amme İdaresi Dergisi*, 41(2).131-159.
- Delibaş, K. (2012). Risk Toplumu ve Siyasal Eylem, Yayınlanmamış Ders Notları, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Delibaş, K. (2013). Sağlığa İlişkin Korkular: Güven Erozyonu Bağlamında Sağlık Korkularını Anlamak. Elbek, O. (Der.). *Kapitalizm Sağlığa Zararlıdır*, içinde (101-112). İstanbul: Hayykitap.
- Delibaş, K. (2015). *The Rise Of Political Islam Turkey: Urban Poverty, Grassroots Activism and Islamic Fundamentalism*. New York: I.B.Tauris.
- Delibaş, K. (2017). *Risk Toplumu*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Delibaş, K. ve Yiğit, E. (2005). Siyaset Kurumu. Güçlü, S. (Editör). *Kurumlara Sosyolojik Bakış* içinde (137-248). İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Deniz, Ç. (2014). “Öğrenci İşi” Üniversite Öğrencilerinin Gündelik Hayatı: İstanbul Örneği. İstanbul: İletişim Yayıncılık
- Devran, Y. ve Seçkin, G.(2011). *Seçim Kampanyalarında Geleneksel Medya, İnternet ve Sosyal Medyanın Kullanımı*, Y. Devran, (Editör). Başlık Yayın Grubu: İstanbul.
- Dilber, F. (2012). Siyasal Toplumsallaşmada Seçmenlerin Siyasal Tercihine Sosyal Unsurların Etkisi; Karaman İli Seçmenleri Üzerine Bir Alan Araştırması. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 32, 1-19.
- Doğan, A. (2016). Dijital Medya ve Siyasal Toplumsallaşma: Siyasal Toplumsallaşma Çerçevesinde Gençlerin Sosyal Medya Kullanım Düzeyleri, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 38, 38-55.

- Doğu, B., Özçetin, B., Bayrakturan, G., Binark, M. Çomu, Tuğrul., Aydemir, A., İslamoğlu G. (2014). *Siyasetin Yeni Hali Vaka-i Sosyal Medya*, İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Duman M. Z. (2008). Eleştirel Aklın Sözcüsü: Zygmunt Bauman, *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-dergisi*, 1 -11.
- Dursun, D. (2014). *Siyaset Bilimi*, Ankara: Beta Yayınevi.
- Emiroğlu, T. (2013). 2000’li Yıllarda Yeni Aktivizim Biçimleri: Yeni Toplumsal Hareketlerde Gençlerin Siyasal Angajman, Lüküslü, D. ve Yücel, H. (Der), *Gençlik halleri: 2000li Yıllar Türkiye’sinde Genç Olmak*, içinde (224-246). Ankara: Efil Yayınevi
- Erdoğan, E. (1999). *Türk Gençliği ve Siyasal Katılım Boyutları: Bir Katılım Endeksi Çalışması*, İstanbul: Strateji/MORI.
- Erdoğan, E.(2009). Olasılıksızlığın Kuramını Aramak: Türk Gençliği ve Siyasal Partilere Katılım Boyraz,C. (Der.), *Gençler Tartışıyor: Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, içinde (65-92), İstanbul, TÜSES Yayınları.
- Erdoğan, E. (2013). *Türkiye’de Gençlerin Siyasal ve Sivil Katılımı*. Ankara, Sage Yayınevi.
- Eroğul, C. (2017). *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Esgin, A. (1999). *Gençlik-Siyaset İlişkisinin Niteliği: Üniversite Gençliğinin Siyasal Yönelim ve Davranışlarını Belirleyen Etmenler (Cumhuriyet Üniversitesi Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Sivas.
- Ethridge, M. E., and Handelman, H. (2008). *Politics in a changing world*. United States of America: Thomson Wadsworth.
- Evre, B. (2011). Geç Modern veya Postmodern Bağlamda Değişen Siyasetin Yeni Biçim(ler)i. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 65-75
- Fukuyama, F. (1999), *Tarihin Sonu ve Son İnsan*, (Çev. Dicleli, Z.). İstanbul: Gün Yayınları
- Furedi, F. (2001). *Korku kültürü*, (Çev. Yıldırım, B.). İstanbul: Ayrıntı yayınları.

- Giddens, A. (2009). *Sağ ve Solun Ötesinde Radikal Politikaların Geleceği*, (Çev. Sözen, M. ve Yücesoy, S.), 2. Basım, İstanbul: Metis Yayınları.
- Giddens, A. (2012). *Modernliğin Sonuçları*. (Çev. Kuşdil, E.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Goodin, R. E. (1996). *A New Handbook of Political Science*, Goodin, R.E and Klingemann (Ed.), New York: Oxford University Press, 3-97.
- Gökçe, B. (1999). *Toplumsal Bilimlere Araştırma*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Gökçe, O. (2012). “*Yeni Medya Kamuoyu Demokrasi*” *Hepimiz Globaliz Hepimiz Yereliz, Gutenberg Galaksi'den Zuckerberg Galaksi'ye*, E. Sözen. (Editör). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Gökçe, O. (2016). *Siyaset Sosyolojisi*. İstanbul: Çizgi Kitapevi
- Göle, N. (2008). *Mühendisler ve İdeoloji*, İstanbul: Metis Yayınları
- Grigsby, E. (2009). *Analyzing Politics An Introduction to Political Science*, 4th Edition, USA: Wadsworth Cengage Learning.
- Güler, M. A. (2013). *Kriz ve Yeni Toplumsal Hareketler: “İşgal Et” Örneği*, 330-362. Erişim Tarihi: 03.02.2018: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/287161>
- Gündüz, U. ve Pembecioğlu, N. (2013). Bilgi Kaynağı Olarak Sosyal Ağlar ve Sosyal Medya. M. Demir. (Editör), *Yeni Medya Üzerine Yeni İletişim Teknolojileri içinde* (311-338). İstanbul: LiteraTürk Yayınları.
- Hegel, (1991). *Tarihte akıl*, (Çev. Sözer, Ö). İstanbul: Ara Yayınları.
- Heywood, A. (2006). *Siyaset*, (Çev. Kalkan, B.) Ankara: Liberte Yayınları.
- Heywood, A. (2011). *Siyasi İdeolojiler*, Ankara: Adres Yayınları.
- Heywood, A. (2016). *Siyaset Sosyolojisine Giriş*, (Çev. Köse, H.M). 7. Basım, İstanbul: Küre Yayınları.
- <http://www.tuik.gov.tr/> Erişim tarihi: 12.04.2018

<https://kulacoglu.av.tr/internet-yoluyla-halki-kin-ve-dusmanliga-tahrik-veya-asagilama-sucu/> Erişim tarihi: 08.06.2018

https://vesaire.org/zygmunt-bauman-sosyal-medya-bir-tuzak/#_edn2 Erişim tarihi: 11.05.2018

<https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/05/19/toplum-gonulleri-vakfi-arastirmasi-ohalde-genclerin-siyasal-katilimi-dustu/> Erişim tarihi: 11.05.2018

<https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/05/19/toplum-gonulleri-vakfi-arastirmasi-ohalde-genclerin-siyasal-katilimi-dustu/> Erişim tarihi: 16.05.2018

<https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/05/19/toplum-gonulleri-vakfi-arastirmasi-ohalde-genclerin-siyasal-katilimi-dustu/> Erişim tarihi: 02.06.2018

<https://www.sozcu.com.tr/2013/teknoloji/gezi-twitcilerine-kotu-haber-326159/> Erişim tarihi: 01.06.2018

<https://www.takvim.com.tr/guncel/2016/07/21/tbmmde-ohal-gorusmesi-basladi> Erişim tarihi: 11.05.2018

Inglehart, R. (1990). *Cultural shift in post-industrial society*. New Jersey: Princeton University Press.

Işık, G. (2013). Yeni Toplumsal Hareketler Ve Sanal Gerçeklik Boyutunda Gezi Parkı Eylemleri. *Selçuk İletişim*. 8(1). 19-33.

Işık, U. (2007). *Medya Bağımlılığı Teorisi Doğrultusunda İnternet Kullanımının Etkileri ve İnternet Bağımlılığı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

İnal, K. (2013). *Gezi, İsyân, Özgürlük: Sokağın Şenlikli Muhalefeti*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

İnanır, S. (2000). Bildiğimiz Gençliğin Sonu. *Birikim Dergisi*, 196, 37-52.

İrmak, K. (2014). *12 Eylül Sürecinde Üniversite Gençliği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

- Kahraman, M. (2013). *Sosyal medya 101 2.0*. İstanbul: Kapital Yayıncılık.
- Kalaycıoğlu, E. (1984). *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma: Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Kamau, S. C. (2017). Democratic engagement in the digital age: youth, social media and participatory politics in Kenya, *South African Journal for Communication Theory and Research*, 43 (2), 127-146. Erişim tarihi 02.02.2018: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02500167.2017.1327874>
- Karaca, M. (2007). *Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği: Elazığ Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Karaçor, S. (2009). Yeni İletişim Teknolojileri, Siyasal Katılım, Demokrasi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 16(2), 121-131.
- Kaya, K. (2000). Yirmibirinci Yüzyıla Girerken İdeoloji ve Sosyoloji, *DergiPark Akademik*, 26, (165-176).
- Keyder, Ç. (2013) *Gezi Parkı Protestoları Bağlamında Yeni Orta Sınıflar, Neo-liberal Dönüşüm ve Yoksulluk*. <http://konusakonusu.org/2013/09/05/gezi-parki-protestolari-baglaminda-yeni-orta-siniflar-neo-liberal-donusum-ve-yoksulluk/> Erişim Tarihi: 13.04.2016
- Keyman, F. (2004). *Sosyal Demokrasi ve Türkiye, İdeolojiler*, Doğu Batı Düşünce Dergisi, 29(2).123-143.
- Kırmızıdağ, N. (2013). Gençlik, Sosyal Medya ve Katılımcılık, Uluslararası Demokrasi ve Siyasal Katılım Konferansı, İstanbul, 23-23 Haziran 2012, 169-172.
- Kışlalı, A. T. (2016). *Siyaset Bilimi*. Ankara: İmge Kitabevi
- Koçer, M. (2012). Erciyes Üniversitesi Öğrencilerinin İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 18, 70-85.
- KONDA (2014). Gezi Raporu, Toplumun ‘Gezi Parkı Olayları’ Algısı Gezi Parkındakiler Kimlerdi? http://konda.com.tr/wp-content/uploads/2017/02/KONDA_GeziRaporu2014.pdf Erişim Tarihi: 12.02.2018

- Kongar, E. (2013). *Gezi Direnişisi, Türkiye'yi Sarsan Otuz Gün Gezi Direnişisi*, İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Kömürcüoğlu H. (2015). *Y Kuşasını Anlamak: Bir Gezi Parkı Araştırması*, İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Köseoğlu, Y. ve Al, H. (2013). Bir Siyasal Propaganda Aracı Olarak Sosyal Medya. *Akademik İncelemeler Dergisi*. 8 (3).
- Layder, D. (2013). *Sosyolojik Araştırma Pratiği Teori ve Sosyal Araştırmanın İlişkilendirilmesi*, (Çev. Ünal, S.). Ankara: Haretik Yayıncılık
- Lüküslü, D. (2005). 1960'lardan 2000'lere Gençlik Tipleri: Maddeci Başarıcı Manager Tipten Yuppie ve Tiki'ye, *Birikim Dergisi*, (196).
- Lüküslü, D. (2008). Günümüz Türkiye Gençliği: Ne Kayıp Bir Kuşak Ne de Ülkenin Aydınlık Geleceği, Yentürk,N., Kurtaran, Y., ve Nemutlu, G., (Editörler), *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları* içinde (287-299), İstanbul: Bilgi Yayınları.
- Lüküslü, D. (2009). Gençlerin Siyaset Algıları ve Deneyimleri: Yeni Bir Siyaset Modeli Üzerine Düşünmek, , C. Boyraz. (Editör), *Gençler tartışıyor: Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri* içinde (185-215). İstanbul: TÜSES yayınları.
- Lüküslü, D. (2011). Bilişim Teknolojileriyle Örgütlenen Gençlik Hareketleri ve Yeni Bir Siyaset Arayışı, Aydemir, A. T (Der.), *Katılımın "e-hali": Gençlerin Sanal Alemi*, içinde (48-67). İstanbul: Alternatif Bilişim
- Lüküslü, D. (2015), *Türkiye'de "Gençlik Miti". 1980 Sonrası Türkiye Gençliği*, 4. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lüküslü, D. ve Yücel, H. (2013). *Gençlik Halleri: 2000'li Yıllar Türkiye'sinde Genç Olmak*, Ankara: Efil Yayınevi.
- Marshall, G. (1999), *Sosyoloji Sözlüğü*, (Çev. Akınhay, O. ve Kömürcü, D.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Neyzi, L. (2011). Gençlik ve Gençlik Söylemi, Aydemir, A. T (Der), *Katılımın "e-hali": Gençlerin Sanal Alemi*, içinde (21-25). İstanbul: Alternatif Bilişim..

- Nüfusçu, G.A. (2013). Türkiye’de Gençlik Ceza Adaleti: Gençlere Rağmen Gençler İçin. Lüküslü, D. ve Yücel, H. (Der.), *Gençlik halleri:2000li Yıllar Türkiye’sinde Genç Olmak*, içinde (154-175). Ankara: Efil Yayınevi
- Onat F. (2010). Bir Halkla İlişkiler Uygulama Alanı Olarak Sosyal Medya Kullanımı: Sivil Toplum Örgütleri Üzerine Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Kavram ve Araştırma Dergisi*, 31, 101-122.
- Onuncu Kalkınma Planı (2015). Gençlik Çalışma Grubu Raporu. Ankara. <http://www.tuseb.gov.tr/tacese/yuklemeler/adolesan/Gen%C3%A7lik%20C3%87a1%C4%B1%C5%9Fma%20Grubu%20Raporu.pdf> Erişim Tarihi: 19.05.2018
- Orum, A. M. ve Dale, J.G. (2016). *Siyaset Sosyolojisi*. (Çev. Kaya, İ.). İstanbul: Say Yayınları.
- Özkan, A. (2010). Sosyal Medya Komut ve Komuta Siyasetini Sona Erdirdi, *Türkiye Bilişim Derneği Dergisi*, 127, 52-56.
- Öztekin, A.(2007). *Siyaset Bilimine Giriş*, Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Özyurt, C. (2010). Üniversiteli Öğrencilerin Siyasal Katılım Davranışları: 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri, Balıkesir Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(33). 289-320.
- Polat, F. (2015). Apolitik Eylemcilerin Politik Eylemi: Gezi Parkı Direnişi, *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 9 (19-20), 177-192.
- Rapley, M and Hansen, S. (2006), *The Cambridge Dictionary of Sociology*, Bryan S. Turner. (Editor). New York: Cambridge University Press,
- Rob, S. (2007). *Parental Influences on the Political Ideologies of Young People*. <http://ase.tufts.edu/polsci/faculty/portney/studentSeiden.pdf> Erişim tarihi:11.10.2017.
- Rosenstone, S. and Hansen, M. (1993). *Mobilization, Participation, and Democracy in America*. New York: Macmillan.

- Sarı, E. ve Karabağ. Ç. (2014). Öğrenciler İçin Üniversitenin Anlamı: “Bizim Düşlediğimiz Üniversite...”. *Mülkiye Dergisi*. 38(2). 35-65
- Sarı, M. A. (2010). Tarihin mi Sonu Yoksa İdeolojilerin mi?, *Kaygı Dergisi*. 14.61-84
- Sarıca, M.(1983). *100 Soruda Siyasi Düşünce Tarihi*, İstanbul: Gerçek Yayın Evi.
- Saygın, A. U. (2016). Anthony Giddens’in sosyolojisinde modernliğin boyutları, *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*. 1 (2), 227-238.
- Schmitt, C. (2006). *Siyasal Kavramı*, (Çev. Göztepe, E.). İstanbul: Metis yayınları.
- Semerci, P.U. (2009). Gençlerle Beraber Siyasal Alanın, Sınırlarını Düşünmek: Günlük Yaşam, Aileler ve “Özgürce” Karar Almak, C. Boyraz. (Editör), *Gençler tartışıyor: Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri* içinde (159-184). İstanbul: TÜSES yayınları
- SETA (2013). *Kurgu ve Gerçek Arasında Gezi Eylemleri*, Ankara.
- Sezen, S. (2000). *Seçim ve Demokrasi*, 2.Basım, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- Soydemir, S. (2012). Ulrich Beck ve Düşünümsel Modernleşme Krizi, *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 71-80.
- Stockemer, D. (2012). Students' political engagement: a comprehensive study of University of Ottawa undergraduate students, *Journal of Youth Studies*, 15(8). Erişim tarihi: 07.02.2018 <https://doi.org/10.1080/13676261.2012.693587>
- Şahinbaş, Y. (2016). *Gençliğin Siyaset Algısı ve Yönelimleri: Trakya Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Şener, G., Emre, P.Ö., Akyıldız, F. (2015). Türkiye’de Sosyal Medyanın Siyasal Katılıma Etkileri. *Folklor/Edebiyat*. 21(83). 75-98.
- Şentürk, Ü. (2006). Küresel Yeni Sosyal Hareketler ve Savaş Karşıtlığı, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1). 31-46.

- T.C. Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı (2016). *2016 Yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*. www.tuik.gov.tr. Erişim Tarihi: 12.01.2018
- Terkan, B. (2005), *Gündem Belirleme Medya ve Siyasal Gündem Üzerine Bir Çalışma*. Konya: Tablet Yayınları.
- Tezcan, M. (2003). *Gençlik Sosyolojisi*, Ankara: Naturel Yayıncılık..
- TİHK (2014). *Gezi Pakı Olayları Raporu* https://serdargunes.files.wordpress.com/2013/07/gezi-parkc4b1-olaylarc4b1-raporu-yayc4b1nlandc4b1_2010_tihk.pdf
Erişim Tarihi: 02.01.2018.
- Tilly, C. (2008). Toplumsal Hareketler Yirmi Birinci Yüzyıla Giriyor. Çetinkaya, D. Y. (Der.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Topbaş, H. (2010). David Easton'un siyasal sistem kuramı bağlamında siyasal katılma: Erzurum seçmeni üzerine bir araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. 30. 81-112.
- Toprak, A. (2009). Yıldırım, A., Aygül, E., Binark, M., Börekçi, S., Çomu, T., *Toplumsal Paylaşım Ağları Facebook: "görülüyorum öyleyse varım"*. İstanbul: Kalkedon.
- Toprak, S.T. (2014). Sivil Toplum Kuruluşları ve Sosyal Medya Bağlamında "Renkli Devrimler" ve "Arap Baharı" Süreçlerinin Karşılaştırılmalı Analizi, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 9(3), 233-254.
- Tuna, Y. B. (2013). İnternet Kuşağı ve Siyasi Aktivizm: Genç Siviller "Yaş"lanıyor, *Gençlik Halleri: 2000'li Yıllar Türkiye'sinde Genç Olmak*, içinde (270-291). Lüküslü, D. ve Yücel, H (Der), Ankara: Efil Yayınevi.
- Tuncel, A. (2017). Tüketim Özgürlüğü (!) ve "Çürümüş Siyaset", *Epokhé Sosyal Bilimler Dergisi* 1(1). 26-44.
- Turan, İ. (1997). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*. İstanbul: Der Yayınevi.
- Türkkahraman, M. (2000). *Türkiye'de Siyasal Sosyalleşme ve Siyasal Sembolizm*, İstanbul: Birey Yayınları.

- TÜSİAD, (2001). *Seçim Sistemi ve Siyasi Partiler Araştırması, Temel Bulgu ve Sonuçlar*. İstanbul: Tüsiad.
- UNDP (2008), *Human Development Report: Youth in Turkey*, Ankara.
- Vitak, J., Zube P., Smock A., Carr, C.T., Ellison, N., Lampe, C. (2011). *It's Complicated: Facebook Users' Political Participation in the 2008 Election*, *CyberPsychology, Behavior, and Social Networking*, 14 (3), 107- 114.
- Warth, A. (2013). Lüküslü, D. ve Yücel, H (Der.), Gençlerin Hayatla Başetme Stratejisi Olarak Gönüllülük, *Gençlik Halleri: 2000'li Yıllar Türkiye'sinde Genç Olmak*, içinde (227-269). Ankara: Efil Yayınevi.
- Wiersma, J. D., Fischer. J. L, Cleveland. H. H., Reifman. A., and Harris. K.S. (2010). Election And Socialization Of Drinking Among Young Adult Dating, Cohabiting, And Married Partners. *Journal of Social and Personal Relationships*. 28(2), 182–200.
- Yağmur, H. (2015). *Sosyal Medyanın Siyaset ve Kamuoyunun Yönlendirmedeki Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yeniçaktı, N. T. (2014). İletişimsel Eylem ve Facebook: Gezi Parkı Olaylarında Sosyal Medyanın Gücü, *Selçuk İletişim*, 8(2), 263-284.
- Yılmaz, N. (2013). Sosyalleşme Sürecinin Siyasallaşma Boyutu, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(19).
- Yılmaz, V. ve Oy, B. (2014). *Türkiye'de Gençler ve Siyasal Katılım*. Şebeke Gençlik Katılım Projesi Kitapları.
- Yücekök, A. N. (1987). *Siyasetin Toplumsal Tabanı: Siyaset Sosyolojisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

8. BÖLÜM

8. EKLER

Ek 1. Anket Formu

Soru Formu

Bu anket çalışması Adnan Menderes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi **Sosyoloji Bölümü Prof. Dr. Kayhan DELİBAŞ'** in yürütücülüğünde “*Gençlik Politik mi, Apolitik mi? Siyasetin Değişen Doğası: Üniversite Gençliğinin Siyaset Algısı ve Siyasal Katılımı*” konulu BAP **Projesinin** saha araştırması amacıyla yapılmaktadır. Anketimize vereceğiniz bilgiler sadece araştırma projesi çerçevesinde bilimsel amaçlı olarak kullanılacak olup herhangi bir üçüncü şahıs ya da kurumlarla paylaşılmayacağı gibi bilimsel amacı dışında kullanılmayacaktır. Vereceğiniz bilgiler çalışmanın güvenilirliği ve başarısı için önemlidir. Katkınız için şimdiden çok teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Kayhan DELİBAŞ

Proje yürütücüsü

1.

Cinsiyet	☐ Erkek ☐ Kadın
Kaç Yaşındasınız?	Yazınız.....
Hangi ilde doğdunuz?	İl.....
Bu ilin merkezinde mi, merkez dışında bir ilçesinde mi, yoksa köyünde mi doğdunuz?	☐ İl Merkezi ☐ Merkez dışı ilçe ☐ Köy

2. Mezun olduğunuz lise türü?

- Düz Lise Anadolu Lisesi Öğretmen Lisesi İmam Hatip Lisesi
 Fen Lisesi Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Meslek Lisesi Kolej
Diğer (.....)

3. Halen devam ettiğiniz Yüksek Okul/Fakülte ve Bölüm

.....

4. Anne babanızın eğitim durumu

	Bir okul bitirmede	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Yüksekokul Mezunu	Üniversite +
Annenizin						
Babanızın						

5. Annenin mesleği (.....)

6. Babanın mesleği (.....)

7. Kendinizi ve ailenizi aşağıdaki sosyo-ekonomik gelir gruplarından hangisine daha yakın görüyorsunuz?

- Alt Orta-Alt Orta Orta-Üst Üst

8. Ailenizin aylık gelir durumu?

	0 - 800TL		2.401 - 3.400TL		6.401 – 10.000 TL
	Asgari Ücret		3.401 - 4.400TL		10.001 – 14.000 TL
	1600 - 2.400TL		4.401 - 6.400TL		14.001TL ve üzeri

9. Okul saatleri dışında herhangi ücretli bir işte çalışıyor musunuz?

- Evet Hayır Diğer (Belirtiniz)

10. Okulunuz süresince maddi destek aldığınız kurum ya da kuruluş var mı?

- Hayır KYK Vakıf/ Dernek Özel Diğer (Belirtiniz)

11. Şu an ikamet ettiğiniz yer?

- KYK Yurdu Özel Yurt Apart /Otel Ev Aile yanı Diğer (Belirtiniz).....

12. Siyasete ve siyasi konulara karşı ilginiz nasıldır?

- Çok ilgiliyim İlgiliyim Çok ilgili değilim
 İlgili değilim Hiç ilgili değilim Bilmiyorum

13. Aşağıda verilen siyasi alanlardaki ilgili düzeyiniz nedir?

	Çok ilgiliyim	İlgiliyim	Çok ilgili değilim	İlgili değilim	Hiç ilgili Değilim
Yerel Siyaset					
Ulusal siyaset					
AB Siyaseti					
Uluslararası siyaset					

14. Eğer sıcak bir siyasi olay ya da gelişme hakkında bilgi almak isterseniz aşağıdakilerden hangisini en çok kullanırsınız/izlersiniz?

- TV Radyo Gazete İnternet Hiçbirisini kullanmam Diğer.....

15. Babanız, anneniz ve en yakın arkadaşınızı düşündüğünüzde onların siyasetle ilgilerini nasıl tanımlarsınız?

	Çok ilgili	Oldukça ilgili	Çok ilgili değil	İlgili değil	Hiç ilgili değil
Baba					
Anne					
En iyi arkadaş					

16. Siyasal tercihlerinizin oluşmasında aşağıdaki unsurların ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

	Hiç Etkili Değil	Etkili Değil	Etkili	Çok Etkili	Fikrim Yok
Ailem (eş, anne, baba, çocuk)					
Arkadaşlarım					
Üyesi olduğum dernek ve sivil toplum kuruluşları					
Medya					
Okulum					
Siyasetçiler					
İnternet					
Sosyal Medya					

17. Size göre siyaset nedir? (Önceliklere sadece bir tane işaretleme yapınız)

	1. Öncelik	2. Öncelik	3. Öncelik
Hükümet			
Ülke yönetimi ve yönetme			
Sıkıcı bir şey, hiç ilgim yok			
Konuşma ve tartışma			
Karar vermek			
Siyasi partiler, milletvekilleri ve başbakan			
İkiyüzlü siyasiler ve politika			
Kandırmaca demek			
Seçimler ve oy verme			
Anlamsız tartışma			
Bilmiyorum			
Diğer (Lütfen belirtiniz)			

18. OHAL süreci siyasal katılımınızı ne yönde etkiledi?

Çok olumlu Olumlu Etkilemedi Olumsuz Çok olumsuz

19. Herhangi bir siyasi parti veya gençlik kollarına üye misiniz?

Aktif Üyeyim Pasif Üyeyim Üye değilim, faaliyetlere katılıyorum
 Üye değilim, katılmam Fikrim yok Cevapsız

22. Aşağıda soracağımız kişilerden herhangi biriyle bir araya geldiğinizde/ bulduğunuzda ne sıklıkla siyasal konular hakkında konuşursunuz?

	Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Asla
Babanız					
Anneniz					
Erkek ya da kız kardeşiniz					
Arkadaşlarınızla					
Öğretmenlerinizle					
Kız/Erkek Arkadaşınızla					
Sınıf arkadaşınızla/ İş yeri arkadaşınız					

23. Arkadaşlarınızla en çok konuştuğunuz üç konu hangisi? (Önceliklere sadece bir tane işaretleme yapınız)

	1. Öncelik	2. Öncelik	3. Öncelik
Ailevi konular			
Siyasi konular			
Uluslararası gelişmeler			
Ülke sorunları			
Mezuniyet sonrası			
Kız erkek ilişkisi			
Spor			
İşsizlik			
Güncel olaylar			
Dersler, hocalar			
Dini konular			
Terör, savaş			
Çevre sorunları			
Ekonomik kriz			
Moda			
Diğer (Belirtiniz)			

24. Son genel ya da yerel seçimlerde oy kullandınız mı?

Evet Hayır Diğer

(Cevabınız hayırsa sebebini belirtiniz.....)

25. Gelecek yerel ve genel seçimlerde oy kullanmayı düşünüyor musunuz?

Evet Hayır Diğer

(Cevabınız hayırsa sebebini belirtiniz.....)

26. Gelecek seçimlerde hangi partiye oy vereceğinizi biliyor musunuz?

Evet Hayır Kararsızım Diğer

27. Aşağıdaki siyasal düşüncelerden/ideolojilerden hangisi sizin siyasal görüşünüzü en iyi tanımlıyor?

- Sosyalist Kemalist İslamcı Liberal Milliyetçi
 Muhafazakâr Sosyal Demokrat Cumhuriyetçi Diğer (Belirtiniz.....)

28. Siyasal konulardaki bilgilenmede kitle iletişim araçlarını ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

	Her gün	Haftada 3-4gün	Haftada 1	Nadiren	Hiç kullanmam
İnternet					
Sosyal medya					
Televizyon					
Gazete					
Radyo					
Dergi					

29. Aşağıdaki siyasal katılım çeşitlerinden hangisine ne sıklıkla katılırsınız

	Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadir en	Asla
Güncel siyasal süreci, gelişmeleri takip ederim					
İnternet üzerinde gerçekleştirilen bir protesto eylemine katılırım					
Sosyal medyadan siyasi içerik paylaşımlara (görüntü, video, müzik vb.) yorum yaparım					
Sosyal medyada, hoşuma gitmeyen siyasi paylaşımında bulunanları şikâyet ederim					
Partilerin televizyonda yayınlattığı siyasal reklam filmlerini izlerim					
Siyasete özel bir ilgim yok fakat siyasi programlara, tartışmalara denk geldikçe katılır ve izlerim					
Yaşadığım bir sorunla ilgili sosyal medyadan yetkili kişilere, mercilere mesaj atarım					

30. Aşağıdaki yargılardan hangisi size daha uygun?

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Siyasiler benim gibi genç insanları düşünür ve önem verirler					
Siyasilerin hepsi de bir, birbirinden farklı değiller					
Siyasiler seçilir seçilmez halkla ilişkilerini çok çabuk koparırlar					
Gelecekte aktif olarak siyaset yapmak isterim					
Partiler sadece milletin oyunu düşünürler, fikirlerine önem vermezler					
Eğer bir ülkedeki siyasal iklim olumlu ve barışçılrsa yurttaşlar siyasete daha fazla ilgi gösterirler					
Hangi partinin iktidarda olduğunun önemi yok. Sonuçta her şey aynı gidiyor					
Siyasal düşüncelerimi özgürce dile getirebiliyorum					

31. Siyasal olarak aktif olmak söz konusu olduğunda aşağıdaki yargılara ne ölçüde katılıyorsunuz?

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Daha iyi bir dünya için üzerimize düşeni yapmamız önemli					
Bir şeyleri değiştirmeye uğraşmak anlamsız					
Bir şeyleri değiştiremesem bile uğraş vermek yine de önemli					
Yoğun bir hayat yaşadığımdan siyasete uğraşmaya zamanım yok					
Eğer bir şeye kafayı takıyorsan onu değiştirmeyi denemelisin					
Siyasal düşüncelerimi ve görüşlerimi özgürce dile getiremiyorum					
Siyasetle ilgilenmek ilgi çekici çünkü kariyeriniz için önemli					
Siyasal olarak aktif olmak ilginç, çünkü işine yarayacak çok şey öğreniyorsun					

32. Üniversiteye başladıktan sonra siyasal ilgi düzeyinizde nasıl bir değişim oldu?

- Artma oldu Azalma oldu Değişme olmadı Fikrim yok

33. Seçimlerde oy kullanma davranışı sizin için ne ifade ediyor?

	Vatandaşlık görevimi yerime getiriyorum
	Bulduğum şehre sorumluluğumu yerime getiriyorum
	Siyasal hakkımı kullanıyorum
	Seçimleri düşüncemi yaymamın aracı olarak görüyorum
	Ceza almamak için katılıyorum
	Çevremdeki insanların baskısından dolayı oy kullanıyorum
	Diğer (Lütfen belirtiniz.....)

34. Sosyal medyayı en çok hangi amaçlarla kullanıyorsunuz? (En çok kullandığınız amacın üçünü lütfen 1.2. ve 3. şeklinde sıralayınız.)

	Haberler alma		Siyasi konularda bilgilenme
	Çevrim içi araştırma		Olayları takip etmek
	Fotoğraf ve video paylaşmak		Yorum yapma ve bilgi paylaşma
	Ders amaçlı		Toplumsal etkileşim
	Sosyalleşme (chat, arkadaşlık siteleri)		Oyun/ Eğlence
	Kişi ve organizasyonlara ulaşmak		Kullanmıyorum
	Arkadaşlarla iletişimde bulunmada		Diğer (Lütfen belirtiniz.....)

35. Sizce Türkiye'nin 3 önemli sorunu nedir? (Önceliklerden sadece bir tane işaretleme yapınız)

	1. Öncelik	2. Öncelik	3. Öncelik
İşsizlik			
Çevre Kirliliği			
Eğitimin yetersizliği			
Ekonomi			
Yoksulluk/ gelir dağılım eşitsizliği			
Terör, savaş			
Sosyal devletin küçülmesi			
Etnik milliyetçilik/yabancı düşmanlığı			
Göçmen sayısı			
Kadına karşı şiddet			
Uyuşturucu			
Suç ve şiddet			
Siyasal kutuplaşma ve gerilim			
Diğer... (Belirtiniz)			

36. Aşağıdaki siyasal katılım tür ve çeşitlerini hangi sıklıkla yaparsınız?

Siyasal katılım türler ve çeşitleri	Her zaman	Sık sık	Arada bir	Nadiren	Asla
Seçimlerde, referandumda oy kullanırım					
Bir siyasi partinin veya adayın seçim kampanyasında tanıtım yapar, broşürü dağıtırım					
Güncel siyasal süreci, gelişmeleri takip ederim					
Yaşadığım şehir veya mahalledeki herhangi bir sorunla ilgili yetkili belediye veya benzeri mercilere dilekçe yazarım					
Gönüllü yardım faaliyetlerinde bizzat görev alırım					
Herhangi bir toplu yürüyüş eylemlerine katılırım					
TV ve sosyal medyada yayınlanan siyasal içerikli programları izlerim					
Gezi gibi çevre eylemine katılırım					
Herhangi bir siyasi partiyi tutar ve desteklerim					
Üniversitede çeşitli ilgi alanlarıma yönelik öğrenci kulüplerine üye olurum					
Güncel siyasal konularla ilgili bilgi sahibi olarak, bilgimi çevremdekilerle paylaşıyorum					
Herhangi bir boykot eylemine katılırım					
Sosyal yardım derneklerine ve vakıflara parasal yardım yaparım					
Desteklediğim siyasi parti ve adaya oy vermeleri için çevremdeki insanları ikna etmeye çalışırım					

37. Sizce üniversite öğrencileri aktif olarak siyasal etkinliklere katılmalı mı?

Evet, katılmalı Hayır, katılmamalı Fikrim yok Diğer (Belirtiniz)

38. Sizce üniversite öğrencileri yanlış karar ve uygulamaları protesto etmeliler mi?

☐	Evet, kesinlikle
☐	Hayır, yanlış buluyorum
☐	İzinli gösterileri onaylıyorum
☐	Öğrenciler yanlış gördükleri her uygulamaya izin alınmadan da karşı çıkmalıdır
☐	Bu tür eylemlerden sonuç alınabileceğini sanmıyorum
☐	Diğer (.....)

39. Siyasal katılımınızda size göre etkili olan faktörler?

	Çok önemli	Önemli	Kararsızım	Önemsiz	Hiç önemi yok
Adayın ideolojisi					
Parti ideolojisi					
Partinin icraatları ve vaatleri					
Adayın kendisi					
İnternet					
Sosyal medya					
Televizyon yayınları					
Miting ve gösteriler					
Aile ve yakın çevre					
Yapılan siyasal kampanyanın etkinliği					

40. Geleceğiniz hakkında ne düşünüyorsunuz? Gelecek on yılda sizin geliriniz, anne babanızın bu günkü duruma göre nasıl olacağını tahmin ediyorsunuz?

	Çok daha iyi olacak	İyi Olacak	Aynı kalacak	Kötü olacak	Çok kötü olacak
Gelir, kazanç					
İş durumu					
Sosyal güvence					
Yaşam kalitesi					
Eğitim ve meslek edindirme					

41. Aşağıdakilerden hangisi size en doğrudur?

İnsanlar her zaman güvenilirdir	
İnsanlar genellikle güvenilirdir	
İnsanlar bir aradayken veya iş yaparken dikkatli olmalıdır	
İnsanlar bir aradayken veya iş yaparken her zaman dikkatli olmalıdır	
Kararsızım	

42. 1960'lardan günümüze kadar geçen sürede Türkiye gençliğini siyasal katılım anlamında nasıl değerlendiriyorsunuz?

43. Siyaset sizin için ne anlama geliyor kısaca açıklar mısınız?

44. Siyasete katılma konusunda kısaca neler söylemek istersiniz?

Sizin sormak ya da eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Bize zaman ayırdığınız için çok teşekkür ediyoruz.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Aynur Çam

Doğum Yeri ve Tarihi : Çorum/25.01.1992

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi/Sosyoloji Bölümü

Lisansüstü Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi/Sosyoloji Bölümü

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

İş Deneyimi

Görevi: Personel

Birimi: Adnan Menderes Üniversitesi Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü

İletişim

e-posta Adresi: aynur.cam7@gmail.com

Tarih :2018